Sfântul Ioan Gură de Aur





OMILII LA EPISTOLA CĂTRE FILIPENI

Editura Apa Vieții, 2019



COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRĂ FILIPPENI

A celuĭ întru sfinţĭ părinteluĭ nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinopoleĭ

Traducere din limba elină, ediţia de Oxonia, 1855

Tipărită cu ajutoriul unuĭ creştin iubitoriŭ de literatura bisericească

BUCURESCI

Atelierele de arte grafice I. V. SOCECŬ, Strada Berzeĭ, No. 59

1903.

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRĂ FILIPPENI

a celuĭ întru Sfinţĭ Părinteluĭ nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinopoleĭ

OMILIA I

Filippeniĭ aceştia sunt din oraşul Filippi al Macedonieĭ, saŭ cetatea Colonia, după cum o numeşce Luca. Aicĭ vîndătórea de porfiră, femee fórte evlaviósă şi cu multă băgare de samă, a fost convertită şi botezată; aicĭ maĭ marele sinagogeĭ[1]) a credut; aici a fost biciuit Pavel împreună cu Sila, aicĭ judecătoriĭ oraşiuluĭ îĭ poftea ca să iasă de acolo, căcĭ se temeaŭ de dênşiĭ; aicĭ în fine predica luĭ Pavel a avut un început strălucit. De aceia şi mărturiseşce el de dênşiĭ, numindu-ĭ cununa sa, şi că multe aŭ suferit pentru credinţă: „Că vouĕ vi s'a dăruit pentru Christos, nu numaĭ întru el a crede, ci şi pentru dênsul a pătimi" (Filipp. 1, 29). Când li scria această epistolă, el era la Roma în legăturĭ. De aceia şi dice el: „In cât legăturile mele s-aŭ făcut arătate întru Christos în tot divanul, şi la ceĭ-l'alţĭ la toţĭ" (Ibid, 1, 13). Sub numele de Divan (πραιτώριον) el numeşce tribunalul împărătesc al luĭ Neron. A fost legat, însĕ după trecere de timp eliberat, după cum însuşĭ arată către Timotheiŭ: „Intru respunsul (apologia)

---

[1]) In loc de *temnicerul* (Fapt. 16, 14—39). Convertirea luĭ Crisp, maĭ marele sinagogeĭ, s'a petrecut în Corinth, şi nu în oraşul Filippi (Fapt. 18, 8 şi urm.). *Traducătoriul.*

meŭ cel dintêĭ nimenĭ n-a mers cu mine, ci toţĭ m-aŭ părăsit, să nu li se socotească lor; eară Domnul a stătut lângă mine şi m-a întărit“ (II Timoth. 4, 16. 17). Decĭ legăturile despre care vorbeşce în epistola de faţă, sunt acele de dinaintea ântêiĭ luĭ apologiĭ. Cum că Timotheiŭ nu era de faţă atuncĭ, aceasta e cert din pasajul: „Intru respunsul (apologia) meŭ cel dintêĭ, nimenĭ n-a mers cu mine“, ceia ce de sigur că n-ar fi scris, dacă ar fi fost cineva atuncĭ de faţă. Dară când scria epistola aceasta, Timotheiŭ era cu dênsul, după cum învederează pasajul următoriŭ: „Nădăjduesc întru Domnul Iisus, că pre Timotheiŭ fără de zăbavă îl voiŭ trimete la voĭ“ (Filipp. 2, 19), şi earăşĭ: „Pre acesta nădăjduesc să'l trimit la voĭ îndată“ (Ibid. 2, 23). Aşa dară el a fost eliberat din legăturĭ atuncĭ şi apoĭ earăşĭ legat, după ce Timotheiŭ s-a dus la dênşiĭ. Dară dacă ḑice: „Şi mĕ şi jertfesc pentru jertfa şi slujba credinţeĭ vóstre“ (Ibid. 2, 18) apoĭ nu o spune ca şi cum faptul s-ar fi îndeplinit dejà, cĭ arătând că dacă se va întîmpla aşa, el se va bucura. „Ci mĕ bucur cu voĭ cu toţĭ“ ḑice, încurajându-ĭ în întristarea ce-ĭ cuprinsese de frica legăturilor. Cum că nu era să móra atuncĭ, e cert din ceia ce spune: „că nădăjduesc întru Domnul că şi eŭ fără de zăbavă voiŭ veni la voĭ“, şi earăşĭ: „nadăjduind şciŭ că voiŭ rĕmânea şi împreună voiŭ petrece cu voĭ cu toţĭ“ (Ibid. 2, 24. 1, 25). Decĭ Filippeniĭ aceştia trimisese la dênsul pe Epafrodit cu o colectă de banĭ pentru el, şi ca să afle cele despre dênsul, căcĭ îl iubeaŭ fórte mult. Că în adevĕr iĭ trimesese banĭ, ascultă'l chiar pe dênsul când ḑice: „şi am luat tóte, şi am de prisosit, umplutu-m-am luând de la Epafrodit cele trimese de la voĭ“, eară că Epafrodit era însărcinat de a afla cele despre dênsul, se vede chiar de la începutul epistoleĭ, unde zice: „Voesc să sciţĭ voĭ fraţilor, că cele pentru mine maĭ-vîrtos spre sporul evanghelieĭ aŭ venit“, şi earăşĭ: „nădăjduesc întru Domnul Iisus, că pre Timotheiŭ fără de zăbavă îl voiŭ trimite la voĭ, ca şi eŭ să mĕ veselesc înţelegênd cele pentru voĭ“ (Ibid. 1, 12, 2, 19). Expresiunea „ca şi eŭ“ învederează dorinţa luĭ de a sci cele cu privire la

dênșiĭ, și pare că dice: «că precum voĭ din multa dragoste ce aveţĭ către mine aţĭ trimis spre a vě informa despre mine, tot așa și eŭ, ca să mě veselesc înţelegênd cele pentru voĭ». Dealtfeliŭ chiar trecuse mult timp de când dênșiĭ nu maĭ trimisese pe nimenĭ la el, după cum dice: „că óre-când aţĭ înflorit[1]) a purta grijă de mine“, adecă pe atuncĭ pe când audise că el este în legăturĭ. Decĭ dacă iĭ s'aŭ turburat când aŭ audit că Epafrodit se îmbolnăvise, de și nu era o persónă atât de însemnată ca Pavel, cu atât maĭ mult trebuia ca să se tulbure când aŭ audit despre legăturile acestuia. De aceia și Pavel chiar de la început face vorbă de legăturĭ, arătând că nu numaĭ nu trebuie a se tulbura de aceasta, ci chiar a se bucura. După aceasta apoĭ îĭ sfătuesce să fie în concordie și-ĭ îndeamnă la umilinţă, arătându-li că prin aceasta iĭ vor avea cea maĭ mare siguranţă, și că cu ușurinţă vor putea birui pe vrăjmașĭ. «Pentru dascăliĭ voștri, dice, nu póte fi atât de trist de a se găsi în legăturĭ, pe cât dacă discipuliĭ lor nu sunt în concordie; acelea accelerează împrăștierea evangheliel, pe când aceasta împedecă.» Indemnându-ĭ decĭ de a fi în concordie, și arătând că concordia se nasce din umilinţă, se adresază după aceasta către Iudeiĭ de pretutindenĭ, carĭ sub forma creștinismuluĭ vatămă credinţa, și iĭ numesce cânĭ și lucrătorĭ reĭ, pentru care îĭ sfătuesce a fugi de dênșiĭ. Apoĭ convingêndu-ĭ la ce anume trebuie a da atenţiune, maĭ spunêndu-li și alte multe relativ la morală și la viaţa lor în genere, și aducêndu-ĭ la dreapta judecată prin expresiunea „Domnul aprópe este“ (Cap. 4, 5) amintesce, cu acea prudenţa proprie luĭ, de cele ce dênșiĭ 'ĭ-aŭ trimis, și astfeliŭ termină epistola aducêndu-li mulţămirĭ și mângâerĭ. După cât se vede, apostolul li-a scris această epistolă cu multă cinste și consideraţiune, de vreme ce nicăirĭ nu se vede vr'un cuvênt de înfruntare adresat lor, ceia ce era proba virtuţeĭ lor, că nu aŭ dat dascăluluĭ lor nicĭ un motiv de nemulţumire. După cum am dis la început, orașul acesta a arătat din capul loculuĭ o mare destoinicie în credinţa: ca exemplu serviască-ni temnicerul. Sciţĭ că acest temniceriŭ, de la un singur semn imediat a și alergat și s'a botezat cu tótă casa sa. Semnul petrecut atuncĭ, numaĭ el singur l-a vědut, de câștig însě nu s'a folosit singur, ci împreună

---

[1]) Verbul ἀναθάλλω luat în însemnare metaforică este egal cu a *redobândi puterile*. Așa dară traducerea justă ar fi: „că óre-când aţĭ avut puterea a purta grijă de mine“ (Filipp. 4,10). *Trad.*

cu femeia şi cu tótă casa sa. Dară chiar judecătoriĭ (οἱ στρατηγοί) or, carĭ poroncise de a fi biciuițĭ Pavel şi Sila, se găsesc maĭ mult ca uimițĭ—în mod sincer negreşit, şi nicĭ de cum din rĕutate—pentru care aŭ trimĭs imediat de a elibera pe apostol, eară după aceia se temeaŭ de dênsul.—Prin epistolă decĭ el mărturiseşce de dênşiĭ nu numaĭ pentru credinţa lor, nicĭ numaĭ pentru primejdiile prin care treceaŭ, ci şi pentru binefacerea lor, după cum şi ḑice: „Că şcițĭ şi voĭ Filippenilor, că la începutul evangheliei... odată şi de două orĭ cele spre trebuința mea 'mĭ-ațĭ trimis" (Cap. 4, 15. 16). Nimenĭ altul n-a făcut aceasta. „Nicĭ-o biserică n-a făcut împărtăşire cu mine în cuvênt de dare şi de luare" (Ibid.), eară în alt loc arată că chiar lipsurile proveniaŭ maĭ mult din lipsa de timp, de cât din intenţiune: „Nu că dóră nu purtațĭ grija de mine, ḑice, ci pentru că n-ați avut timp cu prilej" (Ibid. 10).

[1]) Acestea şi noĭ şciindu-le, iubiţilor, şi avênd astfeliŭ de tipurĭ înaintea nóstrĕ, să căutăm a imita pe Filippeniĭ din epistola de faţă. Cum că Pavel îĭ iubea fórte mult, e cert din cele ce spune: „Că pre nimenĭ nu am de un suflet cu mine, care cu tot dinadinsul să se grijască de voĭ", şi earăşi: „Pentru că vĕ am pre voĭ în inimă, şi în legăturile mele" (Ibid. 2, 20. 1, 7). Aceasta şciindu-le, ḑic, şi avênd nişte astfeliŭ de tipurĭ de iubire, să ne arătam vrednicĭ unor astfeliŭ de exemple, şi să fim gata în tot-deauna de a suferi pentru Christos. Dară astăḑĭ nu maĭ este timpul persecuţiunilor. Decĭ în lipsa acestora să imităm cel puţin bine-facerea acestora săvêrşită cu atâta ardóre, şi nicĭ că dacă am dat eleimosină odată saŭ de două orĭ, să credem că am îndeplinit totul, pentru că în tótă viaţa nóstrĕ noĭ trebuie a face binele. Nu numaĭ odată trebuie a mulţămi, ci necontenit. Cel ce aleargă, dacă după ce-a făcut două-ḑecĭ şi patru de stadiĭ (δολίχους) se lasă de a maĭ alerga, totul a perdut. Decĭ şi noĭ dacă am început cu faptele bune, eară după aceasta ne moleşim, totul am perdut, totul am stricat. Ascultă acea folositóre povaţă: „Milosteniile şi credinţa să nu te părăsască" (Prov. 3, 3). Nu a ḑis „fă odată", saŭ de două orĭ, saŭ de o sută

[1]) Partea morală. Trebue a face milostenie în tótă viaţa. Trebue a dispreţui averea, şi că tóte relele de aicĭ isvoresc *(Veron.)*.

de ori, ci pentru tot-dauna «să nu te părăsască» dice. Şi nu a dis: «să nu le părăsesci», ci «acestea să nu te părăsască», arătând prin aceasta că noi-avem nevoe de dênsele şi nu ele aŭ nevoe de noi, şi tot odată învăţându-ne că suntem datori a face totul, pentru ca să le posedăm acestea. „Infăşură-le pe ele, dice, împrejurul grumazului têŭ“ (Ibid.), adecă că după cum copiii celor bogaţi aŭ scule de aur primprejurul grumazului lor, şi nici-odată nu le leapadă de la gât, ci le portă ca o probă de nobleţa lor, tot ast-feliŭ şi noi trebuie a ne îngrădi cu milostenia în tot-deauna, dovedind prin aceasta că suntem fiii celui îndurătoriŭ, care resare sórele sêŭ peste cei rei şi peste cei buni deopotrivă. Dară cei necucernici nu cred? Ei bine, prin acestea vor crede, dacă noi săvêrşim fapte bune, ca ast-feliŭ să vadă că miluim pe toţi fără excepţie, căci atunci vor sci că noi facem aceasta, imitând pe acela pe care noi îl intitulăm dascălul nostru. „Milostenia dice, şi credinţă adevĕrată“, şi bine dice adevĕrată, adecă nu din răpire, nu din furtişag, căci aceasta nu mai este credinţă, nu mai este milostenie adevĕrată. Căci dacă tâlhariul este împins de diabolul de a spune minciuni şi a se jura falş, nu tot aşa însè tu, ci împreună cu milostenia aibi şi credinţa. Să ne îmbrăcăm deci cu această podóbă, să fabricăm această brăţară de aur pentru suflet, pe cât timp suntem aici, vorbesc adecă de milostenie, căci dacă va trece timpul acesta nu mai avem nevoe de ea. Cum? Apoi acolo nu sunt nici săraci, nici sărăcie şi nici bogăţie. Să nu ne lipsim de podóba aceasta, pe cât timp suntem copii şi ne găsim aici. Căci dupre cum copiii leapădă de la gât sculele de aur de 'ndată ce devin bărbaţi, şi'şi pun altă podóbă, tot ast-feliŭ şi noi, de vreme ce acolo nu se va mai face milostenie prin bani, ci alt-ceva cu mult mai mare. In cât noi să nu ne lipsim de aceasta, ci prin ea să facem a se arăta drăgălaş sufletul nostru. Milostenia este un bun mare şi cinstit, este un dar mare, şi mai mult încă, ea este începutul tuturor bunătăţilor. Căci privesce câte bunătăţi se nasc de aici: cel ce dă eleimosină, după cum trebuie a da, se învaţă a despreţui averile, dară cel ce despreţuesce averile, a tăiat deja rădăcina relelor. Ast-feliŭ că el nu numai că face bine altora, ci şi sufere, nu numai că prin eleimosină el a câştigat dreptul de recompensă, ci şi sufletul sêŭ devine filosof, înalt şi bogat. Cel ce face milostenie, se învaţa a nu fi admiratoriul averilor, saŭ al aurului, eară dacă a învăţat

aceasta, deja-a făcut un început frumos în călătoria luĭ spre ceriŭ, şi a tăiat tóte motivele de ceartă, sfadă, invidie şi de descurajare. Căcĭ voĭ sciţĭ, că tote relele provin din causa averilor, ba chiar şi rĕsbóe multe din causa lor. Eĭ bine, cel ce a învăţat a despreţui averile, iată că a ajuns a se bucura de linişte. El nu se înspăimântă de pagube, nu invidueşce pe cel ce se îmbogăţeşce, căcĭ aceasta l-a învăţat pe el milostenia. Nu pofteşce avutul aprópeluĭ, pentru că cum ar face aceasta acel ce voeşce a deveni sărac? Cum ar face aceasta, acel ce se desparte de avutul sĕŭ şi'l dă săracilor? Nu face aceasta, pentru că are ochiul sufletuluĭ luminat. Şi aceste bunurĭ el le va avea aicĭ, eară despre cele de acolo, adecă de câte bunurĭ se va face părtaş, nicĭ nu e posibil a le spune. Nu va rĕmânea afară împreună cu feciórele cele nebune, ci va întra împreună cu cele înţelepte în camara cea de nuntă a mireluĭ, avênd în mânĭ făcliĭ strălucitóre, şi cu un cuvênt el va deveni maĭ fericit chiar de cât aceĭ ce s-aŭ ostenit şi 'şi-aŭ petrecut viaţa în feciorie, de şi n-a gustat măcar ceva din amărăciunile şi durerile acelora. Ast-feliŭ e puterea milosteniei, şi cu multă îndrăzneală şi sinceritate ea introduce în ceriŭ pe ceĭ ce o cunosc. Căcĭ ea este familiară şi cunoscută portarilor, cariĭ aŭ în paza lor uşile cămereĭ de nuntă, şi nu numaĭ cunoscută, ci şi respectată, şi pe câţĭ iĭ va sci că aŭ respectat'o pe toţĭ iĭ va introduce cu curaj, şi nimenĭ nu se va opune la aceasta, ci toţĭ se vor da la oparte. Căcĭ dacă ea a pogorît pe Dumnedeŭ pe pămênt şi'l-a înduplecat a se face om, cu mult maĭ vîrtos va putea să ridice pe om la ceriŭ. Mare e în adevĕr puterea milosteniei! Dacă din milă şi din iubirea de ómenĭ Dumnedeŭ s-a făcut om, ba încă s-a înduplecat de a deveni rob, cu atât maĭ mult pe robĭ iĭ va introduce în camera locuinţeĭ sale.

Decĭ iubiţilor, să iubim milostenia, şi să o săvêrşim după puterile nóstre, nu o di numaĭ, nicĭ două, ci în tot timpul cât ne găsim aicĭ, ca să ne cunóscă când ne vom înfăţoşa înaintea dreptuluĭ judecătoriŭ. Dacă ea ne cunóşce pe noĭ, şi Domnul ne va cunóşce, şi dacă ea nu ne cunóşce, nicĭ Domnul nu ne va cunóşce, ci va dice „nu vĕ sciŭ pre voi". Insĕ, să nu fie una ca aceasta, departe de noĭ de a audi aceste cuvinte, ci fie a ne învrednici să audim acea voce fericită: „Veniţĭ bine cuvêntaţiĭ părinteluĭ meŭ, de moşceniţĭ împărăţia care este gătită vouĕ de la întemeerea lumeĭ (Math. 25, 34). Căria bine voiască a ne

învrednici prin Christos Iisus Domnul nostru, căcĭ luĭ împreună cu Tatăl şi cu Duchul sfînt să cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II.

„Pavel şi Timotheiŭ, slugile luĭ Iisus Christos, tuturor sfinţilor întru Christos Iisus celor ce sunt în Filippi, împreună cu episcopiĭ şi diaconiĭ, char vouĕ şi pace de la Dumneḑeŭ Tatăl nostru şi de la Domnul nostru Iisus Christos“ (1, 1. 2).

Aicĭ fiind-că scrie celor egalĭ în cinste cu dênsul, nu pune demnitatea luĭ de dascăl, ci o alta deasemenea mare. Şi care e aceasta? Slugă a luĭ Iisus Christos se numeşce pe sine şi nu apostol. Mare cu adevĕrat este şi aceasta demnitate, şi principalul tuturor bunurilor, de a fi servul luĭ Iisus Christos în realitate, şi nu numaĭ a se numi de formă. Servul luĭ Iisus Christos este cu adevĕrat slobod de pĕcat, el este serv veritabil al luĭ Christos şi al nimănuĭ altuia, fiind-că de altminterea nu ar fi servul luĭ de cât pe jumătate. Şi Romanilor scriindu-li ḑicea: „Pavel servul luĭ Iisus Christos“ Rom. 1, 1), eară Corinthenilor şi luĭ Timotheiŭ scriindu-li, apostol se numeşce pe sine. Şi de ce óre? Nu o face aceasta ca cum ar considera pe Filippenĭ maĭ bunĭ de cât pe Timotheiŭ, să nu fie, ci maĭ ales îĭ cinsteşce şi îĭ curteneşce maĭ mult de cât pe toţĭ cătră carii scrisese, şi măturiseşce aplecarea lor spre virtute. De altfeliŭ Corinthenilor şi luĭ Timotheiŭ urma a li se ordona multe, şi de aceia faţă de dênşiĭ îşĭ ia autoritatea luĭ pe apostol, pe când aicĭ nu are nimic a li ordona, afară de acele câte le puteaŭ pricepe prin eĭ înşiĭ „Sfinţilor întru Christos Iisus, celor ce sunt în Filippi“. Fiind-că şi Iudeiĭ chiar se puteaŭ numi pe sine sfinţĭ, încă de la cel ântêiŭ chrismos, de când se ḑiceaŭ popor sfinţit, ales, de aceia a ḑis: „Sfinţilor în Christos Iisus“, căcĭ acestia singurĭ sunt sfinţĭ, pe când aceia sunt necucernicĭ şi impiĭ. „Impreună cu Episcopiĭ şi Diaconiĭ“ ḑice. Dară ce va să ḑică aceasta? La un singur oraş eraŭ maĭ mulţĭ episcopĭ?

Nicĭ de cum, ci a numit astfeliŭ pe presviterĭ. Pe atuncĭ nu era vr'o deosebire în nume, căcĭ şi episcopul se numia diacon. De aceia scriind luĭ Timotheiŭ dicea: „Acestea tóte de le veĭ spune fraţilor, bună slugă veĭ fi (καλὸς ἔσῃ διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ) luĭ Iisus Christos" (I Timoth. 4, 6), şi „Slujba ta fă-o cunoscută tutulor" (Τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον) de şi era Episcop. Şi cum că în adevĕr era Episcop ascultă ce-ĭ spune: „Mânele în grabă să nu'ţĭ puĭ pe nimenĭ", şi earăşi: „Nu fiĭ nebăgătoriŭ de samă de darul ce este întru tine, care ţi s-a dat prin prorocie, cu punerea mânilor preoţilor" (I Timoth. 5, 22, 4, 14), de şi presviteriĭ nicĭ-odată nu aŭ chirotonisit episcopĭ. Deasemenea şi către Tit scriind dice: „Pentru aceasta te-am lasat pe tine în Crit, ca cele ce lipsesc să le îndreptezĭ, şi să aşezĭ prin cetaţĭ preoţĭ, precum eŭ ţi-am poroncit" (1, 5) şi maĭ departe: „De este cineva fără de prihană bărbat al uneĭ femeĭ", eară tóte acestea le dice pentru Episcop. Şi spunênd acestea imediat adaugă: „Se cuvine Episcopuluĭ să fie fără de prihană, ca un iconom al luĭ Dumnedeŭ, nesemeţ, neocărîtoriŭ, etc.", de unde urmează, cum am dis, că în vechime presviteriĭ se numiaŭ episcopĭ şi diaconĭ aĭ luĭ Christos, precum şi episcopiĭ se numiaŭ presviterĭ. De aicĭ vine că şi astădĭ mulţĭ episcopĭ scriind dic „împreună cu presviteriĭ şi cu diaconiĭ (συμπρεσβυτέρῳ καὶ συνδιακόνῳ). Dară maĭ încóce, în trecerea timpuluĭ, s'a dat fie-căruia din aceştia numele sĕŭ propriŭ, episcop, presviter, saŭ diacon. „Impreună cu episcopiĭ, dice, şi cu diaconiĭ, char vóuĕ şi pace de la Dumnedeŭ Tatăl nostru şi de la Domnul Iisus Christos". Dară de ce óre în nicĭ-o altă epistolă el nu se adresază cleruluĭ? De ce nu scrie aşa nicĭ Romanilor, nicĭ Corinthenilor, nicĭ Efesenelor, ci în comun „tuturor sfinţilor credincioşilor, saŭ iubiţilor", pe când aicĭ scrie cleruluĭ? Pentru aceia, că clericiĭ trimisese la el pe Epafrodit, dênşiĭ voiaŭ a avea informărĭ despre apostol, şi cu un cuvênt iĭ s-aŭ folosit de aicĭ. „Mulţămesc Dumnedeuluĭ meŭ, dice, întru tótă pomenirea vóstrĕ" (Stih. 3). In alt loc scriind dicea: „Ascultaţĭ pe învăţătoriĭ voştri şi vĕ supuneţĭ lor, că iĭ privighează pentru sufletele vóstre,

ca cei ce vor să dea samă, ca cu bucurie aceasta să facă, eară nu suspinând" (Ebr. 13, 17). Deci dacă a suspina provine din rĕutatea discipulilor, apoi și a asculta de învățători provine din progresul ce îl fac discipulii pe calea adevĕrului. Mulțămesc lui Dumnedeŭ, dice, întru tóta pomenirea vóstrĕ, adecă că «de câte-ori 'mi amintesc de voi, slăvesc pe Dumnedeŭ», eară aceasta o face, fiind-că cunósce la dênșii multe bunuri. «Și slăvesc pe Dumnedeŭ, dice, și mĕ și rog. Dacă voi v-ați deprins a vĕ îndeletnici cu virtutea, aceasta nu póte fi un motiv ca eŭ să contenesc a mĕ ruga pentru voi, ci „mulțămesc lui Dumnedeŭ întru tótă pomenirea vóstrĕ, pururea întru tótă rugăciunea mea pentru voi toți cu bucurie rugăciune făcênd". „Pururea" și nu numai când mă rog. „Cu bucurie", căci se póte a o face aceasta și cu întristare, precum de ex.: când dice în alt loc: „Că din multă scârbă și necaz al inimei am scris vóuĕ cu multe lacrimi" (II Corinth. 2, 4).

„Pentru împărtășirea vóstrĕ", dice, „întru evanghelie, din diua dintêi până acum" (Stih. 5). Aici mărturisesce ceva mare pentru dênșii, și încă fórte mare, ceia ce ar fi putut mărturisi cineva de apostoli și evangheliști. «Nu îngrijiți numai de cetatea ce vi s-a încredințat, dice, ci totul faceți spre a fi părtași ai ostenelelor mele, fiind presenți în tot locul, conlucrând și luând parte activă cu mine în predica mea, nu pe un an numai, nici doi saŭ trei, ci pentru tot-deauna, din diua în care ați credut și până astădi, și în scurt dicênd ați cucerit buna voință a apostolilor.» Căci privesce cum unia fiind în Roma îl părăsaŭ, după cum dice: „Sciŭ aceasta, că s-aŭ întors de la mine toți cei din Asia" și earăși: „Damas m-a lăsat", și „întru respunsul meŭ cel dintêi nimeni n-a mers cu mine". (II Timoth. I, 15. 4, 10. 16), pe când aceștia chiar fiind departe de dênsul îi împărtășaŭ durerile, trimițênd bărbați la dênsul, servindu'l după putere, și cu un cuvênt nelipsind cu nimic. «Nu numai acum, dice, ci tot-deauna și în tot modul m-ați ajutat.» Deci aceasta înseamnă că îi luaŭ partea activă la propagarea evangheliei, căci pe când el predică, eară tu servesci pe cel ce predică, e cert de aici că tu te împărtășesci cu dênsul la cununile acordate. De altfeliŭ chiar în luptele olimpice cununa

nu este numaĭ a luptătoriuluĭ, ci şi a instructoruluĭ, a celuĭ ce l-a servit, şi cu un cuvênt a tuturor celor carĭ aŭ contribuit de aŭ exercitat pe luptătoriŭ. Căcĭ ceĭ-ce prin diverse exercițiĭ corporale aŭ contribuit la împuternicirea luptătoriuluĭ, aceştia de sigur că se fac părtaşĭ şi biruințeĭ aceluia. Incă şi în resbóe nu numaĭ comandantul după al căruia plan a fost câştigată biruința (ἀριστεύς), ci şi toțĭ cariĭ l-aŭ servit sunt îndreptățițĭ de a pretinde să ia parte la trofee şi la slavă, ca ceĭ ce prin serviciul lor aŭ luat parte cu dênsul şi la luptă. Nu e puțin lucru a putea să serviască cineva pe sfinţĭ, ci de voițĭ a şci, apoĭ e chiar mare, căcĭ ne facem părtaşĭ prin aceasta recompenselor cuvenite lor. De exemplu: a despreţuit cineva averile pentru Dumneḑeŭ, şi s-a consfințit pentru tótă viața sa luĭ Dumneḑeŭ, exercită orĭ-ce faptă bună, şi păzeşce cea maĭ mare seriozitate până şi în cuvinte, până şi în ideĭ şi până în fine şi în cele maĭ micĭ mişcărĭ a luĭ? Eĭ bine, e posibil şi ţie fără ca să arăţĭ póte o astfeliŭ de exactitate şi seriositate, să te împărtăşeşcĭ recompenselor cuvenite luĭ. Cum însĕ? Dacă îl serveşcĭ cu cuvêntul şi cu fapta, dacă îl mângâĭ, dacă-'ĭ veĭ acorda cele necesare vieţeĭ, şi dacă îl veĭ servi în totul, căcĭ cel ce va face maĭ uşor acel-drum anevoios pe care el călătoresce, tu veĭ fi. Astfeliŭ că dacă admirațĭ pe ceĭ de prin pustietățĭ, pe ceĭ ce s-aŭ ridicat în viața îngerească, pe ceĭ de prin biserićĭ, cariĭ aŭ ajuns la aceiaşĭ înălţime, dacă, ḑic, iĭ admirațĭ, şi în acelaşĭ timp sunteţĭ triştĭ pentru că sunteţĭ departe mult de dênşiĭ, eĭ bine, e posibil ca şi voĭ să vĕ împărtăşiţĭ cu dênşiĭ, dacă-'ĭ veţĭ servi şi-'ĭ veţĭ ajuta. De altfeliŭ şi aceasta e din iconomia şi filantropia luĭ Dumneḑeŭ, ca pe ceĭ leneşĭ, cariĭ nu pót să arate o viață aspră şi seriósă, să-ĭ conducă pe alte căĭ, şi să-ĭ pună în rândul celor-l-alţĭ. Decĭ această numeşce Pavel împărtăşire, după cum ḑice: „Că de vreme ce ginţile s-aŭ împărtăşit întru cele duchovniceşcĭ ale lor, datorĭ sunt şi întru cele trupeşcĭ a le sluji" (Rom. 15, 27). Căcĭ dacă Dumneḑeŭ hărăzeşce împărăţia cerurilor în schimbul unor lucrurĭ micĭ şi neînsemnate, apoĭ şi serviĭ seĭ trebuie a transmite altora cele spirituale în schimbul celor micĭ şi simţitóre, şi maĭ dreptul ḑicênd, el este care acordă şi pe unele şi pe altele. Nu poţĭ posti? Nu poţĭ a te isola de lume? Nu poţĭ a te culca la pământ, nicĭ a priveghia nopţile? E posibil însĕ de a lua plată pentru tóte acestea, de şi nu le-aĭ făcut, dacă veĭ

combina lucrurile de altfeliŭ, dacă veĭ servi pe cĕl bolnav şi neputincios, dacă într'una veĭ ajuta, veĭ procura repaus şi veĭ alina durerile provenite din tóte acestea. Acela a căḑut luptându-se, a primit lovituri grave şi rane, eĭ bine, tu serveşce pe cel sdrobit în luptă, primeşce'l cu mânile întinse, şterge-ĭ sudórea liniştindu-l, mângăe, încurajază în fine sufletul luĭ cel sdrobit. Decĭ dacă noĭ servim pe sfinţĭ cu o astfeliŭ de bună-voinţă, de sigur că vom fi tovarăşĭ la plata lor. Aceasta a ḑis şi Christos: „Faceţi-vĕ prieten din mamona nedreptăţeĭ... ca să vă primiască pre voĭ în corturile cele vecĭnice" (Luc. 16, 9). Aĭ vĕḑut că devin părtaşĭ acelora? „Din ḑiua dintêĭ, ḑice, şi până acum." «Nu numaĭ pentru cele trecute mĕ bucur, ḑice, ci şi pentru cele viitóre, căcĭ din cele trecute eŭ judec pe cele viitóre.» „Încredinţat fiind de aceasta, că cel ce a început întru voĭ lucrul cel bun îl va săvêrşi până la ḑiua luĭ Iisus Christos" (Stih. 6). Priveşce cum 'ĭ învaţă încă de a fi cu moderaţiune, căcĭ după ce a mărturisit de dênşiĭ lucrurĭ marĭ, apoĭ ca nu cumva să cadă în slăbăciunĭ omineşcĭ, imediat îĭ învaţă, că atât cele trecute, cât şi cele viitóre să le atribuie luĭ Christos şi în el să-şĭ pună nădejdea. Cum? Apoĭ el n-a ḑis «încredinţat fiind că după cum aţĭ început veţĭ şi termina», ci „Cel ce a început întru voĭ lucrul cel bun, îl va săvêrşi." Şi nicĭ nu ĭ-a lipsit pe dênşiĭ de partea lor de acţiune în săvêrşirea faptelor bune, căcĭ a ḑis: „Mĕ bucur pentru împărtăşirea vóstre întru evanghelie", adeca că şi dênşiĭ aŭ conlucrat cu tótă buna-voinţă spre săvêrşirea faptelor bune; dară nicĭ nu a ḑis că succesul este numaĭ aĭ lor, ci ânteiŭ şi principalminte este al luĭ Dumneḑeŭ, căcĭ ḑice: „Nădăjduindu-mĕ la înseşĭ aceasta, că cel ce a început întru voĭ lucrul cel bun, îl va săvêrşi până la ḑiua luĭ Iisus Christos", adecă că cel ce a început este Dumneḑeŭ. «Nu numaĭ pentru voĭ, ḑice, judec aşa, ci şi pentru ceĭ carĭ vor fi după voĭ, tot aşa mĕ găsesc, tot aşa judec.» Şi nu este o laudă mică, de a avea cineva pe Dumneḑeŭ conlucrătoriŭ şi ajutătoriŭ în faptele cele bune, căcĭ dacă el nu este părtinitoriŭ — cum nicĭ nu este — ci caută la intenţiunea cu care cineva săvêrşaşce binele, apoĭ e cert că noĭ suntem causa că l-am atras spre noĭ. Cu chipul acesta nicĭ pe dênşiĭ nu-i-a lipsit de laudele

cuvenite lor, pentru că dacă Dumnedeŭ ar lucra simplu, nimic nu ar fi împedecat ca și Elinii și toți óminiĭ în fine să isbutiască în fapte bune, saŭ ca ne-ar mișca ca pe niște petre saŭ lemne, și nu ar maĭ cere conlucrarea nóstră. Prin urmare când el dice că Dumnedeŭ va săvêrși, este tot spre lauda lor, căcĭ dênșiĭ prin stăruință neclintită-în faptele cele bune, aŭ atras asupră-li Charul luĭ Dumnedeŭ, ca să conlucreze cu iĭ spre a birui natura omineascâ. Maĭ este apoĭ și o altă laudă, adecă că succesele lor sunt de o așa natură, în cât nu maĭ sunt omineșcĭ, ci maĭ pre sus de natura omineascâ, învrednicindu-se și de sprijinul luĭ Dumnedeŭ. Și când Dumnedeŭ săvêrșașce, nicĭ că póte fi vr'un necaz saŭ obosealâ mare, ci trebuie numaĭ ca ceĭ ce săvêrșesc tóte acestea cu înlesnire, să aĭbă curaj, ca unia ce sunt ajutațĭ de el.

„Precum îmĭ este mie cu dreptate aceasta a cugeta pentru voĭ toțĭ, pentru că vĕ am pre voĭ în inimă, și în legăturile mele, și în rĕspunsul și adeverirea evangheliei, cu mine împreună părtașĭ daruluĭ voĭ toțĭ fiind“ (Stih. 7). Aicĭ el arată o mare dorință și o mare poftă pentru dênșiĭ, de vreme ce îĭ avea în inima sa, căcĭ chiar în legăturĭ fiind și în temniță el își amintea de dênșiĭ. Nu e puțină laudă pentru dênșiĭ dacă-li se arată o așa de mare dragoste, fiind că dragostea sfîntuluĭ Apostol către dênșiĭ nu era isvorîtă din niscareva ideĭ preconcepute, ci era resultatul unor judecățĭ și calcule drepte. Ast-feliŭ că a fi cineva iubit de Pavel cu atâta ardóre, e o vie dovadă că unul ca acesta este cu adevĕrat mare și miraculos. „Și în respunsul și adeverirea evangheliei“, dice. Dară ce póte fi de mirare dacă chiar și în temniță îĭ avea în cugetul sĕŭ? «Nicĭ chiar în timpul când mĕ găsiam înaintea divanuluĭ, dice, și când eŭ mĕ justificam, voĭ nu lipsiațĭ din cugetul meŭ», pentru că amorul duchovnicesc este atât de tiranic, în cât nu voeșce a-uita nicĭ-odată, ci pururea are în suflet pe cel ce iubeșce, și 'l doreșce necontenit, și nu permite a se atinge de suflet nicĭ-o scârbă saŭ durere. Căcĭ precum în cuptorul Babilonuluĭ în timp ce se ridicase văpaea acea mare, o rouă recoritóre împresurase pre aceĭ fericițĭ coconĭ, tot ast-feliŭ și dragostea celuĭ ce iubeșce și este plăcut luĭ Dumnedeŭ, stăpânind sufletul îndepărtează orĭ-ce flacară spirituală, și'l recoreșce cu acea róuă miraculósă.

„Și adeverirea evangheliei“, dice. Așa dară legăturile sunt adeverirea evangheliei, așa dară ele sunt justificarea

apostolului. Şi cum aceasta? Lucrul e simplu de tot. Apoi dacă el ar fi fugit din legături, ar fi fost credut de înşelătoriŭ; dară acum când tóte le rabdă, şi legături, şi temniţă şi necazuri, prin aceasta probează că le sufere tóte acestea nu pentru vr'un motiv ominesc, ci pentru Dumnedeŭ care vede şi rĕsplătesce. In adevĕr, nimeni nu ar fi preferat până şi mórtea, saŭ să'şi ia asupra capului sĕŭ atâtea pericule, nimeni nu ar fi primit ca să se loviască de un ast-feliŭ de împărat, ca Neron, dacă nu ar fi avut în videre pe un alt împărat cu mult mai mare şi mai puternic. Aşa dar adeverirea evangheliei aŭ fost legăturile lui. Dară tu privesce cum apostolul fără vre-o osteneală mare tóte le-a întors în mod invers, căci ceia ce dênşii credeaŭ de neputincios, saŭ slab, şi demn mai mult de acusat, aceasta tocmai el o numesce adeverire a evangheliei, pe când dacă nu ar fi fost aşa, ar fi fost cu adevĕrat slab, neputincios şi demn de acusat. Apoi arată că dragostea lui către dênşii nu era ceva întâmplătoriŭ, ci resultatul unei judecăţi serióse. Şi pentru ce? «Pentru că vĕ am pre voi, dice, în cuget şi în legăturile mele şi justificarea mea, pentru că împreună cu mine voi toţi sunteţi părtaşi darului.» Dară ce-vra să dică aceasta? Óre darul acestui apostol era, ca el să fie legat, alungat şi să sufere mii de neajunsuri şi nenorociri? Da! „Destul este ţie darul meŭ, dice, că puterea mea întru neputinţe se săvêrşasce. Deci cu dulceaţă mĕ voiŭ lăuda mai mult întru neputinţele mele“ (II Corinth. 12, 9). Şi mai departe: „Pentru aceia bine voesc întru neputinţe, întru defăimări.“ «Fiind-că vĕ vĕd pre voi dovedind prin fapte virtutea vóstrĕ, şi tot-odată părtaşi acestui char cu cea mai mare bună voinţă, cu drept cuvênt mĕ gândesc la voi. Căci cel ce v'a încercat pre voi, şi chiar vĕ cunósce pe toţi personal, precum şi succesele vóstre, că fiind atât de departe de noi, vĕ grăbiţi totuşi a veni în ajutoriŭ, ca nu cumva să ne lipsească ceva în necazuri, făcêndu-vĕ părtaşi ispitelor nóstre pentru evanghelie, şi nimic neavênd mai puţin de cât mine, care mĕ găsesc în lupte, voi cari sunteţi atât de departe; ei bine iată că sunt drept când le mărturisesc tóte acestea.» Dară pentru ce óre nu a dis „părtaşi“ ci „compărtaşi“? «Chiar şi eŭ însu'mi sunt părtaş, dice, în alt mod», „ca împreună părtaş mĕ fac evangheliei“ (I Corinth. 9, 23), adecă să mĕ fac părtaş bunurilor hotărîte şi făgăduite prin evanghelie. „Cu mine

împreună părtaşî daruluî voî toţî fiind", ceia ce cu adevĕrat că este miraculos, ca toţî să se găsască demnî de aceasta. «Insĕ, eŭ încă de la început am fost convins, că voî veţî fi aşa până la fine.» Nu e posibil ca un început atât de strălucit să se stingă şi să se nimiciască, ci se sfârşaşce tot-deauna cu fapte marî şi miraculóse.

[1]) Decî, fiind-că e posibil de a se împărtăşi cineva de char şi în alt mod, vĕ rog ca şi noî să ne împartăşim, saŭ maî bine ḑis, să luăm parte în ispite şi supărărî. Câţî din ceî presenţî, saŭ póte chiar toţî, voiţî a vĕ împărtăşi din bunurile făgăduite împreună cu Pavel, puteţî a o face aceasta cu uşurinţă, dacă veţî voi a lua asupră-vĕ îngrijirea celor neputincioşî cu mijlócele vóstre, dacă veţî ajuta şi veţî veni în ajutoriul celor ce pătimesc relĕ pentru Christos. Aî vĕḑut pe fratele tĕŭ în ispită? Dă-î mână de ajutoriŭ. Aî vĕḑut pe dascălul tĕŭ luptându-se? Vină-î în ajutoriŭ. «Dară nimenî nu este astăḑî, ḑicî, în posiţiunea luî Pavel.» Ast-feliŭ judecă mulţî cu uşurinţă. Nimenî nu este în posiţiunea şi de valórea luî Pavel, aceasta o mărturisesc şi eŭ că aşa este, însĕ „cel ce primeşce proroc în nume de proroc, plata proroculuî va lua", ḑice (Math. 10, 41). Nu cumva póte accia eraŭ admiraţî pentru că conlucraŭ cu Pavel? Nu de accia, ci pentru că eraŭ compărtaşî cu Pavel, care îşî luase asupra sa predica evangheliei. De aceia Pavel era cinstit, fiind-că pătimia totul pentru Christos. Nimenî nu este în posiţiunea şi de valórea luî Pavel, ba încă nicî măcar cât de puţin apropiat de acel fericit, însĕ predica aceiaşî este şi acum, ca şi atuncî. Aceia aŭ luat parte cu dênsul nu numaî pe când se găsia în legăturî, ci chiar de la începutul predicei luî, căcî ascultă'l ce spune el: „Că ştiţî şi voî Filippenilor, că la începutul evangheliei, când am ieşit din Macedonia, nicî o biserică n-a făcut împărtăşire cu mine în cuvênt de dare şi de luare, fără numaî voî singurî" (Filipp. 4, 15). Chiar şi fără ispite, el ca dascăl al lor a avut multă osteneală, privighere, obosealǎ în cuvênt, învăţătură, dojane, înfruntărî, şi altele de acest-feliŭ pe care el ḑilnic le avea în băgare de samă, în interesul mântuireî lor. Apoî tóte acestea sunt micî óre, de a suferi clevetirile ieşite din miî de gurî, fără ca el să se îngrijască de dênsul? Vaî, ce voiŭ face? Mĕ

[1]) *Partea morală.* Cel ce nu se consideră pe sine ca primind totul de la Dumneḑeŭ şi de la el căpătând miî de bunătăţî, să nu dea eleimosină. *(Veron.)*

găsesc ameninţat în mijlocul a două lucrurĭ: voesc pe deoparte a vĕ îndemna, în acelaşĭ-timp a vĕ şi ruga spre a veni în ajutoriul sfinţilor luĭ Dumnedeŭ, însĕ mĕ tem-ca nu cumva să bănuiască cineva că eŭ dic acestea nu pentru voĭ, ci pentru aceia. Să ştiţĭ însĕ, că nu pentru aceia vorbesc, ci pentru voĭ. Şi dacă veţĭ voi să fiţĭ-atenţĭ, apoĭ chiar din aceste cuvinte vĕ voiŭ convinge. Câştigul ce voĭ veţĭ avea, nu este tot-una cu al acelora. Pentru că voĭ dacă daţĭ, apoĭ daţĭ de acele lucrurĭ, de care cu puţin după aceasta, de voe saŭ fără voe, vĕ veţĭ lipsi, pe când ceia-ce luaţĭ e cu mult maĭ mare. Saŭ póte nu vĕ găsiţĭ stăpâniţĭ de asemenea credinţă, când voĭ daţĭ eleimosină? Eĭ bine, dacă nu credeţĭ aceasta, apoĭ maĭ bine voesc ca să nu maĭ daţĭ. Dacă cineva nu se găseşce stăpânit de ast-feliŭ de credinţă, că adecă el va lua maĭ mult de cât a dat, că va câştiga maĭ mult, că va fi recompensat cu mult maĭ mult de cât a dat, apoĭ să nu dea. Saŭ că póte crede că face plăcerea celuĭ ce primeşce; eĭ bine, şi atuncĭ e maĭ bine să nu dea. Nu aceasta e principalul pentru mine, adecă de a hrăni pe sfinţĭ, căcĭ chiar dacă nu veĭ da tu, se va găsi un altul. Ceia ce eŭ voesc, este ca prin eleimosină voĭ înşi-ve să aveţĭ mângâere pentru iertarea pĕcatelor, eară cel ce nu dă cu această intenţiune, nu va avea mângâere. A face milostenie nu înseamnă a da în mod simplu, ci a da cu bună voinţă, cu bucurie „Nu din măhnire saŭ din silă, dice, că pre dătătoriul de bună voe iubeşce Dumnedeŭ" (II Corinth. 9, 7). Dacă cineva nu dă ast-feliŭ, să nu maĭ dea, căcĭ aceasta nu maĭ este eleimosină, ci pagubă. Dacă decĭ, ştiţĭ că voĭ veţĭ câştiga şi nu aceia, eĭ bine, aflaţĭ că câştigul vostru va fi cu mult maĭ mare de cât ceia ce aţĭ dat. Acelora prin eleimosină li se înlesneşce hrana corpuluĭ, eară vóuĕ prin aceasta vi se aduce fericirea sufletească; acelora nu li se iartă nicĭ unul din pĕcatele ce le aŭ, pe când vóuĕ vi se împedecă şi zădărnicesc multe ispite. Să participăm decĭ, la luptele lor, pentru ca să putem participa la recompensele acele marĭ făgăduite acelora. Cel ce adoptă pe Rege bunăóră, nu se gândeşce atâta la ce are a da, pe cât la ce are a lua. Adoptă şi tu, decĭ, pe Christos, şi veĭ avea multă folosinţă. Voeşcĭ a te face partaş luĭ Pavel? Şi ce dic eŭ luĭ Pavel, când Christos este cel ce a primit! Pentru ca să vedeţĭ că eŭ dic tóte acestea în interesul vostru, iată că nicĭ nu mĕ îngrijesc de repaosul acelora. Dacă vr'unul dintre proestoşiĭ bisericeĭ trăieşce în belşug şi nu are nevoe de nimic, chiar de ar fi şi sfînt să nu daĭ, ci

preferă în locul sĕŭ pe vr'unul care ar fi scăpătat, chiar dacă n'ar fi póte atât de admirat ca cel-l-alt. Şi de ce aşa? Pentru că Christos voeşce ast-felŭ, după cum şi dice: „Când facĭ prânz saŭ cină, nu chema prieteniĭ tĕĭ, nicĭ fraţiĭ tĕĭ, nicĭ rudele tale... ci când facĭ ospăţ cheamă săraciĭ, neputincioşiĭ, schiopiĭ şi orbiĭ... carĭ nu pot să'ţĭ întórcă" (Luca 14, 12—14). El nu a dis de a face binele acesta cum şi cuĭ s'ar întâmpla, ci celor flămândĭ, celor însetaţĭ, celor golĭ, celor streinĭ, şi în fine celor carĭ n-aŭ nicĭ o avere. Nicĭ nu a dis numaĭ am fost hrănit, ci flămând fiind am fost hrănit „că m-aţĭ vĕdut flămând, dice, şi 'mĭ-aţĭ dat de am mâncat" (Math. 25, 35). Meritul de a fi ajutat este îndoit, pe deoparte că e flămând, eară pe de alta că e sfînt, căcĭ dacă trebuie a hrăni pe orĭ-cine care e flămând, cu atât maĭ mult încă când cel ce e flămând e şi sfînt. Dar dacă ar fi şi sfînt, însĕ nu ar avea nevoe, atuncĭ nu da, căcĭ nu aĭ nicĭ un câştig de aicĭ, fiind-că nicĭ Christos nu a dis aşa. Dar apoĭ nicĭ nu póte fi numit sfînt acela, care trăieşce în belşug, şi încă primeşce eleimosină. Aĭ vĕdut că nu vi s-a spus acestea numaĭ cu scop de câştig uricios, ci cu un scop de câştig folositoriŭ vóuĕ? Aşa dară hrăneşce pe cel ce e flămând, ca să nu fiĭ tu dat hrană foculuĭ Gheeneĭ. Când săracul mănâncă din masa ta, el sfinţeşce şi cele ce maĭ aĭ. Gândeşce-te cum acea vĕduvă a hrănit pe Elie, şi nu atâta l-a hrănit pe el, pe cât ea s-a hrănit, nu atâta a dat pe cât a luat. Aceasta se petrece şi astădĭ, şi încă cu mult maĭ mult. Nu o vadră de făină, nicĭ un ulcior de unt-de-lemn, însĕ ce? Recompensa acestora va fi de o sută de orĭ maĭ mare şi viaţa vecinică. Mila luĭ Dumnedeŭ devine hrana acea spirituală, aluatul acel curat. Aceia era vĕduvă, şi fómete era pe atuncĭ, dară nimic din acestea nu a împedecat'o; avea copiĭ, şi nicĭ aceasta n-a împedecat'o. S-a făcut şi ea deopotrivă cu vĕduva cea care a pus în corbana ceĭ doĭ filerĭ. Ea nu a dis în sine: «Ce voiŭ primi de la acest om, când el singur are nevoie de mine? Dacă ar fi avut vr'o putere, nu ar fi ajuns el să sufere de fóme, ar fi alungat seceta care ne bântue, şi nu ar suferi cu toţĭ ceĭ-l-alţĭ. Saŭ póte că e vinovat înaintea luĭ Dumnedeŭ.» Nimic din tóte acestea n-a cugetat. Şi priveşce acum, ce bine este de a face bine cu tótă sinceritatea, eară nu a ispiti cu curiositate pe cel ce sufere. Dacă ea ar fi voit să'l cerceteze cu curiositate, ar fi ezitat şi nu ar fi credut. Tot

aşa şi Abraam, dacă ar fi voit să ispitiască şi cerceteze cu curiositate nu ar fi primit pe ingerĭ. Cel ce ispiteşce şi descóse pe alţiĭ nu va reuşi nicĭ-odată în lucrurĭ marĭ, ci maĭ ales unul ca acesta devine un înşelătoriŭ ordinar. Şi cum se face aceasta, eŭ vĕ voiŭ spune. Omul evlavios nu voeşce a se arăta lumeĭ ca evlavios, şi nu 'şĭ schimbă purtarea luĭ din afară, chiar de ar urma să fie dispreţuit, pe când înşelătoriul, ca unul ce priveşce faptul ca un meşteşug óre-care, se îmbracă cu haĭna uneĭ evlaviĭ prefăcute şi exagerate. Aşa că, unul făcênd bine chiar şi celor păruţĭ neevlavioşĭ, se pune alăturea cu ceĭ evlavioşĭ, pe când cel ce cercetează şi ispiteşce pe ceĭ credutĭ evlavioşĭ, de multe-orĭ se găseşce alăturea cu ceĭ neevlavioşĭ. De aceia, vĕ rog ca tóte să le facem cu sinceritate şi curăţenia sufletuluĭ. „Tot celuia ce cere de la tine, dice, dă-ĭ" (Luc. 6, 30) şi în alt loc: „Nu cruţa (nimic) ca să scapĭ pe cel dus la mórte" (Prov. 24, 11), de şi ceĭ maĭ mulţĭ din ceĭ condamnaţĭ sunt dovediţĭ în fapte rele, dară totuşĭ dice „nu cruţa nimic". In aceasta ne vom face egalĭ cu Dumnedeŭ, ast-feliŭ vom fi vrednicĭ de admirat, şi numaĭ aşa ne vom bucura de vecinicile bunătăţĭ, cărora fie a ne învrednici, prin charul şi filantropia luĭ Iisus Christos Domnuluĭ nostru, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul sfînt, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA III.

„Că martur îmĭ este mie Dumnedeŭ, că vĕ iubesc pre voi toţĭ întru dragostea luĭ Iisus Christos. Şi de aceasta mĕ rog, ca dragostea vóstrĕ încă maĭ mult să prisosiască întru cunoştinţă şi întru tótă priceperea, ca să ispitiţĭ voĭ cele de folos, ca să fiţĭ curaţĭ şi fără de sminteală în diua luĭ Christos, plinĭ fiind de ródele dreptăţeĭ, care sunt prin Iisus Christos, spre slava şi lauda luĭ Dumnedeŭ" (cap. 1, 8—11).

Apostolul nu ia de martur pe Dumnedeŭ ca cum n-ar fi fost credut, ci o face aceasta din disposiţiunea cea mare ce o avea faţă de dênşiĭ, îndemnându-ĭ de a crede şi a se încuraja.

Fiind-că a dis că iĭ s-aŭ împărtășit cu dênsul în evanghelie, apoĭ ca să nu creadă iĭ că de aceia iĭ iubeșce și doreșce, eară nu pentru virtuțile lor, de aceia a adaos imediat «întru dragostea luĭ Christos» (ἐν σπλάγχνοις Χριστοῦ). Dar ce înseamnă aceasta? Adecă în loc să dică «după Christos, fiind-că sunteți credincioșĭ, fiind-că iubițĭ pe Christos, pentru dragostea cea după Christos». Și băgațĭ samă că nu a dis, saŭ nu a exprimat cuvêntul dragoste prin vorba obicĭnuită ἀγάπη ci prin o alta maĭ ferbinte: σπλάγχνα Χριστοῦ, ca și cum pare că ar fi voit să dică „că prin afinitatea vóstrĕ cea după Christos, el a devenit acum ca tată al vostru«. Cu adevĕrat că servilor luĭ celor veritabilĭ el li acordă dragostea părintească (σπλάγχνα), dragoste ferbinte și încontinuă. «Cu acea dragoste, dice, vĕ iubesc pre toțĭ» ca și cum pare că ar dice: «Vĕ iubesc pre voĭ, nu cu dragoste naturală, ci cu o dragoste maĭ ferbinte, cu dragostea cea după Christos.» „Că vĕ iubesc, dice, pre voĭ toțĭ", «fiind-că toțĭ sunteți demnĭ de iubit. Nu pot să exprim cu cuvêntul ceia ce eŭ vĕ doresc și cât de mult vĕ iubesc, pentru că nu este posibil. De aceia las aceasta luĭ Dumnedeŭ, care cunóșce cele lăuntrice ale inimeĭ». Dacă ar fi voit să-ĭ lingușască numaĭ, nu ar fi luat pe Dumnedeŭ de martur, ceia ce nu ar fi fost fără pericol dacă o făcea. „Și de aceasta, dice mĕ rog, ca dragostea vóstrĕ încă maĭ mult să prisosiască." Acest fapt e un bun fără marginĭ, pentru că priveșce cum el fiind iubit de dênșiĭ în așa mod, doria încă să fie iubit maĭ mult. Cel ce iubeșce pe cel iubit, niciodăta nu voeșce a se găsi lipsit de iubire, și nicĭ că póte suferi ca să se pună vr'o pedecă iubireĭ. Pavel voeșce ca iubirea lor să remână aceiașĭ pururea, ba încă să și prisosească. „Nimĕnuĭ cu nimic să nu fițĭ datorĭ, fără numaĭ cu a vĕ iubi unul pre altul" dice (Rom. 13, 8), ceia ce înseamnă că dragostea nu se póte măsura și nicĭ nu are hotare. „Că dragostea vóstrĕ, dice, încă maĭ mult să prisosiască." Priveșce importanța cuvêntuluĭ: „încă maĭ mult să prisosiască" dice, și apoĭ imediat adaoge: „întru cunoștință și întru tótă priceperea". El nu admiră prietenia și dragostea întâmplătóre, ci aceia întru cunoștință, adecă nu acea dragoste pe care o avem către toțĭ ómenii, căcĭ atuncĭ nu maĭ este dragoste, ci răceală și indeferență. Dară ce înseamnă „întru cunoștință"? Adecă venită în urmă uneĭ judecățĭ seriose, în urma unuĭ calcul óre-care și isvorită din sentiment. Sunt unia carĭ iubesc fără reson, și la în-

tâmplare, însĕ astfeliŭ de iubirĭ sunt secĭ şi fără durată. „Intru cunoşcinţă şi întru tótă priceperea, ca să ispitiţĭ voĭ cele de folos“, dice, «adecă cele care sunt în interesul vostru. Eŭ nu vorbesc acestea pentru mine, ci pentru voĭ, căcĭ-mĕ tem ca nu cumva să se corupă cineva de pretinsa dragoste a ereticilor». La aceasta face alusiune aicĭ. Şi priveşce ce spune el aicĭ: «nu zic aceasta pentru mine, ci ca să fiţĭ voĭ curaţĭ, adecă nicĭ o credinţă falşă să nu primiţĭ, chiar de ar fi venită sub forma dragosteĭ». Dară cum de dice el în alt loc: „De este cu putinţă, cu toţĭ ómeniĭ să fiţĭ în pace“ (Rom. 12, 18)? «Să fiţĭ în pace, a dis, adecă nu astfeliŭ să vĕ iubiţĭ, în cât să vĕ vătămaţĭ prin această iubire», pentru că dice: „Dacă ochiul teŭ cel drept te sminteşce pre tine, scóte'l pre el şi'l leapădă de la tine“ (Math. 5, 29). „Ca să fiţi curaţĭ, dice, şi fără de sminteală“ pentru că de multe-orĭ prieteniile vatămă pe mulţĭ; şi dacă pe tine nu te vatămă nimic, cela-l'alt însĕ întîmpină pedicĭ. „In diua luĭ Christos“, adecă să vĕ aflaţĭ atuncĭ curaţĭ, şi fără să fi smintit pe cineva. „Plinĭ fiind de ródele dreptăţeĭ, care sunt prin Iisus Christos, spre slava şi lauda luĭ Dumnedeŭ“, adecă împreună cu credinţa avênd şi viaţa curată, şi nu cum s-ar întâmpla, ci plină de ródele dreptăţeĭ, pentru că e posibil de a fi dreptate, însĕ nu dupre Christos, ca de pildă o viaţă simplu virtuósă. „Care sunt prin Iisus Christos, spre slava şi lauda luĭ Dumnedeŭ“, ca şi cum pare-că ar dice: «Priveşce, că eŭ nu spun de slava mea, ci de slava şi lauda luĭ Dumnedeŭ.» In multe locuri însĕ, sub denumirea de dreptate el înţelege milostenia. «Să nu vĕ vatăme, dice, dragostea către cunoşcinţa celor de folos, ca nu cumva, fiind-că iubeşcĭ pe cutare, să cadĭ. Voesc de sigur ca dragostea vóstrĕ să sporiască, însĕ nu ast-feliŭ în cât să vĕ vatăme. Şi nu voesc ca aceasta să fie credută de voĭ din prejudiţiŭ, ci să ispitiţĭ, dacă noĭ spunem bine.» Vedeţĭ că el nu dice: «ca să preferaţĭ pe cele ale nóstre», ci „să ispitiţi“. Apoĭ nicĭ nu a dis pe faţă «nu vĕ apropiaţĭ de cutare persónă» ci, voesc ca dragostea vóstrĕ să fie spre folos, eară nu să vĕ aflaţĭ nepăsătorĭ. Este în adevĕr o mare absurditate, de a nu săvêrşi dreptatea pentru Christos şi „prin Christos“. Iată decĭ

și aicĭ particula prin. Așa dară, el înțelege aicĭ pe Christos ca pe un servitoriŭ al luĭ Dumneḑeŭ? Să nu fie. «Ḑic acestea, nu cu scop de a fi lăudat eŭ, ci pentru ca Dumneḑeŭ să se slăviască, adecă nu caut dreptatea mea, nu mĕ gândesc la eleimosina pe care voĭ'mĭ-ațĭ trimis'o, ci la slava ce să cade a se aduce luĭ Dumneḑeŭ.» Acesta e sensul vorbeĭ, fiind-că Pavel dese-orĭ sub numele de dreptate înțelege eleimosina.

„Voesc să șcițĭ voĭ fraților, că cele pentru mine, maĭ vîrtos spre sporul evangheliei aŭ venit, în cât legăturile mele s-aŭ făcut arătate întru Christos în tot divanul, și la ceĭ-l'alțĭ la toțĭ" (Stih. 12 șĭ 13). Era firesc lucru, ca auḑind iĭ că el este legat, să se întristeze și să creadă că din aceasta causă s-a întrerupt predica evangheliei. Insĕ ce face el? Imediat împrăștie această bănuială, ceia ce e dovada iubireĭ luĭ către dênșiĭ, arătându-li cele relative la dênsul. Ce spuĭ? Aĭ fost legat, aĭ fost împedecat în activitatea ta apostolică, și cum de ḑicĭ că tóte acestea aŭ contribuit la sporul evangheliei? „In cât legăturile mele, ḑice, s-aŭ făcut arătate întru Christos în tot divanul." Și aceasta nu numaĭ că nu a închis gura celor-l-alțĭ, și nicĭ că ĭ-a spăriat, ci tocmaĭ din această causă încă maĭ mult se încurajaŭ. «Căcĭ dacă ceĭ ce sunt pe lângă mine, și prin urmare alăturĭ de primejdiile prin care eŭ trec, și nu numaĭ că cu nimic nu aŭ fost vătămațĭ, ci încă maĭ mult curagiŭ aŭ câștigat, apoĭ cu atât maĭ mult voĭ trebuia a vĕ încuraja.» Pentru că dacă el ar fi suferit legăturile pe tăcute, și nu ar fi ḑis nimic, era firesc ca și iĭ acelașĭ lucru să-l facă; acum însĕ fiind și legat, și încă cu atât maĭ mult se încuraja, prin aceasta li-a dat și lor maĭ mult curaj, de cât dacă nu ar fi fost legat. Dară cum óre legăturile luĭ s-aŭ făcut maĭ vîrtos spre sporiul evangheliei? «Dumneḑeŭ, ḑice, a iconomisit lucrurile așa, ca să nu se ascundă legăturile mele, ca legăturĭ în Christos, saŭ pentru Christos, „în tot divanul" – căcĭ pe atuncĭ așa numiaŭ palatul procuratoruluĭ împărătesc – și în tot orașul», ḑice. „Și ceĭ maĭ mulțĭ din frațĭ întru Domnul nădăjduindu-se pentru legăturile mele, maĭ mult cutează a grăi cuvêntul" (Stih. 14). Aicĭ arată că și maĭ 'nainte iĭ aveaŭ curaj, și că vorbiaŭ fară sfială, însĕ că acum, cu maĭ mare curaj. «Decĭ dacă alțiĭ se încurajază prin legătu-

rile mele, apoĭ cu atât maĭ mult eŭ; dacă pentru alţiĭ eŭ sunt motiv de încurajare, cu atât maĭ mult pentru mine însu'mĭ.» „Şi ceĭ maĭ mulţĭ din fraţĭ întru Domnul.“ Fiind-că a spus un lucru mare, că adecă legăturile luĭ li-a dat lor curaj, de aceia preîntimpinând ḑice: „întru Domnul“. Aĭ vĕḑut, cum el avênd necesitate de a mări lucrurile, şcie în acelaşĭ timp şi de a fi cumpătat în vorbă? „Maĭ mult cutează, ḑice, fără de frică a grăi cuvêntul.“ Vorba „maĭ mult“ arată că deja începuse a grăi cuvêntul.

„Unia şi pentru pismă şi pricire (ceartă), eară alţiĭ pentru buna voinţă propoveduiesc pre Christos“ (Stih. 15). Ce anume vra să spune el aicĭ, este demn de a cunósce. Acum când Pavel era arestat, mulţĭ chiar dintre necredincioşĭ, — voind ca să aţîţe şi întărite maĭ mult încă pe împărat — predicaŭ pe Christos, ca astfeliŭ mânia împăratuluĭ să devină maĭ mare, pentru împrăştierea prediceĭ, şi la urmă să se întórcă asupra capuluĭ luĭ Pavel. Decĭ legăturile luĭ aŭ devenit motiv a două împrejurărĭ: unora li-aŭ însuflat o mare îndrăzneală, eară pe alţiĭ aducêndu-ĭ în aşteptarea perdereĭ luĭ, 'ĭ-aŭ făcut să predice pe Christos. „Unia pentru pismă“, adecă «pismuind slava, cum şi atitudinea mea, şi voind a mĕ perde prin diferite pricinĭ, conlucrează cu mine; saŭ că aŭ intenţiunea do a fi şi iĭ cinstiţĭ, creḑênd că vor putea să smulgă ceva din slava mea.» „Alţiĭ pentru buna voinţă“, adecă fără ipocrisie, cu tótă bună-voinţă. „Unia din prigonire pre Christos vestesc, nu curat“, adecă nu cu sinceritate. Şi de ce? „Socotind că vor aduce necaz legăturilor mele“, adecă «creḑênd că dacă voiŭ cădea în maĭ mare primejdie, vor grămadi asupră-mĭ necaz peste necaz.» O! ce sălbătăcie. O! ce plan drăcesc. Îl vedeaŭ legat şi aruncat în închisóre, şi încă îl pismuiaŭ! Voiaŭ prin rĕutatea lor a-ĭ spori încă nenorocirile, şi astfeliŭ a'l face vinovat de o maĭ mare urgie. Dealtfeliŭ bine a ḑis „socotind“, căcĭ planurile lor nu s-aŭ realisat. «Aceia credeaŭ că mĕ vor întrista cu aceasta, eŭ însĕ mĕ bucuram că predica evangelieĭ se împrăştia.» „Eară alţiĭ din dragoste, şciind că spre rĕspunsul evangelieĭ sunt pus“ (Stih. 17). Şi ce înseamnă „spre rĕspunsul“? «Mi s-a poruncit, ḑice, de a predica, voiŭ da rĕspuns, şi mĕ voiŭ justifica pentru lucrul

ce mi s-a poruncit de a-l face, aşa că justificarea 'mĭ va fi maĭ uşóră, dacă sunt ajutat de iĭ. Pentru că dacă se vor afla mulţĭ catihisaţĭ-şi cariĭ aŭ credut, justificarea 'mĭ va fi maĭ uşóră.» Astfeliŭ deci nu e posibil de a face un lucru bun, dacă nu e la mijloc o intenţiune bună, şi nu numaĭ că nu este resplată pentru un astfeliŭ de lucru, ci încă şi pedeapsă. Pentru că aceia cariĭ voiaŭ să implice în maĭ marĭ pericule pe predicatorul luĭ Christos, iĭ înşiĭ predicaŭ pe Christos, apoĭ nu numaĭ că nu vor avea resplată, ci încă vor fi respundătorĭ şi demnĭ de pedeapsă. „Eară unia din dragoste", adecă, că şciŭ că eŭ trebuie a da respuns pentru evanghelie.

„Ce este dar? Iata în tot chipul, orĭ prin pricină, orĭ prin adevĕr, Christos se propoveduieşce" (Stih. 18). Dară tu priveşce filosofia bărbatuluĭ, căcĭ nu a acusat pe nimenĭ cu putere, ci numaĭ cât a spus faptul întîmplat. «Ce, şi cum, dice, 'mĭ este indeferent, căci fie într'un feliŭ, fie în alt-feliŭ, Christos se propoveduieşce.» Nu dice propoveduiască-se, cum cred unia, dicênd că introduce eresurĭ, ci „se propoveduieşce". Şi maĭ 'nteiŭ el nu dice propoveduiască-se, ca cum ar legifera, ci numaĭ că a vestit faptul petrecut, şi al doilea, că chiar dacă ar fi spus aceasta legiferând, nicĭ aşa chiar nu ar fi întrodus eresurile. Căcĭ să examinăm lucrul: dacă el se lăsa a predica aşa după cum predicaŭ aceia, nicĭ aşa nu ar fi putut întroduce eresurile. De ce? Pentru că aceia predicaŭ, ce e drept, într'un mod destul de sănătos, şi numaĭ scopul şi cugetul cu care făceaŭ aceasta era corupt, aşa că predica nu era alterată. Dealtminterea chiar aveaŭ necesitate ca să predice astfeliŭ, pentru că dacă predicaŭ în alt mod, şi în alt mod învăţaŭ, şi nu ca Pavel, nu ar fi mărit urgia împăratuluĭ; acum însĕ când iĭ aŭ venit în ajutoriul prediceĭ luĭ, în acelaşĭ mod învăţaŭ, şi făceaŭ discipulĭ la feliŭ cu aceĭ a luĭ, prin aceasta aŭ reuşit să întărite pe împărat, din causa mulţimeĭ discipulilor. Dară un netrebnic şi lipsit de simţurĭ acăţându-se de pasagiul acesta dice: „Şi cu tóte acestea dacă voiaŭ ca să'l mâhniască, ar fi lucrat cu totul din contra, adecă ar fi alungat pe ceĭ ce dejà creduse, eară nicĭ de cât nu ar fi contribuit la propagarea creştinismuluĭ." Decĭ ce vom respunde? Că aceia îşĭ aveaŭ privirea îndreptată asupra unuĭ singur lucru, acela adecă de a'l încurca în pericule, şi astfeliŭ a'l avea tot-deauna la disposiţia lor, eară prin aceasta credeaŭ că încă maĭ mult il vor întrista,

şi predica luĭ se va stinge. Dacă iĭ lucraŭ în alt mod, ar fi stîns mania împăratuluĭ, el (apostolul) ar fi scăpat din închisóre şi ar fi predicat earăşĭ. Astfeliŭ decĭ, iĭ credeaŭ că e bine de a întrebuinţa totul, numaĭ ca să pótă a-l nimici. Insĕ acest mod de a vedea nu era împărtăşit de mulţĭ, ci numaĭ de câţiva dintre ceĭ perfidĭ. „Şi întru acestea mĕ bucur, şi mĕ voiŭ bucura." Dar ce înseamnă „şi mĕ voiŭ bucura"? Adecă chiar de s-ar întâmpla încă maĭ mult. «Căcĭ iĭ conlucrează cu mine şi fără voia lor, şi pentru ostenelele lor îşĭ vor primi osânda, eară eŭ, care n-am căutat a lucra împreună cu iĭ, voiŭ primi plata.» Aşa dară póte fi ceva maĭ neprielnic ca diavolul? Aĭ vĕdut cum el a inventat pedeapsă pentru predică şi osânda pentru ostenele? Aĭ vĕdut în câte rele încurcă necuratul pe discipuliĭ seĭ? Aĭ vĕdut cum a dispus el totul ca un adevĕrat duşman şi resboinic al mântuireĭ acelora? Aĭ vĕdut apoĭ, cum cel ce se resboieşce contra adevĕruluĭ, nu foloseşce întru nimic, ci maĭ mult pe sine singur se loveşce, ca unul ce loveşce cu piciorul împotriva boldurilor? „Ca şciŭ că aceasta îmĭ va fi mie spre mântuire prin rugăciunile vóstre, şi prin darea Duchuluĭ luĭ Iisus Christos" (Stih. 19). Nimic nu e maĭ spurcat ca diavolul. Astfeliŭ el îngrădeşce din tóte părţile pe aĭ seĭ cu ostenele zădarnice, şi nu numaĭ că nu-ĭ lasă a se bucura de recompense, ci încă 'ĭ constituie şi responsabiliĭ. A găsit el mijlocul nu numaĭ de predică, ci încă să li legifereze o astfeliŭ de abstinenţă şi chiar feciorie, care nu numaĭ că-ĭ va lipsi de resplată, ci chiar va aduce asupra lor un mare rĕŭ, despre care şi ḑice aiurea: „Fiind aprinşi în a lor conştiinţă" (I Timoth. 4, 2).

[1]) De aceia vĕ rog, ca să mulţămim luĭ Dumneḑeŭ, că de şi nóuĕ ni-a uşurat ostenelele, în acelaşĭ timp însĕ a sporit şi resplata. Căcĭ de recompensele de care se vor bucură ceĭ dintre noĭ cariĭ sunt legaţĭ prin căsătorie şi familiarĭ, nu se vor bucura aceĭ feciorelnicĭ dintre dênşiĭ, ci aceştia vor fi responsabiliĭ deopotrivă cu ceĭ ce curvesc. Şi de unde óre aceasta? De acolo că nu lucrează cu scop drept, ci spre combaterea creaturilor luĭ Dumneḑeŭ, şi a negrăiteĭ sale înţelepciunĭ.

---

[1]) *Partea morală.* Trebuie a mulţâmi luĭ Dumneḑeŭ, carele ni trimite lupte cumpătate, şi carele nu rânduieşce nimic greŭ şi de nesuferit nóuĕ. *(Veron.)*

Aşa dară să nu ne lenevim. Dumnedeŭ ni-a dat lupte cumpătate, şi nu avĕm nicĭ-o durere saŭ ostenealā peste puterile nóstre; decĭ să nu le despreţuim. Căcĭ dacă ereticiĭ se chinuiesc cu ostenele zadarnice, noĭ ce justificare vom avea nesuferind nicĭ cele maĭ micĭ ostenele, şi totuşĭ voind a câştiga cele maĭ marĭ recompense? Ce este greŭ? Şi care din ordinaţiunile luĭ Iisus Christos este cu anevoe de îndeplinit? Nu poţĭ ca să trăiescĭ în feciorie? Ţi se permite a te însura. Nu poţĭ a te lipsi de tóte averile tale? 'Ţi este permis de a da celor lipsiţĭ din averea ta. „Ca prisosinţa vóstrĕ, dice, să impliniască lipsa acelora" (II Corinth. 8, 13). Acestea se par a fi grele de îndeplinit: despreţuirea averilor, dic, şi alungarea poftelor corporale, dară cele-l-alte nu aŭ nevoe de nicĭ o cheltueală, de nicĭ o silă. In adevĕr, care anume silă te împinge de a vorbi de rĕŭ pe fratele tĕŭ şi de a'l defăima? Care silă te împinge de a invidia bunurile altuia? Ce anume silă te împinge de a umbla după slavă? A'şĭ înfrâna cineva corpul sĕŭ, este resultatul abstinenţeĭ; a filosofa cineva în tóte acţiunile sale, e resultatul abstinenţeĭ; a răbda cineva lipsa celor trebuitóre, a se lupta, dic, cu fómea şi setea, este resultatul abstinenţeĭ; — dară când nimic din tóte acestea nu suferĭ, şi 'ţĭ este permis a te bucura de avutul tĕŭ, după cum se cuvine unuĭ creştin, apoĭ care e sila de a invidia pe alţiĭ? De nicăirĭ dară nu provine invidia, de cât că se lipesce cineva cu trupul şi cu sufletul de cele presente, saŭ maĭ bine dicênd, de tóte relele. Pentru că dacă aĭ crede cu adevĕrat că averea nu înseamnă nimic, ca şi slava lumeĭ aceştia, nu aĭ invidia pe ceĭ ce aŭ. Dară fiind că privescĭ acestea cu lăcomie, le admirĭ şi îţĭ tremură inima gândindu-te la ele, pentru aceia te şi muncesce gândul de slavă deşartă, eară tóte acestea vin de acolo, că tu admirĭ cele din viaţa presentă. Privescĭ cu ochĭ rĕĭ că X s'a îmbogăţit? Şi-cu tóte acestea un astfeliŭ de om e demn maĭ mult de milă şi de lacrămĭ, de cât de invidiat. Dară tu rĕspundĭ ridînd: «Eŭ sunt vrednic de plâns, şi nu acela.» De sigur că şi tu eştĭ vrednic de plâns, însĕ nu pentru că eştĭ sărac, ci pentru că te credĭ pe sine'ţĭ vrednic de jale. Noĭ jelim pe aceĭ ce, de şi n-aŭ nicĭ un rĕŭ, sunt totuşĭ vecĭnic nemulţămiţĭ, şi-ĭ jelim, nu pentru că aŭ vr'un rĕŭ, ci pentru că neavênd nimic cred totuşĭ că aŭ ceva. Intocmaĭ aşa şi cel ce s-a izbăvit de frigurĭ, şi care totuşĭ se sucesce şi se învîrtesce în pat, de şi este sănătos, — este vrednic de jălit, nu fiind-că are frigurĭ, ci fiind-că neavênd nimic, el totuşĭ crede că are. Decĭ şi tu eştĭ vrednic

de jale pentru aceasta, şi nicĭ de cum pentru că eştĭ sărac: maĭ ales din causa săraciei eştĭ vrednic de fericit. De ce decĭ invidueşcĭ pe cel bogat? Pentru că de bună voiea sa s-a afundat în grijĭ-maĭ multe de cât tine, într'o sclavie din cele maĭ uriciόse? Pentru că este înfăşurat cu baniĭ seĭ ca cu nişte miĭ de lanţurĭ? A venit sara, l-a găsit nóptea, şi iată că timpul acesta de linişte şi repaus el îl are ca timp de disgust, de întristare şi de grijĭ. E vr'un sgomot pe afară? Dênsul imediat a alergat să vadă ce este. A fost prădat X.? El se îngrijaşce maĭ mult de cât acel păgubaş, căcĭ acela după ce a perdut averea, a scăpat şi de grijă, eară acesta are grije incontinuŭ. A venit nóptea, acest liman de adăpostirea nóstrĕ, după ce am scăpat de relele din cursul ḑileĭ, mângâerea nenorocirilor, doctoria ranelor nóstre, şi cu tóte acestea el nu are nicĭ o bucurie de venirea eĭ. Căcĭ şi ceĭ ce sunt cuprinşĭ de vre-o scârbă, de multe-orĭ remân nepăsătorĭ la mângâerile ce li aduc prieteniĭ, rudele şi casniciĭ lor, ba chiar la acele ale părinţilor lor, remân recĭ, ḑic, la sfaturile şi mângâerile tuturor acestora, ba încă de multe-orĭ se scandalisază de cuvintele lor. Cât priveşce de somnul, care pare că li poronceşce de a conteni cu orĭ-ce grijă, dênşiĭ nicĭ nu vor să audă. Amărăciunea scârbeĭ mâhneşce sufletul nostru maĭ mult de cât orĭ-ce alta. Precum corpul când este înferbântat peste măsură se simte pare-că mulţămit de cea maĭ mică adiere a vêntuluĭ, acelaşĭ lucru se petrece nóptea cu sufletul nostru, predat somnuluĭ ca unuĭ paradis, care are înăuntrul sĕŭ maĭ multe isvóre, unde el îşĭ capătă mângâerea. Maĭ dreptul vorbind nicĭ nóptea şi nicĭ somnul nu le face acestea, ci Dumneḑeŭ, care cunoscênd slăbiciunea neamuluĭ nostru omenesc, a dispus tóte acestea. Dară noĭ nu avem milă de noĭ înşi-ne, ci ca nişte duşmanĭ am născocit pe tiranul cel maĭ mare al repausuluĭ şi al necesităţeĭ nóstre naturale, voiŭ să ḑic priveghierile de nópte din causa bogăţiilor. „Priveghierea avuţieĭ topeşce trupul, ḑice, şi grija eĭ strică somnul" (Sirach, 31 saŭ 34, 1). Şi priveşce cât de mare este îngrijirea luĭ Dumneḑeŭ: nu a lăsat chestiunea repausuluĭ la disposiţia nóstrĕ, şi nicĭ necesitatea de somn la buna voinţă, ci l-a legat de trebuinţĭ naturale, ca astfeliŭ şi fără voea nóstrĕ să primim binele, căcĭ a dormi este cerut de natură. Noĭ însĕ, ca ceĭ ce ne urîm pe noĭ înşi-ne fórte mult, ca şi cum am resboi şi am năcăji pe alţiĭ, am născocit un tiran mare şi puternic contra repausuluĭ şi a necesităţilor naturale, priveghierile, ḑic, în timp de nópte, pentru paza bogăţiilor. S-a

făcut ḑiuă, și iată că unul ca acesta se teme de sicofanḑĭ (clevetitorĭ), a venit nóptea, și el se teme și tremură de frica tâlharilor. A venit mórtea? Eĭ bine, el se mâhnesce maĭ mult, că banïĭ luĭ vor intra în mâna altora. Are copiĭ? Eĭ, apoĭ atuncĭ pofta de banĭ iĭ este încă maĭ mare, și i se pare că este chiar sărac. Nu are copiĭ? Atuncĭ maĭ mult încă se scârbesce. Și pe un asemenea om fericescĭ tu, când el nu simte plăcere și mulțămire nicĭ dintr'o parte? Și invidueșcĭ pe un asemenea nenorocit bântuit de valurĭ, tu care staĭ liniștit în limanul săracieĭ? Cu adevĕrat că și acesta e unul din lipsurile natureĭ omeneșcĭ, de a nu suferi cu curaj cele bune, ba încă chiar a le despreţui.

Și acestea tóte se petrec aicĭ pe pământ, căcĭ când ne vom duce acolo, ascultă ce spune bogatul, saŭ stăpânul a miĭ de bunurĭ, dupre cum ḑicĭ tu, de și eŭ nu așĭ numi bunurĭ niște ast-feliŭ de lucrurĭ, ci cel mult indeferente. Așa dară ascultă ce spune acest stăpân a miĭ de bunătățĭ, și veĭ pricepe cine anume este cu adevĕrat sărac. „Părinte Abraame, ḑice, trimite pe Lazăr ca să 'șĭ intingă vîrful degetuluĭ luĭ în apă, și să 'mĭ recoreasca limba, că mĕ chinuiesc în văpaea aceasta“ (Luca 16, 24). Dară dacă bogatul acela nimic nu suferia din cele ce am spus, dacă el 'și-ar fi petrecut fără grijĭ și în liniște întreaga luĭ viață, și ce spun eŭ întreaga viață? acea clipeală de ochĭ, căcĭ viața nóstră este ca o clipeală de ochĭ în raport cu infinitul; decĭ dacă totul iĭ isbutia dupre dorință, óre nu este vrednic de plâns din cuvintele luĭ? Dară óre masa ta nu era încărcată cu vinaturĭ? Și acum nu eștĭ stăpân nicĭ pe o picătură de apă. Nu tu óre altă dată nicĭ că voiaĭ să te uițĭ la acest sărac? Și acum cerĭ ca să 'l veḑĭ, și nimenĭ nu consimte. Era pe lângă ușile caseĭ tale, eară acum în sânurile luĭ Abraam, tu vieţuiaĭ sub acoperimintele cele marĭ ale caselor tale, eară acum în focul gheeniĭ. Să audă acestea ceĭ bogațĭ, saŭ maĭ bine ḑis nu ceĭ bogațĭ, ci ceĭ nemilostivĭ, pentru că nu era pedepsit acela pentru că fusese bogat, ci pentru că a fost nemilostiv. E posibil ca să fie cineva bogat, și tot-odată pentru că este milostiv să se bucure de bunătăţile cele vecinice. De aceia acel bogat pe nimenĭ altul nu vede, de cât pe săracul care 'l cerea ajutoriŭ, ca să afli, că cu dreptate el pătimia acestea. Nu eraŭ acolo miĭ de săracĭ dreptĭ? Cu tóte acestea săracul care ședea la ușa caseĭ sale, acesta i se înfățișază, învățându-l și pe dênsul și pe noĭ, cât este de bine de a nu ne încrede în averĭ. Pe acel sărac

nu l-a vătămat cu nimic sărăcia, ca el să se bucure de împărăţia luĭ Dumnedeŭ, dupre cum şi pe bogatul nemilostiv cu nimic nu l-a folosit bogăţia spre a scăpa de gheena. Până când decĭ veĭ vorbi de săracĭ?—Până când de ceĭ lipsiţĭ? Dară nu este sărac acel care nu are nimic, ci cel care doreşce mult, precum şi bogat nu se póte numi acel care are multe bogăţiĭ acumulate, ci acel care nu are trebuinţa de nimic. Ce folos ar avea cineva de ar câştiga lumea întreagă, dacă şi-ar petrece întreaga luĭ viaţă în năcazurĭ şi supărărĭ maĭ mult de cât cel ce nu are nimic? Aşa dară buna intenţiune este aceia care face pe bogaţĭ ca şi pe ceĭ săracĭ, şi nicĭ de cum averea în banĭ, saŭ sărăcia. Voeşcĭ să devĭĭ bogat tu, care eştĭ sărac? Iţĭ este posibil ţie care voeşcĭ, şi nimenĭ nu te împedecă: despreţuieşce bogăţiile lumeĭ, crede-le a fi nimic, precum şi nimic nu sunt, scóte din inima ta pofta bogăţiilor, şi atuncĭ te aĭ îmbogăţit. Cel ce nu voeşce a se îmbogăţi, acela este bogat, precum şi cel ce nu voeşce a fi sărac, acela este sărac. Căcĭ precum acela este cel ce boleşce, care în plină sănătate se svârcoleşce, eară nicĭ de cum acela care sufere bóla maĭ mult de cât cel sănătos, tot aşa şi în casul de faţă: acela este sărac, care nu póte suferi sărăcia, ci în mijlocul bogăţiilor el se crede maĭ sărac de cât ceĭ săracĭ, pe când cel ce sufere sărăcia maĭ cu înlesnire de cât ceĭ bogaţĭ, acela este în adevĕr cel maĭ bogat. Spune-mĭ te rog, de ce te înfricoşezĭ de sărăcie? De ce tremurĭ? Nu pentru teamă de fómete? Nu pentru teama de sete, de frig; saŭ nu pentru aceasta? Dară nu este nicĭ unul care să fie lipsit în mod absolut de acestea „Uitaţi-vĕ la neamurile cele din început, şi vedeţĭ, cine a nădăjduit spre Domnul şi s'a ruşinat“? (Sirah. 2, 10), şi earăşĭ: „Privițĭ la paserile ceriuluĭ, că nicĭ nu samănă, nicĭ nu seceră, nicĭ nu adună în jicniţe, şi Tatăl vostru cel ceresc le hrăneşce pre dênsele“ (Math. 6, 26). Nu póte nimenĭ să arate pe vr'unul care ar fi murit de fóme saŭ de frig. Aşa dară de ce tremurĭ, şi de ce te temĭ de sărăcie? Nu poţĭ respunde nimic. Dacă aĭ cele de trebuinţă, de ce te temĭ de ea? Că nu aĭ la îndămâna dróea acea de servitorĭ? Aceasta însemnă că tu te-aĭ scăpat de stăpânĭ, aceasta însemnă fericirea incontinuă, eliberarea de grijĭ. Dară póte că nu aĭ mobile, paturĭ şi vase făcute din argint? Şi cel ce le posedă acestea, cu cât e maĭ mult de cât tine? Cu nimic, căcĭ tóte acestea sunt egale în modul de întrebuinţare, fie

ele făcute din materialul acesta, saŭ acela. Dară póte că nu eştĭ considerat de grozav în ochiĭ multora? Nicĭ să fiĭ vre-odată. Pentru că ce plăcere póte fi de a se teme alţiĭ de tine, şi de a tremura de frica ta? Dară póte că alţiĭ se vor sfii de tine? Nicĭ această să nu fie. Saŭ că póte îţĭ închipuĭ, că fiind bogat nu veĭ avea a te teme de legile ţěreĭ şi de stăpânire. Eĭ bine ascultă ce spune apostolul în altă parte: „Voeşcĭ să nu-ţĭ fie frică de stăpânire? Fă bine, şi veĭ avea laudă de la dênsa" (Rom. 13, 3). Dară póte că suntem nebăgaţĭ în seamă şi susceptibilĭ de a pătimi multe necazurĭ şi multe rele, după cum şi judecă ceĭ maĭ mulţĭ? Da, însě nu sărăcia aduce aceasta, ci reutatea. Fiind că mulţĭ săracĭ 'şi-aŭ petrecut viaţa întreagă fără grijĭ saŭ supărărĭ, şi din contra mulţĭ bogaţĭ, stăpânitorĭ şi puternicĭ, aŭ avut întreaga lor viaţă plină de necazurĭ şi de suferinţĭ, maĭ grozave chiar de cât ale tâlharilor şi făcătorilor de rele. Precum ceĭ ce te dispreţuesc pe tine aicĭ fac rěŭ, tot aşa şi acela face rěŭ de invidiază, şi încă maĭ mult face rěŭ acesta decât ceĭ dintêĭ. In adevěr că cel ce invidiază, o face aceasta cu tótă puterea, pe când cel ce dispreţueşce, de multe-orĭ a miluit chiar pe cel dispreţuit, — şi póte că acesta a fost motivul săracieĭ luĭ. E deajuns a'l îmblânzi numaĭ cu câteva cuvinte, dicêndu-ĭ bună-óră: «Adecă mare lucru aĭ să facĭ dacă veĭ nimici pe cutare, dacă veĭ omorĭ pe săracul cutare! Şi de câtă recompense nu te veĭ bucura» şi iată că în acest mod i-am dămolit mânia. Pe când invidia la ceĭ bogaţĭ nu se sfârşeşce, maĭ 'nainte de a'şĭ vărsa tot veninul lor asupra aprópeluĭ. Aşa dar aĭ vědut, că nu sărăcia şi nicĭ bogăţia în sine şi prin sine este un bine absolut, ci voinţa liberă cu care noĭ suntem înzestraţĭ.

Decĭ această voinţă liberă să o punem în rânduială, să ne deprindem a filosofa. Dacă aceasta va fi bine întocmită, nicĭ bogăţia nu va putea să ne scótă din împărăţia cerurilor, şi nicĭ sărăcia nu ne va face a avea maĭ puţin, ci vom suferi în linişte sărăcia, ne primejduind nicĭ dobândirea bunurilor viitóre, şi nicĭ aicĭ causându-ne vătămare, ci vom fi mulţămiţĭ şi aicĭ, şi ne vom învrednici şi de bunurile cereşcĭ. Cărora fie a ne învrednici cu toţiĭ prin Charul şi filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul sfînt se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin

OMILIA IV.

„Şi întru aceasta mĕ bucur, şi încă mĕ voiŭ bucura. Că şciŭ că aceasta îmĭ va fi mie spre mântuire, prin rugăciunile vóstre, şi prin darea Duchuluĭ luĭ Iisus Christos. Dupre aşteptarea şi nădejdea mea, că întru nimic nu mĕ voiŭ ruşina, ci întru tótă îndrăzneala, precum tot-deauna aşa şi acum se va mări Christos în trupul meŭ, orĭ prin viaţă, ori prin mórte“ (Stih. 18—20).

Nimic în viaţa presentă nu póte să întristeze un suflet mare şi filosof, nicĭ duşmăniĭ, nicĭ acusaţiunĭ, nicĭ primejdiĭ, nicĭ intrigĭ saŭ orĭ-şi ce feliŭ de drăciĭ, căcĭ un asemenea suflet fiind refugiat ca pe un vîrf de munte, este peste putinţă de a fi atins de toţĭ ceĭ de pe pămênt, carĭ se ridică spre el. Astfeliŭ era sufletul luĭ Pavel, care ocupase un loc al filosofieĭ spirituale maĭ 'nalt de cât orĭ-ce vîrf de munte, al adevĕrateĭ filosofiĭ. Pentru dênsul, tóte cele ale lumeĭ sunt vorbe góle şi jucăriĭ copilăreşcĭ. Dară acum nu e vorba de acestea, căcĭ vorbim despre Pavel. Acest fericit avea şi pe împărat contra luĭ, şi pe alţĭ diferiţĭ duşmanĭ, cariĭ îl necăjiaŭ şi încă cu tóte necazurile drăceşcĭ, şi totuşĭ ce ḑice el? «Nu numaĭ că nu mĕ întristez de tóte acestea, saŭ că mĕ descurajez, ci încă mĕ bucur, şi mĕ voiŭ bucura, şi nu numaĭ momentan, ci pururea mĕ voiŭ bucura.» „Că şciŭ că acesta îmĭ va fi mie spre mântuirea“ cea viitóre, când predica mea — causa duşmănieĭ şi a pismeĭ ce aŭ contra mea — va folosi. „Prin rugăciunile vóstre, ḑice, şi prin darea Duchuluĭ luĭ Iisus Christos, dupre aşteptarea şi nădejdea mea.“ Priveşce umilinţa acestuĭ fericit: se găsia în luptă cu diferitele suferinţĭ şi cu apropiere de cununa cuvenită luĭ, miĭ de succese avea pe fiece ḑi, căcĭ dóră era Pavel, — şi ce ar putea să ḑică cineva maĭ mult? — şi cu tóte acestea spune Filippenilor că «prin rugăciunile vóstre voiŭ putea a mĕ mântui», el care a câştigat mântuirea în urma a miĭ de succese. „Şi prin darea Duchuluĭ luĭ Iisus Christos“, ḑice, adecă «dacă mĕ voiŭ învrednici de rugăciunile vóstre, mĕ voiŭ învrednici şi de maĭ mare char», căcĭ ḑicerea prin darea (ἐπιχορηγία

= dare maĭ mult de cât trebuie, dare din belşug) tocmaĭ aceia înseamnă, adecă «dacă 'mĭ va da maĭ mult dacă 'mĭ va da din belşug Duchul, spre scăparea mea, spre mântuirea mea» adecă «dacă voiŭ putea scăpa din primejdia aceasta, dupre cum am scăpat de cea dinainte». Despre acea primejdie ḑice el: „Intru rĕspunsul meŭ ceĭ dintêĭ nimenĭ n-a mers cu mine, ci toţĭ m-aŭ părăsit; să nu li se socotiască lor, dară Domnul a stat lângă mine şi m-a întărit“ (II Timoth. 4, 16). Aceasta decĭ o preḑice şi acum: „Prin rugăciunile vóstre şi prin darea Duchuluĭ luĭ Iisus Christos, dupre aşteptarea şi nădejdea mea“, căcĭ ast-feliŭ nădăjduiesc. Şi ca nu cumva noĭ earăşĭ să atribuim totul rugăciunilor acelora, şi noĭ cu nimic să nu contribuim, priveşce cum imeḑiat pune şi ceia ce-ĭ aparţine luĭ, — speranţa, causa tuturor bunurilor, dupre cum ḑice Profetul: „Fie Dómne mila ta spre noĭ, precum am nădăjduit întru tine“ (Ps. 32, 22), şi dupre cum se ḑice şi în alt loc: „Uitaţi-vĕ la neamurile cele din început, şi vedeţĭ cine a nădăjduit spre Domnul şi s-a ruşinat“ (Sirah. 2, 11), şi dupre cum ḑice tot fericitul Pavel în alt loc: „Eară nădejdea nu ruşinează.“ „Dupre aşteptarea şi nădejdea mea, că întru nimic nu mĕ voiŭ ruşina.“ Aceasta este nădejdea luĭ Pavel, că întru nimic nu va fi ruşinat dacă el speră. Aĭ vĕḑut cât de mare e puterea speranţeĭ în Dumneḑeŭ? «Orĭ şi ce s'ar întâmpla, ḑice, nu mĕ voiŭ ruşina, adecă nu vor birui aceia.» „Ci întru tótă îndrăzneala, precum tot-deauna, aşa şi acum se va mări Christos în trupul meŭ, orĭ prin viaţă, orĭ prin mórte.“ Aceia aşteptaŭ ca prin cursa aceasta ce ĭ-o întinsese, să piardă pe deoparte pe Pavel, eară pe de altă parte să şteargă de tot predica luĭ, ca a unuĭ strategic maĭ puternic de cât dênşiĭ. «Dară aceasta nu va fi, ḑice, nu voiŭ muri acum, ci precum tot-deauna, aşa şi acum se va mări Christos în trupul meŭ.» Insĕ cum? «De multe-orĭ am căḑut în primejdiĭ, ḑice, de la care toţĭ ne-aŭ împedecat.» „Ci singurĭ între noĭ judecata morţiĭ am avut“ (II Corinth. 1, 9), însĕ din tóte ne-a scăpat Domnul. Tot aşa şi acum se va mări în trupul meŭ. Dară ce? Ca să nu creadă cineva şi să ḑică «dară dacă tu veĭ muri, Christos nu se va mări»? Da, rĕspunde el, şi tocmaĭ de aceia nu

am ḑis, că nu numaĭ viaţa măreşce pe Christos, ci şi mórtea. Pănă acum însĕ „prin viaţă“ se mărescce, ḑice, «căcĭ trăiesc încă, nu m-aŭ omorît, dară chiar şi dacă mĕ voĭ omorî, şi aşa se va mări Christos. Cum? Prin viaţă, căcĭ am scăpat de primejdiĭ, şi prin mórte, căcĭ nicĭ chiar mórtea nu m-a putut face ca să 'l tăgăduiesc, saŭ să mĕ leapăd de dênsul, pentru că m-a înzestrat cu atâta bună-voinţă, în cât m-a făcut maĭ puternic şi de cât mórtea. Acolo în fine, că nu m-a scăpat de primejdiĭ, aicĭ însĕ, că nu m'a lăsat să mĕ tem de tirania morţiĭ. Ast-feliŭ se va mări el prin viaţă şi prin mórte». Acestea el le spune nu ca cum ar fi fost să móră imediat, ci, ca atuncĭ când va muri, să nu se tulbure iĭ. Cum că le ḑicea acestea, nu ca cum era să móră atuncĭ imediat, ceia ce 'ĭ ar fi întristat mult, priveşce cum se încurajază singur, şi numaĭ că nu ḑice: «acestea le spun, nu ca cum am să mor imediat». De aceia şi adauge maĭ departe: „Şi acestea nădăjduind sciŭ, că voiŭ rĕmânea şi împreună voiŭ petrece cu voĭ cu toţĭ.“

„Că întru nimic nu mĕ voiŭ ruşina“, adecă, că nu 'mĭ va causa nicĭ o ruşine faptul că voiŭ muri, ci încă din contra un mare folos. Pentru ce? Nu sunt dóră nemuritoriŭ, însĕ prin mórte eŭ voiŭ deveni maĭ strălucit, de cât dacă aşĭ fi fost nemuritoriŭ. Căcĭ nu este tot una, de a fi nemuritoriŭ şi a despreţui mórtea, şi a fi muritoriŭ. Astfeliŭ că nicĭ aceasta nu póte fi spre ruşine de a muri acum, însĕ eŭ nu voiŭ muri. „Intru nimic nu mĕ voiŭ ruşina“, nicĭ dacă trăiesc, şi nicĭ dacă voiŭ muri, căcĭ pe amândouĕ le voiŭ suferi cu curaj, fie că trăiesc, fie că voiŭ muri. Bine! Aceasta e de datoria sufletuluĭ creştinesc. „Intru tótă îndrăzneală“ ḑice, ca şi cum pare-că ar spune: «Veḑĭ că eŭ nu mĕ ruşinez? Căcĭ dacă frica de mórte mi-ar fi tăiat îndrăzneala, cu adevĕrat că atuncĭ a muri ar fi fost demn de ruşine, dară fiind-că nu am avut acea frică, de aceia nu póte fi ruşine faptul de a muri. Ci fie că trăiesc, fie că voiŭ muri, eŭ nu mĕ voiŭ ruşina; căcĭ dacă trăiesc eŭ predic pe Christos, dacă earăşĭ voiŭ muri, tot nu mĕ voiŭ ruşina, căcĭ nu mĕ stăpâneşce frica de mórte, după cum se probează din îndrăzneala mea ce o am. Dacă am vorbit de legăturĭ, să nu o credeţĭ aceasta ca o ruşine, căcĭ legăturile acestea aŭ fost motiv de atâtea bunurĭ, încât şi pe alţiĭ 'ĭ-aŭ încurajat. Nu este ruşine de a fi legat cineva pentru Christos, ci de a se teme de legăturĭ, de a trăda ceva din misterile creştinescĭ, aceasta este ruşine; dară dacă nu e nimic din

acestea, apoĭ atuncĭ legăturile mele sunt motiv de îndrăzneală. Să nu credeţĭ că dacă am scăpat de multe-orĭ de primejdiĭ, — fapt cu care mĕ pot mândri faţa de ceĭ necredincioşĭ — dacă s'ar întâmpla ca vre-odată să nu maĭ pot înfrunta primejdiĭ, apoĭ să nu se creadă ca ruşine aceasta; căcĭ şi în asemenea cas încă maĭ mult m-aşĭ încuraja.» Priveşce cum el vorbeşce aicĭ despre propria să persona, ceia ce în multe locurĭ face, cum bună-óră în epistola către Romanĭ: „Căcĭ nu mĕ ruşinez de evanghelia luĭ Christos“ (Rom. 1, 16), precum deasemenea în epistola către Corinthenĭ: „Şi acéstea am închipuit întru mine şi întru Apollo pentru voĭ“ (I Cor. 4, 6). „Orĭ prin viaţă, orĭ prin mórte.“ El nu le spune acestea ca cum nu ar fi şciut. Şcia că nu va muri atuncĭ imediat, ci după aceasta, însĕ prin acestea el pregăteşce sufletul cu ideia morţiĭ.

„Că mie, ḑice, a vieţui este Christos, şi a muri dobândă“, căcĭ chiar murind eŭ nu voiŭ muri, de óre-ce am în mine viaţa. Atuncĭ m-ar fi omorît cu adevĕrat, când ar fi putut ca prin frică să scótă credinţa din sufletul meŭ, însĕ pe cât timp Christos este cu mine, chiar mórtea de ar veni, eŭ viez. Şi în această viaţă nu este al meŭ a via, ci Christos. Dar dacă nicĭ aicĭ nu este al meŭ a via, ce este aceasta: „Eară ce viez acum in trup, întru credinţă viez“ (Galat. 2, 20)? Precum acolo, aşa şi aicĭ ḑic: „Viez de acum nu eŭ, ci viază întru mine Christos“, căcĭ astfeliŭ trebuie să fie creştinul; «eŭ nu viez, ḑice, viaţa comună, viaţa obştească ca toţĭ ceĭ-l-alţĭ». Dară cum de nu viezĭ, fericite Pavele? Nu veḑĭ şi tu sórele ca tótă lumea? Nu respirĭ acelaşĭ aer comun tuturor? Nu te hrăneşcĭ cu aceleaşĭ mâncărĭ, cu care se hrănesc toţĭ? Nu calcĭ pe pămênt, precum şi noĭ? Nu aĭ trebuinţă de somn, de haine, de încălţăminte? De ce decĭ ḑicĭ „nu viez“? Cum nu viezĭ? De ce decĭ vorbescĭ cu fanfaronie? «Nu sunt fanfaronade acestea, căcĭ dacă faptele nu atestează aceasta, cu drept cuvênt ar putea să ḑică cineva că este fanfaronadă; dară când faptele atestează, apoĭ atuncĭ unde e fanfaronada?» Şi cum el nu viază, o vom afla îndată, căcĭ şi în alt loc ḑice: „Eŭ m-am restignit lumeĭ, şi lumea mie“ (Galat. 6, 14. Fapt. 17, 28). Cum decĭ ḑice „nu maĭ viez“ şi cum apoĭ ḑice: „mie a vieţui este Christos“, ascultaţĭ. Nu-

mele viaţă, a vieţui, a via, are, iubiţilor, multe semnificări, dupre cum şi numele de mórte, a muri, a fi mort. In adevěr, după cum este viaţa corporală, saŭ aşa disă viaţă a corpuluĭ, tot aşa viaţă se numeşce şi acea a pěcatuluĭ, precum dice aiurea: „Căcĭ dacă murim pěcatuluĭ, în ce chip încă vom maĭ fi viĭ întru dênsul?“ (Rom. 6, 2). Aşa dară viaţă se numeşce şi faptul a vieţui în pěcat. Luaţĭ sama bine, vě rog, pentru ca nu cumva să ne jelim în zadar. Viaţă nemuritóre şi eternă este viaţa acea din ceriurĭ, dupre cum dice: „Că petrecerea nóstră în ceriurĭ este“ (Filipp. 3, 20), însě viaţă este şi acea a corpuluĭ, pe care o indică când dice: „Că printr-ênsul viem, şi ne mişcăm, şi suntem“ (Fapt. 17, 28), adecă el nu spune aicĭ de a nu duce viaţa acea naturală, ci viaţa acea a pěcatelor, pe care o vieţuiesc toţĭ ómenii. Cel ce nu are poftă de viaţa aceasta presentă, cum se póte dice că trăieşce? Cel ce se grăbeşce de a ajunge maĭ curând la viaţa ceia-l-altă, cum se póte dice că trăieşce aicĭ? Cel ce despreţueşce mórtea, cum se póte spune că trăieşce? Cel ce nu doreşce nimic din cele ale lumeĭ, cum se póte spune că trăieşce? Dupre cum diamantul nu se póte încovăia, orĭ şi cât l-aĭ izbi, întocmaĭ aşa şi Pavel. „Viez, dice, nu eŭ, ci viaza întru mine Christos“, adecă nu omul cel vechiŭ, ci cel noŭ; şi earăşĭ în alt loc: „Ticălos om sunt eŭ! Cine mě va izbăvi de trupul morţiĭ aceştia?“ Ast-feliŭ decĭ, acel ce nu se îngrijeşce de hrană, de haine, şi în fine nu se îngrijeşce întru nimic de cele presente, cum vieţuieşce? Un ast-feliŭ de om nu vieţuieşce nicĭ chiar viaţa aceasta naturală, pentru că cel ce nu se îngrijeşce de nimic din cele pămênteşcĭ nu vieţuieşce. Noĭ care facem totul pentru satisfacerea poftelor acesteĭ vieţĭ, noĭ dic, trăim aceasta viaţă, eară el nu trăia. Pentru că dacă de nimic din cele de aicĭ nu se ocupa, apoĭ cum atuncĭ trăia? Cum că el nu trăia, şi nicĭ nu cerea ca să vieţuiască viaţa aceasta naturală, o spune în altă parte: „Eară ce viez acum în trup, întru credinţa fiuluĭ luĭ Dumnedeŭ viez, care m-a iubit, şi s-a dat pre sine pentru mine“ (Galat. 2, 20), adecă vieţuiesc o viaţă nouă, o viaţă cu totul schimbată.

Tóte acestea el le spune pentru încurajarea Filippenilor. «Să nu credeţĭ, dice că mě lipsesc de viaţa aceasta; dar apoĭ chiar aicĭ trăind, eŭ nu vieţuiesc aceasta viaţă, ci

aceia pe care o voeşce Christos.» Pentru că spune 'mĭ te rog: cel ce despreţuieşce averile, desmerdările vieţeĭ, fómea şi setea, periculele, sănătatea şi posibilitatea de a scăpa de pericule, unul ca acesta trăieşce óre această viaţă? Cel ce nu are nimic aicĭ, cel ce de multe orĭ voesce a se scăpa de această viaţă dacă ar fi nevoe, şi nu s-ar împotrivi de loc, trăieşce el óre această viaţă? Cătuşĭ de puţin. De cât, e necesar de a vĕ da exemple, spre a invedera maĭ bine faptul. Fie, de exemplu, un om bogat fórte, aibă avere multă, aibă şi servitorĭ mulţĭ, însĕ de nimic din acestea să nu se folosască; óre acest om se póte ḑice că e bogat, dacă nu se foloseşce din bogăţia sa? Cătuşĭ de puţin. Vadă apoĭ pe serviĭ sĕĭ risipind averile luĭ şi umblând ca zăpăciţĭ în tóte părţile, şi el să nu se intereseze de loc; fiind lovit, să nu simtă nimic;—óre vom putea ḑice noĭ că acest om este bogat? Cătuşĭ de puţin, de şi dealt-feliŭ totul este al sĕu. Tot ast-feliŭ şi cu Pavel. „Mie, ḑice, a vieţui este Christos.“ «Dacă voeşcĭ a examina viaţa mea, acelaşĭ sunt. „Şi a muri dobândă (câştig).“ Pentru ce? Pentru că maĭ curând voiŭ a mĕ uni cu el, pentru că maĭ bine este a trăi murind. Nimic grozav nu'mĭ vor putea face ceĭ ce mĕ omoră despărţindu-mĕ de viaţa aceasta, şi scăpându-mĕ de ea.» Dară ce? Trăind aicĭ pe pămĕnt nu eştĭ al luĭ Christos? Ba da, şi încă fórte mult. „Eară dacă a vieţui în trup, aceasta îmĭ este róda lucruluĭ, şi ce voiŭ alege nu şciŭ“ (Stih. 22). Pentru ca să nu ḑică cineva: apoĭ dacă aceia este a trăi, de ce atuncĭ te-a lăsat Christos aicĭ? priveşce ce rĕspunde el: róda lucruluĭ este, ḑice, a vieţui în trup. Aşa că e posibil de a fi cineva folositoriŭ şi în viaţa presentă, de şi nu trăieşce, după cum fac ceĭ maĭ mulţĭ. Aceasta o ḑice apostolul, pentru ca nu cumva să'ţĭ închipuĭ că el defaimă viaţa aceasta, saŭ să ḑicĭ: apoĭ dacă la nimic nu folosim aicĭ, pentru ce nu ne-am ridica viaţa singurĭ, pentru ce nu ne-am sinucide? Cătuşĭ de puţin, ḑice el; e posibil de a câştiga şi aicĭ, de şi nu trăim viaţa aceasta, ci o alta viaţă cu mult maĭ bună. Dară póte va ḑice cineva «apoĭ aceasta înseamnă că'ţĭ aduce ţie ródă?» Da, rĕspunde el. Unde sunt acum ereticiĭ? Iată că a trăi acum în trup, este róda lucruluĭ. „Eară ce viez acum în trup, întru credinţă viez“, şi pentru aceasta este róda lucruluĭ. „Şi ce voiŭ alege, nu şciŭ.“ Vaĭ! Câtă filosofie! Cum a dămolit pofta de viaţa presentă, şi cum a făcut aceasta, fără

să o defaime! A spune că a muri este câștig, prin aceasta el a dămolit pofta de viața presentă; eară pe dealtă parte a spune, că a via în trup este róda lucruluĭ, prin aceasta a arătat că și viața presentă e trebuitóre, dacă o întrebuințăm bine, dacă producem róde, pentru că a fi fără róde, e tot una cu a nu viețui, cu a nu avea viață. Dealt-feliŭ, noĭ respingem chiar pomiĭ aceia care nu fac ródă, dupre cum respingem pe aceĭ uscațĭ, și imediat îĭ punem pe foc. Tot așa și cu viața. A trăi, în sine este indiferent, pe câtă vreme a trăi bine, saŭ rĕŭ, acéasta zace în noĭ înși-ne. Ast-feliŭ decĭ noĭ nu urîm viața; e posibil de a viețui și bine; precum și dacă am întrebuința-o rĕŭ, earășĭ nu o defăimăm pentru că nu ea este causa, ci voința celor ce o întrebuințază rĕŭ. Dumnedeŭ te-a făcut ca să viezĭ, însĕ să viezĭ în el, tu însĕ trăind în pĕcat din imboldul rĕutățeĭ, singur te facĭ vinovat de tótă pedeapsa. Dară ce spuĭ, fericite Pavele? Nu ścĭĭ ce veĭ alege? Aicĭ însĕ el a descoperit un mare mister, că adecă era stăpân de a se duce, saŭ nu, dară când e vorba de alegere, atuncĭ noĭ suntem stăpânĭ. „Ce voiŭ alege, dice, nu sciŭ.“ Dară în tine zace a alege; și de unde vine nepriceperea ta de a alege? Da, dice, și de aceia așĭ voi să cer in ajutoriŭ charul luĭ Dumnedeŭ. „Că sunt cuprins de amândouă, dorință avĕnd a mĕ slobozi.“ Privesce filosofia acestuĭ fericit, cum și dragostea luĭ prărintească cătră Filippenĭ. Cu aceasta el îĭ mângăe și încurajază în acelașĭ timp, căcĭ iĭ vĕd că el este stăpân pe alegere, și că aceasta se face nu din rĕutate omineascä, ci din iconomia luĭ Dumnedeŭ. «De ce sunteţĭ triștĭ, dice, gândindu-vĕ la mórte? Era cu mult maĭ bine a vĕ fi dus maĭ de demult.» „A mĕ slobozi și impreună cu Christos a fi,-cu mult maĭ bine, eară a rĕmânea în trup, maĭ de folos este pentru voĭ.“ Tóte acestea sunt premergătóre morțiĭ luĭ viitóre, ca să o suporte iĭ cu curaj; acestea tóte conțin în ele multă filosofie.—«Bine este, dice, a mĕ elibera de aicĭ, și a fi impreună cu Christos, căcĭ mórtea este dintre cele indeferente.» Mórtea în sine, nu e rĕŭ lucru, ci rĕul este de a fi pedepsit după mórte; deasemenea nicĭ vr'un lucru bun nu este mórtea, ci bunătatea este de a fi cu Christos după mórte, ast-feliŭ că după mórte, sunt saŭ bune, saŭ rele.

[1]) Așa dară, iubiților, să nu jelim cum s-ar întâmpla

[1]) *Partea morală.* Pe ceĭ pĕcătoșĭ trăind, saŭ murind, trebuie a-ĭ jeli, maĭ cu samă pe ceĭ nebotezațĭ și pe ceĭ bogațĭ,—și că mult folosesc celor reposațĭ milosteniile ce se daŭ pentru dênșiĭ, cum și liturghiile ce se servesc pentru pomenirea lor. *(Veron.)*

pe ceĭ reposaţĭ, şi nicĭ să ne bucurăm pentru ceĭ ce trăiesc. Insĕ cum? Să jălim pe ceĭ pĕcătoşĭ nu numaĭ când sunt morţĭ, ci chiar când sunt viĭ. Să ne bucurăm pentru ceĭ bunĭ şi drepţĭ, nu numaĭ când trăiesc, ci chiar şi când repausază. Pentru că aceia chiar fiind viĭ murise deja, eară aceştia chiar şi murind trăiesc; aceia şi în timp ce sunt aicĭ, sunt de jelit tuturor, pentru că sunt urîţĭ luĭ Dumnedeŭ, eară aceştia ducêndu-se de aicĭ, şi acolo vor fi fericiţĭ, căcĭ s-aŭ dus la Christos. Pĕcătoşiĭ orĭ-unde ar fi, sunt departe de împăratul slaveĭ, şi de aceĭă sunt demnĭ de lacrimĭ; pe când drepţiĭ, fie aicĭ, fie acolo, sunt împreună cu împăratul, şi maĭ cu samă acolo iĭ vor fi maĭ aprópe, nu ca prin oglindă [1]), nicĭ prin credinţă numaĭ, ci faţă către faţă. Decĭ să nu plângem cum s-ar întâmpla pe ceĭ morţĭ, ci pe ceĭ morţĭ în pĕcate. Aceştia sunt vrednicĭ de plâns, aceştia sunt vrednicĭ de bocete şi lacrimĭ. Căcĭ, care speranţa de mântuire póte fi, spune-mĭ, de a se duce cineva acolo însoţit de pĕcate, acolo, ḑic, unde pĕcatele nu se pot îndepărta? Pe cât timp se găseşce aicĭ, este póte speranţă de a se schimba, de a se face maĭ bun; dar când el plecând de aicĭ s-a dus în iad, unde nu se póte câştiga nimic prin pocăinţă, dupre cum şi ḑice: „Că în iad cine se va mărturisi ţie?" (Ps. 6, 6), apoĭ atuncĭ cum să nu fie vrednicĭ de jale? Să plângem pe ceĭ ce astfeliŭ s-aŭ dus de la noĭ, nu opresc, să-ĭ plângem, însĕ nu sluţindu-ne, nu smulgêndu-ne pĕrul, nu golindu-ni braţele, nu strîmbându-ne faţa, nu îmbrăcându-ne în negru, ci în linişte vărsând lacrămĭ amare în sufletul nostru. Pentru că este posibil, şi fără o astfeliŭ de pompă, de a plânge amar, şi nu numaĭ a se momiţări, — căcĭ cu adevĕrat că cele ce se petrec la morţĭ din partea unora, întru nimic nu se deosebesc de momiţăriĭ şi jucăriĭ copilăreşcĭ. Căcĭ, credeţi-mĕ că acele bocete, acele bătăĭ în pept prin têrg nu sunt de loc plăcute, ci maĭ mult se petrec pentru ochiĭ lumeĭ, pentru ambiţiune, pentru slavă deşartă. Multe femeĭ apoĭ, aŭ aceasta ca o meserie. Plângĭ cu amar, suspină în casă, pe când nimenĭ nu te vede; aceasta este frumos, aceasta este plăcut, aceasta te şi foloseşce. Cel ce jeleşce astfeliŭ pe mort, cu atât maĭ mult el se va încerca ca nicĭ-odată să nu cadă în păcatele celuĭ

---

[1]) Textul e precum urmează: οὐ διά εἰσόδου, οὐ διά πίστεως, ἀλλά... Insĕ citatul acesta este din I Corinth. 13, 12, unde se ceteşce: βλέπομεν γάρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου = prin oglindă. *Trad.*

mort, căcĭ înfricoşat va fi la urmă acel pĕcat. Plângĭ pe ceĭ necredincioşĭ, plângĭ pe ceĭ care cu nimic nu se deosebesc de aceia, voiŭ să ḑic pe ceĭ duşĭ de la noĭ fără a fi luminațĭ cu sf. botez, pe ceĭ fără pecetea charuluĭ Sf. Duch. Aceştia cu adevĕrat că sunt vrednicĭ de jale, vrednicĭ de suspine, pentru că se găsesc afară de împărăție, la un loc cu ceĭ condamnațĭ. „Amin ḑic vóuĕ, că dacă nu se va naşce cineva din apă şi din duch, nu va intra întru împărăția ceriurilor“ (Ioan 3, 5). Plângĭ pe ceĭ ce mor în bogățiĭ, şi carĭ n-aŭ gândit nicĭ-odată de a scóte din bogățiĭ vre o mângăere sufletelor lor, carĭ aŭ întrebuințat puterea şi bogăția maĭ mult ca să pótă spăla şi astupa pĕcatele lor. Pe unia ca aceştia iĭ plângem cu toțiĭ, fie în particular, fie şi in public, însĕ cu demnitate, cu înțelepciune, şi nu în alt mod, de cât de a-ĭ avea ca pildă pentru noĭ înşi-ne. Pe unia ca aceştia iĭ plângem, nu o ḑi nicĭ dóuĕ, ci în tótă viața nóstrĕ. O astfeliŭ de lacrimă nu e resultată din vre-o patimă neraționată, ci izvoraşce din dragostea părintească; aceia e din patimă neresonabilă; şi de aceia se şi stinge degrab, — pe când dacă izvoraşce din frica de Dumneḑeŭ, remâne pururea. Plângem pe unia ca aceştia, iĭ ajutăm după puterile nóstre, vom găsi noĭ vr'un ajutor, fie cât de mic, să li dăm, însĕ iĭ ajutăm, şi-ĭ vom ajuta. Cum? şi în ce mod? Rugându-ne pentru dênşiĭ, punênd şi pe alțiĭ de a se ruga, săracilor a li da milosteniĭ pentru sufletele lor. Faptul în sine are óre-care mângăere sufletească, căcĭ ascultă ce spune Dumneḑeŭ: „şi voiŭ apăra cetatea aceasta, pentru mine, şi pentru David robul meŭ“ (IV. Reg. 20, 6). Dar dacă numaĭ amintirea dreptuluĭ şi a avut atâta putĕre, apoĭ când să fac încă şi milosteniĭ pentru cel reposat, cum să nu aibă nicĭ o putere? Nu degeaba s-a legiferat de către apostolĭ, ca să se facă pomenire la sfintele şi înfricoşatele taine pentru ceĭ mutațĭ de la noĭ, aŭ şciut iĭ că mult folos vor avea, mult ajutoriŭ vor căpăta. Pentru că, iubiților, când întregul popor stă cu mânele ridicate către Dumneḑeŭ, când clerul întreg se rógă când înfricoşata taină stă de față, apoĭ cum să nu îmblânzim pe Dumneḑeŭ, rugându-l pentru dênşiĭ? Aceasta însĕ se face pentru ceĭ ce aŭ murit în credință, pe când catihumeniĭ nu se vor învrednici de o astfeliŭ de mângăere, c sunt lipsițĭ de orĭ-ce ajutoriŭ de felul acestuia, afară de unul singur. Şi care e acel ajutoriŭ? E permis a da eleimosină săracilor pentru dênşiĭ, şi prin această li se va

aduce óre-care mângâere, căcĭ Dumnedeŭ voesce a ne putea folosi şi prin alţiĭ. Pentru ce óre a poruncit a ne ruga pentru pacea şi bună starea a tótă lumea? Pentru ce pentru toţĭ óminiĭ? De şi între toţĭ pe carĭ 'ĭ pomenim, sunt şi hoţĭ, sunt profanatorĭ de morminte, sunt şi tâlharĭ, saŭ şi alţiĭ carĭ gem sub povara a miĭ de rele, — şi cu tóte acestea pentru toţĭ ne rugăm, căcĭ póte va fi şi pentru dênşiĭ vr'o intórcere óre-care, vr'o uşurare a suferinţilor lor. Dupre cum ne rugăm pentru ceĭ viĭ, cariĭ prin faptele lor nu se deosebesc cu nimic de ceĭ morţĭ, tot aşa e bine a ne ruga şi pentru aceia. Iob aducea sacrificiĭ pentru fiiĭ sĕĭ, şi-ĭ uşura de pĕcatele lor. „Nu cumva, dice, să fi cugetat ceva rĕŭ în inimile lor“ (Iob. 1, 5). Aşa se îngrijasce cineva de copiĭ. El nu dicea, ca mulţĭ alţiĭ, voiŭ lăsa copiilor avere; nu dicea, li voiŭ da lor slavă; nu dicea, li voiŭ lăsa stăpânire asupra altora, saŭ li voiŭ cumpăra moşiĭ, însĕ ce? „Nu cumva să fi cugetat ceva rĕŭ în inimile lor.“ Ce folos este de acelea, dacă nu remâne nimic din ele? «Pe împăratul tuturor, dice, îl voiŭ face îndurătoriŭ către dênşiĭ, şi nimic nu li va lipsi după aceia.» „Domnul mĕ va pasce, dice, şi nimic nu'mĭ va lipsi“ (Ps. 12, 1). Aceasta este avere mare, acesta este tesaur nepreţuit. Dacă avem frică de Dumnedeŭ, nimic nu ni maĭ trebuie; dară dacă aceasta nu o avem, apoĭ chiar împărăţie de am avea, vom fi totuşĭ maĭ săracĭ de cât toţĭ óminiĭ. Nimic nu este egal cu cel ce se teme de Domnul. „Frica Domnuluĭ, dice, tóte le covîrşasce“ (Sirah. 25, 14). Aceasta să o câştigăm şi pentru a o câştiga tóte să le facem. Chiar de s-ar cere ca să ne dăm şi sufletul, chiar de s-ar cere ca corpul nostru să fie îmbucăţit, nimic să nu cruţăm, totul să facem spre a căpăta în noĭ frică de Dumnedeŭ. Căcĭ numaĭ astfeliŭ vom fi maĭ bogaţĭ de cât toţĭ, şi ne vom învrednici de bunurile viitóre, prin Domnul nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf.-Duch, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA V

„Şi ce voiŭ alege nu şciŭ. Că sunt cuprins de amândóuĕ, dorinţă avênd a mĕ slobozi şi împreună cu Christos a fi, cu mult maĭ bine. Eară a remânea în trup, maĭ de folos este pentru voĭ. Şi aceasta nădăjduind şciŭ, că voiŭ remânea, şi împreună voiŭ petrece cu voĭ cu toţi, spre sporirea vóstrĕ şi bucuria credinţeĭ. Ca lauda vóstrĕ să sporiască întru Christos Iisus prin mine, prin venirea mea earăşĭ către voĭ" (Cap. 1, 22—26).

Nimic nu póte fi maĭ fericit, ca sufletul luĭ Pavel, în acelaşĭ timp şi maĭ curajos. Toţĭ ne înfricoşăm de mórte, ḑic, unia din causa mulţimeĭ pĕcatelor, dintre carii şi eŭ sunt unul, alţiĭ din causa micimeĭ de suflet şi a ticăloşieĭ lor, printre cariĭ nicĭ-odată nu voiŭ face parte eŭ, căcĭ aceştia sunt ómenĭ trupeşcĭ, carĭ să tem de frică. Decĭ aceia, de care noĭ cu toţiĭ ne îngrozim, el o doria, şi se grăbia de a se duce maĭ curând la Christos, ḑicênd că a se elibera cu mult maĭ bine este. Dară ce spuĭ? Urmând a te duce de aicĭ către ceriŭ, şi a fi cu Christos împreună, nu şciĭ ce veĭ alege? Însĕ departe acestea de sufletul luĭ Pavel. Căcĭ cine, dacă i-ar spune cineva aceasta şi l'ar asigura, nu ar respunde imediat: da, căcĭ dupre cum a se elibera şi a fi cu Christos nu este în puterea nóstrĕ, tot aşa şi a remânea aicĭ, nu este în puterea nóstrĕ. Însĕ ambele acestea sunt ale luĭ Pavel şi ale fericituluĭ sĕŭ suflet, căcĭ el avea nădejde. Ce? Voeşcĭ a fi cu Christos, şi încă te maĭ îndoeşcĭ, că nu şciĭ ce veĭ alege? Şi nu numaĭ aceasta, dar încă pare că preferĭ a rĕmânea aicĭ, a rĕmânea în corp. Dară ce? Nu aĭ trăit o viaţa întreagă plină de amărăciunĭ? Nu aĭ fost dese-orĭ în priveghierĭ, în primejdiĭ pe marea, în fóme şi în golătate, în grijĭ peste mĕsură? Nu te îmbolnăviaĭ şi tu, când alţiĭ boliaŭ? Nu te aprindeaĭ pentru ceĭ ce se scandalizaŭ? „Întru tóte puindu-ne pre noĭ înainte ca slujitorĭ aĭ luĭ Dumneḑeŭ, întru multă răbdare, în năcazurĭ, în nevoĭ, în strâmtorărĭ, întru

bătăĭ, în temniţe, în neaşezărĭ, în ostenele, în privegherĭ, în posturĭ, în curăţie, întru cunoşcinţă, întru îndelungă răbdare, în bunătate, întru Duchul Sfînt, in dragoste nefăţarnică . . . . De la Iudeĭ de cincĭ-orĭ câte patru-ḑecĭ fără una am luat; de treĭ-orĭ cu toege am fost bătut, odată cu petre am fost împroşcat, de treĭ-orĭ s-a sfărîmat corabia cu mine, o nópte şi o ḑi întru adânc am zăcut. In primejdiĭ în riurĭ, în primejdiĭ de către tâlharĭ, în primejdiĭ în cetăţĭ, în primejdiĭ in pustiŭ . . . .“ (II Corinth. 6, 4—6. 11, 24—26). Nu tu óre, când întregul neam al Galatenilor se întorsese la observaţiunea şi îndeplinirea legeĭ, aĭ strigat grăind: „Ceĭ ce voiţĭ să vĕ îndreptaţĭ prin lege, din char aţĭ căḑut“ (Galat. 5, 4)? Cât nu te-aĭ jelit atuncĭ, şi încă maĭ doreşcĭ o viaţă atât de schimbăciósă? Dacă însĕ, nimic din tóte acestea nu ţi s'a întâmplat, ci tóte cele ce aĭ săvêrşit le-aĭ săvêrşit fără nicĭ-o frică, eĭ bine, nu trebuia óre ca, fiind în nesiguranţă de viitoriŭ, să te grăbeşcĭ a ajunge la un liman liniştit? Care neguţitoriŭ, spune'mĭ, avênd plină corabia cu multe bogăţiĭ, ar prefera încă a naviga maĭ departe, pe când înaintea sa este limanul acela liniştit, unde el se póte repausa? Care luptătoriŭ ar prefera încă a se lupta, după ce a venit timpul dejà de a fi încununat? Care general, după ce s-a terminat dejà rĕsboiul cu slavă şi trofee, ar maĭ primi încă de a se osteni şi de a pune armata în ordine de bătae, în loc să se repauseze? Cum? Tu care aĭ trăit o viaţă atât de amărîtă, maĭ voeşcĭ încă a rĕmânea aicĭ? Nu tu óre ḑiceaĭ: „Mĕ tem ca nu cumva altora propoveduind, însu'mĭ să mĕ fac netrebnic“ (I Corinth. 9, 27)? Dacă nu de alt-ceva, cel puţin măcar pentru aceasta trebuia să doreşcĭ a scăpa de această viaţă. Dacă cele presente ar fi fost încărcate de miĭ de bunătăţĭ, totuşĭ pentru Christos cel dorit, ar fi trebuit a rîvni scăparea de această viaţă. Vaĭ! Ce suflet fericit! Nimic nu este egal cu sufletul luĭ Pavel, şi nicĭ nu va fi! Te temĭ de viitoriŭ, trecĭ prin miĭ de durerĭ, şi totuşĭ nu voeşcĭ a fi cu Christos? — «Nu ḑice el; şi aceasta tot pentru Christos, pentru ca să fac maĭ ataşaţĭ încă de Christos pe toţĭ aceĭ pe cariĭ l'am făcut servĭ aĭ luĭ, pentru ca plantele ce le-am plantat, să facă ródă. Nu m-aĭ auḑit spunênd, că eŭ nu caut interesul meŭ ci acela al aprópeluĭ? Nu aĭ auḑit că m'am dat pe sine'mĭ anathemeĭ, numaĭ ca să pot apropia pe mulţĭ de Christos'

Eŭ decì, care am preferat acelea, nu óre cu mult maĭ ales voiŭ prefera aceasta, păgubindu-mĕ cu plăcere pe mine însu'mĭ, prin întârḑierea mea de a mĕ uni cu Christos, numaĭ ca să pótă fi vre-o mântuire pentru dênșiĭ» ? Cine va spune puterile tale, Dómne, că nu aĭ lăsat pe Pavel să greșască, și că aĭ arătat omenireĭ un astfeliŭ de bărbat? Te-aŭ lăudat pe tine toțĭ îngeriĭ într'un glas, când aĭ făcut stelele și când aĭ făcut sórele, însĕ nu atâta, pre cât te-aŭ lăudat când aĭ arătat omenireĭ pe Pavel! De aceia maĭ strălucit a devenit pământul de cât ceriul, maĭ luminat de cât lumina sóreluĭ, maĭ strălucite sclipirile și maĭ încântătóre razele ce emană din el! El ni-a produs nóuĕ fruct, nu dóră grâŭ ingrășat, nicĭ rodiĭ de acele cultivate, ci fructul evseviei pe care l-a dus la maturitate, și pe care îl ridica de jos orĭ-de-câte orĭ cadea! Sórele acesta de pe ceriŭ, nu va putea nicĭ-odată ajuta muguriĭ ceĭ putreḑĭ aĭ pomilor, pe când Pavel întorcea pe ceĭ carĭ aveaŭ miĭ de putregaiurĭ, voiŭ să ḑic miĭ de pĕcate. Acela se ascunde nóptea, eară acesta incontinuŭ resboiesce pe diavolul, căcĭ nimic nu l-a oprit, nimic nu l-a stăpânit. Acela purtându-se pe bolta ceriuluĭ, slobóde din înălțime razele sale jos pe pământ, eară acesta răsărind de jos, nu a umplut de lumină numaĭ mijlocul ceriuluĭ și al pământuluĭ, ci de'ndată ce și-a deschis gura a umplut de plăcere negrăită chiar și pe îngerĭ! Căcĭ dacă pentru un pĕcătos ce se pocăiesce se face bucurie mare în ceriurĭ, dară el care de la cea dintêĭ cuvêntare a vînat pe mulțĭ în Domnul, cum să nu umple de bucurie puterile cele de sus? Și ce ḑic? Ajunge ca Pavel să vorbiască cât de puțin numaĭ, și puterile cele cereșcĭ să se veseliască și să salte de bucurie. Căcĭ dacă munțiĭ săltaŭ ca berbeciĭ când Israilițiĭ aŭ ieșit din Egipet, dară óre când óminiĭ se stramută de pe pământ la ceriŭ, câtă bucurie credĭ că este? «De aceia decĭ, a remânea în trup, maĭ de folos este pentru voĭ.»

Dară noĭ ce justificare vom avea? De multe-orĭ e sortit cuiva ca să viețuiască într'o cetate mică și săracă, și cu tóte acestea nu preferă a se duce aiurea, ci remâne acolo; Pavel urma a se duce la Christos, și totușĭ nu voia, —la Christos, ḑic, pe care atât de mult îl doria, în cât pentru el preferase chiar și gheena,—ci voia să remână aicĭ luptându-se pentru óminĭ. Așa dară ce scuză vom avea? Óre tot-deauna trebuie a ne aminti de Pavel așa cum s'ar întâmpla, fără a trage niscareva învățăminte, niscareva folóse? Privesce ce spune el: a arătat, că a se elibera și a

se duce la Christos este cu mult maĭ bine, îndemnându-ĭ tot-odată de a nu se întrista pentru acésta; a arătat apoĭ, că chiar de ar remânea, o face aceasta pentru dênşiĭ, şi nu din causa vicleniei duşmanilor lor. Decĭ pentru ca să creadă iĭ, arată şi causa pentru care remâne. «Dacă aceasta e absolut trebuitor a o face, voiŭ remânea negreşit»; şi nu o dice în mod simplu, ci «împreună cu voĭ voiŭ petrece, adecă voiŭ fi vĕdut de voĭ.» Pentru ce? „Spre sporirea vóstrĕ şi bucuria credinţeĭ.“ Aicĭ iĭ imboldeşce, ca órecum să fie cu băgare de samă la faptele lor. «Dacă pentru voĭ rĕmân, dice, luaţĭ aminte ca nu cumva să faceţĭ de ruşine remânerea mea. Urmând a videa pe Christos, eŭ, pentru sporirea vóstrĕ, am preferat a remânea. Fiind-că presenţa mea contribuie atât la credinţa cât şi la bucuria vóstrĕ, de aceia am preferat a remânea.» Dară óre ce? El remânea numaĭ pentru Filippenĭ? Nu remânea numaĭ pentru dênşiĭ, eară aceasta o dice maĭ mult ca să-ĭ satisfacă pe dênşiĭ, pentru dragostea ce aveaŭ către el. Şi cum era ca dênşiĭ să sporiască în credinţă? «Ca maĭ mult să vĕ apăr pre voĭ, dice, ca pre nişte puĭ, carĭ aŭ nevoe de mamă, până ce vi se vor invîrtoşa aripele.» Aceasta e dovada mareĭ iubirĭ ce avea către iĭ. Tot astfeliŭ şi noĭ facem când voim să stimulăm pe cineva, căcĭ dicem: «pentru tine am rĕmas, ca să te fac om bun şi folositoriŭ.» „Pentru ca lauda vóstrĕ să sporiască întru Christos Iisus prin mine, prin venirea mea earăşĭ către voĭ.“ Aĭ vĕdut că a fi cu voĭ aceastǎ însamnă? Priveşce umilinţa luĭ, căcĭ după ce a dis spre sporirea vóstrĕ, apoĭ arată că aceastǎ e şi spre folosul luĭ, ceia ce-dealtfeliŭ face şi atuncĭ când scrie către Romanĭ: „Aceasta este ca-să mĕ mângâiŭ împreună cu voĭ“, după ce maĭ sus a dis: „Ca să vĕ daŭ vóuĕ ceva dar duchovnicesc.“ (Rom. 1, 12. 11).

Dar ce înseamnă: „Ca lauda vóstrĕ să sporiască“? Adecă a trăi corect, căcĭ aceasta este lauda în Christos, a se rezema pe credinţă. „Căcĭ care este nădejdea nóstrĕ, saŭ bucuria, saŭ cununa laudeĭ? Aŭ nu şi voĭ“ (I. Tesal. 2, 19)? şi în alt loc: „Că lauda vóstrĕ suntem noĭ, precum şi voĭ a nóstrĕ“ (II. Corinth. 1, 14), adecă «ca să mĕ laud cu voĭ maĭ mult». Şi cum? „Ca să sporiască lauda vóstrĕ“ dice, a decă ca să am ocasiunea a

mě lauda maĭ mult, progresând voĭ în virtuțile evanghelice. „Prin venirea mea earăși către voi.“ Dară ce? A venit óre la dênșiĭ? Și aceasta se cere a se șci, dacă a venit? „Numaĭ cu vrednicie dupre evanghelia luĭ Christos să petreceți“ (Stih. 27). Aĭ vĕdut că de aceia a spus tóte cele de maĭ sus, ca maĭ mult să-ĭ îndemne de a se îndeletnici cu virtutea? Dară ce înseamnă „numaĭ“? Acest numaĭ este ceia ce se cere, și nimic altа; «când aceasta va fi, nimic trist nu 'se va petrece cu voĭ.» „Că saŭ venind-și vĕdêndu-vĕ, saŭ ne-fiind de față, să aud cele pentru voĭ“ (Stih. 27). Nu le dice acestea ca cum deja se dusese și sosise la iĭ, ci «dacă aceasta se va întâmpla, saŭ și nefiind față, să pot a mĕ bucura». „Să aud că stațĭ într'un duch și într'un suflet.“ Aceasta este maĭ cu samă ceia ce reuneșce pe credincioșĭ și cimentează dragostea dintre iĭ, ca să fie una (Ioan 17, 11), căcĭ „tótă împărăția ce se împărechiază între sine, se pustieșce“ (Math. 12, 25). De aceia și Pavel peste tot locul sfătuieșce la concordie. De aceia și Christos dice: „Intru aceasta va cunóșce lumea că sunteți ucenicĭ aĭ meĭ, de vețĭ avea dragoste între voĭ“ (Ioan 13, 35). „Să aud că stațĭ într'un duch și într'un suflet“, adecă «nu cumva fiind în așteptarea mea să vĕ leneviți, și apoĭ nevĕdêndu-mĕ venit la voĭ să vĕ moleșițĭ cu totul. Eŭ pot a mĕ bucura deopotrivă și din audite numaĭ.» Ce vra să dică: „într'un duch“? Adecă în acelașĭ char al concordieĭ, acela al buneĭ voințĭ. Căcĭ unul este duchul, adecă când cu toțiĭ avem un duch; dară a avea acelașĭ duch, este aceiașĭ cu a fi un suflet. Iată că vorba un suflet, se ia aicĭ în însemnare de concordie, și iată apoĭ că maĭ multe suflete se represintă prin vorba „un“. Astfeliŭ chiar era în vechime: „Eară inima și sufletul mulțimeĭ celor ce aŭ credut, era unul“ (Fapt. 4, 32). „Impreună nevoindu-vĕ [1]) pentru credința evangelieĭ.“ Dară óre pentru credința evangheliei să se lupte împreună? E posi-

[1]) Textul grec este precum urmează: „Συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου. Verbul συναθλέω nu înseamnă a *se nevoi* ci a *se lupta împreună cu alțiĭ*. Decĭ traducerea justă ar fi: *luptându-vĕ împreună pentru credința evangelieĭ*. Trad.

bil aceasta? Nu cumva póte iĭ se resboiaŭ uniĭ pe alțiĭ? Nu, ci pare că li spune: «Uniți-vĕ împreună în lupta pentru credința evangheliei.»

„Şi nesfiindu-vĕ întru nimic de ceĭ împrotivniciĭ, care acelora este arătare a perdăreĭ, eară vóuĕ a mântuireĭ, şi aceasta de la Dumnedeŭ" (Stih. 28). Bine a dis el nesfiindu-vĕ, căcĭ astfeliŭ sunt îndreptate tóte tendințele duşmanilor, ca să sperie numaĭ. «Nicĭ într'un cas, dice, orĭ-ce s'ar întâmpla, chiar primejdiĭ, chiar intrigĭ, să nu vĕ sfiițĭ, căcĭ aceasta este caracteristica óminilor corecțĭ. Aceia nimic alt nu pot face, de cât să sperie numaĭ.» Dară fiind-că era natural ca iĭ să se sperie audind de multele suferințĭ ale luĭ Pavel, de aceia pare că li dice: «Nu vĕ spun ca să nu vĕ neliniştițĭ de loc, ci să nu vĕ sfiițĭ, să nu vĕ temețĭ, ci încă maĭ mult să-ĭ disprețuițĭ. Căcĭ dacă vor videa că de şi făuresc miĭ de vicleşugurĭ şi totuşĭ nu pot nicĭ măcar să vĕ sperie, de aicĭ vor avea dovada perdereĭ lor. Dacă astfeliŭ vețĭ sta, de aicĭ se va face invederată perderea lor şi mântuirea vóstrĕ. Când persecutoriĭ nu pot vătăma cu nimic pe ceĭ persecutațĭ; când ceĭ ce cugetă rele asupra altora, nu pot cu nimic vătăma; când ceĭ ce stăpânesc nu pot face nicĭ un rĕŭ celor stăpâniți, óre de aicĭ nu li se probează cu evidență că iĭ sunt perduțĭ, că nimic nu pot, că tóte ale lor sunt falşe, sunt slabe?»

„Şi aceasta de la Dumnedeŭ, dice, căcĭ vóuĕ vi s-a dăruit pentru Christos nu numaĭ întru el a crede, ci şi pentru dênsul a pătimi" (Stih. 29). Earăşĭ iĭ învață de a'şĭ modera gândurile lor, atribuind totul luĭ Dumnedeŭ, eară a suferi pentru Christos el o numeşce char. «Aşa dar nu vĕ sfiițĭ, nu vĕ ruşinațĭ, căcĭ a suferi pentru Christos este un char cu mult maĭ miraculos, de cât charul de a învia morțiĭ şi a face minunĭ. Aicĭ eŭ sunt datornicul, eară acolo (a suferi pentru Christos) am datornic pe Christos. Astfeliŭ că nu numaĭ nu trebuie a vĕ ruşina, ci încă a vĕ bucura, ca unia ce avețĭ char.» El numeşce char şi virtuțile, nu însĕ de acelaşĭ feliŭ ca şi cele-l-alte, căci acelea în totalitatea lor depind de Dumnedeŭ, pe când acestea depind şi de noĭ. Dară de vreme ce şi aicĭ partea cea maĭ mare de acțiune este a luĭ Dumnedeŭ, de aceia dice că totalul este al luĭ, cu care ocasie nu desființază liberul arbitru, ci numaĭ că-ĭ face maĭ moderațĭ şi recunoscătorĭ.

„Aceiaşĭ luptă avênd, care ațĭ vĕdut întru mine,

şi acum audiţi“ (Stih. 30), adecă, aveţi şi exemplu. Aici earăşi îi înalţă, arătând că pretutindeni şi în tóte ocasiunile, ii s-aŭ luptat deopotrivă cu densul, ca aŭ avut aceleaşi ispite ca şi dênsul. Nu a dis aţi audit, ci aţi vědut, căci şi acolo in cetatea Filippi s-a luptat Pavel. Deci aceasta este o mare virtute, pentru care şi Galatenilor scriind li dicea: „Atâtea aţi pătimit în zadar? de este şi în zadar“ (Galat. 3, 4), şi Ebreilor earăşi li dicea: „Aduceţi-vě aminte de dilele cele mai dinainte, întru care luminindu-vě multă luptă de patimi aţi suferit, pe deoparte cu ocări şi cu necazuri privială făcêndu-vě“ (Ebr. 10, 32. 33) şi Macedonenilor (Thesalonicenilor) scriind li spunea: „Că aceia de noi spun ce fel de întrare am avut la voi“, şi earăşi: „Că voi ştiţi fraţilor, întrarea nóstrě la voi, că n-a fost deşartă“ (I Thes. 1, 9. 2, 1), şi în fine tuturor acelaşi lucru mărturiseşce: lupte şi strâmtorări. Dar aceasta nu se găseşce astădi printre noi, pote că cel mult să pătimiască unia pagubă în averile lor. Dară şi în această privinţă mărturiseşce mari lucruri de dênşii, căci unora li dice: „Că jefuirea averilor vóstre, cu bucurie aţi primit'o“, eară altora li spunea: „Că bine a voit Macedonia şi Achaia a face o împărtăşire óre care la săracii sfinţilor din Ierusalim“ şi earăşi: „Că rîvna cea dintre voi, a îndemnat pre cei mulţi“ (Ebr. 10, 34. Rom. 15, 26. II Corint. 9, 2).

[1]) Ai vědut laudele ce se aduc bărbaţilor de atunci? Noi nu putem suferi nici palme peste obraz, nici vre-o rănire, nici vre-o ofensă şi nici vre-o pagubă de bani. Aceia cu toţii fiind rîvnitori şi martiri ai adevěrului, se luptaŭ până la unul, eară nouě ni s-a recit dragostea către Christos. Earăşi mě věd silit a acusa lucrurile lumei presente. Ce să fac? Nu voiam, însě mě věd silit. Dacă prin tăcerea nóstrě ar dispărea asemenea fapte, atunci ar fi trebuit să tac; dar dacă nu numai că dispar tăcênd noi, ci încă mai mult se înrěutăţesc, apoi atunci e necesar a vorbi. Cel ce acusă pe cei ce pěcatuiesc, dacă chiar nimic alt nu foloseşce,

[1]) *Partea morală.* Multe căi a pregătit Dumnedeu pentru noi, ca să nu pěcătuim; că noi cu toţii avem nevoe de milostivirea lui Dumnedeŭ, şi că nimic nu mânie pe Dumnedeŭ mai mult, ca aceia de a fi cineva nemilostiv. *(Veron.)*

cel puțin nu-ĭ lasă de a inainta maĭ mult în pěcate. Nicĭ un suflet nu póte fi atât de nerușinat și impertinent, că audind incontinuŭ înfruntărĭ pentru óre-care fapte rele, să nu se rușineze și să nu plece ochiĭ în jos, din causa multelor rěutățĭ. Aŭ, de sigur, chiar și ceĭ desbrăcațĭ de rușine un dram de sfială, căcĭ Dumnedeŭ a sădit în natura nóstrě rușinarea de faptele rele. Decĭ, fiind-că nu era deajuns ca numaĭ frica să ne cumințiască, a maĭ pregătit încă și alte multe căĭ, spre a nu pěcătui, ca de pildă: a înfrunta pe ceĭ ce pěcătuiesc, a se teme de legile existente, a iubi slava, a se gândi la prietenie. Tóte aceste căĭ sunt pregătite de Dumnedeŭ, spre a nu pěcătui. De multe orĭ ceia-ce nu s-a făcut pentru frica de Dumnedeŭ, s'a făcut pentru frica de óminĭ. Ceia ce se caută este, ca maĭ 'ntêiŭ de tóte să nu pěcătuim, apoĭ ca să reușim a o face aceasta pentru frica de Dumnedeŭ, aceasta e pe al doilea plan. Pentru că de ce Pavel sfătuiesce pe ceĭ ce vor a birui pe vrășmașĭ, să o facă aceasta nu din frica de Dumnedeŭ, ci de a nu căuta răsbunarea? „Că aceasta facênd, dice, cărbunĭ de foc grămădescĭ pre capul sěŭ" (Rom. 12, 20). Deocamdată aceasta se cere, de a săvêrși virtutea. Cum diceam, decĭ, noĭ avem în noĭ óre-care sfială, când facem fapta rea, și din contra avem multe bunurĭ naturale, voiŭ să dic aplecărĭ naturale către fapta bună. Așa de exemplu toțĭ óminiĭ de la natură suntem împinșĭ către milostenie, către filantropie, și nicĭ un bun nu este în natura nóstrě de însemnătatea acestuia. De aceia cu drept cuvênt ar putea cineva să cerceteze, de ce acest bun a fost sădit maĭ cu samă în natura nóstrě, de ce suntem aplecațĭ de la natură de a plânge, de a ne îndupleca la rugămintea altora, de a fi gata către milostivire. Nimenĭ nu este din natură lipsit de mânie, nimenĭ nu este din natură lipsit de óre-care vanitate, nimenĭ de la natură nu este stăpân pe iuțeala, pe când a fi milostiv și filantrop către alțiĭ, stă în natura omuluĭ, orĭ-cât de crud ar fi el, orĭ-cât de sălbatec. Și ce este de mirare, când noĭ avem milă până și de fiare sălbatece? Aceasta e proba că mila este sădită în noĭ chiar cu prisosință. Chiar un puiŭ de leŭ când videm că este betejit, încă simțim ceva milă; apoĭ cu atât maĭ mult când e vorba de ceĭ de o specie cu noĭ. Privesce cățĭ ómenĭ betegĭ sunt primprejurul nostru; eĭ bine, aceasta e deajuns de a mișca mila nóstrě. Nimic nu mulțămesce pe Dumnedeŭ atât de mult ca milostenia, ca eleimosina (ἐλεημοσύνη). De aceia cu oleŭ (ἔλαιον) se un-

geaŭ preoţiĭ în legea veche, cum şi regiĭ şi proorociĭ, căcĭ oleul era simbolul filantropieĭ luĭ Dumnedeŭ [1]). De aicĭ maĭ învăţaŭ, că şi stăpânitoriul poporuluĭ trebuia se aibă milă către supuşiĭ sĕĭ, şi că Duchul va veni în om prin milă, fiind-că Dumnedeŭ se milostiveşce către óminĭ şi este filantrop. „Milueşcĭ pre toţĭ, că tóte le poţĭ" (Inţel. Solom. 11, 24). De aceia se ungeaŭ cu unt de-lemn (ἔλαιον), căcĭ preoţia din milă (ἔλεος) o a făcut, şi regiĭ cu oleŭ (unt de-lemn = ἔλαιον) se ungeaŭ. Chiar de ar lăuda cineva pe vr'un stăpânitoriŭ, nimic maĭ potrivit nu-ĭ va putea dice, de cât „mila ta, milostivirea ta", căcĭ particularitatea stăpânireĭ este de a fi milostivă. E uşor de priceput că şi lumea a fost făcută de Dumnedeŭ din milostivire, şi decĭ şi noĭ trebuie a imita pe stăpânul nostru. „Mila omuluĭ către aprópele sĕŭ, eară mila Domnuluĭ preste tot trupul" (Sirah. 18, 12). Cum însĕ este preste tot trupul? De aĭ numi pe pĕcătos, saŭ pe cel drept, cu toţiĭ avem nevoe de mila luĭ Dumnedeŭ, toţi ne folosim de dênsul, numiască-se el — Pavel saŭ Petru, saŭ Ioan. Dar apoĭ ascultă-ĭ chiar pe dênşiĭ spunênd, căcĭ nicĭ nu e nevoe de cuvintele nóstre. Ce dice aşa dară acest fericit? „Am fost miluit, că neşciind am făcut întru necredinţă" (I Timoth. 1, 13). Dar ce? După aceasta nu a avut nevoe de milă? Ascultă ce spune: „Maĭ mult de cât toţĭ aceia m-am ostenit, însĕ nu eŭ, ci darul luĭ Dumnedeŭ, care este cu mine" (I Corinth. 15, 10). Eară despre Epafrodit dice: „A fost bolnav aprópe de mórte, ci Dumnedeŭ l-a miluit pre el, şi nu numaĭ pre el, ci şi pre mine, ca nu întristare peste întristare să am" (Filipp. 2, 27), şi earăşĭ: „Peste măsură am fost îngreuiaţĭ şi peste putinţă, în cât n'aveam noĭ nădejde nicĭ de viaţă, ci singurĭ întru noĭ judecata morţiĭ am avut, ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noĭ, ci întru Dumnedeŭ... carele din mórte ca aceasta ne-a izbăvit şi ne va izbăvi", şi earăşĭ „şi m-a izbăvit pre mine

[1]) *Notă.* Dicerea ἔλαιον înseamnă *oleŭ*, unt-de-lemn de masline, din ἐλαία = maslin, saŭ maslină, pe când ἔλεος-ου, înseamnă *milă, milostivire*, de unde şi ἐλεημοσύνη. Sf. Chrisostom însĕ, le ia pe amândouĕ în aceiaşi însemnare, maĭ mult ca joc de cuvinte şi figură ritorică. *Trad.*

din gura leuluĭ, şi mĕ va izbăvi Domnul.“ (II Corinth. 1, 8—10. II Timoth. 4, 17. 18). Şi în fine peste tot locul vom găsi acelaşĭ lucru, adecă că el se laudă că a fost mântuit prin mila luĭ Dumnedeŭ. Dar şi Petru tot pentru că a fost miluit de Dumnedeŭ, a putut fi ceia ce a fost. Asculta pe Christos când dice către dênsul: „Simone, Simone, iată satana v'a cerut pre voĭ ca să vĕ cearnă ca grâul, eară eŭ m-am rugat pentru tine ca să nu peară credinţa ta“ (Luc. 22, 31. 32). Şi Ioan tot prin mila luĭ Dumnedeŭ a fost-aşa dupre cum îl şcim, şi în fine toţĭ apostoliĭ. Pentru că ascultă ce dice Christos: „Nu voĭ m-aţĭ ales pre mine, ci eŭ v-am ales pre voĭ“. (Ioan 15, 16). Toţĭ cu un cuvênt avem nevoe de mila luĭ Dumnedeŭ, „că mila Domnuluĭ, dice, preste tot trupul“ Dar dacă iĭ aveaŭ nevoe de mila luĭ Dumnedeŭ, apoĭ ce am putea dice pentru noĭ ceştia-l-alţĭ? Pentru ce, spune'mĭ, resare sórele peste ceĭ reĭ, ca peste ceĭ bunĭ? Dar óre dacă ar ploua tot anul, nu s-ar perde toţĭ? Dar dacă ar urma tot anul seceta? Dar dacă ar ploua cu foc? Dar dacă ar trimite muştĭ? Dar ce dic? Dacă ar fi făcut ca întunerecul să stăpânească, ca altă dată, óre nu s-ar perde toţĭ? Dacă ar sgudui pămêntul, óre nu s-ar perde toţĭ? „Ce este omul că'l pomeneşcĭ pre el“? Este nemerit acum a dice: dacă numaĭ ar ameninţa pămêntul, cu toţiĭ am deveni un mormânt. „Ca o picătură de apă din vas, dice, astfeliŭ sunt naţiunile înaintea luĭ, ca praful din balanţa se vor socoti“ (Isaia 40. 15). Pe cât de uşor ni este nóuĕ de a mişca limba cântariuluĭ, tot pe atât e de uşor luĭ Dumnedeŭ de a perde totul, şi a face din noŭ. Deci el, care are atâta putere asupra nóstrĕ, vĕdêndu-ne pe fie-care di pĕcătuind, şi totuşi nepedepsindu-ne, óre nu e cert prin acesta că el ţine în mână mila? Dară apoĭ noi videm că şi animalele există prin mila luĭ. „Óminiĭ şi dobitócele veĭ mântui Dómne“ (Ps. 35, 7). S-a uitat pe pămênt, şi l-a umplut pe el de vietăţĭ. Şi pentru ce? Pentru tine. Dară pe tine pentru ce te-a făcut? Pentru bunătate. Nimic nu e maĭ bun ca mila; ea este causa lumineĭ de aicĭ, şi tot ea e causa lumineĭ şi de acolo. „Atuncĭ va resări de dimineaţă lumina ta“ dice Profetul Isaia (în cap. 58, 8); însĕ când? Când veĭ fi milostiv către aprópele. Şi dupre cum oleul (unt-de-lemnul) acesta procură lumină, tot asemenea şi eleimosina ni pro-

cură lumină mare şi minunată acolo. Despre acest oleū, — voiū să dic eleimosină, — multă vorbă face Pavel. Astfeliū ascultă-l pe dênsul vorbind: „Numaĭ ca să ne aducem aminte de ceĭ săracĭ“ (Galat. 2, 10); alta dată „De va fi cu putinţă a merge şi eū“ (I Corinth. 16, 4), şi în fine peste tot locul îl vedĭ pe dênsul, în dreapta şi în stânga, îngrijindu-se de aceasta. Şi earăşĭ: „Să se înveţe şi aĭ noştri să pórte grijă de fapte bune...“, şi earăşĭ: „Că acestea sunt cele bune şi de folos óminilor“. Acum ascultă şi pe altul spunênd: „Milostenia izbăveşce pe altul de mórte“ (Tob. 12, 9), şi aiurea: „De veĭ lua mila [1]) ta de la noĭ, Dómne, Dómne, cine va suferi?“ (Ps. 129, 3), şi earăşĭ: „Mare şi cinstit lucru este omul milostiv“ (Prov. 20, 6). Aceasta este caracteristica omuluĭ, de a fi milostiv, şi maĭ cu sama aceasta e caracteristica luĭ Dumnedeū de a milui. Vedi câtă putere are mila luĭ Dumnedeū? Prin aceasta a făcut totul, prin aceasta a făcut lumea, prin aceasta a făcut pe îngerĭ, adecă prin milă şi pentru bunătate numaĭ. Pentru aceasta a înfricoşat până şi gheena, numaĭ ca să putem căştiga împărăţia ceriurilor, eară aceasta împărăţie o vom căştiga prin milostenia către aprópele. De ce credĭ tu că a făcut Dumnedeū totul ce videm? Óre nu pentru bunătatea luĭ? Nu pentru filantropia luĭ? De veĭ întreba, de ce a făcut aceasta, saū aceia, peste tot locul veĭ găsi bunătatea luĭ ca causă.

Aşa dar, să miluim pe ceĭ deaprópe aĭ noştri, ca să fim şi noĭ miluiţĭ. Nu atâta pentru dênşiĭ strîngem milosteniile acestea, cât maĭ cu samă pentru noĭ în acea di. Când flacăra foculuĭ aceluia va fi îngrozitóre, oleul acesta (eleimosina) va fi stringătoriū de foc, în acelaşĭ timp însĕ şi causa luminei nóstre. Cu chipul acesta vom putea scăpa de acel foc al gheeneĭ. Nimic nu mânie pe Dumnedeū atâta, ca a fi nemilostiv. A fost adus înaintea luĭ datornicul acela, care-l datora o mie de talanţĭ, ear el milostivindu-se l-a iertat, pe când acesta nu a iertat pe fratele luĭ, care-ĭ datora o sută de dinarĭ, ci-l sugruma, ca să-ĭ plătiască; dară pentru această fapta şi Domnul l-a dat pe el muncitorilor, până ce va plăti tótă datoria. Acestea audindu-le, iubiţilor, să fim milostivĭ către

---

[1]) *Notă*. Versul acesta este: „De te veĭ uita la fără-de-legĭ Dómne, Dómne, cine va suferi?“ In citaţia Sf. Chrisostom e maĭ mult un lapsus memoriae. *Trad.*

ceĭ ce ni datoresc saŭ ni greşesc. Nimenĭ să nu fie rĕsbunătoriŭ, dacă voeşce ca să nu se nedreptăţiască singur, căcĭ nu atâta îl supără pe acela, cât pe dênsul se nedreptăţeşce. Pe acela póte că-l va ierta Dumneḑeŭ, saŭ că 'l va sili să plătiască tótă datoria sa; dar tu care nu ierţĭ nicĭ măcar greşalele aprópeluĭ, cauţĭ încă împărăţia ceriurilor? Decĭ ca să nu pătimim, să iertăm tuturor, căcĭ nóuĕ ni iertăm. Cand noĭ iertăm pe alţiĭ, şi Dumneḑeŭ va ierta pĕcatele nóstre, şi ast-feliŭ ne vom învrednici de bunurile viitóre, prin darul şi filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Decĭ de este vre-o mângâere întru Christos, de este vre o voire bună a dragosteĭ, de este vre-o împărtăşire a Duchuluĭ, de este vre-o milostivire şi îndurare, împliniţĭ bucuria mea, ca aceiaşĭ să cugetaţĭ, aceiaşĭ dragoste avênd, un suflet fiind, una cugetând, nimic cu prigonire, saŭ cu slavă deşartă, ci cu smerenie unul pre altul socotind a fi maĭ de cinste, de cât pre sine“ (Cap. 2, 1—4).

Nimic nu este maĭ bun, nimic nu este maĭ încântătoriŭ ca dascălul spiritual, a căruia dragoste şi favóre către fiinţa iubită, întrece pe a orĭ căruĭ părinte trupesc. Priveşce, ce fel de rugăminte întrebuinţează fericitul Pavel către Filippenĭ, în interesul lor chiar. Ce spune el, îndemnându-ĭ la concordie, care şi este motivul tuturor bunătăţilor? Priveşce cu câtă stăruinţă se rógă lor, cu câtă aprindere, cu câtă patimă! „De este vre o mângâere în Christos“ ḑice, adecă «dacă aveţĭ vre-o mângâere în Christos», ca şi cum ar ḑice cineva: «dacă aĭ vre-o consideraţie pentru mine, dacă aĭ vre-o grijă de mine, dacă aĭ primit vre-o bine-facere de la mine, fă aceasta». In acest fel procedăm noĭ, când stăruim pentru un lucru pe care 'l propunem înaintea tuturor celor-l alte, şi prin

aceasta arătăm tot ceia-ce voiam a spune. Noi ceştĭ pămênteşcĭ amintim de drepturi corporale, precum de pildă când ar dice părintele către fiul sĕŭ: «de aĭ vre-o sfială către tatăl tĕŭ, de aĭ vre-o amintire de creşcerea ta, de aĭ vre-o iubire către mine, dacă aĭ avut vre-o consideraţiune din parte-mĭ, dacă aĭ avut vre-o favóre, nu fiĭ duşman frateluĭ tĕŭ», adecă «în locul tuturor acelora cer această recompensă». Pavel însĕ nu face aşa, el nu li aminteşce de nicĭ un fapt corporal, ci numaĭ de cele duchovniceşcĭ. E ca şi cum li-ar dice: «Dacă voeşce cineva a'mĭ da vre-o mângâere în ispitele mele şi încurajare în Christos, dacă voeşce cineva a'mĭ da vre-o mângâere de iubire, dacă voeşce a'şĭ arăta împărtăşirea luĭ în duch, dacă aveţĭ în fine vre-o milostivire şi indurare, împliniţi-mĭ bucuria, faceţi-mĭ plăcerea aceasta.» „De este vre-o milostivire şi îndurare." Indurare de dênsul numeşce Pavel concordia dintre discipulĭ, arĕtând primejdia ce va resulta la urmă, dacă iĭ nu sunt în armonie. «Dacă e posibil a mĕ bucura de vre-o mângâere de la voĭ, dacă pot a avea de la dragostea vóstrĕ vre-o consolaţiune, dacă aşĭ putea să am cu voĭ vre-o împărtăşire cu duchul, dacă aşĭ avea cu voĭ vre-o împărtăşire în Domnul, dacă e cu putinţă a fi miluit şi a avea vre-o îndurare din partea vóstrĕ, pentru tóte acestea arătaţi-mĭ, dice, dragostea vóstrĕ, de tóte acestea mĕ voiŭ bucura, de vĕ veţĭ iubi unul pre altul.» „Împliniţi-mĭ bucuria mea." Priveşce ce spune el aicĭ: ca să nu se creadă că sfatul sĕŭ este adresat lor ca către unia ce aŭ lipsit de la datoria lor, nu a dis faceţi-mĭ, ci „împliniţi-mĭ", «adică începeţĭ a sădi în mine; deja mi-aţĭ dat liniştea, dară eŭ doresc a merge până la fine». Dară ce voeşcĭ? spune-mĭ. Ca să te scăpăm de primejdiĭ? Ca să te ajutăm? «Nimic din tóte acestea», dice, ci „ca aceiaşĭ să cugetaţĭ, aceiaşĭ dragoste avênd", în care aţĭ început. „Un suflet fiind, una cugetând". Vaĭ! De câte-orĭ vorbeşce acelaşĭ lucru, din causa mareĭ luĭ iubirĭ către dênşiĭ. „Ca aceiaşĭ să cugetaţĭ", şi maĭ cu samă „una cugetând," căcĭ maĭ mare semnificaţie are expresiunea aceasta, de cât cea dinainte ca aceiaşĭ să cugetaţĭ. „Aceiaşĭ dragoste avênd", adecă nu numaĭ către credinţă, ci în tóte cele l-alte, pentru că se póte de a cugeta aceiaşĭ, şi a nu avea dragoste. „Aceiaşĭ dragoste avênd", adecă deopotrivă iubind, şi fiind iubiţĭ; nu cumva tu să te bucurĭ de

maĭ multă, şi în schimb să daĭ altora maĭ puţină, nu cumva şi în casul de faţă să devii un hrăpitoriŭ; ci, nu suferi una ca aceasta. „Un suflet fiind", adecă, unind în un suflet şi imprietenind tóte corpurile, nu în esenţă, nu în natura lor, căci aceasta nu este posibil, ci în buna-voinţă, în gînd, adecă că totul să se facă ca dintr'un suflet numaĭ. Ce este „un suflet fiind"? Aceasta o a arătat în ḑicerea „aceiaşĭ cugetând", adecă un cuget să fie, ca dintr'un singur suflet. „Nimic cu prigonire." Aşa dar el credea nimerit a li arăta şi mijlocul prin care s-ar putea ajunge la acest resultat. „Nimic cu prigonire, saŭ cu slavă deşartă", ceia ce tot-deauna ḑic, că adecă causa tuturor relelor aceasta este. De aicĭ vin luptele şi certele, de aicĭ zavistiile şi sfeḑile, de aicĭ recirea dragosteĭ, pentru că iubim slava óminilor, pentru că ne facem sclavi aĭ onorurilor celor mulţĭ. Nu e posibil de a fi în acelaşi timp şi sclavul onorurilor, şi sclavul luĭ D-ḑeŭ. Dar cum să fugim de slava deşartă, când tu nu ni-aĭ arătat nicĭ-o cale? Aceasta e întrebarea ce tu o facĭ apostoluluĭ. Eĭ bine, ascultă cele ce urmează: „Cu smerenie unul pre altul socotind a fi maĭ de cinste, de cât pre sine." Vaĭ! Cum ni expune el aicĭ un sistem plin de filosofie, pentru mântuirea nóstră. «Dacă presupuĭ, ḑice, că X. e maĭ presus de cât tine, şi te convingĭ pe sine-ţĭ, ear nu numaĭ ḑicĭ, adecă dacă aĭ luat tóte informările, de sigur că-ĭ acorḑĭ luĭ şi cinstea cuvenită, şi dacă tu-ĭ daĭ cinstea cerută, nu te tulburĭ dacă 'l veḑĭ cinstit şi de altul. Dară nu cum s-ar întâmpla să 'l considerĭ de maĭ mare de cât tine, ci chiar că e maĭ presus, că te întrece în tóte privinţele, ceia ce pare a fi un exces de umilinţă, şi nu ţi se va părea ciudat, nicĭ nu 'ţĭ va părea rĕŭ. Chiar de te-ar vorbi de rĕu, chiar de te-ar cleveti, chiar de ţĭ-ar face orĭ-ce rĕŭ, tu suferĭ cu bărbăţie, căcĭ îl creḑĭ maĭ mare de cât tine. Când odată sufletul tĕŭ se va convinge că el este maĭ mare de cât tine, nu va cădea nicĭ-odată în mânie, nicĭ invidie, orĭ-câte rele ar pătimi de la el. Nimenĭ nu ar invidia pe ceĭ ce cu adevĕrat sunt superiorii luĭ. Când apoĭ şi acela, care se bucură de atâta cinste din parte-ţĭ, se va arăta tot aşa şi el către tine, înţelegĭ cum aceasta e ca un zidiu îndoit de ingăduinţă şi de concesiĭ reciproce. Când tu aĭ ceva vrednic de cinste, şi el consideră tot aşa, nicĭ-odată nu va urma ceva trist. Când o asemenea purtare din partea unuia numaĭ, şi ajunge de a împrăştia tóte bârfelile, dar încă când e la amândoĭ, cine va putea să întrerupă această statornicie,

această asigurare de dragoste reciprocă? Nimenĭ, şi nicĭ chiar diavolul, căci întreit, şi împătrit,- ba şi inmiit este zidiul dimprejurul cetăţeĭ.

[1]) Causa tuturor bunătăţilor este smerenia. Şi ca să afli că aşa este, ascultă pe Prorocul, care dice: „Că de aĭ fi voit jertfă, aşi fi dat, arderile de tot nu le veĭ bine voi. Jertfa luĭ Dumnedeŭ duchul umilit, inima înfrântă şi smerită Dumnedeŭ nu o va urgisi“ (Ps. 50, 18. 19). Nu e vorba aicĭ numaĭ de umilinţă simplă, ci de umilinţă prin extensiune. Dupre cum se întâmplă şi cu corpurile—când un corp încovoiat nu s-ar maĭ înfinge în altul tare, ci orĭ-ce ar păţi, maĭ 'ntêiŭ el se va nimici, de cât se pótă pătrunde prin cela-l-alt—tot aşa şi cu sufletul umilit, căcĭ el va prefera maĭ bine de a pătimi rele tot-deauna şi de a muri, de cât a se scula asupra altuia şi a'şĭ resbuna. Până când óre ne vom trufi cu acea trufie vrednică de rîs? Dupre cum rîdem când videm pe copiĭ întindênd mâna şi amenințând, saŭ luând petricele de jos şi asvîrlind, tot aşa e vrednică de rîs prostia omenească, care e resultatul uneĭ cugetărĭ copilăreşcĭ, a uneĭ judecăţĭ imperfecte. „Pentru ce se trufeşce pământul, şi cenuşa?“ (Sirach, 10, 9). Cugeţĭ lucrurĭ marĭ, omule? Şi pentru ce? Care e câştigul? spune-mĭ. De unde apoĭ vine, ca cugeţĭ lucrurĭ marĭ contra frateluĭ têŭ? Nu óre te împărtăşeşcĭ de aceiaşĭ natură? Nu óre de acelaşĭ suflet? Nu aĭ fost óre cinstit deopotrivă de Dumnedeŭ? Dar póte eştĭ înţelept? Atuncĭ eştĭ dator de a mulţămi luĭ Dumnedeŭ, ear nu de a te trufi. Antêia nerecunoştinţă, este uşurătatea minţeĭ omuluĭ faţă de Dumnedeŭ, pentru care se ia de la dênsul darul acordat luĭ prin graţie. Cel ce se trufeşce, o face aceasta ca şi cum el prin propriile sale puterĭ a reuşit, dar cel ce crede aşa, este nerecunoscătoriŭ către dătătoriul daruluĭ. Aĭ tu vr'un bun acordat de Dumnedeŭ? Mulţămeşce celuĭ ce 'ţĭ-a acordat acel bun. Ascultă ce dice Iosif, ce dice Daniil. Împăratul Egipetuluĭ trimiţênd ca să-ĭ aducă din temniţă pe Iosif, şi să-l întrebe despre visul ce l-a avut, de óre ce toţĭ învăţaţiĭ Egipetuluĭ, ceĭ cu experienţă în asemenea lucrurĭ, n-aŭ putut explica visul,—şi urmând a-l ridica în cinste peste toţĭ, şi maĭ înţelept să se arate de cât toţĭ astrologiĭ, şi

[1]) *Partea morală.* Despre umilinţă, saŭ smerenie, şi despre mărturia pentru ea, luată din viaţa luĭ David şi a luĭ Daniil,—şi că nu trebuie a fi cine-va linguşitoriŭ. *(Veron.)*

gâcitorii, magii și fermecătorii, și cu un cuvênt mai presus de cât toți filosofii de pe atunci, pe Iosif, dic, care era copil încă, și în robie — de altfeliŭ atunci e slava mai mare, când vine fără de veste, fapt pentru care l-a și făcut mai de admirat încă — deci ce dice Iosif, când s-a găsit în fața Impăratului? Rĕspunde óre «da, sciŭ împĕrate»? Ba, de și nu a fost nimeni ca să-l contrarieze, ci cu multă modestie și din multa luĭ recunoscință, dice: „Aŭ nu prin Dumnedeŭ este explicarea lor [1]) (visurilor)"? (Gen. 40, 8). Privesce, cum el a slăvit pe Stăpânul a tóte imediat, și de aceia a fost și este slăvit. Și nu este puțin lucru acésta, de a descoperi pe Dumnedeŭ, și a-l arăta ca săvêrșitoriul unor astfeliŭ de fapte. Căci cele vorbite le-a arătat demne de credință, în acelașĭ timp și dovada prieteniei luĭ cu Dumnedeŭ. Și nicĭ că póte fi un bun mai mare, ca acela de a fi prieten al luĭ Dumnedeŭ. „Că de s-a îndreptat din fapte Abraam, are laudă, insĕ nu după Dumnedeŭ" (Rom. 4, 2). Dacă cel ce se învrednicesce de char, se laudă că este iubit, fiind-că-i s-a acordat acel char și are laudă, insĕ nu după Dumnedeŭ, ca acela, — ceia ce e dovada mareĭ nóstre slăbiciuni — dar încă cel ce a primit și înțelepciune de la Dumnedeŭ, cu cât mai mult încă nu ar fi de admirat? A slăvit pe Dumnedeŭ, și a fost slăvit de dênsul. „Pe ceĭ ce mĕ slăvesc pre mine, dice, îĭ voiŭ slăvi" (I Imp. 2, 30). Dar apoĭ ascultă și despre strănepotul acestuia, Daniil, de cât care nimeni n-a fost mai înțelept. „Nu cumva, dice, eștĭ mai înțelept de cât Daniil?" (Iezech. 28, 3). Acest Daniil de și a fost mai pre sus de toțĭ înțelepțiĭ, de toțĭ astrologii, de toțĭ gâcitoriĭ, magiĭ, fermecătoriĭ, și mai pre sus de tótă înțelepciunea, totușĭ venind înaintea împăratuluĭ, și trebuind a da rĕspuns la întrebare, nicĭ el nu se îngâmfă, ci maĭ 'ntêiŭ atribuie totul luĭ Dumnedeŭ, dicênd: „Mie nu pentru înțelepciunea care este întru mine, maĭ multă de cât la toți óminiĭ, s-a descoperit, o împărate" (Daniil 2, 30. 46). Și împăratul a cădut pre fața sa și s-a închinat luĭ Daniil, și a poroncit să i se dea dar. Aĭ vĕdut umilință? Aĭ vĕdut re-

[1]) Rĕspunsul luĭ Iosif «aŭ nu D-deu este explicarea lor», nu a fost dat împĕratuluĭ, ci paharniculuĭ. Rĕspunsul către împĕrat e precum urmează: „Nu eŭ, ci D-deŭ va rĕspunde luĭ Faraon ceia ce-ĭ va fi spre mântuire" (Gen. 41, 16). Trad.

cunoşcinţă? Aï vědut viaţă ne'ngâmfată? Ascultă acum şi pe apostoliï Domnuluï grăind, altă-dată: „Ce căutaţĭ spre noï, ca şi cum cu a nóstrĕ putere saŭ evsevie, am fi făcut pre acesta să umble?“ (Fapt. 3, 12), şi altă dată: „Şi noï óminï suntem asemenea pătimaşĭ ca voï“ (Ib. 14, 14). Deci, dacă aceia respingiaŭ astfeliŭ onorurile ce li se dădeaŭ, iĭ, cariĭ aŭ făcut pentru umilinţa lor în Christos fapte cu mult maï marĭ de cât chiar Christos, de sigur că cu puterea dată de el, — „Cel ce crede întru mine, maï marĭ de cât mine va face“ (Ioan, 14, 12), apoï cum nu sunt vrednicĭ de jale şi nenorocițĭ de o mie de orí aceï ce nu pot speria nicĭ macar pe ţinţarĭ, dar de cum pe demonĭ? Aceï ce nu pot fi folositorĭ nicĭ măcar unuï om, dar de cum lumeï intregĭ, şi cu tóte acestea cu getă lucrurĭ atât de marĭ, în cât întrec până şi pe diavolul?

Nimic nu póte fi maï strein de sufletul creştinuluï, ca uşurătatea minţeï. O numesc uşurătate, şi nu sinceritate, saŭ curaj, pentru-că alt ceva este aceia, şi alt-ceva aceste din urmă, aşa că alt-ceva este smerenia, şi alt-ceva este servilismul şi colachia, saŭ linguşirea. Şi de voiţi vĕ voiŭ da exemple despre toţĭ aceştia. S-ar părea că tóte virtuţile sunt garnite óre-cum din tóte cele contrare, dupre cum grâul din neghină şi trandafirul din ghimpĭ. Copiiĭ de sigur că uşor s-ar amăgi, pe când ceĭ ce sunt bărbaţĭ desăvêrşiţĭ, cu experienţă de cultura spirituală, şciŭ să aleagă cele cu adevĕrat bune din cele rele. Aïde decĭ, ca să presentăm exemple de astfeliŭ de rele, din înseşĭ Sf. Scriptură. Aşa dar ce este servilismul, colachia saŭ linguşirea? Siva colachia pe David la ocasie, eară pe stăpânul sĕŭ îl defăima; tot astfeluriŭ făcea şi Ahitofel către Abesalom. Insĕ nu era David aşa, ci smerit. Linguşitoriĭ sunt vicleni, ca de pildă când magiĭ dic către împăratul Babilonuluï: „Impărate, să trăieşcĭ în vecĭ“ (Daniil 6, 6), aşa că magii aceştia eraŭ linguşitorĭ. Incă şi în Faptele apostolilor multe exemple am găsi cu privire la Pavel, când el disputa cu Iudeiĭ nu colachind, ci cu smerenie.

De altfeliŭ, şcia dênsul când trebuie a vorbi cu curaj. Când de exemplu el spune: „Bărbaţi fraţĭ, eŭ nimic împotriva poporuluï făcĕnd, saŭ a obiceiurilor părinteşcĭ, legat fiind în Ierusalim am fost dat Romanilor“ (Fapt. 28, 17), probează prin aceasta smerenie. Cum că cuvintele aceste sunt dise din smerenie, ascultă cum iĭ mustră

cu asprime mai departe, cu care ocasie se vede curajul lui: „Bine a grăit Duchul sfînt prin Prorocul Isaia.... cu audul veţi audi şi nu veţi înţelege, şi privind veţi privi şi nu veţi videa" (Ib. 25, 26). Aĭ vědut bărbăţie din partea lui? Acum ascultă şi bărbăţia lui Ioan Botezătoriul, de care a usat către Irod, când i-a spus: „Nu-ţi este ţie slobod a avea pe femeea fratelui těŭ Filipp" (Marc. 6, 18). Acesta este curaj, aceasta este bărbăţie, eară nu aceia ce a făcut Semee faţă de David, pe care'l blestema dicênd: „Ieşi, ieşi bărbatul sângiurilor, şi bărbat fără de lege" (II Imp. 16, 7), de şi s-ar părea că şi acesta a fost curajos. Insě nu, nu se póte numi aceasta curaj, ci insultă şi impertinenţă şi limbă ne 'nfrânată. Izabela când a numit pe prorocul Iu „omorîtoriŭ al Domnului sěŭ" (IV Imp. 9, 31), nu a arătat bărbăţie, ci obrăznicie. Ilie însě când a înfruntat pre Ahav dicênd: „Nu eŭ resvrătesc pe popor, ci tu şi casa tatălui těŭ" (III Imp. 18, 18), a arătat bărbăţie, precum deasemenea bărbăţie a arătat şi când a vorbit către tot poporul: „Până când veţi schiopăta de amândouě gleznele vóstre?" (Ib. 17, 21). Aceasta este cu adevěrat bărbăţie, aceasta făceaŭ şi prorocii. Voeşci acum a vedea şi cuvinte de umilinţă? Ascultă pe Pavel când spune: „Mie prea puţin îmi este ca să fiŭ judecat de către voi, saŭ de diua omineească, ci nici însu'mi pre mine nu mě judec. Dar nu întru aceasta m-am îndreptat" (I Corint. 4, 3. 4). Aceasta este purtarea ce se cuvine creştinului. Voeşci a vedea acum şi linguşirea Iudeilor? Ascultă-i ce spun ii: „Noi nu avem împărat, fără numai pre Cesariul" (Ioan 19, 15). Voeşci a videa umilinţa? Ascultă tot pe Pavel dicênd: „Noi nu ne propoveduim pre noi, ci pre Domnul-Iisus Christos, eară pre noi slugi ale vóstre prin Iisus" (I Cor. 4, 5). Voeşci a videa colachie şi obrăznicie? Purtarea lui Abesalom e tip de obrăznicie, eară acea a Zifeilor [1]) tip de colachie, căci aŭ trădat pe David şi planurile sale lui Saul. Voeşci apoi a videa filosofie, eară nu colachie? Apoi judecă purtarea lui David faţă de Saul, cum l-a biruit, şi totuşi l-a cruţat [2]). Voeşci apoi

[1]) Vedi cartea I a Imp. (23, 15 şi urm.).
[2]) Vedi cartea I Imp. Cap. 24.

a videa colachia celor ce aŭ ucis pre Memfibosthe [1]), și pre carii i-a ucis David? In scurt dicênd, obrăznicie se numeșce când cineva se înfuriază și insultă fără motiv, saŭ căutând a se răsbuna pe sine, saŭ în fine trufindu-se, — eară curaj și bărbăție se numeșce când înfruntă primejdii și mórte, și nu bagă samă la prietenia saŭ disprețul altora, pentru cei ce nădăjduiesc în Dumnedeŭ. Deasemenea colachie și servilism este, și când cineva servesce pe unia și-i lingușeșce în scop de vr'un beneficiŭ pămêntesc, eară smerenie, saŭ umilință se numeșce, -când cineva face aceasta pentru cei ce nădăjduiesc în Dumnedeŭ, și pentru ca să săvêrșască lucruri mari și miraculóse, el se pogóră singur din demnitatea luĭ. Decĭ dacă le scim acestea, fericițĭ suntem de le vom face, pentru că nu e deajuns de a sci, despre cum și dice: „Nu audítorii legeĭ, dice, ci făcătoriĭ legeĭ se vor îndrepta.“ (Rom. 2, 13), și maĭ ales chiar condamnă pe cel ce scie, și cu tóte acestea este fără fapte bune.

Decĭ ca să putem scăpa de acea condamnare, să facem fapte bune, ca astfeliŭ să ne bucurăm de bunurile făgăduite prin Christos Iisus, Domnul nostru, căruia se cade slavă în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Că aceasta să se înțeleagă întru voĭ, care și întru Christos Iisus, carele în chipul luĭ Dumnedeŭ fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumnedeŭ, ci s-a deșărtat pre sine, chip de rob luând, întru asemĕnarea óminilor făcêndu-se, și cu închipuire aflându-se, ca omul, s-a smerit pre sine, ascultătoriŭ făcêndu-se până la mórte, eară mórte de cruce“ (Cap. 2, 5—8).

Domnul nostru Iisus Christos îndemnând pe ucenicii sĕi către faptele cele mari, se dă pe sine de exemplu, cum

[1]) *Notă.* Lapsus memoriae. *Eboste* (II. Imp. 2, 3. 4.) *Trad.*

şi pe Tatăl, şi pe Proroci, precum acolo unde dice: „Că ast feliŭ aŭ făcut Prorocilor maĭ înainte de voĭ“ (Math. 5, 12), saŭ: „Dacă m-aŭ gonit pre mine, şi pre voi vĕ vor goni“ (Ioan 15, 20), saŭ când dice: „Învĕţaţi-vĕ de la mine, că sunt blând şi smerit cu inima“ (Math. 11, 29), saŭ acolo când dice: „Fiţĭ milostivĭ, precum şi Tatăl vostru este milostiv“ (Luca 6, 36). Tot ast-feliŭ a făcut şi fericitul Pavel, căcĭ îndemnând pe discipulĭ la smerenie, a adus pe Christos la mijloc şi l-a dat de exemplu. Şi aceasta nu o face numaĭ aicĭ, ci şi acolo unde vorbesce despre iubirea de sărăcie, când dice: „Că sciţĭ darul Domnuluĭ nostru Iisus Christos, că pentru voĭ a sărăcit, bogat fiind, ca voĭ cu sărăcia luĭ să vĕ îmbogăţiţĭ“ (II Corinth. 8, 9). Nimic nu póte aţiţa un suflet mare şi filosof spre săvêrşirea faptelor bune, ca aceia când el află, că prin aceasta se asemĕnează cu Dumnedeŭ. Ce póte fi egal cu această stimulaţiune? Nimic. Aceasta sciind'o Pavel, şi îndemnându-ĭ la smerenie, maĭ 'ntêiŭ i-a rugat, apoĭ li aţiţă sfiala saŭ umilinţa, căcĭ dice: „Fiind un suflet, una cugetând.“ Maĭ sus a dis: „Că acelora este arătare a perdăreĭ, eară vóuĕ a mântuireĭ“, eară aicĭ spune: „Aceasta sa se înţeleagă întru voĭ, care şi întru Christos Iisus, carele în chipul luĭ Dumnedeŭ fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumnedeŭ.“ Fiţĭ cu băgare de seamă, vĕ rog, şi încă cu cea maĭ mare. Precum sabia ascuţită pe amândouĕ laturile, orĭ-unde ar cădea, chiar în rândurĭ multe şi dese, cu uşurinţă le taie şi nimicesce, pentru că este ascuţită peste tot şi nimic nu póte resista ascuţişuluĭ eĭ, — tot ast-feliŭ şi cuvintele Duchuluĭ. Prin aceste cuvinte, decĭ, şi discipuliĭ luĭ Arie Alexandreanul, şi aceĭ aĭ luĭ Pavel al Samosatelor, şi aĭ luĭ Marcel al Galatieĭ, şi aĭ luĭ Savelie Livianul, şi aĭ luĭ Marcion Ponticul, şi aĭ luĭ Valent, şi aĭ luĭ Manent, şi aĭ luĭ Apolinarie din Laodicia, şi aĭ luĭ Fotinos şi Sofronie, şi cu un cuvênt tóte eresurile aŭ fost rĕsturnate. Decĭ vĕdênd voĭ o astfeliŭ de privelişte, şi atâtea rândurĭ de ereticĭ rănițĭ cu o singură tăietură de sabie, ridicaţi-vĕ spre a privi, pentru ca nu cumva terminându-se defilarea să fiţĭ lipsiţĭ de plăcerea acesteĭ privelişti. Pentru că dacă la ipodrom, unde sunt întrecerile cailor în alergare, nimic nu este atât de plăcut, ca atuncĭ când un cal izbindu-se de ceĭ-l alţĭ, îĭ

trîntesçe la pământ cu vizitiiĭ lor, eară el aleargă singur maĭ departe către punctul hotărit, și prin urmare spre finitul lupteĭ, eară privitoriĭ bat din palme și strigătul lor se ridică spre ceriu, și cu un cuvênt întregul stadiŭ (loc de luptă, saŭ şi publicul luat în colectiv) aleargă împreună cu caiĭ, ca şi o pasĕre ce sare de pe creangă pe creangă de bucurie, — apoĭ cu atât maĭ mult aicĭ plăcerea va fi mare, când tóte sistemele de eresurĭ și acele fabricĭ drăceştĭ împreună cu vizitiiĭ (eresiarhiĭ) lor, le vom rĕsturna la pământ tóte, cu ajutoriul și charul luĭ Dumneḑeŭ.

Dacă credeţĭ, maĭ 'ntêiŭ vom înșira eresurile acestea în ordine. Voiţĭ a le înşira după gradul lor de impietate, saŭ după chronologie? Așa dar să le înșirăm după chronologie, fiind-că după gradul de impietate e maĭ greŭ a le cunoşce. Decĭ, naintea tuturor să treacă Savelie Livianul. Ce spune acesta? Că Tatăl, Fiul şi Sfîntul Duch, sunt numaĭ nişte nume simple, ce se daŭ unia şi aceliaşĭ persóne. Marcion Ponticul spune: că Dumneḑeŭ, care tóte a făcut, nu este bun, nicĭ părinte al bunuluĭ Christos, ci un alt drept óre-care, şi n-a luat trup pentru noĭ. Marcel apoĭ, Fotinos și Sofronie numesc pe cuvêntul energie, care energie a locuit în cel din sămânţa luĭ David, însĕ nu fiinţa enipostatică. Arie Alexandreanul îl mărturiseșce pe Christos de fiŭ al luĭ Dumneḑeŭ, însĕ numaĭ cu cuvêntul, pentru că îl numeşce creatură și cu mult maĭ mic de cât Tatăl. Alţiĭ earăşĭ nu cred că el a avut spirit. In fine aĭ vĕḑut convoiul acesta defilând? Acum priveșce și cadavrele lor zăcênd la pământ, și cum cu o singură lovitură de sabie i-a doborît pe toţĭ deodată. Cum? „Că aceasta să se înţeleagă întru voĭ, ḑice, care şi întru Christos Iisus, carele în chipul luĭ Dumneḑeŭ fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumneḑeŭ“, și iată că a căḑut și Pavel al Somosatelor, şi Marcel, şi Savelie. „In chipul luĭ Dumneḑeŭ fiind“, ḑice, și cum de tu ḑicĭ, necuratule, că 'şĭ-a luat începutul din Maria, şi că înainte de aceasta nu exista? Cum de ḑicĭ încă că el era energie? Pentru că dacă fiind el în chipul luĭ Dumneḑeŭ, a luat chipul robuluĭ, apoĭ óre chipul robuluĭ energia robuluĭ este, saŭ natura robuluĭ? De sigur că natura. Decĭ şi chipul luĭ Dumneḑeŭ, natura luĭ Dumneḑeŭ este, și prin urmare nu energie. Iată acum și

Marcel al Galatieĭ a căḑut, deodată cu Sofronie şi Fotinos, iată apoĭ şi Savelie. „Nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumneḑeŭ“, ḑice, dară cuvêntul întocmaĭ adecă egal nu se întrebuinţează nicĭ-odată asupra uneĭ singure persóne, aşa că ḑicênd a fi întocmaĭ, a fi egal, trebuie de necesitate de a exista antitipul cu care se egalează. Aĭ vêḑut vre-odată un singur ipostas în două persóne? Aĭ vêḑut apoĭ două persóne considerate numaĭ ca nume simple fără acţiunĭ? Aĭ auḑit de existenţa unicului fiŭ al luĭ Dumneḑeŭ din vecie? Dară acum ce vom ḑice luĭ Arie, care spune că fiul este de o altă natură? Decĭ, spune'mĭ ce însemnă „chipul robuluĭ a luat“? «S-a făcut om», ḑicĭ. Decĭ dară, şi în chipul luĭ Dumneḑeŭ fiind, era Dumneḑeŭ desăvêrşit pentru că aceiaşĭ expresiune, chipul, e disă pentru amêndóuĕ casurile, şi dacă aceasta e adevĕrat, apoĭ adevĕrat e şi aceia. Om din natură, chipul robuluĭ, prin urmare Dumneḑeŭ din natură, chipul luĭ Dumneḑeŭ. Şi nu numaĭ atât, dară mărturisesce chiar şi egalitatea luĭ cu Tatăl, dupre cum ḑice şi Ioan, că cu nimic nu este maĭ mic de cât Tatăl. „Nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumneḑeŭ“, ḑice. Dară care póte fi óre sensul acestor vorbe? Şi cu tóte acestea vorbele de maĭ sus arată cu totul din contra, ḑicĭ, pentru că dacă a fost Dumneḑeŭ, cum a fost răpit el? A spus că în chipul luĭ Dumneḑeŭ fiind, nu a răpit (demnitatea) de a fi egal cu Dumneḑeŭ. Dară cum se póte susţinea, că ḑicerea aceasta nu este necuprinsă de minte? Cine ar ḑice vreodată că cutare fiind om, nu a răpit a fi om? Pentru că cum ar putea cineva răpi ceia ce are? «Nu, ḑicĭ tu, ci fiind Dumneḑeŭ maĭ mic, maĭ inferior, nu a răpit de a fi deopotrivă cu Dumneḑeul cel mare şi superior.» Dară Dumneḑeŭ mare şi Dumneḑeŭ mic e óre posibil? Óre introduceţĭ în dogmele bisericeĭ creştine absurdităţile elinescĭ? Dumneḑeŭ mare şi mic numaĭ la dênşiĭ se găsesce, dacă însĕ şi la voĭ, eŭ nu sciŭ. In sfintele scripturĭ nicăirĭ nu veĭ găsi; veĭ găsi pretutindene vorbindu-se de Dumneḑeŭ mare, eară de vr'unul mic nicăirĭ. Pentru că dacă e mic, cum póte fi Dumneḑeŭ? Dacă omul şi nu este nicĭ mic nicĭ mare, ci o singură natură, eară dacă nu este de această natură apoĭ nu este om, atuncĭ cum ar putea să fie Dumneḑeŭ mare şi Dumneḑeŭ mic? In Sfinta Scriptură peste tot locul se numesce mare: „Mare este Domnul, şi lăudat fórte“ (Ps. 48, 1). Iată acum şi despre Fiŭ, pe care peste tot locul îl numesce

Domn: „Mare eştĭ tu, şi facĭ lucrurĭ minunate, tu eştĭ Dumneḑeŭ singur“ (Ps. 86, 10), şi earăşĭ: „Mare este Domnul, şi mare este puterea luĭ, şi măririĭ luĭ nu este sfârşit“ (Ps. 145, 3). «Dară tóte acestea sunt ḑise cu privire la Tatăl, ḑicĭ, şi Fiul este inferior Tatăluĭ.» Tu singur o ḑicĭ aceasta, pe când Scriptura din contra, căcĭ după cum vorbeşce despre Tatăl, tot aşa vorbeşce şi despre Fiul. Ascultă pe Pavel ḑicênd: „Aşteptând fericita nădejde, şi arătarea slaveĭ Mareluĭ Dumneḑeŭ“ (Tit. 2, 13). Dar óre nu cumva spune aicĭ de arătarea luĭ Dumneḑeŭ Tatăl? Insĕ pentru ca maĭ mult să vĕ restórne eresurile vostre, după ḑicerea arătarea slaveĭ Mareluĭ Dumneḑeŭ, adaoge: „şi Mântuitoriuluĭ nostru Iisus Christos“. Iată prin urmare şi Fiul mare. Decĭ cum ḑicĭ tu mic şi mare? Căcĭ ascultă pe Proroc că-l numesce „Îngerul mareĭ voinţĭ“ (Isaia 9, 6). Insĕ îngerul mareĭ voinţĭ nu e óre mare? Dumneḑeŭ cel puternic nu este óre mare, ci e mic? Decĭ ce ḑic neruşinaţiĭ? Că fiind Dumneḑeŭ mic, — eŭ ḑic ceia ce spun iĭ de multe orĭ, ca astfeliŭ maĭ mult încă să fugiţĭ de dênşiĭ — nu a răpit de a fi deopotrivă cu cel mare. Dar ce? spune'mĭ — şi să nu credeţĭ că sunt cuvintele nóstre — dacă decĭ după dênşiĭ era mic, inferior, cum ar fi putut ca să răpiască (demnitatea) de a fi deopotrivă cu Dumneḑeŭ? Fiind el din natură maĭ mic, nu ar fi putut răpi, ca să fie în demnitate maĭ mare; de exemplu: omul nu ar putea răpi, ca să fie deopotrivă cu îngerul după natură; calul nu ar putea răpi, chiar de ar voi, ca să fie egal cu omul după natură. Dar afară de acestea eŭ întreb următoriul lucru: ce voeşce Pavel să ḑică prin acest exemplu? De sigur că voeşce să îndemne pe Filippeniĭ la umilinţă. Dară ce? spune'mĭ, aceasta trebuia eĭ să o aducă la mijloc? Căcĭ nimenĭ voind să îndemne la umilinţă nu spune aceasta: «fiĭ umilit, şi cugetă la lucrurĭ maĭ micĭ, de cât ceĭ deopotrivă cu tine, căcĭ şi cutare care e servitoriŭ nu s-a resculat asupra stăpânuluĭ sĕŭ; aşa dar imitează-l pe acela». Dar aceasta nu este umilinţă, ar putea ḑice cineva, ci uşurinţă. Aflaţĭ ce este umilinţa, voĭ ceĭ ce sunteţĭ stăpâniţĭ de trufie drăcească. Ce este decĭ umilinţa? A cugeta cele umilite. Dară cugetă cele umilite nu acel ce e silit de împrejurărĭ ca să fie umilit, ci acel ce se umileşce pe sine. Fiţĭ cu atenţiune la cea ce am să spun. De exemplu: când cineva póte să se gândiască la lucrurĭ marĭ, şi

totuşi se umileşce, acesta e în adevĕr umilit; când însĕ e silit de a fi umilit, apoĭ atuncĭ nu se póte dice că este umilit. De exemplu: când împăratul se umileşce în faţa guvernatoruluĭ, el este atuncĭ umilit, fiind-că s-a pogorît din înălţimea demnităţeĭ sale; ear când guvernatorul face aceasta, apoĭ nu se póte dice că el este umilit, pentru-că nu s'a pogorît din înălţimea demnităţeĭ ca să se umiliască. Nu este posibil de a'se umili cineva, dacă el nu este maĭ superior, şi prin urmare cu o autoritate óre-care asupra altora. Dacă însĕ necesitatea cere de a te umili şi fără de voe, apoĭ faptul nu este resultatul voinţeĭ, nu este isvorît din cuget, ci din silă, şi decĭ nu se póte numi umilinţă. Umilinţă tocmaĭ de aceia se numeşce, pentru că cu bună voe te înjoseşcĭ, îţĭ smereşcĭ cugetul.

Spune-mĭ, te rog, dacă cineva fiind împedecat, adecă avênd putere şi prilejul de a răpi avutul altuia remâne în avutul sĕŭ câştigat, îl vom lăuda óre noĭ pentru dreptatea luĭ? De sigur că nu. Şi pentru ce óre? Pentru că faptul săvêrşit din silă nu primeşce lauda faptuluĭ săvêrşit de bună-voe. În adevĕr, spune-mĭ: dacă cineva neputênd împărăţi saŭ tiranisi remâne retras în viaţa particulară, óre îl vom lăuda noĭ, pentru că e fără de nicĭ o ocupaţiune? De sigur că nu. Tot aşa şi în casul de faţă, pentru că lauda, o! voĭ cariĭ sunteţĭ maĭ necărturarĭ decât toţĭ ceĭ-l-alţĭ, nu se dă pentru asemenea lucrurĭ, ci pentru săvêrşirea faptelor bune. Lauda decĭ, este vrednică numaĭ în casul acesta, pe când în cela-l-alt cas despre care am vorbit, cel mult póte cineva fi apărat de critică. Acum priveşce şi pe Christos lăudând în acest mod, când dice: „Veniţĭ binecuvêntaţiĭ părinteluĭ meŭ de moşteniţĭ împărăţia care este gătită vouĕ de la întemeiarea lumeĭ, că am flămânzit, şi mi aţĭ dat să mănânc, am însĕtat, şi mi-aţĭ dat de am băut“ (Math. 25, 34. 35). Vedeţĭ că el n-a dis: «veniţĭ de moşteniţĭ împărăţia, fiind-că nu aţĭ răpit, sau nu aţĭ înşelat pe altul, — căcĭ acestea sunt fapte micĭ —, ci pentru că m'aţĭ hrănit, fiind eŭ flămând». Şi cine ar fi lăudat vre-odată pe prietenĭ saŭ şi pe duşmanĭ, cum aĭ lăudat tu pe Christos, că nu a luat o stăpânire care nu-ĭ aparţinea? Dară cum póte fi lucru de lăudat, că el n-a răpit cinstea şi stăpânirea ce nu i se cuvenia? „Nu răpire a socotit, dice, a fi el întocmaĭ cu Dumnedeŭ.“ Şi ce înseamnă aceasta? Luaţĭ aminte, vĕ rog, căcĭ lung nĭ este cuvêntul. Dealtfeliŭ, cine óre ar îndemna pe altul la umilinţă cu astfeliŭ de exemple?

Exemplele trebuie a fi cu mult maĭ superióre de cât materia asupra căriă insistăm, şi nicĭ-odată nu ar îndemna cineva pe altul, aducênd exemple streine de chestiune. Aşa de pildă Christos îndemna pe discipulĭ de a face bine duşmanilor, eară pentru aceasta a adus un exemplu mare, acela al tatăluĭ ceresc, carele rĕsare sórele sĕŭ preste ceĭ reĭ şi preste ceĭ bunĭ, şi plouă preste ceĭ dreptĭ şi preste ceĭ pĕcătoşĭ. Indemna pe discipulĭ la toleranţă faţă de alţiĭ, eară ca exemplu s-a dat pre sine: „Invăţaţi-vĕ de la mine, ḑice, că sunt blând şi smerit cu inima“ (Math. 11, 29) şi earăşĭ: „Dacă eŭ, Domnul şi învăţătoriul vostru am făcut aceasta, cu cât maĭ mult voĭ“ (Ioan. 13, 14)? Aĭ vĕḑut că el nu s-a depărtat de subiect cu exemplele aduse? Şi nicĭ că trébuie a ne depărta vre-odată aşa de mult, dupre cum şi facem chiar în conversaţiunile nóstre. Dar aicĭ exemplul nu e măcar nicĭ cât de puţin apropiat de chestiune. Cum? Dacă a luat chip de rob, apoĭ este şi maĭ mic, şi prin urmare ascultătoriŭ celuĭ maĭ mare. Dar' aceasta nu este umilinţă, şi apostoluĭ trebuia a face din contra, trebuia de a arăta ceva superior ascultând şi supunêndu-se inferioruluĭ, dar fiind-că vorbind de Dumneḑeŭ el nu a găsit mare şi mic, apoĭ a adus înaintea nóstrĕ egalul. Dacă Fiul era inferior Tatăluĭ, exemplul n-ar fi fost suficient spre a îndemna la umilinţă. Şi pentru ce óre? Pentru că a nu se ridica inferiorul contra celuĭ maĭ mare, saŭ a nu-ĭ răpi stăpânirea, saŭ a-ĭ fi ascultătoriŭ până la mórte, aceasta nu se chiamă umilinţă. Dealtmintrelea priveşce ce spune el înainte de acest exemplu: „Cu smerenie unul pre altul socotind a fi maĭ de cinste, de cât pre sine“, ca şi cum pare că ar ḑice: «Fiind-că şi după natură una sunteţĭ, şi după cinstea acordată de Dumneḑeŭ, de aceia se cuvine de a vĕ cinsti unul pre altul.» Dar când e vorba de mare şi de mic nu ar fi putut spune aceasta (socotind, considerându-vĕ = ἡγούμενοι), ci cinstiţĭ pe ceĭ maĭ marĭ de cât voĭ, dupre cum şi ḑice aiurea: „Ascultaţĭ pre învăţătoriĭ voştrĭ, şi vĕ supuneţĭ lor“ (Ebr. 13, 17). Aicĭ supunerea este din poroncă, eară acolo este isvorită din judecata nóstrĕ. „Cu smerenie, ḑice, unul pre altul socotind a fi maĭ de cinste, de cât pre sine“, ceia ce şi Christos a făcut. Acum, după ce a fost astfeliŭ resturnate tóte credinţele ereticilor, trebuie a vorbi de ale nóstre

la urmă, fiind-că ale acelora le-am expus mai 'nainte pe scurt arătând, că îndemnând la umilință nu ar fi putut să aducă la mijloc ideia de mic, supus și ascultătoriŭ celuĭ mare. Dacă ar fi îndemnăt pe servĭ ca să asculte de stăpânĭ, de sigur că ar fi putut face așa; dară când el îndeamnă pe ceĭ slobodĭ a se smeri celor slobodĭ, de ce atuncĭ a adus ca exemplu supunerea servuluĭ către stăpân? De ce supunerea celuĭ mic către cel maĭ mare? Nu a dis óră: ceĭ micĭ supunețĭ-vě celor marĭ, ci, fiind egalĭ supunețĭ-vě unul altuia „unul pre altul socotind a fi maĭ de cinste, de cât pre sine" dice. Dară de ce óre nu a adus cel puțin exemplul femeiĭ, și să dică: că precum femeia se supune și ascultă de bărbat, așa și voĭ să vě supunețĭ? Dacă însě ceia ce este egal și liber nu a adus ca exemplu, fiind-că supunerea aceasta este cu totul mică și nebăgată în samă, cu atât maĭ mult exemplul robuluĭ nu'șĭ avea locul. Am dis acum de curând, că nimenĭ nu laudă pe cineva pentru depărtarea luĭ de rele, și nicĭ că va dice cineva către acel pe care voesce a'l lăuda, că e vrednic de laudă pentru că nu numaĭ nu a curvit, ba încă că s-a abținut până și de contactul cu femeea sa. Nicăirĭ în fine, nu facem vorba de depărtarea de rele, când voim a lăuda, căcĭ aceasta ar fi ridicol. Am dis apoĭ, că chipul robuluĭ este adevěrat si cu nimic maĭ inferior, și prin urmare și chipul luĭ Dumnedeŭ este (in el) perfect și nu este inferior cu nimic. Dară de ce n-a dis óre «în chipul luĭ Dumnedeŭ făcêndu se ci fiind"? Aceasta e egal cu ceia ce dice: „Eŭ sunt cel ce sunt" (Exod. 3, 14). Arată aici asemenarea exactă a chipuluĭ. fiind că este chip. Nu este posibil ca fiind cineva de o altă natura să aibă chipul uneĭ alte naturĭ; de exemplu nimenĭ dintre ómenĭ nu are chipul îngeruluĭ, precum nicĭ animalul nu are chipul omuluĭ. Cum deci are fiul? Apoĭ, când e vorba de noĭ, fiind că suntem compușĭ, chipul este al corpuluĭ; fiind vorba însě de simplu și necompus, chipul de sigur că este al natureĭ. Dacă însě dicĭ că, pe câtă vreme se spune aicĭ de Dumnedeŭ (ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων) nearticulat. apoĭ aceasta nu arata pe Tatăl, eĭ bine, eŭ îțĭ voiŭ arăta aceasta spusă în multe locurĭ fără articol. Și ce dic în multe locurĭ? când e chiar în pasajul acesta. „Nu răpire, dice, a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumnedeŭ." Vedĭ că nu a dis τῷ Θεῷ. vorbind de Tatăl, ci simplu Θεῷ.

Voesc a adaoga aicĭ și credințile nostre, însě mě tem să nu vi se întunece cugetele vóstre îngrămădindu-le tóte

aicĭ. Decĭ, să vĕ amintițĭ cele vorbite până acum, care vĕ vor folosi în resturnarea credinților acelora. Până acum am tăiat spiniĭ, eară acum vom arunca semințele cele bune, după ce am scos spiniĭ, şi se va rĕcori puțin pământul, ca astfeliŭ depărtând de la dênsul tótă rĕutatea, să primiască cu multă bună voință semințile dumneḑeeşcĭ.

[1]) Să mulțămim luĭ Dumneḑeŭ pentru cele spuse, să-l rugăm ca să ni dea putere de a le păstra şi a avea băgare de samă, ca astfeliŭ şi noĭ şi voĭ să ne bucurăm împreună, eară ereticiĭ să se ruşineze. Să-l rugăm ca şi pe viitoriŭ să deschidă gura nóstră, ca tot cu aceiaşĭ rivnă să expunem şi cele ale nóstre. Să ne rugăm luĭ, ca să ni acorde o viață demnă de credința într'ênsul, ca astfeliŭ să viem în slava luĭ, şi ca nu cumva numele luĭ să fie defăimat pentru noĭ. „Vaĭ vóuĕ, ḑice, pentru care numele luĭ Dumneḑeŭ sĕ desfaimă." (Isaia 3. 5). Dacă noĭ pe fiul nostru — şi ce póte fi maĭ drăgălaş ca fiul? — îl depărtăm de la noĭ, îl urîm şi nu ne atingem de el, când suntem defăimațĭ pentru el, — cu cât maĭ mult înca Dumneḑeŭ óre nu va urî şi respinge de la el, pe serviĭ seĭ nerecunoscătorĭ, carĭ îl defaimă şi îl insultă? Şi pe care Dumneḑeŭ îl urăşce şi respinge, cine óre il va iubi şi îl va apropia de el? Nimenĭ, de cât póte diavolul saŭ demoniĭ. Dar pe care îl vor stăpâni demoniĭ, ce speranță de mântuire va avea? Care mângăere în viața va avea? Intru cât ne găsim în mâna luĭ Dumneḑeŭ nimenĭ nu ne va putea răpi, căcĭ mâna luĭ este puternică; când însĕ suntem afară de mâna luĭ şi lipsițĭ de ajutoriŭ, apoĭ atuncĭ suntem perduțĭ, şi gata de a fi răpițĭ de fie-cine „ca un zidiŭ dărimat şi ca un gard surpat" (Ps. 61, 3). Când zidiul (păretele) este slab, apoĭ e uşor de sărit pentru fie-care. Să nu credețĭ că ceia ce vĕ voiŭ spune e ḑis numaĭ cu privire la Ierusalim, ci şi cu privire la fie care om: „Cânta-voiŭ acum celuĭ iubit cântarea iubituluĭ meŭ, pentru via mea. Vie a avut iubitul meŭ pe o câmpie mănósă fórte, şi o am îngrădit, şi am făcut împrejur şanț, şi am sădit viță aleasă, şi am zidit turn în mijlocul eĭ, şi teasc am făcut într'ênsa, şi am aşteptat să facă strugurĭ, şi a făcut spinĭ. Şi acum omule cel din

[1]) *Partea morală.* Noĭ trebuie a mulțumi luĭ Dumneḑeu, şi a vieţui în slava luĭ ducênd o viață demnă. Contra iubireĭ de argint, şi contra trădătoriuluĭ Iuda. *(Veron).*

Iuda, şi cei ce locuiţi în Ierusalim, judecaţi între mine şi între via mea. Ce trebuia a face viei mele şi nu i-am făcut? Că am aşteptat să facă struguri, şi ea a făcut spini. Şi acum voiŭ spune vóuĕ ce voiŭ face viei mele: lua-voiŭ gardul ei, şi va fi de jaf; şi voiŭ surpa şanţul ei, şi va fi spre călcare. Şi voiŭ părăsi via mea, şi nu se va tăia, nici se va săpa, şi vor creşce într'ênsa spini, ca într'o paragină, şi voiŭ poronci nórilor ca să nu plóe într'ênsa. Că via Domnuluĭ Sabaoth casa luĭ Israil este, şi omul din Iuda odraslă tînĕră şi iubită. Aşteptam ca să facă judecată, şi a făcut fără de lege, şi nu dreptate ci ţipet (Isaia 5, 1—7). Aceasta se póte spune pentru fie-care suflet. Când iubitoriul de-ómini Dumneḑeŭ a făcut totul ceia ce trebuia a face, însĕ via sufletuluĭ nostru în loc de struguri face spini, apoĭ atunci va strica gardul eĭ, şi va dărîma zidul eĭ, şi vom remânea de jaf. Acum ascultă cum şi un alt Profet jelindu-se ḑicea: „Pentru ce ai stricat gardul eĭ, şi o culeg pre ea toţi ceĭ ce trec pre cale? O a stricat pre ea verul din pădure, şi porcul sălbatec o a păscut pre ea“ (Ps. 79, 13. 14). Acolo de sigur că vorbeşce despre Meḑĭ şi Babilonenĭ, aicĭ însĕ nu e vorba de aceia, ci verul şi porcul sălbatec este diavolul şi tótă puterea luĭ, pentru că şi presenţa luĭ este necurată şi sălbatecă. Când Sf. Scriptură voeşce a exprima rapacitatea luĭ, ḑice: „Ca un leŭ răcnind umblă, căutând pe cine să înghită“ (I Petr. 5, 8), eară când voeşce a arăta veninul luĭ cel omorîtoriŭ, îl numeşce şerpe şi scorpie: „Daŭ vóuĕ putere, ḑice, să călcaţi preste şerpĭ şi preste scorpiĭ, şi preste tótă puterea vrăjmaşuluĭ“ (Luc. 10, 19) şi când voeşce a invedera puterea şi veninul luĭ la un loc, îl numeşce balaur (Dracon) după cum ḑice: „Balaurul (draconul) acesta pre care l-aĭ zidit, a'l batjocori pre el“ (Ps. 103, 26), şi în fine peste tot locul îl numeşce dracon, şerpe viclean şi aspidă. Tóte aceste denumirĭ invederează că această feară este fórte vicleană şi are mare putere, căcĭ tóte le unelteşce, tóte le mişcă, tóte le restórnă pe dos, numaĭ ca să'şi ajungă scopul sĕŭ. «Însĕ nu vĕ temeţĭ, ḑice, nu vĕ împuţinaţĭ, priveghiaţĭ numaĭ, şi

atuncĭ va fi fricos ca un struţ.» „Călcaţĭ peste şerpĭ şi peste scorpiĭ“, dice. Aşa dară l-a făcut pentru călcarea piciórelor nóstre, dacă vom voi. Şi acum privesce, câtă ticăloşie, cât rîs, că acela pe care l-am primit spre a'l călca cu piciórele, noĭ îl lăsăm de a sta asupra capuluĭ nostru. Cum se face óre aceasta? Prin noĭ înşi-ne; dacă voim el este mare şi puternic, dar dacă voim el devine mic. Dacă suntem cu băgare de samă de noĭ înşi-ne, şi suntem împreună cu împăratul nostru, el se sfiesce, şi devine maĭ blând ca un copil în lupta contra nóstră. Când ne depărtăm de dênsul, el suflă greŭ de mânie contra nostră, mugesce, scrâsnesce cu dinţiĭ, pentru că se vede lipsit de tăvărăşia nóstră, căcĭ el nu se apropie, dacă nu-ĭ permite Dumnedeu. Dacă el n-a cutezat a intra în turma cea de porcĭ fără voea luĭ Dumnedeŭ, cu atât maĭ mult în sufletele óminilor. Şi-ĭ permite Dumdedeŭ, saŭ ca să ne certe, saŭ ca să ne pedepsiască, saŭ în fine ca să ne facă maĭ încercaţĭ, ca de pildă pe Iob. Nu-l vedĭ că nu se apropie de Iob, ca nu cutează a veni lângă el, ci şade la o parte spăimântat şi tremurând? Şi ce vorbesc eŭ de Iob? Când năvălind asupra luĭ Iuda, şi încă nu a cutezat a'l lua sub stăpânirea sa şi a intra în el, până ce nu l-a tăiat Christos din ceata sfîntă a Apostolilor. Maĭ 'nainte îl cucerise pe dinafară, eară a intra înăuntru nu îndrăznia, dar când l-a vědut rupt din ceata sfîntă a Apostolilor, s-a repezit asupra luĭ maĭ grozav de cât un lup flămând, şi nicĭ că l-a lăsat până ce nu l-a nimicit cu o mórte îndoită. Acestea sunt scrise spre povaţa nóstră, pentru că dealtfeliŭ care póte fi folosul de a şci că unul din ceĭ doĭ-spre-dece a trădat pe dascalul lor? Aşa dar care câştig şi care folosinţă putem noĭ avea de aicĭ? Mare, iubiţilor. Când noĭ vom afla care a fost imboldul ce l-a dus la această hotărire nenorocită, ne vom pădi ca nu cumva să pătimim aceleaşĭ ca şi dênsul. Decĭ, de ce anume a fost împins el când a făcut acest fapt? De patima iubireĭ de argint, a trădat pe Domnul,—atât de mult era beat de acea patimă. Pe stăpânul lumeĭ l-a vîndut pentru treĭ-decĭ de arginţĭ. Şi ce póte fi maĭ rea ca această manie? Acela cu care nimic nu se póte compara, nimic nu se póte egala, înaintea căruia naţiunile tóte la un loc nu înseamnă nimic, pe acela l-a vîndut în treĭ-decĭ de arginţĭ. Este grozavă tirania aceasta a iubireĭ de argint, şi tot-odată este suficientă de a perde sufletul. Nu se sminteşce cineva atât de tare din causa beţieĭ, pe cât din causa iubireĭ de argint; nu atât de netrebnic devine cineva din causa demenţiuneĭ, pe cât

din causa iubireĭ de argint. Căcĭ ce? spune-mĭ: fiind tu cu desăvêrşire nebăgat în samă şi necunoscut, el te-a chemat şi te-a făcut unul din ceĭ doĭ-spre-ḑece apostolĭ, te-a făcut părtaş învăţătureĭ luĭ, ţi-a făgăduit miĭ de bunătăţĭ, te-a învrednicit de a face minunĭ, te-aĭ împărtăşit din masă ca toţĭ ceĭ-l-alţĭ, din conversaţiunile luĭ, din călătoriĭ şi din contactul ḑilnic cu el, şi tóte acestea nu a fost óre de ajuns ca să te împedece de la acel fapt ruşinos? Din ce causă l-aĭ vîndut? Cu ce l-aĭ găsit vinovat, o! nenorocitule? Ce bine nu ţi-a făcut? Cunoşcea el bine cugetul tĕŭ, şi nu a încetat un minut de a-l îmboldi şi a însufla în el cele cu privire la dênsul. De multe-orĭ a ḑis în faţa ta: „Unul dintre voĭ mĕ va vinde" (Math. 26, 21), de multe orĭ a înferat fapta ce urma să săvêrşeşcĭ, şi în fine şciindu-te stăpânit de asemenea cugete necurate, el te-a cruţat şi nu te-a scos din ceata cea sfîntă a apostolilor; încă te suferia, încă te considera ca pe unul din ceĭ doĭ-spre-ḑece apostolĭ; atât de mult te cinstea, atât de mult te iubia! La urmă, o! de treĭ-orĭ nenorocitule, luând fota şi încingêndu-se a spălat cu mânile sale cele prea curate piciórele tale cele murdare, şi nicĭ încă aceasta nu te-a împedecat? Furaĭ din baniĭ săracilor, însĕ şi aceasta a rĕbdat'o, tot cu scopul de a nu ajunge la un maĭ mare reŭ, însĕ nimic nu te-a convins. Dacă aĭ fi fost feară sălbatecă, de aĭ fi fost peatră, óre nu trebuia de a te schimba în faţa bine-facerilor luĭ, în faţa minunilor şi a învăţăturilor luĭ? Dară şi aşa sălbătăcit cum eraĭ, el te chema, şi prin faptele sale miraculose te aţîţă într'una pe tine, cel maĭ nesimţitoriŭ de cât petrele! Dară tu cu nicĭ un preţ nu te-aĭ făcut maĭ bun de cât petrele! Póte că vĕ minunaţĭ de atâta smintire din partea trădătoriuluĭ? Aşa dară temeţi-vĕ de nenorocirea luĭ. El s-a făcut atât de nesimţitoriŭ din causa iubireĭ de argint, din causa amoruluĭ de banĭ. Decĭ taie din rădăcină patima, iubitule, căcĭ astfeliŭ de bóle naşce ea. Pe ceĭ stăpâniţĭ de ea iĭ face necucernicĭ, şi iĭ aduce la atâta nesimţire, în cât să nu cunóscă pe Dumneḑeŭ, chiar de ar fi primit din parte-ĭ miĭ de bine-facerĭ. Taie o te rog, căcĭ aceasta patimă nu este dintre cele ordinare, ea naşce miĭ de nenorocirĭ grozave. Am vĕḑut patima aceluia; decĭ să ne temem ca nu cumva să cădem şi noĭ în ea. Pentru aceia a fost scrisă istoria trădătoriuluĭ, ca nu cumva să pătimim şi noĭ aceleaşĭ. De aceia toţĭ evangheliştiĭ aŭ povestit-o, ca să ne cuminţiască. Decĭ fugĭ departe de ea. Iubire de argint nu se numeşce numaĭ aceia de a pofti multe, ci cu deosebire

de a fi împătimit după banĭ. A pofti maĭ mult de cât necesariul, aceasta e iubirea de argint cea maĭ grozavă. Nu cumva eraŭ póte talanțĭ de aur aceia carĭ aŭ ademenit pe vîndătoriŭ? Ba, pentru treĭ-ḑecĭ de argințĭ a vîndut pe stăpânul a tóte. Óre vĕ aducețĭ voĭ aminte de ceia ce ḑiceam maĭ 'nainte de aceasta, că lăcomia nu se invederează în a răpi mult, ci maĭ ales în a răpi puțin? Iată acum, priveșce ce rĕŭ mare a făcut acesta pentru puțin aur, și încă nu pentru puțin aur, ci pentru puțin argint! Nu este cu putința de a videa vre-odată fața luĭ Christos omul iubitoriŭ de argint; aceasta este una dintre cele imposibile. Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor. Dacă cineva cade din slava aceia chiar numaĭ din causa unuĭ singur rĕŭ, dară încă cel ce are în sine rădăcina tuturor relelor ce va suferi? Cel ce este rob al banuluĭ nu póte fi în acelașĭ timp și rob adevĕrat al luĭ Dumneḑeŭ. Insușĭ Christos a arătat că lucrul acesta este imposibil. „Nu puteţĭ sluji, ḑice, luĭ Dumneḑeŭ și luĭ mamona“ (Math. 6, 24) și „nimenĭ nu póte sluji la doĭ domnĭ“ căcĭ poroncesc lucrurĭ contrare. Christos de exemplu ḑice: «fiețĭ milă de ceĭ ce flămânzesc», pe când mamona ḑice: «desbracă pe sărac și de ceia ce are». Christos ḑice: «lipseșce-te de ceia ce aĭ» pe când mamona ḑice: «ia și ceia ce nu aĭ». Aĭ vĕḑut contrarietatea? Aĭ vĕḑut resboiul? Și cum nu póte cineva cu ușurință a asculta de amândoĭ, ci pe unul trebuie a disprețui? Dară pentru aceasta maĭ că nu este nevoe de vorbă. Cum? Nu vedem óre noĭ și acest lucru petrecêndu-se în realitate, adecă pe Christos disprețuit, și pe mamona cinstit? Videțĭ că dacă cuvintele sunt grele, apoĭ cu cât maĭ mult faptele. Acum de sigur, că sufletul cât de puțin de este curat de patimă, ar putea judeca drept, întru cât el se găseșce aicĭ (slujeșce luĭ Dumneḑeŭ) însĕ trecênd de ceia-l altă parte (in slujba luĭ mamona), și fiind cuprins de pofta banilor, ca de frigurĭ, și găsindu-se în toiul plăcereĭ, nu are judecata curată, nu are criteriul limpede, nu are tribunalul sĕŭ interior imparțial. Christos bună óră ḑice: „De nu se va lepăda cineva de tóte avuțiile sale, nu póte fi ucenic al meŭ“ (Luc. 14, 33), eară mamona ḑice: «ia de la cel flămând până și pânea de tóte ḑilele». Christos ḑice: «pe ceĭ din sângele și din neamul tĕŭ, să nu-ĭ trecĭ din vederea [1])», pe când mamona ḑice: «să nu miluieșcĭ pe ceĭ din sângele și

[1]) *Notă.* Ḑicerea aceasta e din Isaia, Cap. 58, 7. *Trad.*

din neamul tĕŭ, şi dispreţuieşce chiar pe muma şi pe tatăl tĕŭ.» Şi ce spun eŭ de tată şi de mumă, când el se leapădă până şi de sufletul sĕŭ? Şi cu tóte acestea ascultă cu supunere. Vaĭ! cum cel ce poronceşce de a fi cineva barbar, neîmblânḑit, şi crud faţă de aprópele sĕŭ, este ascultat maĭ mult de cât cel ce poronceşce de a se purta cu blândeţă. De aceia ne ameninţa cu gheena, de aceia cu focul cel nestîns, cu vermele neadormit.

Şciu, iubiţilor, că mulţĭ dintre voĭ nu ne ascultă cu plăcere, vorbind noĭ de acestea. Dar nicĭ eŭ nu le spun acestea cu plăcere, pentru că ce nevoe este de a vorbi de dênsele? Aşĭ fi voit a vĕ povesti pururea de împărăţia ceriurilor, de repausul de acolo, de apa aceia a odihneĭ, de locul cel înverzit. „La apa odihneĭ, ḑice, m-a hrănit, şi în locul păşuneĭ m-a sălăşluit“ (Ps. 25, 2). Aşĭ fi voit a vorbi despre locul, de unde a fugit scârba, durerea şi suspinarea. Aşĭ fi voit de a vĕ povesti despre dulceaţa petrecereĭ cu Christos,—de şi tóte acestea sunt maĭ presus de judecata omineascā,—dar totuşĭ aşĭ fi voit de a spune numaĭ de acestea după puterele mele. Dară ce să fac? Nu e permis de a spune despre împărăţia ceriurilor celuĭ bolnav de frigurĭ, saŭ celuĭ ce stă rĕŭ cu sănătatea; cu unul ca acesta trebuie a discuta despre sănătate. Nu trebuie a vorbi de cinste celuĭ acusat de vr'un fapt urît, ci trebuie a căuta cum să-l scapĭ de osândă şi pedeapsă. Dacă aceasta nu se face, apoĭ cum va fi cela-l-altă? De aceia decĭ eŭ vorbesc necontenit de acestea, ca fără întârḑiere să ajungem a celel-alte. Că şi Christos de aceia a ameninţat cu gheena, pentru ca nimenĭ să nu cadă în ea, ci cu toţiĭ să câştigăm împărăţia ceriurilor. Şi noĭ de aceia vĕ amintim incontinuŭ de gheena, pentru ca să vĕ împingem către împărăţia ceriurilor, ca prin grózā muindu-vĕ cugetul vostru să vĕ pregătim de a lucra cele demne de împărăţia ceriurilor. Să nu-vĕ neliniştiţĭ decĭ de greutatea cuvintelor, căcĭ greutatea cuvintelor face maĭ sprintene sufletele şi maĭ uşóre de a fugi de pĕcate. Dealtfeliŭ şi ferul e greŭ, voiŭ să ḑic şi ciocanul e greŭ, dară confecţionează obiecte de aur şi de argint folositóre, eară pe cele strîmbe le îndreaptă, pe când dacă nu ar fi greŭ, nu ar putea îndrepta acele obiecte strîmbe. Tot aşa şi cuvêntul nostru cel greŭ va putea îndrepta sufletul. Decĭ, iubiţilor, să nu fugim de greutatea cuvintelor, şi nicĭ de ranele ce póte ni le pricinuiesc. Rana nu se face cu scop de a găuri, saŭ de a îmbucăţi sufletul, ci de a îndrepta sufletul. Şcim noĭ bine

cum să lovim, şi cum să deschidem rana cu charul luĭ Dumneḑeŭ, ca astfeliŭ să nu sfarîme vasul, ci să-l îndrepte, să-l netezască, ca să-l facă folositoriŭ stăpânuluĭ, ca să-l producă luĭ cu sănătate strălucită, şi bine lustruit ca în strug, în acea ḑi, când fluviul de foc îşĭ va înălţa flacăra asupra pĕcătoşilor, ca astfeliŭ să nu aibă nevoe de para foculuĭ. Dacă nu vom curăţi prin foc sufletele nóstre aicĭ, apoĭ de sigur că se vor curăţi silite acolo, căcĭ altfeliŭ nu e cu putinţă. „Că ḑiua Domnuluĭ în foc se va descoperi“ (I. Corinth. 3, 13). E cu mult maĭ bine de a vĕ arde cu cuvintele pe un timp scurt, de cât a fi arşĭ pentru vecie în acea flacără. Cum că va fi aşa, e cert, şi noĭ de multe orĭ am dat doveḑí necontrariate. De sigur că trebuie a' se convinge cineva din scripturĭ; însĕ fiind-că unia stăruiesc în îndărătnicia lor, noĭ le-am probat şi cu multe raţionamente, şi nimic nu ne împedecă de a le spune şi acum. In adevĕr că orĭ carĭ ar fi, Elinĭ, Iudeĭ, Ereticĭ şi Creştinĭ, cu toţiĭ mărturisesc acest lucru, „că Dumneḑeŭ este drept“. Dar în lumea aceasta sunt mulţĭ pĕcătoşĭ carĭ pleacă dincolo nepedepsiţĭ, precum deasemenea pleacă şi mulţĭ virtuoşĭ, cariĭ aŭ pătimit aicĭ multe rele. Decĭ, dacă Dumneḑeŭ este drept, apoĭ unde va recompensa cu bune pe ceĭ bunĭ, şi cu pedepse pe ceĭ reĭ, dacă gheena nu este, şi dacă învierea morţilor nu va fi? Acest cuvênt repetat necontenit şi acelora, şi nóuĕ, nu ne va lăsa de a ne îndoi despre înviere. Cel ce crede în înviere însĕ, e maĭ mult ca sigur că se va sili ca în această viaţă să trăiască cu multă băgare de samă, ca să póta a se bucura de vecinicele bunătăţĭ. Cărora fie a ne învrednici cu toţiĭ, prin charul şi filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA VIII

„Că aceasta să se înţeleagă întru voĭ, care şi întru Christos Iisus, carele în chipul luĭ Dumneḑeŭ fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumneḑeŭ, ci s-a deşărtat pre sine, chip de rob luând, întru asemĕnarea óminilor făcêndu-se. Şi cu închi-

puirea aflându-se ca omul, s-a smerit pre sine până la mórte, eară mórte de cruce. Pentru aceasta și Dumnedeŭ pre dênsul l-a prea înălțat, și-ĭ-a dăruit luĭ nume care este preste tot numele, ca întru numele luĭ Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereșcĭ, și al celor pămênteșcĭ și al celor dedesupt, și tótă limba să mărturĭsască că Domnul Iisus Christos întru slava luĭ Dumnedeŭ Tatăl“ (Cap. 2, 5—11).

Vi s-a vorbit până acum cele ale ereticilor, eară deacum e nimerit de a vorbi și de ale nóstre. Aceia spun că n-a socotit ca răpire ceia ce a fost răpit, adecă n-a credut ca o răpire faptul de a fi deopotrĭvă cu cel mare, însĕ noĭ am dovedit că aceasta e o absurditate mare, și-că o astfeliŭ de credință nu îndeamnă pe cineva nicĭ la umilință, nicĭ pe Dumnedeŭ nu-l admiră cu chipul acesta, ba nicĭ chiar pe om. Decĭ, ce este iubiților? Fițĭ cu băgare de samă la cele ce vĕ spun acum. Fiind-că mulțĭ dintre ómenĭ cred, că a se umili cineva înseamnă a se lipsi de demnitatea sa, a se micșora și a se înjosi, decĭ această teamă voind a o înlătura el arătă, că fiind vorba de Dumnedeŭ noĭ nu trebuie să judecăm astfeliŭ, ci că Dumnedeŭ unul născut, carele este în chipul luĭ Dumnedeŭ, carele cu nimic nu este maĭ inferior Tatăluĭ, carele este egal cu el, nu a socotit ca o răpire a fi întocmaĭ cu Dumnedeŭ. Ce anume este aceasta, veĭ afla îndată. Ceia ce rapesce cineva, ceia ce ia fără să i se cuvină, aceasta nu îndrăznesce de a o lĕpăda, de teamă ca să nu se piardă, de teamă ca să nu cadă din ceia ce este, ci o stăpânesce pentru tot-deauna. Dar cel ce posedă de la natură o demnitate óre-care, nu se teme de a se pogorî din acea demnitate, sciind bine că nimenĭ nu-l va putea lipsi de ea. De exemplu: Abesalom a răpit guvernamântul tatăluĭ sĕŭ, eară a-l lepăda după aceia nu cuteza. Vom veni încă și la alt exemplu, și dacă póte aceste exemple nu vor putea representa întréga chestiune, să nu vĕ neliniștițĭ, de vreme ce astfeliŭ sunt exemplele; ele nu pot representa totul, ci, cea maĭ mare parte o lasă cugetuluĭ spre a judeca. Cineva s-a resculat asupra împăratuluĭ și ’l-a răpit împărăția; eĭ bine, acesta nu maĭ îndrăznesce de a ascunde faptul, căcĭ de l-ar ascunde vre-odată, imediat ar perde. Saŭ să venim și la alt exemplu: de pildă cineva a răpit ceva, dară ceia ce el a răpit o stăpânesce pentru tot-deauna, căcĭ din moment

ce o a lepădat; imediat o a şi perdut. Şi în general ceĭ ce aŭ ceva din răpire, se tem de a ascunde saŭ lepăda. Insĕ nu aşa sunt ceĭ ce aŭ ceva natural şi nu din răpire; de ex. omul are însuşirea naturală de a fi ființă logică... Dară nu găsesc exemplu, căcĭ printre noĭ nu este nicĭ o stăpânire naturală, nu este nicĭ un bun natural, pe când vorbind de Dumneḑeŭ, în natura luĭ, saŭ maĭ bine ḑis în sine chiar le are acestea. Decĭ, ce ḑicem noĭ? Că Fiul luĭ Dumneḑeŭ nu s-a temut a se pogorî din demnitatea luĭ, căcĭ nu a socotit ca o răpire dumnedeirea, nu se temea ca nu cumva să-ĭ răpiască cineva natura luĭ, saŭ demnitatea luĭ din natură. De aceia o a şi lepădat pentru moment, fiind convins că o va relua earăşĭ; şi încă a ascuns această demnitate, socotind că prin aceasta cu nimic nu se înjoseşce. Pentru aceia nicĭ că a ḑis apostolul nu a răpit, ci „nu răpire a socotit a fi“. Nu răpind avea el stăpânirea, ci era naturală; nu dată, ci permanentă şi sigură. De aceia nu ezită de a lua chipul robuluĭ. Tiranul se teme de a lepăda de pe el porfira în timp de rĕsboiŭ, pe când împăratul o face aceasta cu multă siguranță. Şi de ce óre? Pentru că el are stăpânirea nu din răpire; el nu o leapădă ca cum a răpit'o, ci find-că o are din natură, şi nicĭ odată nu va fi posibil de a o perde. A fi decĭ deopotrivă cu Dumneḑeŭ, nu o avea ca cum ar fi răpit'o, ci find că era natural; de aceia decĭ s-a deşărtat pre sine. Acum unde sunt aceĭ ce ḑic că el a fost silit la aceasta, că s-a supus poroncil? „S-a deşărtat pre sine, ḑice, s-a smerit pre sine, ascultătoriŭ făcĕndu-se până la mórte“. Cum s-a deşărtat? „Chip de rob luând, întru asemĕnarea óminilor făcĕndu-se, şi cu închipuire aflându-se ca omul.“ A spus aicĭ că s-a deşărtat pre sine, cu scop de a o pune în față cu pasajul de maĭ sus: „Cu smerenie unul pre altul socotind a fi maĭ de cinste de cât pre sine“, find-că dacă s-a supus poroncil, apoĭ faptuĭ nu era umilință; dacă aceasta nu o făcea de bună voe, de sigur că nu se putea numi umilință. Dacă el nu scia că trebue a fi aceasta, ar fi fost imperfect; dar dacă scia, şi totuşĭ aştepta timpul potrivit pentru îndeplinirea faptuluĭ, prin aceasta s-ar fi dovedit că a fost un timp în care el nu şcia; dacă însĕ şcia că trebuie a fi aceasta, şi timpul când va fi, apoĭ din ce causă óre a primit a se supune? Óre ca să arăte superioritatea? Aceasta nu va să ḑică de a arăta superioritatea Tatăluĭ, ci maĭ degrabă

micimea luĭ proprie. Pentru că ce? Nu era óre suficient ca numele Tatăluĭ să arate și demnitatea Tatăluĭ? De altfeliŭ nicĭ că e potrivit de a trece această cinste de la tată la fiŭ; eară afară de aceasta tóte ale Tatăluĭ sunt comune și Fiuluĭ.

Așa dară ce ḑic ereticiĭ? «Iată, spun iĭ, că nu s-a făcut om, — vorbesc de discipuliĭ luĭ Marcion, — ci în asemĕnarea óminilor numaĭ.» Dară cum este posibil de a se face în asemĕnarea óminilor? Adecă e umbră? Dar aceasta însemnă idol și nicĭ de cum asemĕnare cu omul. Asemĕnarea omuluĭ e un alt om. Ce veĭ respunde luĭ Ioan, care ḑice: „Și cuvêntul trup s-a făcut“ (Ioan 1,14)? Dar chiar și acest fericit ḑice aiurea „În asemĕnarea trupuluĭ pĕcatuluĭ“ (Rom. 8, 3). „Și cu închipuire aflându se ca omul.“ «Iată, strigă ereticiĭ, că cu închipuire ca omul, prin urmare nu a fost om adevĕrat, căcĭ a fi om în asemĕnare, nu va să ḑică că a fost om desăvêrșit.» Vedețĭ cu câtă exactitate arăt cele ale dușmanilor? Biruința strălucită și încă din prisosință, aceia este, când cele părute ale lor ca puternice noĭ nu le ascundem, ci le dăm pe față; la din contra e maĭ mult înșelăciune de cât biruință. Decĭ ce ḑic iĭ? Earășĭ repetăm aceleașĭ vorbe. «A fi în chip de om, și a fi ca omul și întru asemĕnarea óminilor, nu va să ḑică că este om. Decĭ și a lua chip de rob, nu va să ḑică a fi rob. Așa dară aicĭ este ceartă.» Și de ce tu nu resolvĭ maĭ 'nainte aceia? Căcĭ dupre cum tu credĭ că acestea sunt contra nóstrĕ, tot așa și noĭ ḑicem că aceia este contra vóstrĕ. Apostolul nu a ḑis ca în chipul robuluĭ, și nicĭ ca în asemĕnara chipuluĭ robuluĭ, ci „a luat chip de rob“. «Și ce este cu aceasta? respund iĭ, aicĭ este luptă de cuvinte și de ideĭ.» Nu este însĕ nicĭ o luptă, să nu fie una ca aceasta. Decĭ, care este cuvêntul lor acel grozav 'șĭ de rîs, în această chestiune? «A luat, ḑic, chipul robuluĭ, atuncĭ când a încins fota și a spălat piciórele ucenicilor.» Dar aceasta va să ḑică chipul robuluĭ? Nu este aicĭ chipul robuluĭ, ci treaba, slujba robuluĭ. Alt-ceva este slujba robuluĭ, și alt-ceva a lua chipul robuluĭ. De ce atuncĭ n'a ḑis că a făcut slujba robuluĭ, căcĭ ar fi fost maĭ clar? Nicăirĭ nu veĭ găsi în Sf. Scriptură vorbindu-se de chip în loc de slujbă, pentru că e mare deosebire; una este din natură, și ceia-l-altă resultată din energie. Dar apoĭ chiar în obicĭnuința nóstrĕ ḑilnică vorbind, noĭ nu luăm nicĭ-odată chipul în locul energieĭ. Dealtmintrelea, după eresiile lor, el nicĭ slujba aceasta n-a făcut-o, și nicĭ că s-a încins cu fota. Dacă însĕ faptul acesta a fost fan-

tastic, de sigur că nu are în el adevĕrul, pentru că dacă nu avea mână, cum de a spălat? Dacă nu avea şoldurĭ, cum de a încins fota? Cum de 'şi-a luat vestmintele? „Şi şi-a pus vestmintele sale" (Ioan 13, 4) ḑice. Astfeliŭ că după dênşiĭ aicĭ nu se găsesce nicĭ măcar acţiunea săvêrşită, ci este numaĭ înşelăciune, şi nicĭ n-a spălat picióreIe ucenicilor. Decĭ, dacă natura luĭ corporală nu s-a arătat în realitate, de sigur că nu era în corp. Apoĭ atuncĭ cine a spălat picióreIe ucenicilor? Ce vom ḑice apoĭ luĭ Pavel al Samosatelor? Căcĭ ce spune acesta? Tot aceiaşĭ spune şi el: «nu este aceasta deşărtare, ḑice, ca fiind el de natură omineascā şi om simplu, să spele picióreIe celor egalĭ». Ceia ce am spus către Arianĭ, aceiaşĭ se póte spune şi acestora, căcĭ cu nimic nu se deosebesc uniĭ de alţiĭ, de cât póte în lucrurĭ secundare; dealtfeliŭ şi aceştia ca şi aceia numesc creatură pe fiul luĭ Dumneḑeŭ. Decĭ ce vom ḑice către aceştia? Dacă fiind om a spălat picióreIe óminilor, apoĭ atuncĭ nu s-a deşărtat, nu s-a smerit pre sine; dacă fiind om, nu a răpit a fi deopotrivă cu Dumneḑeŭ, aceasta nu este ceva de laudă. A fi Dumneḑeŭ şi a se face om, este o mare umilinţă, negrăită şi nepovestită, eară a fi óm şi a săvêrşi cele omineşcĭ, apoĭ unde este umilinţa? Unde se spune în Scriptură că chipul luĭ Dumneḑeŭ este acţiunea luĭ Dumneḑeŭ? Dacă ar fi fost om numaĭ, şi pentru faptele săvêrşite se ḑice că avea chipul luĭ Dumneḑeŭ, apoĭ de ce nu ḑicem aşa şi pentru Petru? maĭ ales că a făcut fapte şi maĭ marĭ de cît Christos. De ce să nu ḑicem şi de Pavel, că avea chipul luĭ Dumneḑeŭ? De ce ore Pavel nu s-a dat şi pe sine de exemplu, el care a făcut miĭ de slujbe, şi nu a esitat de a spune: „Nu pre noĭ ne propoveduim, ci pre Christos Iisus Domnul, eară pre noĭ slujitorĭ vóuĕ prin Iisus" (II. Corinth. 4, 5)? Tóte cele ce spun iĭ decĭ, sunt de ris şi bârfirĭ. Cum s-a deşărtat pre sine, spune 'mĭ; şi care este acea deşărtare? Care este umilinţa? Póte pentru că a făcut minunĭ? Dară minunĭ aŭ făcut şi Pavel şi Petru, aşa că aceasta nu e ceva excepţional al fiuluĭ. Ce este apoĭ „întru asemĕnarea óminilor făcêndu-se"? Mult a avut el comune cu noĭ, multe însĕ nu a avut, precum de exemplu: el nu s-a născut din unirea bărbatuluĭ cu femee, nu a făcut pĕcat, şi altele. Acestea pe care nicĭ unul din óminĭ nu le-a avut, în el existaŭ. El nu a fost numaĭ în aparenţă, ci şi în realitate Dumneḑeŭ. S-a arătat în chip de om, însĕ nu a fost în multe egal cu omul, de şi cu corpul a fost egal. Ḑice decĭ

acestea apostolul, ca să arate că nu a fost om simplu. „Intru asemĕnarea óminilor“, dice. Noĭ suntem compuşĭ din corp şi suflet, acela însĕ, Dumnedeŭ, spirit şi corp. De aceia dice „întru asemĕnarea óminilor“. Apoĭ ca nu cumva audind că s a deşărtat pre sine, să'ţĭ închipuĭ vre-o prefacere sau vre-o transiţie óre-care «rĕmânênd, dice, ceia ce era, a luat ceia-ce nu era, şi făcêndu-se corp a rĕmas Dumnedeŭ, fiind cuvênt.» Aşa că sub acest raport el a fost deopotrivă cu omul, şi de aceia dice „şi cu închipuire“. Nu că doră natura luĭ s a schimbat, saŭ că s-a produs vre-o confusiune, ci s-a făcut cu inchipuire. Dicênd că a luat chipul robuluĭ s-a încurajat a dice şi aceasta, ca astfeliŭ să astupe gurile tuturor. Dealtfeliŭ şi când dice „în asemĕnarea trupuluĭ pĕcatuluĭ“, nu înţelege că nu avea trup, ci, că acel trup n a pĕcătuit, de şi acel trup era deopotrivă cu al pĕcătosuluĭ. In ce consta decĭ egalarea? In natură. şi nicĭ de cum în pĕcat. Precum acolo se dice întru asemĕnarea, de şi nu era egal în totul, tot aşa şi aicĭ se dice «asemĕnare» de şi nu era în totul egal; de ex.: că s a născut fără sămânţă de bărbat, că a fost fără de pĕcat, şi că n a fost om simplu. Dealtfeliŭ bine a dis „ca omul“, căcĭ nu a fost unul dintre ceĭ mulţĭ, ci ca unul dintre ceĭ mulţĭ. Dumnedeŭ Cuvêntul nu s a prefăcut în om, nicĭ că natura luĭ s-a schimbat, ci s'a arătat ca om, nu ca să ni se presinte ca o nălucă, ci ca să ni dea pildă de umilinţă. Decĭ când dice „ca omul“, aceasta se înţelege. Tot asemenea şi în alt loc îl numeşce om, când dice: „Un Dumnedeŭ, şi un mijlocitoriu, domnul Iisus Christos“ (I Timoth. 2, 5).

Deci, vi s'a spus cele cu privire la aceĭ ereticĭ, şi acum e necesar a spune şi de aceĭ carĭ zic că el n-a luat spirit. Dacă chipul luĭ Dumnezeŭ a fost Dumnezeŭ desăvêrşit, tot aşa şi chipul robuluĭ rob desăvêrşit. Earăşĭ cătră Arianĭ: „In chipul luĭ Dumnezeŭ fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ ca Dumnezeŭ.“ Aicĭ, fiind-că vorbeşce despre Dumnezeŭ, nicăiri nu spune s'a făcut, saŭ a luat, pe când în pasajul urmatoriŭ: „Ci s-a deşărtat pre sine, chip de rob luând întru asemănarea óminilor făcêndu-se“ — fiind-că vorbeşce despre omenirea luĭ, priveşce că spune că el a luat şi s a făcut. Aceasta s-a făcut, aceasta a luat, pe când aceia (Dumnedeirea) exista. Decĭ să nu le confundăm, şi nicĭ să le despărţim. Un Dum-

neḑeŭ, un Christos, fiul luĭ Dumneḑeŭ. Când însĕ zic un, zic unire, şi nu confundarea natureĭ aceştia, transformată în aceia, ci unită. „S-a smerit pre sine, ascultătoriŭ făcêndu-se până la moarte, eară moarte de cruce.“ «Iată deci, că s-a făcut ascultătoriŭ cu voinţa sa, şi nu era egal cu cel căruia s'a supus», zic necredincioşiĭ. Insă o! nerecunoscătorilor şi uşuraticilor cu judecata, nu aceasta îl micşurează pe el, fiind-că şi noĭ ascultăm câte-odată şi de prietenĭ, şi totuşĭ aceasta nu ne micşorează de loc. A ascultat, dupre cum ascultă fiul de tată, dar nu a căzut în vre-o slujbă de rob, ci chiar în acesta a păstrat minunea legitimităţeĭ luĭ înaintea tatăluĭ cu multă cinste. A cinstit pe tatăl, nu ca tu să'l necinsteşcĭ pre dênsul, ci încă maĭ mult să'l admirĭ, şi ca să afli şi de aicĭ, că era fiŭ adevĕrat, de óre-ce maĭ mult de cât toţĭ el a cinstit pre tatăl. Nimenĭ n-a cinstit atât de mult pe Dumneḑeŭ. Pe cât de mare înălţime avea, pe atât de adâncă umilinţă a suferit, ca contra balanţă. Dupre cum este cel maĭ mare de cât toţĭ, şi nimenĭ nu este egal cu el, tot aşa şi cu cinstea adusă tatăluĭ pre toţĭ i-a covîrşit, nu silit şi nicĭ fără voea sa, ci din buna luĭ voinţă, saŭ nu ştiŭ ce să maĭ spun. Vaĭ! mare fapt este şi de a se face rob, şi încă nepovestit, dar încă a suferi şi mórte, apoĭ aceasta e cu mult maĭ mare. Dar apoĭ este la mijloc şi un alt fapt maĭ mare de cât acesta, şi maĭ miraculos. Care este acest fapt? Că nu tótă mórtea este la un feliŭ. Aşa de exemplu mórtea suferită de dênsul a fost cea maĭ necinstită, cea maĭ încărcată de batjocură, cea maĭ blestemată. „Căcĭ blestemat este, ḑice, tot cel spânzurat pre lemn“ (Galat. 3, 13). De aceia şi Judeiĭ s-aŭ hotărît a'l restigni pe lemn, pentru ca astfeliŭ să'l facă de batjocură. De aceia aŭ fost restignițĭ pe lângă dênsul şi doĭ tâlharĭ, ca astfeliŭ el să se facă părtaş cu sórta lor şi să se pliniască ceia ce s-a ḑis: „Şi cu ceĭ fără de lege s'a socotit“ (Isaia 53, 12). Dar cu atât maĭ mult adevĕrul străluceşce, cu atât maĭ mult devine maĭ luminat. Când atâtea uneltirĭ se fac de duşmanĭ contra slaveĭ luĭ, atuncĭ minunea încă maĭ mult străluceşce şi se arată maĭ mare. Nu consideraŭ iĭ atât de urîcios lucru de a'l ucide, însĕ de a'l ucide în aşa mod, şi a'l arăta astfeliŭ maĭ de dispreţuit de cât toţĭ, la aceasta se gândiaŭ, şi cu tóte acestea nimic n-aŭ făcut. Astfeliŭ amândoĭ tâlhariĭ eraŭ nişte pângăriţĭ, şi maĭ în urmă unul s-a schimbat, pentru că

chiar pe cruce fiind îşĭ băteaŭ joc de el, şi nicĭ conşciinţa propriilor lor pĕcate, nicĭ faptul că eraŭ şi iĭ în aceiaşĭ osîndă şi nicĭ că pătimiaŭ deopotrivă cu el, nu puteaŭ să li stăpâniască rĕutatea lor, ceia ce dealtfeliŭ a recunoscut şi unul dintre dênşiĭ, când a grăit celuĭ-l-alt şĭ-ĭ-a închis gura: „Nu te temĭ tu de Dumneḑeŭ, că şi noĭ în aceiaşĭ osîndă ne aflăm?" (Luc. 23. 40). Ceia ce dovedea marea lor reutate.

„Pentru aceia şi Dumneḑeŭ pre dênsul l-a prea înălţat, şi 'ĭ a dăruit luĭ nume care este preste tot numele." Când fericitul Pavel vorbeşce despre corp, spune tote cele umilite cu multă libertate. Până a nu spune că a luat chip de rob, ci discută despre dumneḑeire, priveşce cât de inalt vorbeşce, — ḑic inalt în ce priveşce puterea vorbelor, căcĭ în ce priveşce valórea şi demnitatea luĭ nu vorbeşce şi nicĭ că póte. „In chipul luĭ Dumneḑeŭ fiind, ḑice, nu răpire a socotit a fi el întocmaĭ cu Dumneḑeŭ." Dar după ce a ḑis că s-a întrupat, la urmă fără sfială grăeşce de cele umilite, fiind sigur că cu nimic nu se vătămă dumneḑeirea luĭ, şi că corpul luĭ primeşce cele umilite. „De aceia şi Dumneḑeŭ pre dênsul l-a prea înălţat, şi 'ĭ-a dăruit luĭ nume, care este preste tot numele, ca întru numele luĭ Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşcĭ, şi al celor pămênteşcĭ, şi al celor dedesupt, şi tótă limba să mărturisască că Domnul Iisus Christos întru slava luĭ Dumneḑeŭ Tatăl." Am fost ḑis cătră ereticĭ: dacă acestea sunt ḑise nu pentru cel întrupat, ci pentru Dumneḑeŭ Cuvêntul, cum l-a prea înălţat pre dênsul? Ca şi cum póte i-a dăruit ceva? Decĭ în această privinţă era imperfect, şi pentru noĭ a devenit perfect. Dacă nu ar fi rescumpărat omenirea, nu s'ar fi bucurat de această cinste. „Şi-ĭ-a dăruit, ḑice, nume." Iată că nicĭ nume măcar nu avea, după voĭ. Dar cum se găseşce aicĭ că prin char a luat şi în dar, ba încă şi nume maĭ pre sus de orĭ-ce nume, dacă el a primit a lua asupră'şĭ datoria omenireĭ? Care nume însĕ, vom videa. „Ca întru numele luĭ Iisus Christos tot genunchiul să se plece." Ereticiĭ spun că numele luĭ este slava luĭ. Dar óre aceasta este slava luĭ maĭ pre sus de orĭ-ce slavă? Slava luĭ, cu un cuvênt, este de a ne închina luĭ? Insĕ voĭ vĕ depărtaţĭ mult de magnificenţa luĭ Dumneḑeŭ, dacă vĕ închipuiţĭ că cu-

nóşceţĭ pe Dumneḑeŭ tot aşa, dupre cum se cunóşce el pe sine. Şi de aicĭ prin urmare este invederat cât de departe sunteţi de ideia de Dumneḑeŭ. Aceasta este slavă? spune'mĭ. Decĭ, după părerea vóstră, maĭ 'nainte de a se face omul, maĭ 'nainte de a se face îngeriĭ, maĭ 'nainte de a se face archangheliĭ, el nu era în slavă. Dar dacă aceasta este slava luĭ maĭ pre sus de orĭ-ce slavă; dacă acesta este numele luĭ maĭ presus de orĭ-ce nume, apoĭ de şi era în slavă, însă într'o slavă maĭ mică de cât aceasta. Decĭ, pentru aceasta a făcut el tóte fâpturile, cu scopul adecă de a fi slăvit? Decĭ nu a creat lumea din bunătate, ci pentru că avea nevoe de slava nóstră? Videţi voĭ acum prostia? Videţĭ neevsevia la care ajungeţĭ? Dacă însă tóte acestea sunt ḑise cu privire la cel întrupat, apoĭ atuncĭ a avut reson, căcĭ Dumneḑeŭ-Cuvêntul îngădue de a se spune de acestea cu privire la corp, pentru că nu se atinge de natura luĭ dumneḑeească, ci totul e cu privire la iconomia luĭ faţă de om. Dar óre-ce înseamnă „al celor cereşcĭ, al celor pămênteşcĭ şi al celor de desupt“? Adecă întreaga lume, şi îngerĭ, şi ómenĭ şi demonĭ, saŭ că semnifică şi drepţiĭ, şi ceĭ viĭ şi ceĭ păcătoşĭ. „Şi tótă limba să mărturisască, că Domnul Iisus Christos intru slava luĭ Dumneḑeŭ Tatăl“, adecă ca toţĭ să ḑică aşa, căcĭ aceasta este slava Tatăluĭ. Aĭ vĕḑut decĭ, cum peste tot locul când fiul se slăveşce, se slăveşce împreună şi tatăl? Tot astfeliŭ şi când este necinstit fiul, se necinsteşce şi tatăl. Dacă aceasta se întâmplă chiar şi printre noĭ, unde deosebirea dintre tată şi fiŭ este mare, cu atât maĭ mult când e vorba de Dumneḑeŭ, unde nu e nicĭ-o deosebire şi asupra luĭ se resfrînge şi cinstea, ca şi necinstea. Dacă lumea se supune fiuluĭ, aceasta este slava tatăluĭ. Aşa dar şi când ḑicem că el este perfect, nelipsit de nimic, că nu este inferior tatăluĭ, aceasta este slava luĭ Dumneḑeŭ, că a născut ast-feliŭ de fiŭ. Aceasta este şi cea maĭ mare probă de puterea, şi de bunătatea şi de înţelepciunea luĭ, şi că cu nimic nu este maĭ inferior tatăluĭ, nicĭ cu înţelepciunea, şi nicĭ cu bunătatea. Când eŭ spun că este înţelept ca şi tatăl, şi cu nimic maĭ inferior, aceasta e dovada mareĭ înţelepciunĭ a tatăluĭ; când ḑic că este puternic ca şi tatăl, aceasta e dovada putereĭ luĭ; când ḑic că este bun ca şi tatăl, aceasta e proba bunătăţeĭ luĭ celeĭ marĭ, că a născut un astfeliŭ de fiŭ, cu nimic maĭ pre jos de el, saŭ lipsit de ceva. Când ḑic că cu nimic nu e maĭ inferior după natură, ci egal, şi nicĭ de o altă natură, şi în aceasta eŭ admir pe Dumneḑeŭ Tatăl, şi bunătatea luĭ, şi puterea şi înţelepciunea

luĭ, că ni-a arătat nóuĕ pe altul dintr'ênsul în acest mod, afară de tatăl. Aşa că orĭ-câte aşĭ spune despre fiul, marĭ şi miraculóse, tóte acestea se raportează la tatăl. Căcĭ dacă acest fapt mic şi nebăgat în samă—pentru că cu adevĕrat este mic faţă cu slava luĭ Dumneḑeŭ de a-l cinsti şi a i se închina lumea întreagă — dacă, ḑic, şi acest fapt mic se săvêrşaşce spre slava luĭ Dumneḑeŭ, apoĭ cu cât maĭ mult cele-l-alte multe?

[1]) Să credem decĭ în slava luĭ şi să vieţuim în slava luĭ, fiind-că numaĭ una din aceste două cu nimic nu ne folosesce. Când noĭ îl slăvim bine, însĕ nu vieţuim bine, atuncĭ maĭ mult îl necinstim, pentru că recunoscêndu-l pe el de stăpân şi dascal, îl despreţuim şi nu ne temem de judecata acea dreaptă şi înfricoşată. Dacă Eliniĭ vieţuiesc în mod necurat, nimic nu este miraculos, şi nicĭ că este atât de vrednic de hulă, însĕ a videa Creştinĭ vieţuind în necurăţenie, de şi s-aŭ făcut părtaşĭ atâtor taĭne, şi s-aŭ bucurat de atâta slavă, apoĭ aceasta este tot ce póte fi maĭ urîcios şi de nesuferit. Căcĭ spune'mĭ: a ascultat şi a fost supus cu supunerea cea maĭ de pe urmă, pentru care a primit cinstea cea de sus; s-a făcut rob, şi de aceia este stăpânul tuturor, al îngerilor şi al tuturor celor-l-alte. Aşa că nicĭ noĭ să nu credem că ne am pogorît din demnitatea nóstrĕ, dacă ne umilim pe noĭ înşi-ne. Atuncĭ maĭ cu samă este a se înălţa, atuncĭ maĭ cu seamă trebuie a fi de admirat, şi cu drept cuvênt. Căcĭ dacă cel înalt este umilit, şi cel umilit se înalţă, póte că ar fi deajuns numaĭ hotărîrea luĭ Christos; însĕ ca să pricepem să examinăm lucrul maĭ deapróре. Ce înseamnă óre a se umili? Nu óre a fi criticat, nu a fi învinovăţit, nu a fi defăimat? Şi ce înseamnă a se înălţa? De sigur că a fi cinstit, a fi lăudat, a fi slăvit. Bine, acum să videm de unde vine aceasta. Inger fiind Satana s-a înălţat pre sine; şi ce? Nu a fost óre umilit maĭ mult de cât órĭ-ce? Nu are óre locuinţă pămêntul? Óre nu este defăimat de toţĭ? Om fiind Pavel, s-a umilit pre sine. Şi ce? Nu óre este admirat? Nu este lăudat? Nu este prietenul luĭ Christos? Óre nu a înfruntat el pe diabolul de multe orĭ ca pe un rob al sĕŭ? Óre nu a făcut el lucrurĭ maĭ marĭ de cât Christos? Óre nu purta pe diabolul încóce şi încolo, despre cum pórtă gâdele pe cel condamnat? Óre nu'şĭ bătea joc de el? Ore nu avea sub piciórele luĭ capul diabolulu̦ĭ sfărîmat? Nu óre tot el

[1]) *Partea morală.* Să credem în slava luĭ Dumneḑeŭ şi să vieţuim în slava luĭ. Despre umilinţă, şi că faţă de virtute suntem maĭ reĭ de cât animalele cele necuvêntătóre. *(Veron.)*

doria aceasta și tuturor discipulilor seĭ? Și ce spun eŭ de aceasta? S-a înălțat pre sine Abesalom, s-a umilit pre sine David; eĭ bine, care a devenit înalt? Care a devenit slăvit? Ce póte fi maĭ umilit de cât cuvintele acestea, pe care David le-a ḑis pentru Semee: „Lăsați-l pre el să blesteme, că Domnul ĭ-a ḑis luĭ“ (II Imp. 16, 11)? Dar apoĭ dacă credețĭ, să cercetăm lucrurile maĭ departe. Vameșul s-a umilit pre sine, de și dealtfeliŭ faptul nu era umilință, ci maĭ mult recunoșcință, eară Fariseul s-a înălțat pre sine. Dară să examinăm înseșĭ lucrurile. Fie de exemplu doĭ óminĭ, ambiĭ deopotrivă de bogațĭ, bucurându-se de multă cinste, și ambiĭ cugetând lucrurĭ marĭ în privința înțelepciuneĭ, a stăpânireĭ și a altor calitățĭ lumeștĭ; apoĭ unul din iĭ ceară onorurĭ de la toțĭ, însĕ să nu primiască de la nimenĭ, și neprimind înfurieze-se, saŭ să ceară maĭ mult de cât trebuie și în fine înalță-se pe sine; pe când cel-l-alt disprețuiască faptul acesta, și dându-i-se onorurĭ el să le respingă. Eĭ bine, care din amêndoĭ va fi maĭ vrednic de cinste? Cel care caută onorurile și nu le capătă, saŭ cel care primindu-le le disprețueșce? Negreșit că acesta. Nu e posibil în alt mod de a te bucura de slavă, de cât numaĭ fugind de dênsa. Pe cât timp noĭ o alungăm, ea fuge de noĭ, și când noĭ fugim de ea, apoĭ atuncĭ ea ne alungă pe noĭ. De voeșcĭ a fi slăvit, nu dori slava, dacă voeșcĭ a fi înalt, nu te înălța. Dealtfeliŭ chiar așa e firea lucruluĭ; pe cel ce nu umblă după slavă, toțĭ îl respectă, pe când pe cel ce o caută toțĭ îl disprețuesc. A fost făcut pare-că genul ominesc ambițios și antipatic. Decĭ să disprețuim slava, căcĭ numaĭ așa vom putea să devenim umilițĭ, saŭ maĭ bine ḑicênd înălțațĭ. Nu te înălța pe sine-țĭ, ca să fiĭ astfeliŭ înălțat de altul. Cel ce se înalță pe sine, de altul nu este înălțat; cel ce se umileșce pe sine, de altul nu este umilit. Mare rĕŭ este prostia ominiască! E maĭ de preferat de a fi nebun, de cât prost; căcĭ atuncĭ cel puțin este numaĭ o smintire a facultăților mintale, pe când a fi prost e cu mult maĭ reŭ, căcĭ atuncĭ nebunia este unită cu prostia. Cel nebun e un rĕŭ pentru sine însușĭ, pe când cel prost este vătămatoriŭ și altora. Decĭ mândria se nasce din această patimă. Nu e posibil a fi cineva mândru, și să nu fie și smintit în același timp; decĭ cel plin de prostia aceasta, este în același timp și smintit. Ascultă pe înțeleptul, carele spune: „Vĕḑut-am om, căruia i s-a părut întru sine a fi înțelept, însĕ maĭ multă nădejde a avut cel nebun, de cât acesta“ (Prov. 26, 12). Aĭ vĕḑut că nu

în zadar diceam, că mândria este un rĕŭ mai mare de cât nebunia? „Maĭ multă nădejde a avut, dice, cel nebun de cât acesta.“ De aceia şi Pavel dicea: „Nu fiţĭ înţelepţĭ întru voĭ înşi-vĕ“ (Rom. 12, 16). Fiind vorba de corpurĭ, spune'mĭ care corpurĭ dicem că sunt sănătóse? Acele care sunt umflate peste mĕsură, şi aŭ înăuntru mult aer şi sunt pline de apă, saŭ acele care sunt potrivite, şi care aŭ suprafaţa lor umilită? De sigur că acestea. Decĭ şi când e vorba de suflet, acel ce se umflă (îngâmfă) este stăpânit de o bólă maĭ rea de cât idropica, pe când cel moderat este scutit de orĭ-ce patimă. Dar apoĭ câte bunurĭ nu ni naşce nóuĕ umilinţa? Ce voeşcĭ? Nu óre de aicĭ se naşce sinceritatea, liniştea sufletească, filantropia, înfrânarea şi băgarea de seamă? Tóte aceste bunurĭ sunt izvorite din umilinţă, pe când din mândrie tóte cele contrare. De necesitate că un astfeliŭ de om va fi şi batjocoritoriŭ, şi bătăuş, şi furios, şi amarnic, şi fără zimbet pe buze, şi maĭ mult o feară sĕlbatecă, de cât om. Eştĭ puternic şi cugeţĭ lucrurĭ marĭ? Apoĭ tocmaĭ pentru aceasta eştĭ datoriŭ de a te umili. Pentru ce cugeţĭ lucrurĭ marĭ, când în realitate e vorba de un lucru cu totul de nimic? Pentru că şi leul este maĭ curajos de cât tine, şi porcul sălbatec e maĭ puternic de cât tine, şi tu faţă de aceştia nu eşti nicĭ cât un ţinţar. Dar apoĭ şi tâlhariĭ, şi hoţiĭ, şi servitoriĭ teĭ, şi póte chiar şi ceĭ maĭ proştĭ, sunt maĭ puternicĭ de cât tine. Decĭ aceasta e demn de laudă? Şi nu te sfieştĭ, când cugeţĭ pentru aceasta lucrurĭ marĭ? Dar póte eştĭ frumos şi cu chipul înfăţişătoriŭ? Apoĭ aceasta este lauda şi îngâmfarea coţofeneĭ. Nu eştĭ tu maĭ frumos de cât păunul, nicĭ de cât florea şi nicĭ de cât sburătorele. In aripele găineĭ este biruinţa; cu penele eĭ şi cu frumuseţea eĭ te covîrşaşce mult. Dar şi lebăda este fórte frumósă, şi altele multe dintre paserĭ, cătră care dacă te veĭ compara, te veĭ privi pe tine ca o nimică. De multe-orĭ şi copiiĭ sburdalnicĭ, şi fete fecióre, şi femeĭ desfrânate, şi bărbaţĭ uşureĭ, de multe-orĭ, dic, aŭ avut aceasta ca laudă. Dară póte eştĭ bogat? De unde? Ce aĭ câştigat? Aur, argint, saŭ petre preţióse? Dar aceasta este lauda şi a tâlharilor, şi a criminaliştilor, şi a celor ce lucrează în mine metalice. Durerea celor condamnaţĭ decĭ, este lauda ta? Dară póte că te împodobeşcĭ şi înfrumuseţezĭ? Se vĕd de multe-orĭ şi caiĭ împodobiţĭ, eară la Perşĭ vede cineva împodobite şi cămilele, şi pe scenele teatruluĭ vedĭ pe toţĭ actoriĭ împodobiţĭ. Şi nu te ruşinezĭ dacă tu cugeţĭ lucrurĭ marĭ în astfeliŭ de nimicurĭ,

la care sunt părtaşi şi dobitócele cele necuvêntătóre, şi sclavii, şi criminaliştiĭ, şi idioţiĭ, şi tâlhariĭ şi hoţiĭ? Dar póte clădeştĭ case strălucite? Şi ce este cu aceasta? Mulţĭ croncanĭ vieţuesc în maĭ frumóse case de cât ale tale, şi aŭ locuinţe cu mult maĭ importante. Saŭ póte n-aĭ vĕḑut pe ceĭ înebunițĭ după banĭ, cum aŭ clădit case până şi în locurile pustiĭ şi în câmpiĭ, care aŭ devenit locuinţe corbilor şi ciórelor? Saŭ póte cugeţĭ lucrurĭ marĭ din causa vociĭ tale? Dară nicĭ-odată nu veĭ putea cânta maĭ dulce de cât privighitórea saŭ lebăda. Saŭ că póte te mândreşcĭ pentru variaţiunea arteĭ tale? Dar ce póte fi maĭ înţelept în această privinţă de cât albina? Care mecanic, care pictor, care geometru în fine ar putea să imiteze lucrul eĭ? Póte că te mândreşcĭ din causa fineţeĭ haineĭ tale? Dar'aicĭ te biruesc păianjeniĭ. Dar póte că te mândreşcĭ din causa iuţimeĭ piciórelor tale? Earăşĭ protia o aŭ şi aicĭ epuriĭ şi caprele sălbatece, şi câte alte feare sălbatece, care nu sunt cu mult maĭ pre jos de cele dintêĭ. Dar póte că călătoreşcĭ mult? De sigur însĕ că nu maĭ mult de cât paserile; şi apoĭ aceste nicĭ că aŭ nevoe de merinde, nicĭ de caĭ şi trăsură, ci la tóte li e suficient aripele lor. Acestea sunt şi nava, acestea şi caiĭ, acestea şi trăsura, acestea şi vêntul, şi în fine orĭ ce ar ḑice cineva. Dar póte că aĭ viderea ascuţită şi fină? De sigur însĕ că nu o aĭ ca a căpriórei sălbatece saŭ ca a vulturuluĭ. Aĭ póte auḑul fin? Şi cu tóte acestea te întrece măgariul. Aĭ mirosul fin? Dar cânele nu te lasă să'l întrecĭ. Póte că eştĭ strângătoriŭ? Eştĭ însĕ în urma furniceĭ. Eştĭ îmbrăcat cu haine aurite? Însĕ nu aşa, ca furnicele indice. In ce priveşce sănătatea şi constituţia, ca şi puterea corporală, apoĭ animalele necuvêntătóre sunt superióre nóuĕ, ele nu se tem nicĭ de fómete — „Privițĭ, ḑice, la paserile ceruluĭ că nicĭ nu samană, nicĭ nu seceră, şi nicĭ nu adună în magasiĭ“ (Math. 6, 26).

Decĭ, iată că Dumneḑeŭ a creat animalele necuvêntătóre cu mult maĭ superióre nóuĕ în multe: Aĭ vĕḑut ce póte păţi cine-va, dacă nu se gândeşce serios? Aĭ vĕḑut ce rĕŭ este când nu se examineazâ lucrurile? Şi aĭ vĕḑut apoĭ la ce consecinţĭ ne duce examinarea deaprópe a faptelor? Acel care se crede maĭ mult de cât toţĭ ominiĭ, s-a gasit că este maĭ pre jos şi de animalele necuvêntătóre. Dar, iubiţilor, să cruţăm pe astfeliŭ de óminĭ, şi să nu-ĭ imităm, şi nicĭ pentru că aŭ cugetat maĭ pre sus de natura nóstrĕ să-ĭ lăsăm în rândul animalelor necuvêntătóre, ci să ĭ ridicăm de acolo, nu pentru dênşiĭ personal, căcĭ póte sunt demnĭ

de a pătimi rele, ci ca să se arate filantropia luĭ Dumnedeŭ și cinstea luĭ către noĭ. Sunt împrejurărĭ, în care animalele nu pot avea cu noĭ nimic de comun. Și care sunt acestea? Evsevia, și viața virtuósă. Printrele dênsele nu veĭ găsi curvarĭ, nicĭ desfrânațĭ, nicĭ criminaliștĭ, eară noĭ ne-am depărtat de ele. Dar ce înseamnă aceasta? Pe Dumnedeŭ îl șcim, pronia luĭ asupra nóstrĕ o cunóșcem, eară asupra nemurireĭ sufletuluĭ nostru noĭ filosofăm. Aicĭ necuvêntătórele remân în urmă, și nu te vor contraria. Cugetăm; și aicĭ necuvêntătórele nu aŭ nimic de comun. In multe altele însĕ fiind inferiorĭ lor, noĭ totușĭ le stăpânim. In aceasta se găseșce un princip mare, că noĭ fiind în multe inferiorĭ lor, totușĭ le stăpânim, și principiul este, ca să afli că nu tu eștĭ causa tuturor acestora, ci Dumnedeŭ cel ce te-a plăsmuit și 'țĭ-a dat judecata. Intindem curse și lațurĭ, le prindem în ele și le supunem. Printre noĭ óminiĭ ar trebui să împărtășască sobrietatea, blândeța, bunătatea și dispreţuirea banilor. Dar fiind că tu, unul dintre ceĭ ușuraticĭ, nu aĭ nimic din tóte acestea, cu drept cuvênt cugețĭ lucrurĭ maĭ marĭ ca toțĭ ominiĭ, de și dealtfeliŭ te constituĭ singur cel maĭ pre jos dintre necuvêntătóre. — Dealtfeliŭ la acest resultat duce prostia și impertinența; saŭ că te înalță maĭ mult de cât trebuie, saŭ că te umileșce tot pe atâta, și nicĭ într'un cas nu păstrează simetria. Suntem egalĭ cu Ingeriĭ în aceasta, împărăția ceriurilor ni a fost făgăduită, petrecerea împreună cu Christos ni-a fost făgăduită. Omul póte sa fie biciuit, și totușĭ nu cade; omul dispreţueșce mórtea, nu tremură de ea, nu se înfricoșază, nu pofteșce maĭ mult de cât are. Așa ca aceĭ carĭ nu sunt astfeliŭ, apoĭ sunt maĭ reĭ de cât necuvêntatórele. Când prisoseșcĭ póte în cele corporale, eară în cele spirituale nu, când nu aĭ calitățĭ sufleteșcĭ, apoĭ cum nu eștĭ maĭ rĕŭ de cât animalele necuvêntătóre? Adă acum la mijloc vr'unul, care în rĕutate a întrecut pe necuvêntătóre, unul dintre aceĭ carĭ trăiesc în dezmerdărĭ și prin răpirĭ. Eĭ bine, iată că calul este maĭ voinic de cât el, porcul selbatec maĭ puternic, epurile maĭ iute la fugă, păunul maĭ frumos, lebăda cu voce maĭ frumósă, elefantul cu mult maĭ mare, vulturul cu vederea maĭ fină, și tóte paserile maĭ bogate de cât el. De unde vine că tu eștĭ demn de a stăpâni animalele necuvêntătóre? Póte că de la rațiune? Dar nu este așa, pentru că acel care nu face us de ea după cum trebuie, este cu mult maĭ reŭ de cât acelea. Pentru că avênd rațiune și totușĭ eștĭ maĭ pejos de ele, apoĭ ar fi fost cu mult maĭ bine dacă de la început nu eraĭ ființă rațională. Căcĭ

nu este tot una: a lua cineva stăpânirea și a o trăda, și cu a nu lua din timp. Și cel ce împărățeșce, dacă póte este maĭ rĕŭ de cât unul din garda sa, apoĭ maĭ bine era să nu'șĭ maĭ fi pus pe corpul sĕŭ purpura împărătească. Tot așa și în casul de fața. De aceia sciind noĭ că fără virtute suntem maĭ reĭ de cât animalele necuvêntătóre, să ne exercităm cu ea, ca să devenim óminĭ, și chiar îngerĭ, ca astfeliŭ să ne bucurăm de bunătățile făgăduite, cărora fie a ne învrednici, prin charul și filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Decĭ iubițiĭ meĭ, precum tot-deauna ațĭ ascultat, nu numaĭ precum când eram de fața, ci cu mult maĭ vîrtos când sunt departe, cu frică și cu cutremur mântuirea vóstrĕ o lucrațĭ, că Dumnedeŭ este care lucrează întru voĭ, și ca să voiți și ca să lucrațĭ pentru buna voință. Tóte le facețĭ, fără de cârtirĭ și fără de îndoirĭ, ca să fițĭ fără de prichană și întregĭ, fiĭ luĭ Dumnedeŭ partașĭ, în mijlocul neamuluĭ celuĭ îndărătnic și resvrătit, între care să străluciți ca niște luminătorĭ în lume, cuvêntul vieţeĭ cuprindênd, spre laudă mie în diua luĭ Christos“ (Cap. 2, 12—16).

Sfătuirile tot-deauna trebuie a se face la un loc cu laudele, căcĭ atuncĭ ele devin bine primite, de óre-ce îndemnăm pe ceĭ sfătuițĭ în propriul lor interes, ceia ce și Pavel a facut aicĭ. Și priveșce încă cu câtă înțelepciune. „Decĭ iubițiĭ meĭ“ dice. Nu li-a spus simplu cĭ ațĭ ascultat, ci maĭ 'ntêiŭ 'i laudă, căcĭ dice „precum tot deauna ațĭ ascultat“, adecă «imitațĭ, vĕ rog, nu pe alțiĭ, ci pre voĭ înși-vĕ». „Nu numaĭ precum când eram de fața, ci cu mult maĭ vîrtos când sunt departe.“ «Si

de ce óre cu mult maĭ vîrtos în lipsa mea? Fiind-că póte atuncĭ credeațĭ că e bine de a face totul pentru respectul și sfiala ce o aveațĭ către mine, acum însĕ nu. Decĭ dacă, acum se probează că voĭ continuațĭ, și încă cu indoită putere în faptele cele bune, de aicĭ se invedereazâ că și atuncĭ nu pentru mine vĕ supuneațĭ, ci pentru Dumnedeŭ. Nu facețĭ aceasta, ca să ascultațĭ de mine, ci ca cu frică și cutremur să lucrațĭ mântuirea vóstrĕ. Nu e cu putință ca fără frică să facă cineva, saŭ să arate ceva măreț și nobil.» Și nu a dis numaĭ frică, ci „și cu cutremur" ceia ce este intensitatea fricei. O astfeliu de frică avea Pavel, pentru care și dicea: „Mĕ tem ca nu cumva altora propoveduind, insumĭ să mĕ fac netrebnic" (I Corinth. 9, 27). Dacă în cele pămênteșcĭ nu e cu putință de a reuși fără frică, apoĭ cu cât maĭ vîrtos în cele duchovniceșcĭ? Pentru că spune'mĭ: cine a învățat carte fără de frică? Cine a ajuns meseriaș experient fără de frică? Decĭ, dacă acolo unde nu pîndeșce diabolul, ci numaĭ lenea, și e trebuință de frică, ca astfeliŭ să alungăm lenea naturală, dar încă unde e nevoe de atâta luptă, unde sunt atâtea pedice, cum să fie cu putință de a ne mântui fără de frică? Dară cum și în ce feliŭ să fie aceasta frică? Dacă vom avea în minte, că Dumnedeŭ este de față, că tóte le aude, tóte le vede, nu numaĭ cele săvêrșite saŭ vorbite, ci și tóte cele din inimă și din fundul cugetuluĭ nostru. „Că el este judecător cugetelor și gândurilor inimeĭ" (Ebr. 4, 11). Dacă noĭ stăm astfeliŭ, nimic rĕŭ nu vom face, nimic rĕŭ nu vom vorbi, și nicĭ chiar nu vom cugeta. Spune'mĭ, te rog; dacă aĭ fi vecĭnic lângă Rege, óre nu aĭ sta cu frică? Și tu cum de ședĭ lungit în fața luĭ Dumnedeŭ, și rîdĭ, și nu te sfieșcĭ, nicĭ nu tremurĭ? Nu disprețui răbdarea luĭ, căcĭ el îndelung rabdă ca să te aducă la pocăință. Când mănâncĭ, închipui-țĭ pe Dumnedeŭ în fața ta, pentru că chiar și este de față; când voeșcĭ a te culca, când te înfuriezĭ, când de desfătezĭ, când răpeșcĭ lucrul altuia, când în fine facĭ orĭ-ce din acestea, închipui-țĭ pe Dumnedeŭ de față, și atuncĭ nicĭ odată nu te veĭ face de rîs, nicĭ odată nu te veĭ aprinde de mânie. Dacă aĭ vecĭnic aceasta în cugetul tĕŭ, vecĭnic veĭ fi cu frică și grózâ de pĕcat, ca unul ce te găseșcĭ alăturĭ de împăratul a tóte. Architectul, fie el cât de experient, și chiar cel maĭ bun dintre architecțĭ, totușĭ stă cu frică, ca nu cumva să cadă de pe clădirea ce o face. Și tu aĭ credut, aĭ făcut multe bunătățĭ, te aĭ ridicat la înălțime; păzeșce-te decĭ ca să staĭ în siguranță; aĭ

ochiul deschis şi fiĭ cu frică să nu cadĭ, căcĭ multe sunt duchurile cele viclene, care voesc să te arunce jos. „Sluijiţĭ, dice, Domnuluĭ cu frică şi vĕ bucuraţĭ luĭ cu cutremur“ (Ps. 2, 11). Dară cum óre este cu putinţă a fi cineva vesel, în acelaşĭ timp şi cuprins de frică? Cum e cu putinţă de a se găsi veselie unită cu cutremur? Acéasta este singura bucurie: când facem binele asa fel, ca şi cum ne am afla făcênd ceva cu cutremur, numaĭ atuncĭ ne bucurăm. „Cu frică şi cu cutremur mântuirea vóstrĕ o lucraţĭ.“ (Μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε). Vedeţĭ că el n-a dis simplu ἐργάζεσθε = lucraţĭ, ci „κατεργάζεσθε“ adecă lucraţĭ cu multă băgare de seamă, cu multă sirguinţă. Şi fiind-că a spus „cu frică şi cu cutremur“ priveşce cum linişteşce frica lor, căcĭ iată ce dice: „că Dumnedeŭ este care lucrează întru voĭ“, ca şi cum pare că ar dice: «nu te teme, căcĭ am dis „cu frică şi cu grózá“, căcĭ nu am spus aceasta ca să vĕ împedic, ca să vĕ închipuiţĭ că virtutea ar fi greŭ de îndeplinit, ci ca să fiţĭ cu băgare de seamă, ca să nu fiţĭ distraţĭ. Când aceasta este, Dumnedeŭ totul lucrează, tu numaĭ să fiĭ cu curaj.» „Că Dumnedeŭ este care lucrează întru noĭ.“ Decĭ dacă el lucrează, trebuie ca şi voĭ să conlucraţĭ cu el, avênd pentru aceasta bună voinţă concentrată vecĭnic la fapta bună, strînsă şi pironită numaĭ la aceasta. „Că Dumnedeŭ este care lucrează întru voĭ, şi ca să voiţĭ, şi ca să lucraţĭ pentru buna voinţă.“ «Dar dacă el lucrează în noĭ ca să voim, saŭ maĭ bine dis până şi a voi, apoĭ cum de ne maĭ îndeamnă la aceasta? Dacă chiar şi a voi el o face, de geaba ni maĭ spuĭ că aţĭ ascultat, căcĭ nu ascultăm, ci suntem mişcaţĭ automatic; degeaba spuĭ că să fim cu frică şi cu cutremur, dacă totul este a luĭ Dumnedeŭ.» Aceasta s-ar putea obiecta în casul de faţă. Insĕ tu priveşce ce respunde apostolul: «Nu pentru aceasta am spus „că el este care lucrează întru voĭ, şi ca să voiţĭ, şi ca să lucraţĭ“, ci am voit ca să împrăştiŭ frica vóstrĕ. Dacă voeşcĭ, numaĭ atuncĭ Dumnedeŭ va lucra. Nu te teme, şi nicĭ să te leneveşcĭ, căcĭ el ni dă şi bună-voinţă pentru lucru, şi energie în acelaş timp.» In fine, când noĭ voim, atuncĭ şi el va spori voinţa nóstrĕ, precum de ex.: voesc a face un bine óre-care; el mi-a însuflat a face acest bine, şi tot el

este care lucrează de a voi.“ Saŭ că póte dice aceste cuvinte din multă evlavie, dupre cum face şi atuncĭ când numeşce faptele nóstre cele bune darurĭ. Decĭ, dupre cum atuncĭ când el le numeşce darurĭ, nu ne lipseşce de liberul arbitru, ci îl lasă in noĭ, tot aşa şi când dice că Dumnedeŭ este care lucrează în noĭ, nu ne lipseşce de liberul arbitru, ci arată că de la reuşita unuĭ lucru, capătăm înclinarea de a voi maĭ mult acel lucru. Pentru că dupre cum a face ceva devine din înclinarea de a face, tot aşa şi a nu face, devine din înclinarea de a nu face. Aĭ dat eleimosină? Maĭ mult încă aĭ aţîţat pofta de a da eleimosină. Nu aĭ dat? Maĭ mult încă te veĭ întări în deprinderea de a nu da. Aĭ fost sobru într'o di? Aĭ pare-că un îndemn de a fi aşa şi a doua di. Te-aĭ trândăvit? Cu acеasta aĭ sporit trândăvia. „Când vine necredinciosul întru adâncul rĕutăţilor nu bagă samă“ (Prov. 18, 3). Decĭ precum când ajunge în adâncul reutăţilor nu bagă samă şi dispreţueşce totul, aşa şi când ajunge în adâncul bunătăţilor el se sileşce şi se încearcă încă de a progresa în bine. Dupre cum acela împetrindu-se devine încă maĭ trândav, aşa şi acesta pricepĕnd mulţimea bunătăţilor devine mai serios, de teamă ca un cumva să piardă totul. „Pentru buna voinţă“ dice, adecă pentru dragostea, pentru mulţămirea luĭ, ca astfeliŭ să se facă ceia ce el doreşce, ca să se facă după voinţa luĭ. Aicĭ arată că el lucrează mult, şi prin urmare ne face de a prinde curaj. El voeşce ca noĭ să vieţuim după dorinţa sa; dar dacă voeşce, negreşit că şi lucrează in acest scop, şi va lucra în orĭ-ce mod; cu alte cuvinte voeşce ca noĭ să vieţuim corect. Acum aĭ vĕdut, că nu mi se răpeşce liberul arbitru?

„Tóte le faceţĭ fără de cârtirĭ şi fără de îndoirĭ“, dice. Fiind-că diabolul nu póte a vĕ împedeca de a face bine, voeşce în alt mod a 'şĭ deşărta ura luĭ asupra vóstrĕ. Dacă nu iubirea de slavă deşartă, dacă nu lipsa de minte, dacă nu póte nimic din acestea, apoĭ cel puţin a băgat în sufletul celor slabĭ cârtirea, saŭ de nu nicĭ aceasta, apoĭ măcar disputa. Şi acum priveşce cum tóte acestea le curăţă Pavel. A spus despre umilinţă ceia ce a spus, combătĕnd uşurinţa, saŭ lipsa de seriositate; a spus despre slava deşartă, căcĭ la aceasta se referă când dice: „nu numaĭ precum când eram de faţă“, eară-aicĭ spune despre cârtire şi analisarea amănunţită a faptelor. Dară de ce óre în epistola

către Corintheni combătênd această patimă, aduce de exemplu pe Israilteni, pe când aici nimică din acestea n-a spus, ci numai că îi atinge? Pentru că acolo faptul deja îndeplinit era de acest-feliŭ, şi de aceia a avut nevoe de a deschide rana şi a li da o dojană mai mare,—pe când aici sfătuieşce ca să nu se întâmple nimic. Pe cei ce nu greşise cu nimic, era de prisos de a-i atinge mai tare, fiind-că povăţuindu-i la umilinţă, el n-a pus la mijloc exemplul cel din evanghelie, unde cei mândri aŭ fost pedepsiţi, ci sfatul ce li dă aici e basat pe însăşi iubirea lui Dumneḑeŭ către om, pentru care vorbeşce cu dênşii ca către fiinţi libere, ca către fii adevĕraţi, şi nu ca către sclavi. La faptele cele bune, cel recunoscătoriŭ şi nobil este îndemnat cu exemple din faptele deja săvêrşite, pe când cel nerecunoscătoriŭ nu cu astfeliŭ de exemple este înfricoşat, ci cu exemple trase din faptele cele vrednice de pedeapsă; unul cu fapte de cinste, cel-l-alt cu fapte demne de pedepsit. De aceia scriind Ebreilor ḑicea, punênd pe Isav la mijloc: „Care pentru o mâncare, 'şi-a vîndut dreptul celui întêi născut“, şi earăşi: „De se va îndoi, nu va bine-voi sufletul meŭ întru dênsul“ (Ebr. 12, 16. 10, 38). Şi între Corintheni eraŭ mulţi cari curviaŭ, pentru aceia şi ḑicea: „Nu cumva earăşi dacă voiŭ veni, să mĕ smeriască Dumneḑeul meŭ, şi să plâng pe mulţi cari aŭ greşit mai 'nainte, şi nu s-aŭ pocăit de necurăţenia, şi curvia şi spurcăciunea care aŭ făcut“ (II Corinth. 12, 21).

„Ca să fiţi, ḑice, fără de prichană şi întregi“, adecă fără ponos şi nevinovaţi, căci cârtirea nu puţină pată pune pe un astfeliŭ de suflet. Dar óre ce înseamnă: „fără îndoire“? Adecă fără întrebări de feliul acesta: «óre aceasta este bine? óre nu este bine? Să nu vĕ îndoiţi, ḑice, să nu censuraţi faptele în zadar, chiar durerea de ar fi, chiar obosală, sau ori-ce de acest feliŭ». Nu a ḑis «să nu fiţi pedepsiţi», căci pedeapsa stă în fapta cea rea, eară aceasta o a arătat în epistola către Corintheni,—dară aici nimic nu a spus de acestea, ci „ca să fiţi fără de prichană şi întregi, fii lui Dumneḑeŭ curaţi, în mijlocul neamului celui îndărătnic şi răsvrătit, întru care să străluciţi ca nişce luminători în lume, cuvêntul vieţei cuprinḑênd spre laudă mie în ḑiua lui Christos“.

[1]) Aĭ vĕḑut cum ĭĭ învaţă de a nu cârti? Astfeliŭ decĭ, a cârti este fapta celor nerecunoscĕtorĭ şi fără simţire. Care fiŭ, spune 'mĭ, ostenindu-se în trebile tatăluĭ sĕŭ, cârteşce în timp ce se osteneşce şi cu ale sale propriĭ? Inţelegĭ, forte bine, că pentru tine însu-ţĭ te obosescĭ, pentru tine însu'ţĭ adunĭ. Particularitatea de a cârti este a acelora cariĭ se obosesc 'pentru alţiĭ, şi pentru alţiĭ muncesc; dară tu carĭ adunĭ pentru sine'ţĭ, de ce cârteşcĭ? Că averea ta nu sporeşce? Cel ce lucrează de bună voea sa, şi nu silit, de ce cârteşce? Maĭ bine este de a nu maĭ lucra nimic, de cât a lucra cu cârtire, de óre-ce se perde şi ceia ce a fost făcut deja. Dar nu veḑĭ, că şi în casele nóstre particulare acelaşĭ lucru îl facem tot-deauna, aceiaşĭ ḑicem vecĭnic: «maĭ bine nu maĭ făceaĭ aceasta, de cât să cârteşcĭ»? Şi de multe orĭ preferăm a ne lipsi de serviciŭ, de cât a suferi cârtirĭ. Urîcios lucru este cârtirea, căcĭ ea este vecină cu blasfimia. Cârtirea este o nerecunoşcinţă mare, de aceia ceĭ ce sunt stăpâniţĭ de ea sunt demnĭ de pedeapsă. Cel ce cârteşce este nerecunoscĕtoriŭ către Dumneḑeŭ, eară cel ce este nerecunoscĕtoriŭ către Dumneḑeŭ, este blasfemătoriŭ de Dumneḑeŭ. Maĭ cu samă pe atuncĭ eraŭ ispite incontinue, primejdiĭ ce se ţineaŭ lanţ, nicĭ o linişte, nicĭ o mulţămire, şi din tóte părţile curgeaŭ nenorocirile, — pe când acum linişte profundă, uşurinţă în tóte. Decĭ, de ce cârteşcĭ? Că eştĭ sărac? Dar gândeşce-te la Iob. Că eştĭ bolnav? Dar ce este dacă şi tu, cunoscĕnd în sine'ţĭ atâtea bunurĭ şi succese câte şi acel sfînt, te-aĭ îmbolnăvit ca şi acela? Gândeşce-te la acela, că multă vreme fiind plin de bube rele, şedea afară pe gunoiŭ şi'şĭ ştergea cu un hârb puroiul din bubele sale. „Şi trecĕnd vreme multă a ḑis către Iob femeia luĭ: până când veĭ răbda, ḑicĕnd iată voiŭ aştepta încă puţină vreme? Ḑi vr'un cucuvĕnt către Domnul şi morĭ" (Iob. 2, 9). Dară póte că a murit copilul tĕŭ? Şi ce este, dacă pe toţĭ i-aĭ perdut prin o mórte grozavă, ca şi acela? Voĭ şciţĭ că este o mare mângăere de a sta pe lângă cel bolnav şi pe patul morţiĭ, de a-ĭ închide gura şi ochiĭ, de a te atinge de barba luĭ şi a'l mângâea, de a asculta în fine cele maĭ de pe urmă cuvinte ale muribunduluĭ. Dară de nimic din acestea nu s-a învrednicit dreptul Iob, căcĭ toţĭ aĭ seĭ aŭ fost de-

[1]) *Partea morală.* Tóte cele care contribuiesc spre mântuirea nóstrĕ, noĭ să le facem fără cârtire. *(Veron.)*

odată îngropaţĭ sub dărîmăturile caselor! Şi ce spun? Óre ţi s-a poroncit de a sfăşia pe fiul tĕŭ, şi a'l sacrifica, dupre cum s-a poroncit aceluĭ prea ferecit patriarch, şi să'l vedĭ ardênd pe altar? Cine a clădit altarul? Cine a pus pe el lemne, şi cine l-a împedecat de a'l sacrifica? Dar póte te iaŭ în rîs unia? Şi ce este, dacă audĭ de acestea din partea prietenilor veniţĭ spre a te mângâea? Noĭ acum avem multe pĕcate, şi cu drept cuvênt suntem luaţĭ în rîs,—pe când atuncĭ acel drept, acel iubitoriŭ de Dumnedeŭ, acel om fără reutate, el care fugia de orĭ-ce faptă rea, audia de la prietenii sei tot lucrurĭ contrare acestora. Dar ce este, spune'mĭ, dacă aĭ audit pe femeia ta luându-te în rîs şi dicênd: „Eară eŭ rătăcesc ca o slujnică, umblând din loc în loc, şi din casă în casă aşteptând până va apune sórele, ca să mĕ odihnesc de ostenele“ (Iob. 2, 9)? Şi de ce vorbeşcĭ acestea, femee fără de minte? Nu cumva póte bărbatul teŭ este causa acestor rele? Nu este el, ci diabolul. „Ci di vr'un cuvênt către Domnul, dice, şi morĭ.“ Apoĭ, dacă el ar dice un cuvênt către Dumnedeŭ şi ar muri, tu óre aĭ fi într'o stare maĭ bună? Nu este o bólă maĭ grozavă ca aceasta, chiar de aĭ spune miĭ de bóle. Astfeliŭ era, că nu putea trăi nicĭ în casă, şi nicĭ în mansardă (ὑπωρόφιον), astfeliŭ era, că toţĭ se păziaŭ de cel bolnav. Dacă el nu ar fi avut o bolă incurabilă, nu ar fi stat afară de cetate, fiind într'o stare cu mult maĭ rea de cât ceĭ loviţĭ de lepră. Aceştia intră şi în case, şi vorbesc împreună, pe când acela şedea într'una sub ceriul liber, pe o movilă de gunoiŭ, gol cu desăvêrşire, căcĭ nu putea a se îmbrăca cu nimic. „Şi se mistuie trupul meŭ de putrejunea vermilor, şi rezemându-mĕ m'oiŭ grunziĭ pămêntuluĭ de puroiŭ“ (Iob. 7. 5). Óre tóte acestea nu-ĭ adăoga încă la durerile ce le avea? Corpul luĭ scotea din el vermĭ şi puroiŭ, şi aceasta nu pe un timp, ci incontinuŭ. Vedeţĭ cum numaĭ audul acestora pare-că v-a amorţit? Decĭ dacă nu sunt de suferit acestea nicĭ de a fi audite, apoĭ de a le vedea sunt de suferit? Decĭ dacă nu sunt de suferit nicĭ de a fi vĕdute, apoĭ cu atât maĭ mult de a suferi asemenea bólă. Şi cu tóte acestea a suferit dreptul Iob, nu pe timp de douĕ saŭ treĭ dile, ci pe timp îndelungat, şi totuşĭ n-a pĕcătuit nicĭ măcar cu buzele sale. Dară tu care anume bólă de feliul aceştia aĭ a'mĭ arăta? Óre o astfeliŭ de bólă nu este cu mult maĭ rea de cât schilogirea membrelor corpuluĭ? „Că vĕd că put bucatele mele, cum pute

leul“ (Ibid. 6, 7). Şi nu numaĭ atâta, dară chiar şi nóptea şi somnul, ceia ce pentru alţiĭ e spre odihnă, luĭ nu-ĭ aduceaŭ nicĭ o linişte, ci din contra eraŭ maĭ grozave de cât orĭ-ce tortură. Căcĭ ascultă'l pe dênsul ce spune: „Atuncĭ mĕ înfricoşezĭ, şi cu vedeniĭ mĕ îngrozeşcĭ... Când se face ḑiuă, ḑic când va fi sară?“ (Ibid. 7, 14. 4). Şi nu numaĭ atâta, dară şi părerea multora de dênsul încă îl amăra, căcĭ îl găsiaŭ vinovat de miĭ de rele. Ascultă cum îĭ spuneaŭ până şi prieteniĭ luĭ: „Încă nu aĭ pătimit după dreptate, pentru cele ce aĭ greşit“ (Iob. 11, 6), pentru care şi ḑicea dênsul: „Eară acum mĕ batjocuresc ceĭ maĭ tinerĭ, acum mĕ dojenesc în parte, pre aĭ cărora părinţĭ nu-ĭ băgam în seamă, şi nu-ĭ socoteam vrednicĭ să-ĭ pun cu câniĭ vitelor mele“ (Ibid. 30, 1). Óre aceasta nu este maĭ grozav de cât miĭ de morţĭ? Însĕ de şi impresurat de o aşa furtună grozavă, care se ridica vecĭnic asupra luĭ, într'o astfeliŭ de întunecime de norĭ, de fulgere şi trăsnete, vecĭnic cuprins de ameţală, ca acel învêrtit de un ciclon saŭ de un virtej de vênt, el totuşĭ a rĕmas acelaşĭ neîncovoiat, şeḑênd în mijlocul aceleĭ furtunĭ grozave în cea maĭ complectă linişte, şi nu a cârtit. Şi tóte acestea s-aŭ petrecut înainte de char, maĭ 'nainte de a se vorbi ceva despre înviere, maĭ 'nainte de a se vorbi de gheena şi de pedeapsă. Noĭ însĕ, auḑind şi pe profeţĭ, şi pe apostolĭ, şi pe evangheliştĭ, şi vĕḑênd în acelaşĭ timp miĭ de exemple, şi învăţând tóte cuvintele cele despre învierea morţilor, totuşĭ suntem nemulţămiţĭ, de şi póte nimenĭ dintre noĭ nu are a spune atâtea nenorocirĭ ca aceia. Dacă póte a perdut averea cineva, nu a perdut însĕ feciorĭ şi fete atâtea, câte a perdut el, şi dacă póte a perdut, póte că a şi pĕcătuit, — pe când acela în mijlocul sacrificiilor fiind, în mijlocul serviciuluĭ ce aducea luĭ Dumneḑeŭ, şi iată că deodată a perdut totul. Dacă póte şi tu veĭ fi perdut averea şi tot pe atâţa feciorĭ şi fete ca şi el, ceia ce este imposibil, nu te-aĭ tîrît însĕ pe pămênt, şi nicĭ nu aĭ sfărîmat bulgăriĭ de ţerină cu puroiul ieşit din bubele de pe trup, şi dacă póte aĭ pătimit şi aceasta, totuşĭ n-aĭ vĕḑut pe prieteniĭ teĭ batjocurindu-te, ceia ce maĭ ales este cu mult maĭ grozav, de cât tóte nenorocirile din lume. Dacă noĭ ne supărăm pe ceĭ ce ne mângâe în nenorocirĭ, şi carĭ ni daŭ speranţe bune, dar apoĭ cu ceĭ ce ne batjocuresc ce nu suntem în stare a face! Dacă ceia ce spune

Psalmistul: „Am aşteptat pre cel ce s-ar mâhni cu mine, şi nu era, şi pre cel ce m'ar mângâia, şi n-am aflat“ (Ps. 68, 24) este grozav şi de nesuferit, dar încă de a intimpina batjocuritorî, în loc de mângâitorî, cu cât maî grozav? „Mângâitorî celor reî, ḑice, sunteţî toţî“ (Iob. 16, 2). Dacă acestea vecînic le avem în mintea nóstrě, dacă ne-am gândi la ele, nu ne-ar întrista nimic din cele presente, gândindu-ne la acel atlet, la acel suflet maî tare de cât diamantul, la acea judecată vîrtósă şi tare ca oţelul. Ca şi cum era îmbrăcat cu un corp de oţel saŭ de peatră, aşa le suferia el tóte cu curaj şi cu răbdare.

Acestea înţelegêndu-le, iubiţilor, tóte să le facem fără cârtirî şi fără de îndoele. Facî vr'un bine, şi apoî cârteşcî? De ce? Ce silă te face a cârti? «Dară, ḑicî tu, ceî de prim-prejur mě silesc de multe orî de a cârti», căcî la aceasta a făcut şi el alusiune când a ḑis «în mijlocul neamuluî celuî îndărătnic şi resvrătit» — dară tocmaî aceasta e de admirat, de a nu suferi nimic de acest feliŭ, care ne-ar putea întărîta. Şi stelele strălucesc în timp de nópte, şi la întuneric se věd, şi aceasta întru nimic nu le vatămă frumuseţa lor, ci încă maî strălucitóre se arată, — pe când dacă este lumină, nu se věd atât de frumóse. Tot aşa şi tu: când trăieşcî împreună cu ceî vicleni, şi totuşî rěmâî cinstit şi corect, apoî atuncî maî mult străluceşcî. Faptul demn de admirat acesta este, de a deveni fără de prihană. Decî pentru ca să nu rěspundă iî de feliul acesta, el iî pre'ntîmpină spunêndu-li să fie fără de prihană. Dară ce înseamnă „cuvêntul vieţeî cuprinḑênd“? Adecă avênd a vieţui, fiind dintre ceî mântuiţî. Priveşce, cât de degrabă şi pune premiul: luminătoriî, ḑice, aŭ în iî cuvêntul lumineî, voî însě aveţî cuvêntul vieţeî. Ce este „cuvêntul vieţeî“? Adecă avênd sămînţa vieţeî, adecă avênd în voî începutul (σπέρμα ζωῆς) vieţeî. Aşa dar toţî ceî-l-alţî sunt morţî? Aceasta a arătat, căcî dealtfeliŭ şi ceî-l-alţî ar avea în iî cuvêntul vieţeî. „Spre laudă mie“, ḑice, adecă şi eŭ sunt părtaş bunurilor vóstre. Virtutea vóstrě atât de însemnată este, în cât nu numaî că pe voî vě salvează, cî şi pe mine mě face maî strălucit». Dară care laudă, fericite Pavele? Aceia póte că eştî biciuit, că eştî alungat, că eştî batjocurit pentru noî? De aceia ḑice: „In ḑiua luî Christos, că nu în deşărt am alergat, nicî în deşărt m-am ostenit“, ci vecînic a mě bucura, ḑice, că nu în deşărt am alergat. „Ci de mě şi jert-

fesc.“ El nu a ḑis de şi mor, precum ḑicea către Timotheiŭ, scriindu-ĭ: „Că eŭ iată mĕ jertfesc, şi timpul despărţireĭ mele s-a apropiat“. (II Timoth. 4, 6), mângâindu-ĭ pentru despărţirea sa, şi tot-odata învăţându-ĭ de a primi cu mulţămire mórtea pentru Christos. Ca o jertfă mĕ aduc şi eŭ, ḑice. O! fericit suflet; el numeşce jertfă întórcerea lor. Aşa dar e cu mult maĭ bine de a proaduce ca jertfă sufletul, de cât a-ĭ proaduce boĭ. «Dacă deci, pe lângă această proaducere mĕ adaog şi pe mine însu’mĭ ca jertfă, mórtea mea, mĕ bucur.» „Pentru jertfa, ḑice, şi slujba credinţeĭ vóstre, mĕ bucur şi împreună mĕ bucur cu voĭ cu toţĭ, aşijderea şi voĭ vĕ bucuraţĭ, şi împreună vĕ bucuraţĭ cu mine“ (Vers. 17, 18). Dar de ce te bucurĭ împreună cu dênşiĭ? Aĭ vĕḑut că el arată că şi dênşiĭ trebuie a se bucura? «Mĕ bucur că pot fi ca o libaţiune pentru voĭ, şi împreună mĕ bucur, căcĭ mĕ proaduc ca jertfă, şi de aceia şi voĭ vĕ bucuraţĭ, şi împreună vĕ bucuraţĭ, că m-am proadus jertfă. Bucuraţi-vĕ deci împreună cu mine, care mĕ bucur pentru aceasta.» Aĭ vĕḑut deci, că mórtea drepţilor nu de lacrimĭ, ci de bucurie e demnă? Dacă iĭ (drepţiĭ) se bucură, trebuie a ne bucura şi noĭ împreună cu iĭ, pentru că în adevĕr este absurd de a plânge, în timp ce dênşiĭ se bucură. Dar póte veĭ ḑice: ne facem obiceiul. Însĕ aceasta e un pretext, este un motiv nejustificat. Priveşce ce porunceşce el: „Bucuraţi-vĕ şi voĭ, şi împreună vĕ bucurăţĭ cu mine.“ ’Ţĭ facĭ obiceiul? Ce obiceiŭ? Dacă ar fi ca tu să remâĭ aicĭ póte că cu drept cuvênt ḑicĭ acestea; dară când cu puţin după aceasta veĭ ajunge din urmă pe cel ce a plecat, ce obiceiŭ îndeplineşcĭ? Un astfeliŭ de obiceiŭ il face cineva când pentru totdeauna e despărţit de cel plecat dintre noĭ, dar când şi tu veĭ călători pe aceiaşĭ cale, ce obiceiŭ facĭ? Pe ceĭ ce sunt în călătoriĭ de ce óre nu-ĭ plângem? Óre nu după ḑiua ânteia, saŭ cel mult a doua, încetăm de a maĭ fi scârbiţĭ de despărţirea nóstrĕ de dênşiĭ? Dacă îţĭ facĭ obiceiul, apoĭ plânge-l atâta timp numaĭ, cât cere natura. «Nimic nu sufăr, ḑice el, ci încă mă bucur că mĕ duc la Christos, eară voĭ nu vĕ bucuraţĭ? „Bucuraţi-vĕ“, ḑice...

Aşa dar să ne bucurăm şi noĭ, iubiţilor, când videm vr’un drept plecând dintre noĭ, şi cu atât maĭ mult încă vr’unul dintre ceĭ desnădăjduiţĭ. Unul pleacă ca să primiască plata ostenelelor sale, eară cela-l-alt pentru că cu ducerea

uĭ a tăiat din pĕcatele ce era să le maĭ facă. Dară póte să schimba în traiul sĕŭ, ḑicĭ tu. Dacă era să se schimbe, de sigur că nu'l lua Dumneḑeŭ dintre ceĭ viĭ, el care totul iconomisesçe pentru mântuirea nóstră. Decĭ, dacă el era ca să mulţămiască pe Dumneḑeŭ în viitoriŭ de ce óre nu l-a lăsat? Decĭ dacă el nu lasă pe ceĭ ce nu se schimbă, apoĭ cu atât maĭ mult pe ceĭ ce se schimba. Aşa dară de preste tot locul să piară bocetele dintre noĭ, să conteniască orĭ-ce suspin. Pentru tóte să mulţămim luĭ Dumneḑeŭ, fără cârtire tóte să le facem. Să fim veselĭ, să-ĭ mulţămim luĭ, ca astfeliŭ să ne bucurăm şi de vecĭnicile bunătăţĭ, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl, şi cu Sf. Duch se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA X

„Nădăjduesc întru Domnul Iisus că pre Timotheiŭ fără de zăbavă îl voiŭ trimite la voĭ, ca şi eŭ să-mĭ fac inima bună înţelegĕnd cele pentru voĭ. Că pre nimenĭ n-am de un suflet cu mine, care cu tot dinadinsul să se grijască de voĭ. Că toţĭ ale sale caută, eară nu ale luĭ Christos Iisus“ (Cap. 2, 19—21).

A ḑis maĭ 'nainte: „Că cele pentru mine maĭ virtos spre sporul evangheliei aŭ venit, în cât legăturile mele s-aŭ făcut arătate întru Christos în tot divanul“, a ḑis apoĭ „De mĕ şi jertfesc pentru jertfa şi slujba credinţeĭ vóstre“, şi prin acestea el maĭ mult ĭ-a întărit încă în credinţă. Póte că dênşiĭ ar fi presupus, că cuvintele de maĭ 'nainte aŭ fost ḑise pentru încurajarea lor, însĕ ce? «Trimit pe Thimotheiŭ la voĭ» ḑice, de vreme ce dênşiĭ doriaŭ ca să afle cele despre dênsul. Şi de ce óre n-a ḑis ca să aflaţĭ voĭ cele despre mine, ci «ca să mĕ veselesc aflând eŭ cele despre voĭ»? Maĭ 'ntêiŭ, pentru că cele despre dênsul urma a li vesti lor — maĭ 'nainte de sosirea luĭ

Timotheiŭ—Epafrodit, pentru care și ḑice: „De folos lucru am socotit pe Epafrodit a-l trimite la voĭ“ (vers. 25), eară pe de altă parte pentru că el doria cu aprindere a afla cele despre dênșiĭ. Acest Epafrodit stătuse maĭ mult timp din causa bóleĭ pe lângă apostol, așa că dorința apostoluluĭ de a afla cele despre dênșiĭ, era justificată. Priveșce acum, cum el atribuie totul luĭ Christos, până și trimiterea luĭ Timotheiŭ, căcĭ ḑice: „Nădăjduesc în Domnul Iisus“, adecă am încredere că Dumneḑeŭ îmĭ va înlesni aceasta „ca și eŭ să'mĭ fac inima bună înțelegênd cele pentru voĭ“. «Precum v-am reincurajat pre voĭ, ḑice, auḑind despre acestea, adecă că evanghelia s-a respândit, că dușmaniĭ eĭ s-aŭ rușinat, că prin ceia ce voiaŭ dênșiĭ a vĕ vătăma, prin aceia tocmaĭ aŭ remas rușinațĭ, precum acestea mi le doriațĭ mie, tot așa și eŭ doresc a afla cele pentru voĭ „ca și eŭ să-mĭ fac inimă bună înțelegênd cele pentru voĭ“. Aicĭ arată că dênșiĭ trebuia să se bucure de legăturile luĭ, și lor să urmeze, căcĭ legăturile acelea 'ĭ causaŭ luĭ mare plăcere. Când el ḑice „ca și eŭ să'mĭ fac inimă bună“ aceasta arată, adecă precum și voĭ. Vaĭ! câtă dorință avea de Macedonia! Și Thesalonicenilor tot aceiașĭ mărturiseșce, când ḑice: „Eară noĭ fraților, remânênd sirimani de voĭ pentru un timp“[1]) (I Thesal. 2, 17), eară aicĭ: „Nădăjduesc, ḑice, a trimite pe Timotheiŭ, ca să cunosc cele pentru voĭ“, ceia ce e o vie dovadă de cea maĭ mare îngrijire din parte-ĭ. Când el nu putea să se ducă trimitea pe discipulĭ, neputênd răbda de a fi în necunoșcință despre dênșiĭ nicĭ chiar pentru un timp scurt. Nu tot-deauna, și nu tóte le afla el cu spiritul, și aceasta cu drept cuvênt, căcĭ dacă s-ar fi convins despre aceasta discipuliĭ, ar fi devenit fără sfială; acum însĕ închipuindu-șĭ póte că el sĕ află în complectă necunoșcință de dênșiĭ, corectarea lor devenia maĭ ușóră și cu maĭ mult merit în acelașĭ timp. Dară prin aceasta el iĭ face maĭ bagătorĭ de samă încă, căcĭ prin expresiunea „ca și eŭ să-mĭ fac inimă bună“ la aceasta tinde. Prin aceasta decĭ, el ĭ-a făcut maĭ serioșĭ, ca astfeliŭ sosind Timotheiŭ acolo să nu afle lucrurĭ contrare

[1]) Expresiunea din original „πρὸς καιρὸν ὥρας“ nu înseamnă *la vreme de un ceas*, cum se găseșce în edițiunea de Buzeu, ci *pentru un timp óre-care*. Este aicĭ un elenism, care nu se traduce ad-litteram. (Trad.)

aşteptărilor luĭ. Se vede că şi aicĭ face us de acelaşĭ metod, pe care l-a întrebuinţat faţă de Corinthenĭ, când şi-a amânat ducerea sa între dênşiĭ, cu scop de a se corecta, pentru care li scria: „Cruţându-vĕ pre voĭ n-am venit până acum în Corinth“ (II Corinth. 1, 23). Dragostea nu se arată numaĭ prin faptul că li face cunoscut cele atingătóre de el, ci şi prin faptul că el caută să afle despre dênşiĭ — şi aceasta e grija de căpetenie a unuĭ suflet care se îngrijaşce şi vecĭnic se gândeşce la obiectul iubit. Prin faptul că li trimite pe Timotheiŭ, el îĭ şi cinsteşce mult. Dară ce spuĭ Pavele? Trimiţĭ pe Timotheiŭ? Cum aceasta? Da, respunde el; „că pre nimenĭ n-am de un suflet cu mine“, adecă care să îngrijască ca şi mine, „care cu tot dinadinsul să se îngrijască de voĭ“. Aşa dară nu avea pe nimenĭ dintre ceĭ de pe lângă dênsul? Da, pe nimenĭ de un suflet cu el, adecă, «deopotrivă cu mine îngrijindu-se şi interesându-se pentru voĭ. Şi nicĭ că ar prefera cineva, dice, de a'şĭ alege această cale, tocmaĭ din această causă.» Ar fi putut ca să trimită şi pe alţiĭ, însĕ nimenĭ nu era aşa după cum doria el, afară de Timotheiŭ. «Cel care vĕ iubeşce pre voĭ ca şi mine, este Timotheiŭ», dice; de unde urmează că a fi de un suflet cu el, înseamnă de a iubi pe discipuli deopotrivă cu el. „Care să se îngrijască, dice, cu tot dinadinsul de voĭ“, adecă părinteşce. „Căcĭ toţĭ ale sale caută, eară nu ale luĭ Christos Iisus“, adecă, fie care îşĭ caută liniştea sa şi cum ar putea să fie în siguranţă, ceia ce scria şi luĭ Timotheiŭ. Dară óre din ce causă să plânge el de acestea? Ca să ne învăţăm noĭ ceĭ ce le audim, ca nu cumva să cădem în astfeliŭ de greşele; ca să ne învăţăm de a nu căuta numaĭ liniştea şi molătatea, căcĭ cel ce caută liniştea, nu caută ale luĭ Christos, ci ale sale propriĭ. Aşa dară trebuie a se pregăti cineva pentru orĭ-ce suferinţă, pentru orĭ-ce nenorocire. „Că nevoinţa luĭ, dice, o şciţĭ, că precum unuĭ tată fiul, împreună cu mine a slujit întru evanghelie.“ «Şi nu o spun aceasta numaĭ eŭ, ci „şi voĭ şciţĭ că împreună cu mine a slujit întru evanghelie“. Pune aicĭ ca exemplu pe Timotheiŭ cu drept cuvênt, ca astfeliŭ să se bucure de mare cinste din partea lor. Aceasta o face şi faţă de Corinthenĭ, când li dice: „Nimenĭ să nu-l defaime, că lucrul Domnuluĭ lucrează ca şi mine“ (I Corinth. 16, 10) nu dóră că se îngrijaşce

de el, ci de dênşiĭ, adecă de ceĭ ce-l primesc pe el, ca astfeliŭ plata lor să fie mare. „Pe acesta dar nădăjduiesc să-l trimit îndată, după ce voiŭ videa cele pentru mine“ (Stih. 23), adecă când voiŭ videa resultatul la care am ajuns, şi ce sfîrşit vor lua împrejurările prin care eŭ trec acum. „Dar am nădejde în Domnul, că şi eŭ fără de zăbavă voĭ veni la voiŭ“ (Stih. 24). «Aşa dară nu de aceia îl trimit la voĭ, ca cum eŭ nu am a veni, ci pentru ca să 'mĭ fac inima bună cunoscênd cele pentru voĭ, ca astfeliŭ să nu fiŭ în necunoşcinţă în acest interval.» „Am nădejde în Domnul“, ḑice. Priveşce cum el totul atribuie luĭ Dumneḑeŭ, şi nimic nu vorbeşce din propria sa cugetare. Nădăjduiesc în Domnul, adecă dacă Dumneḑeŭ voeşce.

„Eară de folos lucru am socotit, ca pre Epafrodit fratele şi conlucrătoriul, şi ostaşul cel dimpreună cu mine“ (Stih. 25). Priveşce cum şi pe acesta îl trimite la dênşiĭ tot cu aceleaşĭ laude, ca şi pre Timotheiŭ. Pe acela îl recomanda din două puncte de videre, ântêiŭ pentru că îĭ iubea într'atât, în cât „cu tot dinadinsul se va îngriji de dênşiĭ“ şi al doilea că a slujit întru evanghelie, —eară pe acesta (Epafrodit) tot din acel punct de videre, tot din aceiaşĭ causă l-a lăudat Şi cum l-a lăudat? A-l numi frate şi conlucrătoriŭ, şi încă nu s-a mărginit numaĭ aicĭ, ci l-a numit şi ostaşul cel împreună cu el, este dovadă că el participase la tóte primejdiile apostoluluĭ, şi că şi dênsul a mărturisit aceleaşĭ ca şi apostolul. Expresiunea împreună ostaş este maĭ însemnată de cât conlucrătoriĭ căcĭ póte că a conlucrat cu el în lucrurĭ de puţină însemnătate (ἐν ψιλοῖς πράγμασι), pe când în lupte şi în primejdiĭ de loc; aşa că numindu-l aicĭ şi împreună ostaş tocmaĭ aceasta a invederat. „Eară al vostru apostol şi slujitoriŭ al trebiĭ mele a-l trimite la voĭ“, adecă vĕ hărăzim vouĕ dintr'ale vóstre, adecă trimitem vóuĕ pe al vostru, saŭ pe cel ce vĕ învaţă pre voĭ. Apoĭ adaoge multe şi despre dragostea luĭ, ḑicênd: „De vreme ce doria să vĕ vadă pre voĭ pre toţĭ, şi era mâhnit, că aţĭ auḑit că a fost bolnav“ (Stih. 26), şi apoĭ maĭ departe arată gravitatea bóleĭ: „Că a fost bolnav, ḑice, aprópe de mórte, ci Dumneḑeŭ l-a miluit pre el, şi nu numaĭ pre el. ci şi pre mine, ca nu întristare péste întris-

tare să am“ (Stih. 27). De aicĭ apoĭ pregătesce şi alt-ceva, arătând cum şi el scia că era iubit de dênşiĭ, şi acésta nu e puţin lucru pentru cel ce iubeşce. «Aţi auḑit cum el a fost bolnav, ḑice, aţĭ auḑit cum era mâhnit, fiind-că însănătoşindu-se nu a putut să vĕ vadă; dar acum v-a scăpat de întristarea pe care o avéţĭ pentru bóla luĭ». De aicĭ pregăteşce încă şi alt-ceva, adecă că se justifică óre cum, de ce după trecere de multă vreme li-a trimis pe deoparte pe Timotheiŭ, pentru că nu avea pe altul de un suflet cu el, eară pe dealta parte pe Epafrodit, pentru bóla ce avusese. Apoĭ arătând că acea bóla fusese îndelungată şi mult timp îl consumase, ḑice: „Că a fost bolnav aprópe de mórte.“ Aĭ vĕḑut cum Pavel are grijă de a scóte din rădăcină orĭ-ce bănuială din cugetul discipulilor sĕĭ, despre vre-o lenevire saŭ nepăsare de dênşiĭ, şi cum el se încearcă de a-ĭ face ca nicĭ măcar să bănuiască, că dacă n-a venit la dênşiĭ, apoĭ aceasta ar fi fost pentru că nu ĭ-ar fi iubit, saŭ că ĭ-ar fi dispreţuit? Nimic nu póte stimula atât de mult pe discipul, ca aceia de a fi el convins că dascalul seŭ se îngrijaşce de el, că este neliniştit de el, ceia ce este semn de o dragoste neţermurită. „Că aţĭ auḑit, ḑice, că a fost bolnav; că a fost bolnav aprópe de mórte.“ «Şi cum că eŭ nu o ḑic aceasta numaĭ ca pretext ascultaţĭ: „Dar Dumneḑeŭ l-a miluit pre el.“ Ce ḑicĭ aicĭ, o ereticule? [1]) Aicĭ el numeşce milă a luĭ Dumneḑeŭ faptul de a rĕmânea în viaţă, cel ce era să se ducă dintre ceĭ viĭ şi să vină earăşĭ; şi cu tóte acestea dacă lumea este rea, dupre cum ḑicĭ tu, apoĭ nu este milă aceasta, de a rĕmânea cineva întru cel rĕŭ. Dacă către ereticĭ este uşor de a respunde, creştinuluĭ însĕ ce vom rĕspunde? căcĭ şi acesta póte că se îndoieşce şi ḑice, că dacă este cu mult maĭ bine a se elibera cineva şi a fi împreună cu Christos, de ce aicĭ remânerea între ceĭ viĭ e numită ca o milă a luĭ Dumneḑeŭ? Eŭ însĕ voiŭ ḑice: de ce apostolul însuşĭ spune că maĭ de trebuinţă este vóuĕ de a rĕmânea aicĭ? Precum atuncĭ era trebuinţă ca să rĕmână el, tot aşa şi acum era trebuinţă ca să rĕmână Epafrodit, ca la timp să se ducă la Dumneḑeu cu maĭ mult curaj şi cu maĭ multă bogăţie de suflete câştigate aicĭ. Pentru că dacă mórtea luĭ nu s-a în-

[1]) Ereticiĭ la care se adresază Sf. Crisostom, sunt Manicheiĭ. *(Trad.)*

tâmplat acum, de sigur că s-a întâmplat după aceasta, însĕ a câştiga suflete nu este cu putinţă de a o realisa cineva acolo. Cele maĭ multe Pavel le vorbeşce auditorilor după obiceiul comun, şi nu filosofisază peste tot locul, căcĭ cuvêntul luĭ era îndreptat cătră ómini muritorĭ, carĭ încă se temeaŭ de mórte. După aceia arată cât de mult se interesa el de Epafrodit, pe care'l face venerabil, de óre-ce mântuirea acestuia o considera atât de trebuitóre luĭ, în cât miluirea luĭ Dumneḑeŭ cătră Epafrodit o lua ca a sa proprie. De altfeliŭ, şi fără de aceasta viaţa presentă este bună, pentru că dacă nu este bună, de ce considerăm de condamnabilă mórtea prematură, saŭ şi suicidul? ca acolo unde ḑice: „Pentru aceasta între voĭ mulţĭ sunt neputincioşĭ şi bolnavĭ, şi dorm mulţĭ" (I Corinth. 11, 30), pe când viaţa viitóre, omuluĭ rĕŭ nu este maĭ bună, ba încă chiar maĭ rea, eară celuĭ bun este maĭ bună. „Ca nu întristare peste întristare să am", ḑice, la cas dacă nu ar fi scăpat din această bólă şi ar fi murit. De aicĭ se vede cât de mult cinstesce pe Epafrodit.

„Decĭ cât maĭ degrabă l-am trimis pre el" (Stih. 28). Dară ce înseamnă cât maĭ degrabă? Adecă fara amânare, fără zabavă, cu multă grabă, călcând peste orĭ-ce pedică i am poroncit a veni la voĭ, ca să vĕ scape de mâhnirea ce o aveţĭ despre dênsul. Noĭ nu ne bucurăm atât de mult ca să auḑim că ceĭ dorițĭ aĭ noştri sunt sănătoşĭ, pe cât ne bucurăm când îĭ videm, şi cu atât maĭ mult când lucrul se petrece pe neşciute, ceia-ce s-a întâmplat cu Epafrodit. „Decĭ cât maĭ de grabă l-am trimis pre el, ḑice, ca vĕḑêndu-l pre el earăşĭ să vĕ bucuraţĭ, şi eŭ maĭ fără de mâhnire să fiu." Cum însĕ maĭ fără de mâhnire? Adecă, «dacă voĭ vĕ bucuraţĭ, şi eŭ mĕ bucur, şi el se bucură de aceasta, şi eŭ maĭ fără de mâhnire voiŭ fi». Şi nu a ḑis fără de mâhnire, ci maĭ fără de mâhnire, arătând prin aceasta, că nicĭ-odată sufletul sĕŭ nu era slobod de mâhnire. El, care spune: „Cine este neputincios, şi eŭ să nu fiŭ neputincios? Cine se sminteşce, şi eŭ să nu mĕ aprind" (II Corinth. 11, 29), când putea fi slobod de mâhnire? „Primiţi-l drept aceia întru Domnul cu tótă bucuria", ḑice (Stih. 29). Expresiunea întru Domnul înseamnă spiritualminte, adecă cu multă îngrijire; saŭ că póte vorba întru Domnul este egală cu voind Dumneḑeŭ,

primiţi-l cu demnitate ca pre unul dintre sfinţi cu tótă bucuria, precum se cuvine sfinţilor. Tóte acestea îndeamnă a se face pentru folosul lor chiar, şi nicĭ de cum pentru folosul celor trimişĭ, pentru că maĭ mare este caştigul celuĭ ce face aşa, de cât a celuĭ ce se bucură de asemenea cinste. „Şi pre unia ca aceştia întru cinste să-ĭ aveţĭ", adecă primiţi-l pre dênsul cu demnitatea cuvenită sfinţilor. „Căcĭ pentru lucrul luĭ Christos până la mórte s-a apropiat, nebăgând samă de viaţă, ca să împliniască lipsa vóstrĕ a slujbeĭ ceĭ către mine" (Stih, 30). Acest Epafrodit fiind trimis de creştiniĭ din Filippi ca să slujasca luĭ Pavel, a venit la dênsul aducêndu-ĭ şi ajutóre bănescĭ. Cum că a adus cu el şi banĭ, se deduce din citatul de la urmă unde ḑice: „Umplutu-m-am luând de la Epafrodit cele trimise de voĭ" (Cap. 4, 13). Era natural decĭ, ca Pavel să fie amenințat de o aşa de mare primejdie în timpul şedereĭ sale în cetatea Romanilor, în cât chiar ceĭ-ce se apropiaŭ de el să nu pótă face aceasta în siguranţă, ci şi dênşiĭ să se primejduiască apropiindu-se de dênsul, cum se petrecea maĭ ales în primejdiile cele marĭ, şi în gónele cele grozave ale Impăraţilor contra creştinilor. Când cineva causa vre-o supărare Impăratuluĭ şi era aruncat în închisóre, atuncĭ şi familiarilor sĕĭ era închisă orĭ-ce intrare, ceia ce era natural ca şi Pavel să sufere de pe urma acesteĭ măsurĭ. Decĭ Filippeniĭ aŭ trimis la dênsul atuncĭ pe Epafrodit, bărbat curajos, şi care înfrunta orĭ-ce primejdie, ca astfeliŭ să-l slujască, şi în fine să facă tot ceia ce trebuia a face. Două lucrurĭ pune aicĭ apostolul prin care face pe Epafrodit demn de respectat: ânteiŭ, că s-a primejduit până apróре de mórte pentru apostol, şi al doilea că tóte acestea el le-a pătimit ca representant al cetăţeĭ Filippi, şi decĭ este drept a i se calcula resplata celor trimişĭ în primejdiĭ, ca şi cum ar fi fost dacă cetatea îl trimitea ca sol al sĕŭ. Aşa că a'l primi pe dênsul cu bucurie şi a-ĭ mulţumi pentru cele făcute de el, înseamnă a comunica cu ceĭ curajoşĭ, saŭ maĭ bine ḑis cu ceĭ ce aŭ suferit pentru Domnul. Şi nu a ḑis pentru mine, ci îl face pre el încă maĭ demn de creḑĕmânt dicênd „pentru lucrul luĭ Christos", ca şi cum pare-că ar fi ḑis: «nimic nu a făcut pentru mine, ci pentru Dumneḑeŭ, şi pentru dênsul s-a apropiat de mórte. Dacă nu a murit este că Dumneḑeŭ a iconomisit lucrul aşa, el însĕ s-a asvîrlit în primejdiĭ şi s-a expus pe sine, chiar de ar fi trebuit să sufere cât de mult,

și nu s-a depărtat cătuși de puțin de slujba luĭ către mine». Dar dacă el pentru a servi pe Pavel s-a predat pre sine primejdiilor, cu mult maĭ vîrtos ar fi făcut aceasta pentru predică. De altfeliŭ și aceasta era pentru predică, dacă el pătimia pentru apostol, căcĭ cununa martirismuluĭ nu se acordă numaĭ celor ce se jertfesc, ci și celor ce se îndeletnicesc cu astfeliŭ de ocupațiunĭ; și dacă s-ar putea dice încă, cu atât maĭ mult sunt prețuite acestea de cât acelea. Cel ce înfruntă mórtea pentru un fapt mic, cu atât maĭ mult o va face aceasta pentru unul mare. Astfeliŭ și noĭ când videm sfințiĭ în primejdiĭ, să ne încurajăm. Nu e cu putința de a săvêrși vreodată ceva măreț acel ce nu îndrăznesce, eară cel ce se îngrijesce maĭ mult de siguranța de aicĭ, vă cădea de sigur din cea viitóre. „Ca să împliniască, dice, lipsa vóstrĕ a slujbeĭ ceĭ către mine.“ Dară ce înseamnă aceasta? Adecă «de și cetatea nu a fost de față, totușĭ prin el (Epafrodit) pe care mi l-a trimis, am fost servit la tóte trebuințile. Decĭ lipsa vóstrĕ el o a implinit, așa că cu dreptate este de a se bucura de o mare cinste, căcĭ ceia ce trebuia a face voĭ toțĭ, aceasta a făcut-o el pentru voĭ». Aicĭ arată că aceasta era cea ânteĭ slujbă ce o făceaŭ celor în primejdiĭ ceĭ în siguranță, căcĭ cuvêntul lipsă se dice și cu privire la slujba ce iĭ trebuiaŭ a o face apostoluluĭ. Aĭ vĕdut înțelepciune apostolică? Aceasta nu o face el din ușurință, ci din multa luĭ îngrijire pentru dênșiĭ. Decĭ ca nu cumva iĭ să se îngâmfe, ci să fie cumpătațĭ, și nicĭ să'șĭ facă idee că cine scie ce lucru mare aŭ facut, ci maĭ mult încă să se umiliască. el numesce și lipsa lor slujbă, ca astfeliŭ și noĭ să nu credem lucrurĭ marĭ dacă procurăm cele trebuitóre sfinților, și nicĭ să ne închipuim că cu aceasta noĭ li mulțămim, saŭ li chărăzim ceva lor personal.

[1]) Dealtminterea este trebuință de a se procura cele necesare sfinților din partea nóstrĕ, fară să credem că prin aceasta li chărăzim ceva. Dupre cum celor ce sunt concentrațĭ în tabără și se luptă pentru ceĭ ce staŭ în linișce pe la vetrele lor, li se cuvine cele necesare, pentru că se luptă pentru aceștia, tot asemenea și în casul de față. Dacă Pavel nu ar fi predicat și învățat pe credincioșĭ adevĕrurile creștine, cine ar fi putut să'l pună în temniță? Așa că tre-

---

[1]) *Partea morală.* Trebuie a înlesni cele necesare dascălilor, dupre cum se obicinuia și la Ebreĭ cu decinelele și altele, — și despre aceia că nu trebuie a strînge avuțiĭ, și că și apostoliĭ aveaŭ trebuință de două haine. *(Veron.)*

buie a servi pe sfinţĭ. Pentru că în adevĕr, cum să nu fie absurd de a procura împăratuluĭ pămêntesc tóte cele trebuitóre luĭ şi armateĭ concentrată în tabără, şi haine, şi hrană, şi nu numaĭ pe cât trebuie, ci încă chiar şi de prisos, eară împăratuluĭ ceresc şi armateĭ luĭ ceĭ pusă în linie de bătae în faţa unor duşmanĭ cu mult maĭ grozavĭ, „Căcĭ lupta nóstrĕ nu nĭ este împotriva trupuluĭ şi a sângeluĭ" (Efes. 6, 12), să nu acordăm nicĭ măcar strictul necesar? Vaĭ, câtă nerecunoşcinţă şi cât nesaţiŭ de câştigurĭ urîciόse! Dar, după cât se pare, pe noĭ ne stăpâneşce maĭ mult frica de óminĭ, de cât frica de Dumneḍeŭ, de gheena şi de muncile viitóre. De aceia s-aŭ şi rĕsturnat totul pe dos, de aceia afacerile politice pe fie-care ḍi se săvêrşesc cu multă grabă, şi nimic nu se uită, eară despre cele spirituale nicăirĭ nu se face vre-o vorbă măcar. Cele cerute saŭ luate cu deasila şi cu torturĭ póte, ca de la nişce sclavĭ, se depositează cu multă plăcere, pe când aicĭ, do şi e vorba de ceĭ liberĭ şi de ceĭ ce pot da nesiliţĭ de nimenĭ, totul lipseşce. Eŭ nu vorbesc contra tuturor, ci contra acelora numaĭ, cariĭ se sustrag de la asemenea datoriĭ. Adecă nu ar fi putut Dumneḍeŭ ca să facă aşa de a fi siliţĭ aceştia ca să dea? Ar fi putut, dară nu a voit, căcĭ el vĕ cruţă maĭ mult pe voĭ, de cât pe ceĭ hrăniţĭ saŭ ajutoraţĭ de voĭ. De aceia el nu voeşce ca voĭ să daţĭ cu deasila, fiind-că nu ar putea fi atuncĭ nicĭ o rĕsplată pentru aceasta. Şi cu tóte acestea mulţĭ din ceĭ de faţă sunt maĭ pre jos de cât Iudeiĭ. Inţelege decĭ, câte dărĭ plătiaŭ Iudeiĭ pentru clerul lor; ḍeciuelĭ, prinóse şi earăşĭ ḍeciuelĭ, şi alte ḍeciuelĭ, şi după aceasta în fine de treĭ-ori ḍeciueală[1]) (τρισκαιδεκάτας) şi siclul, şi nimenĭ nu ḍicea că consumă mult preoţiĭ lor. Cu cât maĭ mult vor primi aceia, cu atât maĭ mult şi plata acestora va fi maĭ mare. Nu spuneaŭ: primesc prea mult, îşĭ îmbuibează pântecele, etc. vorbe ce se aud astăḍĭ din partea multora. Ceĭ ce clădesc case mareţe şi cumpără ogóre, se consideră ca unia ce nu aŭ nimic; pe când dacă vre-unul din preoţĭ ar îmbrăca vre-o haină maĭ frumósă, saŭ 'şĭ-ar procura hrana necesară, saŭ ar avea vre-o slugă, ca să nu fie silit de a se arăta în ochiĭ lumeĭ fără rânduealâ, apoĭ faptul e taxat de bogăţie. Cu adevĕrat că ne îmbogăţim în astfeliŭ de acusaţiunĭ, ceia ce înşiĭ mărturisesc fără să voească. Noĭ chiar de am avea cât de puţin, suntem taxaţĭ de bogaţĭ, pe

[1]) *Notă.* A se videa Cartea Facereĭ 14, 20 28, 22. Numere 18. 21—32. Levit. 27, 31. Deuter. 12, 17. 18. 14, 22. 27. Levit. 27, 32. 33. *Trad.*

când aceia chiar de ar fi îmbelşugaţî în totul, se consideră săracî. Şi óre până când vom fi nepricepuţî? Nu ajunge óre că un fapt póte de puţină însemnătate şi ne constituie vinovaţî şi demnî de osindă, şi mai trebuie încă a adaoge şi acusaţiunî de acestea, care ni aduc pagubă? Dacă tu aî dat ceva acestuia, şi pe urmă îl vorbescî de rĕŭ pentru ceia ce are, apoî aî perdut plata ce ţi se cuvenia. In scurt, dacă tu aî dat, apoî de ce condamnî? Când tu i-aî dat, singur aî mărturisit maî 'nainte de toţî despre sărăcia luî, prin faptul că i-aî dat, apoî acum de ce condamnî? Nu trebuia să daî, dacă aveaî gând ca să condamnî. Dară póte că ḑicî acestea pe comptul altuia care dă? Apoî atuncî faptul e şi maî uricios, căcî ne dând nimic, tu condamnî binefacerea săvêrşită de altul. Cam ce plată creḑî că vor avea aceştia, cariî ascultă astfeliŭ de clevetirî pe socoteala lor? Căcî tóte acestea iî le rabdă pentru Dumneḑeŭ. Cum, şi pentru ce? Eî bine, iî puteaŭ, dacă voiaŭ, ca să ducă o viaţă neguţitorească, de şi póte nu o moştenise de la strămoşî. Aud pe mulţî vorbind acestea cu neruşinare, când noî spunem că cutare e sărac: «dacă ar fi voit, ḑic, ar fi putut să fie bogat» şi după aceia în mod batjocoritoriŭ spun cum a fost tatăl sĕŭ, saŭ bunicul sĕŭ, saŭ cutare din familia luî, «pe când acesta iată ce fel de haină pórtă astăḑî». Dară ce? Spune'mî: trebuie óre a umbla pe strade gol? Tu censurezî viaţa luî şi facî cas de acestea; veḑı însĕ, să nu le vorbeşcî acestea contra ta. Ascultă povaţa Mântuitoriuluî care ḑice: „Nu judecaţî, ca să nu fiţî judecaţî“ (Matheiŭ 7, 1). Era cu putinţă, ḑicî, dacă el voia, să ducă o viaţă de comersant şi speculant, şi de sigur că nu ar fi fost lipsit, însĕ n-a voit. De ce, ḑicî tu, el caută să câştige aicî? Dar ce câştigă el? Spune 'mî. Este îmbrăcat cu haine de mătasă? Are póte mulţime de servitorî după el, când se duce în piaţă? Umblă póte călare? Clădeşce póte case măreţe, în care să stea? Dacă face acestea, şi eŭ îl condamn şi nu 'l cruţ de loc, ci chiar îl arăt ca nevrednic de preoţie. Pentru că cum va putea el sfătui pe alţiî ca să nu se ocupe cu deacestea, dacă el nu se póte sfătui pe sine? Dar dacă póte are hrana trebuitóre în îmbelşugare, apoî óre pentru aceasta nedreptăţeşce el pe cineva? Dar óre trebuie ca el să colinde casele şi să ceară de pomană? Şi tu ca discipul al sĕŭ, nu te ruşinezî óre? Dacă ar face aceasta tatăl tĕŭ cel trupesc, aî considera faptul de ruşinos; şi când părintele tĕŭ cel spiritual ar fi silit a o face aceasta, nu l-aî acoperî óre, nu aî găsi că e bine să-l îmbracî? „Necinstea tatăluî, ḑice, este necinstea

fiilor“ (Sirach. 3, 11). Dar ce? Trebuie óre-ca el să se topiască de fóme? Dară nicĭ aceasta nu este demn, şi nu o voeşce Dumneḑeŭ.

Dar când noĭ spunem aceasta, ce óre filosofisază iĭ imediat? Este scris, ḑic: „Nu vĕ agonisiţĭ aur, nicĭ argint, nicĭ banĭ în brâele vostru, nicĭ traistă în cale, nicĭ două haĭne, nicĭ încălţaminte, nicĭ toeag, că vrednic este lucrătoriul de plata sa“ (Math. 10, 9. 10), pe când dênşiĭ aŭ şi câte treĭ saŭ patru haine, şi paturĭ moĭ. Mĭ-a venit acum să oftez cu amar, şi dacă nu'mĭ-ar fi ruşine chiar aşĭ plânge!.. Dar ce înseamnă aceasta? Pe când pentru greşalele altora, saŭ maĭ bine ḑis pentru paiul din ochiul altora suntem ceĭ maĭ scrupuloşĭ examinatorĭ, iată că noĭ cariĭ avem bârnele în ochiĭ noştri, nicĭ macar că simţim! Spune'mĭ, te rog; de ce ore nu ḑicĭ şi tu în sine-ţĭ aceasta? «Căcĭ sunt ḑise cu privire la dascălĭ» respunḑĭ. Dară când Pavel ḑice: „Ci avênd hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţĭ vom fi“ (I Timoth. 6, 8) óre pronunţă aceste cuvinte numaĭ pentru dascălĭ? Nicĭ de cum, ci către toţĭ óminiĭ; eară aceasta este invederată din cele precedente, căcĭ ḑice: „Insĕ câştig mare este buna credinţă cu îndestulare, că nimic n-am adus în lume, arătat este că nicĭ a scóte ceva nu putem“ (Ibid. stih. 6—9), după care imediat adaoge: „Ci avênd hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţĭ vom fi. Eară ceĭ ce vor să se îmbogăţască, cad în ispite, şi în curse, şi în poíte multe fără de socoteală şi vătamătóre.“ Acum aĭ vĕḑut, că el a vorbit către toţĭ óminiĭ, şi nu numaĭ dascălilor? Ce inseamnă apoĭ ceia ce ḑice în alt loc: „Eară purtarea de grijă a trupuluĭ să nu o faceţĭ spre pofte“ (Rom. 13, 14)? Óre nu ḑice aceasta către toţĭ óminiĭ? Ce înseamnă apoĭ: „Bucatele pânteceluĭ şi pântecele bucatelor, eară Dumneḑeŭ şi pre acestea şi pre acelea va strica“ (I Corinth. 6, 13)? Ce înseamnă apoĭ ceia ce el spune: „Eară ceia ce petrece întru desfătare, de vie este mórtă“? vorbind de văduve. Nu cumva óre şi văduva este dascal? Nu tot el a ḑis: „Femeeĭ nu daŭ voe de a fi dascal“? Decĭ dacă el interḑice până şi văduvelor purtarea nedemnă, adecă şi acolo unde póte

vîrsta este înaintată spre bĕtrânețe,—eară bĕtrâneța are nevoe de multă îngrijire, căcĭ așa este natura; sexul femenin are nevoe de o maĭ multă liniște, ca unul ce este maĭ slab,—dacă, dic, el chiar și acolo unde vîrsta și natura nu îngăduie de a petrece în desfătărĭ, și o numeșce pe o astfeliŭ de văduvă mórtă de vie,—și priveșce că nu a dis numaĭ că petrece întru desfătărĭ, ci „ceia ce petrece întru desfătărĭ de vie este mórtă“, ceia ce înseamnă că a și scos'o dintre ceĭ viĭ, ca pe un cadavru trecut în putrefacție, —apoĭ ce scusă póte avea omul făcênd de acestea, dacă și femeea văduvă și bĕtrână este pedepsită? Dară acestea nimenĭ nu le judecă, nimenĭ nu le cerceteazā în capul sĕŭ. Eŭ am fost silit de a le spune, nu cu intențiunea de a lua apărarea preoților, ci maĭ mult spre a vĕ cruța pe voi. Aceia chiar dacă după dreptate aud criticĭ de acestea la adresa lor, adecă dacă în adevĕr string bogățiĭ, nu pot fi întru nimic vătămațĭ de voĭ; ci fie că ațĭ vorbit, fie că nu ațĭ vorbit de dênșiĭ, iĭ totușĭ vor da rĕspuns acolo înaintea dreptuluĭ judecătoriŭ, așa că vorbele vóstre întru nimic nu ĭ pot vătăma. Nu tot așa însĕ se petrec lucrurile cu voĭ, căcĭ chiar de ar fi adevĕrate, saŭ de ar fi neadevĕrate cele ce vorbițĭ de dênșiĭ, vĕ vătămațĭ înșĭ-vĕ. Și de ce óre? Pentru că dacă bună-óră ar fi adevĕrat ceia ce spunețĭ, vĕ vătămațĭ prin faptul că criticațĭ pe dascaliĭ voștri, și rĕsturnațĭ ordinea stabilită în biserică, căcĭ dacă nu trebuie a judeca pe fratele tĕŭ, cu atât maĭ mult pe dascaliĭ teĭ; dacă cele ce vorbeșcĭ însĕ, sunt neadevĕrate, apoĭ pedeapsa ta va fi nespusă, pentru că acolo vom da samă de orĭ ce cuvênt rostit în zădar. Așa dar ceia ce noĭ vorbim acum, este maĭ mult în interesul vostru. Dupre cum am dis însĕ, nimenĭ nu examineazā acestea, nimenĭ nu le cerne așa dicênd în cugetul sĕŭ, nimenĭ nu le dice la propria sa persónă, ci numaĭ pe comptul altora. Voițĭ a maĭ adaoga și altele? Eĭ bine, ascultațĭ: „Care nu se leapădă de tóte avuțiile sale, dice Christos, nu este vrednic de mine“ (Luc. 14, 33), saŭ acolo unde dice: „Cu anevoe va intra bogatul întru împărăția cerurilor“ (Math. 19, 23) saŭ „Vaĭ vóuĕ bogaților că vĕ luațĭ mângâerea vóstrĕ“ (Luc. 6, 24). Nimenĭ nu examineazā acestea, nimenĭ nu le judecă, nimenĭ nu le vorbeșce către propria sa persónă, ci cu toțiĭ ne găsim grozavĭ examinatorĭ aĭ altora. Daĭ aceasta înseamnă tocmaĭ de a se face cineva părtaș la relele altora. Însĕ pentru ca să vĕ scap de osînda ce vĕ aș

teaptă, pentru că învinovăţiţi pe preoţi de fapte de acestea, ascultaţi: a fi cineva de părere că astfeliŭ de preoţi calcă legea luĭ Dumneḑeŭ, este o mare povârnire spre pĕcat. Haide deci să examinăm şi aceasta. Christos a ḑis: „Nu vĕ agonisiţi aur, nicĭ argint, nicĭ banĭ în brâele vóstre, nicĭ traistă în cale, nicĭ două haine, nicĭ încălţăminte, nicĭ toeag“ (Math. 10, 9). Dar ce? Spune-mĭ: Óre Petru făcea contra poronciĭ Mântuitoruluĭ? Cum de el avea şi cingătóre, şi haină şi încălţăminte? Căcĭ ascultă ce vorbeşce îngerul către dênsul: „Incinge-te şi te încalţă cu încălţămintele tale“ (Fapt. 12, 8), de şi nu era atâta nevoe de încălţăminte, pentru că era posibil de a fi şi desculţ în acel timp, eară nevoea cea mare e pe timp de iarnă, — şi totuşĭ avea. De ce óre Pavel scriind luĭ Timotheiŭ îĭ ḑice: „Sileşce te a veni maĭ ’nainte de iarnă“ şi apoĭ îĭ porunceşce: „Felonul care l-am lasat în Troada la Carp, viind să mi-l aducĭ“ (II Timoth. 4, 21. 13)? Iată că aicĭ spune de felon, de şi n-ar putea cineva spune că nu avea şi un altul, pe care’l purta pe dênsul deja. Dacă el nu purta nimic pe trupul sĕŭ, era de prisos să scrie ca să i se aducă acest felon, şi dacă nu era posibil ca să fie desbrăcat, este cert că avea şi ’un altul. Dară ce vom putea ḑice, când ni să spune: „Că a petrecut Pavel doĭ anĭ deplin cu a sa cheltueală“ (Fapt. 28, 30)? Aşa dar a fost neascultătoriŭ luĭ Christos, el vasul alegereĭ, el care ḑice: „Viez nu eŭ, ci viază întru mine Christos“ (Galat. 4, 20)? El, ḑic, pentru care însuşĭ Christos a mărturisit ḑicênd: „Vasul alegereĭ îmĭ este acesta“ (Fapt. 9, 15)?

Ar fi trebuit ca să depărtaţĭ de la voĭ astfeliŭ de îndoele, ca să nu vi se arate resultatul final al chestiuneĭ, însĕ iată că aţi primit pedeapsa leneĭ vóstre, când e vorba de cercetarea Sfinteĭ Scripturĭ, căcĭ tóte acestea de aicĭ vin. De aceia şi suntem atât de aprigĭ examinatorĭ aĭ greşalelor altora, eară de ale nostre nicĭ o vorbă nu facem; de aceia, ḑic, pentru că nu şcim Sf. Scripturĭ, pentru că nu învăţăm legile dumneḑeeşcĭ. Trebuia să nu fi luat o astfeliu de pedeapsă, însĕ ce se fac? Multe hatârurĭ fac părinţiĭ fiilor lor, şi póte maĭ multe de cât trebuie, din causa prea mareĭ loi iubirĭ către dênşiĭ; şi chiar de ar videa pe copilul lor întristat, saŭ nemulţămit, iĭ sunt încă maĭ întristaţĭ de cât copilul acela, şi nu vor înceta de a fi întristaţĭ până ce nu

vor îndepărta causa care a provocat acea întristare. Dară cu voî măcar aceasta întâmple-se; fiţî triştî că nu vi s-a făcut nicî un hatâr, ca la timp să'l primiţî cu mulţămire. Decî ce aveam de ḑis? Nu s-aŭ împotrivit apostoliî poroncilor Mântuitoruluî, să nu fie una ca aceasta, ci din contra iî s-aŭ conformat în totul acelor poroncî. Acele poroncî, însĕ, despre care am menţionat maî 'nainte, aŭ fost temporale, şi nu pentru tot-deauna. Şi aceasta nu o vorbesc pe închipuite, ci cu Sfînta Scriptură în mână. Cum? Iată ce spune Luca de Christos, că a ḑis apostolilor seî: „Când v-am trimis pre voî fără de pungă, şi fără de traistă, şi fără de încălţăminte, avut-aţî lipsă de ceva? Şi eî aŭ ḑis, de nimic. Acum însĕ, cel ce are traistă, să o ia“ (Luc. 22, 35. 36). Decî ce trebuia óre? spune-mî, ca să aibă o singură haină? Dară când acea haină ar fi trebuit ca să se spele, apoî atuncî apostolul era să stea în casă gol? Saŭ dacă cerea vr'o împrejurare, apoî trebuia să iasă pe strade gol? Acum gândeşce-te ce ar fi putut face Pavel, care a cutrierat lumea, dacă neavênd haine ar fi fost împedecat şi condamnat să stea în casă! Dară dacă ar fi dat peste dênsul vr'un ger mare, sau l-ar fi plouat, saŭ ar fi degerat, cum ar fi fost cu putinţă de a se usca, saŭ a se îndrepta? Trebuia óre ca earăşî să stea în casa gol? Dacă vr'un ger mare ar fi betejit corpul luî, apoî trebuia ca el să se deterioreze şi să se nimicească, în cât să nu maî vorbiască? Cum că nu li se făurise lor niscareva trupurî de diamant, adecă tarî ca şi diamantul, ascultă ce spune Pavel către Timotheiŭ: „De acum nu maî bea apă, ci puţin vin primeşce pentru stomachul tĕŭ. şi pentru cele dese slăbăciunî ale tale“ (I Timoth. 5, 23). Şi aicî în epistola către Filippenî, iată ce spune despre cela-l-alt conlucrătoriŭ al sĕŭ: „De folos lucru am socotit a trimite la voî pe Epafrodit, apostolul vostru şi slujitoriŭ al trebuinţilor mele. Că a fost bolnav aprópe de mórte, ci Dumneḑeŭ l a miluit pre el, şi nu numaî pre el, ci şi pre mine“, astfeliŭ că eraŭ expuşî tuturor suferinţilor. Dară ce? Trebuia óre a se perde cu desăvêrşire? Nu, de sigur. De ce atuncî a ordonat aceasta? Voind a arăta puterea sa, că adecă putea să facă astfeliŭ şi după aceasta, dar n'a făcut. Şi din ce causă n-a făcut? Aceştia aŭ fost cu mult maî miraculoşî de cât Israiliţiî, ale căror încălţăminte şi nicî hainele nu se rupeaŭ, de şi

acestea se petreceaŭ in acea pustie, pe unde iĭ călătoriaŭ, şi unde raḑele sórelui cad maĭ ferbinţĭ, putênd de a topi până şi chiar petrele. Aşa dară de ce a poroncit el aceasta? Pentru tine. Fiind că nu te vindecaĭ de bóla ta, ci eraĭ 'ntr'una rănit, de aceia 'ţi-a pus înainte medicamentul. Şi aceasta e cert do acolo: căcĭ spune'mĭ, te rog, nu putea el óre ca să hrăniască pe Pavel? El, care îţĭ dă hrana ţie care îl dispreţuieşcĭ, óre nu ar fi dat el cu atât maĭ mult luĭ Pavel? El, care dădea mană Israiltenilor în pustie, desfrânaţilor şi idolatrilor, óre nu ar fi putut da cu atât maĭ mult luĭ Petru, care a făcut totul pentru dênsul? El, care îngăduie de a exista şi bărbaţĭ necucernicĭ, óre nu ar fi putut cu atât maĭ mult încă să hărăzască cele necesare luĭ Ioan, carele şi-a părăsit şi pe tatăl sĕŭ pentru dênsul? Dară n-a voit, ci îĭ hrăneşce prin tine, ca tu să te sfinţeşcĭ. Şi priveşce mărimea filantropieĭ: 'şi-a ales pe discipuliĭ seĭ cu óre-care lipsurĭ, pentru ca tu să respirĭ puţin, căcĭ dacă iĭ făcea pe dênşiĭ fără vre o lipsă, (ἀνενδεεῖς) ar fi fost cu mult maĭ miraculoşĭ, mult maĭ slăviţĭ, dară şi mântuirea ta s-ar fi întrerupt. Decĭ nu a preferat ca aceia să devină miraculoşĭ ca tu să te mântuieşcĭ, ci a preferat ca eĭ să fie cu lipsurĭ; şi a îngăduit ca eĭ să fie cu lipsurĭ, ca tu să te poţĭ mântui. Nu este deopotrivă de respectat dascălul care primeşce ajutóre cu cel ce nu primeşce; cel ce nu primeşce maĭ mult este respectat, însĕ discipulul nu se foloseşce atuncĭ, ci maĭ mult este păgubit. Aĭ vĕḑut înţelepciunea luĭ Dumneḑeŭ şi filantropia luĭ? Dupre cum el nu a căutat la slava sa, şi nicĭ că a avut în videre ale sale, ci fiind el în slavă a preferat a fi necinstit pentru tine, tot aşa şi cu dascaliĭ, cariĭ de şi puteaŭ să fie veneraţĭ, totuşĭ aŭ preferat pentru tine de a fi dispreţuiţĭ, ca tu să te foloseşcĭ, ca tu să te îmbogăţeşcĭ. Pentru ca tu să te îmbogăţeşcĭ în cele spirituale, de aceia el este în lipsă de cele corporale. Decĭ dară el putea să-ĭ facă fără vre o lipsă, însĕ a arătat că pentru tine i-a lăsat ca să fie săracĭ.

Acestea decĭ sciindu-le, iubiţilor, să nu alergăm cu grabă la acusaţiunĭ, ci maĭ cu samă la binefacerĭ cătră dênşiĭ. Să nu cernem relele altora, ci să ne gândim la ale nóstre; noĭ să ne gândim la succesele altora şi să judecăm greşalele nóstre, căcĭ în acest mod vom mulţămi pe Dumneḑeŭ. Cel ce se uită la greşalele altora, în acelaşĭ timp şi la succesele luĭ ce'şĭ închipuie că le are, se vatămă îndoit; căcĭ privind la unele el se încurajază, eară la cele-l'alte cade în trândăvie. Când el va înţelege că cutare a pĕcătuit, cu uşurinţă

va păcătui şi el, şi când va pricepe că el însuşi a făcut óre-care fapte bune, cu uşurinţă îşi va perde mintea. Pe când cel care dă uităreĭ succesele sale propriĭ şi vede numaĭ păcatele ce le are, eară cele streine nu le descósă, ci se uită numaĭ la succesele aprópeluĭ, mult câştigă. Cum? Când el va videa că cutare a făcut fapte bune, se va ridica şi el la acelaşĭ grad de zel, eară când va sci că el însuşĭ a păcătuit, se va umili şi va diveni cumpătat şi moderat. Deci dacă facem aşa, şi astfeliŭ iconomisim cele ale nóstre, vom putea să ne bucurăm de bunătăţile făgăduite, prin charul şi filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA XI

„De aceia fraţiĭ meĭ, bucuraţi-vĕ întru Domnul. Acestea scriŭ vóuĕ, mie nu-mĭ este cu lene, eară vóuĕ de folos. Păziţi-vĕ de câinĭ, păziţi-vĕ de lucrătoriĭ ceĭ reĭ, păziţi-vĕ de tăiere. Că noĭ suntem tăierea împrejur, cariĭ cu duchul slujim luĭ Dumnedeŭ, şi ne laudăm întru Christos Iisus, şi nu ne nădăjduim în trup" (Cap. 3, 1—3).

Grijile şi supărările când cuceresc sufletul maĭ mult de cât trebuie, apoĭ atuncĭ îl lipsesc de puterea sa proprie. De aceia şi Pavel deşteaptă pe Filippeniĭ aceştia, cariĭ eraŭ cuprinşĭ de supărare, şi'ĭ încurajază. Supărarea lor venia de acolo, că nu şciaŭ nimic despre Pavel; supărarea lor venia şi de acolo, că credeaŭ pe Pavel deja mort, că nu cunosceaŭ progresele prediceĭ şi nu maĭ şciaŭ nimic de Epafrodit. Despre tóte acestea informându-ĭ adaoge: „De aceia fraţiĭ meĭ, bucuraţĭ-vĕ." «Nu maĭ aveţĭ motiv de supărare de acum, dice; aveţĭ pe Epafrodit, pe care'l doriaţĭ, aveţĭ pe Timotheiŭ, voiŭ veni şi eŭ, evanghelia se respândesce. Ce vĕ maĭ lipsesce, decĭ? Bucuraţi-vĕ.» Pe Galatenĭ îĭ numesce fiĭ, eară pe aceştia fraţĭ. Când el voesce a corecta abaterile,

saŭ a'şĭ arăta dragostea luĭ părintească, apoĭ atuncĭ ĭĭ numeşce fiĭ, eară când discută cu dênşiĭ cu multă cinste, ĭĭ numeşce fraţĭ. „De aceia fraţiĭ meĭ, bucuraţi-vĕ întru Domnul.“ Bine dice întru Domnul, adecă nu după lume, căcĭ lumea nu póte a îmbucura în astfeliŭ de lucrurĭ. «Supărările acestea, dice, care sunt pentru Christos, aŭ in sine bucuria.» „Acestea scriŭ vóuĕ; mie nu'mĭ este cu lene, eară vóuĕ de folos. Păziţi-vĕ de câinĭ.“ Aĭ vĕdut cum el nu chiar din capul locului ĭĭ sfătuiesce, ci după ce maĭ 'ntêiŭ ĭĭ laudă, după ce-ĭ admiră, apoĭ face şi aceasta, şi la urmă earăşĭ ĭĭ laudă. Dacă n-ar fi făcut aşa, póte că cuvêntul luĭ ar fi fost prea greoiŭ, de unde se vede că el din tóte părţile are grijă de a avea róde bune în cuvênt. Dară pe cine numeşce el aicĭ câinĭ? Şi aicĭ eraŭ se vede de aceia, la cariĭ face alusiune prin tóte epistolele sale, Iudeĭ spurcaţĭ şi vrednicĭ de dispreţuit, speculanţĭ şi iubitorĭ de stăpânie, cariĭ voeaŭ să întórcă capul a multor creştinĭ, predicând creştinismul deopotrivă cu iudaismul, şi corupênd evanghelia Mântuitoruluĭ. Decĭ fiind-că astfeliŭ de óminĭ eraŭ greŭ de cunoscut, de aceia şi dice el „păziţi-vĕ de câinĭ“, şi nicĭ de cum de fiiĭ Iudeilor. Câte-odată cu acest nume de câinĭ se numiaŭ ethniciĭ, adecă ginţile, eară altă dată, precum este aicĭ, se numesc Iudeiĭ. De ce óre? Pentru că dupre cum ethniciĭ eraŭ streinĭ de Dumnedeŭ şi de Christos, tot aşa şi aceştia (Iudeiĭ) devenise acum, drept care li şi dă pe faţă îndrăzneala lor cea mare şi impertinenţa, cum şi marea lor deosebire de fiiĭ adevĕraţĭ. Cum că ethniciĭ eraŭ numiţĭ câinĭ, ascultă pe Chananianca ce spune: „Aşa este Dómne, că şi câiniĭ mănâncă din fărămăturile ce cad din masa domnilor seĭ.“ Şi pentru ca să nu remână nicĭ aicĭ, căcĭ sunt şi câinĭ carĭ mănâncă din masa Domnilor seĭ, priveşce cum ĭĭ înstreinează cu desăvêrşire prin dicerea următóre: „Păziţi-vĕ de lucrătoriĭ ceĭ reĭ“. Admirabil a vorbit! „Păziţi-vĕ de lucratoriĭ ceĭ reĭ“, cariĭ lucrează spre rĕŭ saŭ fac lucrurĭ cu mult maĭ rele de cât dacă nu ar lucra nimic, căcĭ restórnă pe dos cele bune. „Păziţi-vĕ de tăiere.“ Tăierea împrejur era considerată de Iudeĭ ca un act sfint, de vreme ce şi chiar legea o recunoşcea ca astfeliŭ, şi chiar Sâmbăta era inferióră tăiereĭ împrejur. Pentru ca să se facă tăiere împrejur, se călca peste însemnătatea Sâmbeteĭ, şi pentru ca Sâmbăta să fie respectată, nicĭ odată nu se amâna tăierea împrejur. Şi de şi tăierea împrejur era maĭ

respectată de cât Sâmbăta, totuşi în óre-care timpurĭ nu se respecta cu sfinţenie, aşa că în timp ce nu se respecta tăierea împrejur, cu atât maĭ mult nu se respecta Sâmbăta. De aceia şi Pavel cinsteşce numele eĭ, căcĭ nu dice tăierea împrejur, ci „păziţi-vĕ de tăiere." Şi nu dice că tăierea împrejur este un lucru rĕŭ, saŭ că este de prisos, ca să nu supere pe bărbaţĭ, ci iconomiseşce lucrul cu multă înţelepciune, căcĭ scoţênd din expresiunea obicĭnuită tocmaĭ faptul în sine, cuvêntul l-a făcut maĭ plăcut, ba încă chiar maĭ principal de cât faptul în sine. „Păziţi-vĕ de tăiere", dice. In epistola către Galatenĭ însĕ, nu spune aşa; ci fiind-că acolo bóla era grea şi primejdiósă, iată că el fără sfiala (γυμνῇ τῇ κεφαλῇ) şi cu multă autoritate se atinge de rană, pe când în casul de faţă fiind-că Filippeniĭ nu făcuse nimic din ceia ce făcuse Galateniĭ, priveşce cum el li arată mulţămirea sa până şi prin modul expresiunilor. „Păziţi-vĕ de tăiere, că noĭ suntem tăierea împrejur." Cum aşa? „Noĭ, cariĭ cu duchul slujim luĭ Dumnedeŭ, şi nu ne nădăjduim în trup." Nu dice «să cercăm amândouĕ aceste tăierĭ împrejur, şi să vedem care e maĭ bună», ba nicĭ măcar nu a numit'o pe cea dintêĭ cu numele eĭ „tăiere împrejur", însĕ ce dice el? «Numaĭ acea tăiere împrejur este tăiere adeverată. Şi pentru ce? Pentru că nimic alt nu fac, de cât îşĭ taie carnea de pe trup. Când ceia ce se face nu este legiuit, nimic alt nu este, de cât o scrijilitură saŭ o tăietură în carne.» Saŭ că acesta este sensul vorbeĭ, saŭ că face alusiune la ceĭ ce se încercaŭ să taie, să desbine biserica. Noĭ numim tăiere faptul acelora, cariĭ săvêrşesc asemenea act fără vre-o artă, ci numaĭ aşa cum s'ar întâmpla, eară dacă e vorba de a căuta adevĕrata tăiere împrejur, apoĭ aceasta se găseşce numaĭ la noĭ creştiniĭ. „Noĭ, cariĭ cu duchul slujim luĭ Dumnedeŭ," adecă noĭ cariĭ adorăm pe Dumnedeŭ duchovniceşce. Spune'mĭ, te rog; ce este maĭ bun: sufletul, saŭ trupul? Negreşit că sufletul. Aşa dară şi tăierea împrejur a sufletuluĭ este cea maĭ bună, ba nu numaĭ cea maĭ bună, ci chiar singura tăiere împrejur. In timp ce stăpânia tipul, cu drept cuvênt că era de preferat. „Pentru aceia ţăiaţi-vĕ împrejur, dice, învârtoşarea inimeĭ vóstre" (Deut. 10, 16). Tot astfeliŭ şi în epistola către Romanĭ el distruge tăierea împrejur, dicênd: „Că nu cel dinafară arătat este Iudeŭ, nicĭ cea dinafară ară-

tată în trup este tăiere împrejur, ci cel întru ascuns Iudeŭ, şi tăierea împrejur a inimeĭ întru Duchul, eară nu prin literă“ (Rom. 2, 28. 29). La urmă apoĭ chiar o lipseşce şi de denumirea eĭ obicĭnuită, căcĭ nu maĭ este tăiere împrejur, ḑice, ci tăiere. Pentru că şi tipul într'atât se numeşce tip, întru cât nu a sosit adevĕrul; dară când adevĕrul a venit, el nu se maĭ numeşce tip. De exemplu: avem dinainte un tabloŭ în perspectivă, cineva a pictorat pe împărat, saŭ maĭ bine ḑis a făcut conturul (schiagrafia) tabloului; eĭ bine, până ce nu i se adaoge colorile cerute noĭ nu ḑicem «iată împăratul», dară după ce i se adaoge colorile, tipul este acoperit, saŭ maĭ bine ḑis, este îndosit de adevĕr, este astupat şi nu maĭ apare; atuncĭ şi ḑicem cu drept cuvênt, iată împăratul. El nu a ḑis «că tăierea împrejur este în noĭ», ci „noĭ suntem tăierea împrejur“, şi cu drept cuvênt, căcĭ tăierea împrejur cea duchovnicească acea virtuósă, aceia arată pe adevĕratul om. Şi nicĭ n-a ḑis «că la dênşii este tăiere» ci „păziţi-vĕ de tăiere“, dând a înţelege că dênşiĭ sunt stăpâniţĭ de reutate şi perzare.

«Dară tăierea împrejur, ḑice, nu se face în trup, ci în duch, în inimă.» „Şi nu ne nădăjduim, ḑice, în trup. de şi eŭ am nădejde în trup“ (Stih. 4). Ce numeşce el aicĭ „nădejde“ şi „în trup“? Adecă lauda, curajul, demnitatea în vorbire (σεμνολόγημα). Bine a făcut că a adaos aceasta frasă, căcĭ de acusa tăierea împrejur unuĭ dintre ginţĭ, şi nu atâta taierea împrejur, pe cât pe ceĭ ce întrebuinţaŭ aceasta, póte că s-ar fi părut ca lipsit de nobleţa iudaică atacând'o, adecă în necunoscinţă de cele respectabile, şi ca unul ce n-a luat parte la acestea; — dară acum când cel ce acusă este tocmaĭ cel ce s-a împărtăşit din acele obiceiurĭ religióse, apoĭ nu póte fi acusat că a fost în necunoscinţă de cele ale iudaismuluĭ, ci, că a fost convins de insuficienţa lor, s'a deşteptat, şi a ajuns chiar la cunoşcinţa adevĕruluĭ. Priveşce acum şi ce ḑice în epistola către Galatenĭ, când s-a vĕḑut nevoit a spune despre dênsul lucrurĭ marĭ, cum şi atuncĭ încă arată umilinţă. „Că aţĭ auḑit, ḑice, despre creşcerea mea în iudaism“ (Galatenĭ 1, 13). şi aicĭ earăşĭ: „De se pare cuĭva altuia a se nădăjdui în trup, eŭ maĭ mult“ (Stih. 4), şi apoĭ imediat adaoge: „Ebreŭ din Ebreĭ.“ „De se pare cuiva“, ḑice, arătând prin aceasta necesitatea în care s-a vĕḑut, că adecă pentru aceia vorbia. «Dacă voĭ vĕ nădăjduiţĭ, ḑice, eŭ încă maĭ mult», cu care ocasie

el face us de o dojană ușóră, căcĭ nu numeșce pe nimenĭ, dându-li prin aceasta ocasiune de a se întórce din rătăcire. „De se pare cuiva a se nădăjdui.“ Bine ḑice „de se pare“, saŭ că póte dênșiĭ nu aŭ astfeliŭ de nădejde, saŭ că acea nădejde nu era în realitate. „Tăiat fiind împrejur a opta ḑi.“ Și maĭ 'ntêiŭ pune aceia ce dênșiĭ o consideraŭ ca falĕ, tăierea împrejur, apoĭ adaoge „din neamul luĭ Israil“, arătând prin amândouĕ acestea că el nu este proselit și nicĭ dintre proselițĭ. Prin ḑicerea „tăiat împrejur a opta ḑi“ dovedeșce că nu era proselit, eară prin ceia l altă „din neamul luĭ Israil“ că nicĭ dintre proselițĭ nu era. Dicênd apoĭ din neamul luĭ Israil, ca să nu credĭ că póte era din cele ḑece semințiĭ care se desbinase și formaŭ regatul Samarieĭ, adaoge „din seminția luĭ Veniamin“, adecă din seminția cea maĭ încercată. „Ebreŭ dintre Ebreĭ“, adecă nu proselit, ci din început chiar dintre Ebreiĭ ceĭ maĭ încercațĭ. Se putea să fie cineva din Israil, și să nu fie Ebreŭ dintre Ebreĭ, pentru că mulțĭ deja nu șciaŭ nicĭ limba ebraică, de óre ce eraŭ amestecațĭ cu ethniciĭ. Saŭ aceasta voeșce a o arăta el prin aceste cuvinte, saŭ marea luĭ nobleță. „După lege Fariseŭ“, ḑice, cu care ocasie intră în examinarea celor atingătóre de propria sa voință, căcĭ cele de maĭ sus eraŭ involuntare. A fi tăiat împrejur nu depindea de dênsul, cum și a fi din neamul luĭ Israil și din seminția luĭ Veniamin earășĭ nu aparțineaŭ voințeĭ luĭ, așa că și prin acestea el covîrșașce altora, de și mulțĭ póte eraŭ pe acelașĭ grad cu dênsul. Și unde óre este faptul prin care el covîrșa altora? Maĭ cu samă în aceia de a nu fi proselit, pe deoparte, eară pe dealtă că făcea parte din cea maĭ încercată dintre semințiĭ și eresurĭ, care o avea din început de la stremoșĭ, ceia ce de sigur că nu o aveaŭ mulțĭ. De aicĭ apoĭ intră în examinarea celor ce depindeaŭ de voința sa, unde maĭ cu samă covîrșa. „Dupre lege Fariseŭ, dupre rivnă gonind biserica“ (Stih. 6). Dară nu ajunge numaĭ atât, de vreme ce e posibil de a fi cineva și Fariseŭ, și să nu fie cu multă rîvnă, drept care adaoge și aceasta, care este ceia ce covîrșa: „dupre dreptate“. Dară fiind-că era posibil și altora de a se arunca în primejdiĭ, pentru că umblaŭ după ântéietate póte, dupre cum făceaŭ Archiereiĭ, ceia ce nu arăta de loc a fi cineva rîvnitoriŭ legeĭ, de aceia și adaoge el: „dupre dreptatea cea din lege făcêndu-mĕ fără de prihană“.

Decî dacă el covîrşa multora cu nobleţa, cu voinţa, şi cu modul de viaţă, apoî de ce atuncî a părăsit tóte acele calităţî respectabile, dacă nu pentru că a găsit acele ale luî Christos cu mult maî însemnate şi maî marî? Drept care şi adaoge imediat: „Dară cele ce 'mî era mie câştig, tóte acestea le am socotit pentru Christos pagubă“ (Stih. 7).

¹) Pe când Pavel avea o astfeliŭ de viaţă seriósă încă din copilărie, şi o astfeliŭ de nobleţă; pe când el depunea atâta osteneală şi grijă; pe când el înfrunta atâtea primejdiî, atâtea uneltirî îndreptate contra sa, şi cele ce maî 'nainte eraŭ pentru dênsul câştig, acum le socotia tóte ca pagubă, numaî cu scopul de a câştiga pe Christos, noî nicî măcar averile nu le dispreţuim, ca să putem câştiga pe Christos, ci preferăm chiar de a cădea şi din viaţa viitóre, numaî ca să nu ne despărţim de deşărtăciunile vieţeî aceştia, de şi tóte acestea nu sunt de cât spre paguba nóstrĕ. Spune 'mî te rog; când noî examinăm în parte tóte cele ce compun aşa numita avere, ce alt aflăm, de cât că sunt tóte spre paguba nóstrĕ, osteneală zădarnică, fără vr'un folos? In adevĕr, ce folos putem avea din multele haine ce le posedăm, şi încă póte de mare valóre? Ce câştig putem trage din faptul că suntem îmbrăcaţî cu ele? Nimic alt, de cât că păgubim numaî. Cum? Şi săracul care are pe trupul sĕŭ o haină ruptă şi de nimic, să nu credî că pe timpul căldurelor sufere maî mult de cât tine arşiţa sórelui, ba încă cu maî multă uşurinţă de cât tine, cacî acele haine rupte ce le are pe trup îî lasă maî în libertate trupul, pe când hainele cele nóuă, chiar de ar fi fine ca pânza paianjinuluî, totuşî nu vor lăsa trupuluî acea libertate. Tu apoî, din causa mândrieî celeî próste aî douĕ haine, şi de multe orî treî, aî după aceia chlanidă (palton), cingătóre şi nădragî, pe când acela este îmbrăcat cu o singură haină pe care o pórtă maî cu uşurinţă. Din această causă apoî videm pe ceî bogaţî că păşesc pe drum a lene, şi-î apucă năduşala (asudă), pe când pe ceî săracî nu-î videm pătimind de acestea. Aşa dară, când acea haină ruptă şi de nicî o treabă îţî aduce un serviciŭ tot pe atât de bun ca şi acelea pentru care aî plătit atâta aur, apoî óre nu este pagubă ceia ce e mult şi de prisos? Nimic nu ţi-a adus maî mult în

¹) *Partea morală.* Abusul pretutindenî vatămă până şi cea maî bună intenţiune a cuiva, şi lipseşce de împărăţie pe cel ce-l comite. Abusul e resultatul uneî voinţî greşite. *(Veron.)*

ajutoriŭ, afară numaĭ că aĭ plătit pe ele o mulţime de banĭ, astfeliŭ că tu cel bogat aĭ plătit acelaşĭ serviciŭ cu o sută de galbenĭ, saŭ şi maĭ mult, pe când săracul cu puţin argint. Aĭ vĕḑut paguba? Dară mândria ta nu te lasă ca să veḑĭ. Voeşcĭ póte să vorbim şi pentru aurul ce se cheltuieşce cu caiĭ şi cu femeile? Să examinăm şi aceasta, căcĭ pe lângă altele bogăţia şi prosteşce pe om. Cu aceiaşĭ valóre preţuiesc şi pe femeĭ ca şi pe caĭ, şi pentru amândouĕ aŭ una şi aceiaşĭ împodobire. Încă şi femeile vor a se arăta frumóse până şi în lucrurĭ pe care le pórtă, până şi în voalurile lor ce li acopér faţa. Spune 'mĭ, te rog; care e câştigul ce 'l tragĭ împodobindu-ţĭ calul saŭ asinul cu aur? Dar femeea ta, care are primprejurul gâtuluĭ şi a mânilor atâta grămada de aur şi petre preţióse, cu ce este în câştig? «Dară aurăriile, ḑicĭ, nu se strică.» Bine, dar mulţĭ spun că aurăriile şi petrele preţióse îşĭ perd mult din valóre când stăpâna se duce cu ele la baie, saŭ şi aiurea; de cât, fie şi aşa, să nu se vatăme cu nimic; însĕ care e câştigul? Spune 'mĭ; când acele preţióse cad jos şi se perd, óre nu este pagubă? Când ele atrag asupra stăpâneĭ invidia din partea unora şi curse din partea altora, óre nu este aceasta pagubă? Când acele scule nu folosesc cu nimic pe ceea ce le are, ba încă maĭ mult aţiţă privirile invidioşilor şi deşteaptă pe tâlharĭ, apoĭ óre nu este aceasta spre pagubă? Când bărbatul ar putea de exemplu ca cu baniĭ ce a dat pe acele juvaerurĭ, să întreprindă ceva care i-ar aduce folos, şi cu tóte acestea nu póte din pricina luxuluĭ ce stăpâneşce pe femeia sa, ci este silit de multe orĭ ca să se lipsască de cele trebuitóre, numaĭ şi numaĭ ca dênsa să se împodobiască cu aurării, óre faptul acesta nu este spre pagubă? Banul (χρῆμα, din verbul χράομαι-ῶμαι = a întrebuinţa bine un lucru, a usa bine de el) de aceia are acest nume, adecă ca noĭ să îl întrebuinţăm bine, să lucrăm cu dênsul ceva bun şi folositoriŭ. Dară când pofta de aurăriĭ a femeeĭ nu-l lasă, ore nu este atuncĭ pagubă generală? Cel ce nu cutează a face us de baniĭ sĕĭ propriĭ, ca şi cum ar fi banĭ streinĭ, óre nu are el pagubă din tóte părţile? Dară apoĭ când clădeşce case marĭ şi strălucite, cu colóne de marmură, cu porticurĭ frumóse, cu locurĭ de preumblat (în grădină), pe care le înfrumuseţază în tot chipul cu statuĭ şi statuete aşeḑate? Mulţĭ obicĭnuiesc a numi fericiţĭ pe astfeliŭ de ómenĭ, însĕ noĭ nu examinăm acum aceasta. La ce folosesce apoĭ plafonul aurit? Óre nu aduce tot acelaşĭ serviciŭ ca şi unul ce este făcut simplu şi cu simetrie? «Dară, ḑicĭ, plafonul aurit este

fórte plăcut și are multă atracțiune.» Dară aceasta pe un timp scurt numaĭ, eară după aceasta de loc, căcĭ el 'și-a perdut din atracțiunea sa. Dacă chiar sórele nu ne maĭ uĭmesce cu frumuseța sa, tocmaĭ pentru că ne am obicĭnuit cu aceasta, cu atât maĭ mult lucrurile de artă, cărora ajungem a li da tot atâta atențiune, câtă dăm unor lucrurĭ de lut. De ce, spune 'mĭ, într'o casă, fie chiar cea maĭ bună, să se găsască mulțime de colóne, statuete frumóse și aur împrăștiat pe perețĭ fără nicĭ un rost? Aceasta nimic alt nu este de cât dovada prostieĭ, și a uneĭ mândriĭ nejustificată. Peste tot locul decĭ, noĭ trebuie a face us de cele absolut trebuitóre, și nicĭ de cum de cele prisoselnice.

Aĭ vĕdut decĭ că faptul acesta este pagubă? Aĭ vĕdut că este prisoselnic și fără reson? Dacă nu îndeplinesce vre-o trebuință simțită, și nicĭ vre-o mulțămire deosebită, de óre-ce cu trecerea timpuluĭ devine fórte neplăcut, apoĭ nimic alt nu este de cât pagubă. Tóte acestea însĕ, nu te lasă ca să le vedĭ acea slavă deșartă ce te stăpânesce. Eĭ bine, pe tóte acestea Pavel de și le credea a fi câștig, el le-a părăsit; eară noĭ nicĭ paguba măcar nu o părăsim pentru Christos? Până când óre vom fi alipițĭ de pămênt? Până când óre nu ne vom rîdica privirea spre ceriŭ? Nu vedețĭ pe ceĭ îmbătrîniți cum nu maĭ aŭ nicĭ-o simțire de cele trecute? Nu vedețĭ pe ceĭ ce se sfârșesc, fie iĭ bătrînĭ, saŭ tinerĭ? Nu vedețĭ pe ceĭ ce aŭ rĕmas în viață, după ce s-aŭ lipsit de dênșiĭ? Pentru ce ne lipim de lucrurile nestatornice, pentru ce ne legăm de cele nesigure? Până când óre nu vom pricepe micimea celor ce rĕmân după noĭ? Ce nu ar da bătrîniĭ, dacă ar fi cu putință ca să arunce bătrîneța? Apoĭ câtă rătăcire nu este, ca să voiască cineva a se reîntórce în tinereța dinainte, pentru care ar da totul cu cea maĭ mare dragoste, numaĭ ca să întineriască și nicĭ-odată să îmbătrîniască, eară tinereța duchovnicească unită cu o mare bogăție, nicĭ măcar pe de departe să nu o atingă, ci să stăpâniască acele ce nu folosesc cu nimic în present! A te scăpa de mórte nu pot, a te izbăvi de bólă nu aŭ nicĭ o putere, și nicĭ nu pot împedeca bătrînețа, saŭ orĭ ce din cele necesare și cerute de legea natureĭ; și cu tóte acestea încă te lașĭ a fi stăpânit de dênsele? Și care este câștigul? spune'mĭ. Bețiĭ, lăcomie în mâncărĭ, dezmerdărĭ absurde și de tot felul; acestea tóte ne chinuiesc pre noĭ maĭ rĕŭ de cât ceĭ maĭ tiranĭ stăpânĭ. Numaĭ acestea noĭ le câștigăm din bogăție, și nimic alt, fiind-că nu voim, căcĭ dacă am voi, noĭ am putea clironomisi chiar ceriul cu această bogăție. «Așa

dară bogăţia este bun lucru», ḑicĭ tu. Dară nu bogăţia în sine o póte face aceasta, ci intenţiunea celuĭ ce o stăpâneşce. Cum că intenţiunea o face aceasta, gândeşce-te că e posibil chiar şi săracului de a clironomisi ceriul, căcĭ, după cum am ḑis de multe orĭ, Dumneḑeŭ nu se uĭtă şi nicĭ nu cântăreşce cele date, ci el se uĭtă la intenţiunea celuĭ ce a dat. Este cu putinţă de a fi cineva şi sărac, şi cu tóte acestea a câştiga totul cu puţinul ce a dat, căcĭ Dumneḑeŭ cere de la noĭ ceia ce putem. Nici bogăţia nu ne duce în ceriŭ, şi nicĭ sărăcia în iad, ci numaĭ intenţiunea bună saŭ rea. Această intenţiune decĭ să o corectăm, aceasta să o întocmim dupre cum trebuie, şi totul ni va fi uşor. Dupre cum lemnariul, fie că ar avea uneltele de fer, fie de aur, ar lucra lemnul deopotrivă, ba încă cu cele de fer ar lucra maĭ bine; tot-astfeliŭ şi în casul de faţă, unde virtutea se săvêrşaşce maĭ degrabă prin sărăcie. Cum că este aşa, ascultă pe Christos ce ḑice despre bogăţie: „Maĭ lesne este a trece cămila prin urechia aculuĭ, de cât bogatul a intra întru împărăţia luĭ Dumneḑeŭ“ (Math. 19, 24), pe când despre sărăcie nimic din acestea n-a ḑis, ci cu totul din contra: „Vinde-ţĭ averile tale şi le dă săracilor, şi vină după mine“ (Ibid. 21), aşa că prin darea averilor la săracĭ şi prin ducerea după dênsul se câştigă ceriul.

Aşa dară, să nu fugim de sărăcie, căcĭ ea ni aduce împărăţia ceriurilor, şi nicĭ earăşĭ să nu alungăm bogăţia ca ceva bun, de vreme ce perde pe ceĭ ce nu sunt cu băgare de samă, ci tot deauna să avem ochiul aţintit către Dumneḑeŭ, să facem us cum se cade de cele ce avem date de dênsul, să facem us, ḑic, şi de puterea corporală, şi de averea nóstră, şi în fine de tote cele-l-alte. Dealtfeliu este chiar absurd, ca noĭ să întrebuinţăm în folosul altora acestea, şi nu în folosul făcătoriuluĭ nostru. 'Ţi-a făcut ochiul? Fă-l pe acesta folositoriŭ luĭ Dumneḑeŭ, şi nu diabolului. Cum veĭ putea face aceasta? Privind făpturile luĭ, lăudându-l şi slăvindu-l, şi în acelaşĭ timp întorcêndu-l de la privirea femeilor. 'Ţi-a făcut mânile? Intrebuinţază-le pentru mulţămirea luĭ, şi nu a diaboluluĭ, adecă nu în răpirĭ şi înşelaciunĭ, ci în bine-facerĭ şi milosteniĭ; în fine ţine-le întinse în rugăciunĭ incontinue, şi ridică pe ceĭ căḑuţĭ. 'Ţi-a făcut urechĭ? Acestea nu le întrebuinţa în auḑirea versurilor celor întortochiate, nicĭ în auḑirea necuviinţilor, ci: „Tótă vorba ta să fie în legea celuĭ Preaînalt“ (Sirach. 9. 15 (?) şi earăşĭ: „Intru mulţimea bătrînilor

stăĭ,... tot graiul Dumneḑeesc pofteşce a'l auḑi, şi pildele înţelegereĭ să nu treacă de la tine“ (Ibid. 6, 34. 35). 'Ţi-a făcut gură? Eĭ bine, aceasta să nu vorbiască nimic din cele ce nu se cuvine, ci să cânte psalmodiĭ, imnurĭ şi cântărĭ duchovniceşcĭ, saŭ cum ḑice în alt loc: „ca să dea dar celor ce aud“ (Efes. 4, 29), adecă să fie spre zidire, şi nu spre dărîmare, spre laudă, eară nu' spre hula aprópeluĭ, nu urzind vicleniĭ, ci cu totul din contra. 'Ţi-a făcut picióre, nu ca să alergĭ spre rele, ci spre lucrurĭ bune. 'Ţi-a făcut stomach, nu ca să'l spargĭ cu mâncările, ci ca să poţĭ trăi şi filosofa. 'Ţi-a dat pofta de promiscuitate, nu spre a te tăvăli în curviĭ şi preacurviĭ, ci spre a face copiĭ, şi spre urmarea neamuluĭ ominesc. 'Ţi-a dat minte, nu ca să-l blestemĭ pre el, nu ca să fiĭ ,bârfitoriŭ, ci serios. A lăsat şi banĭ, ca să-ĭ întrebuinţăm în bine, a lăsat şi putere ca earăşi să o întrebuinţăm spre bine. A făcut meşteşugurile şi artele frumóse, ca astfeliŭ viaţa să ni se pară maĭ plăcută, prin traiul în comun, şi nu ca să ne depărtăm în cele ,duchovniceşcĭ uniĭ de alţiĭ, nu ca să dăm atenţiune meşteşugurilor celor uricióse, ci celor trebuitóre, ca uniĭ pe alţiĭ să ne servim, şi nicĭ de cât ca uniĭ pe alţiĭ să ne surpăm. A dat apoĭ casa cu acoperemântul şi plafonul eĭ, ca să ne apărăm de plóe şi de intemperiĭ,. şi nimic maĭ mult, eară nu ca tu să o împodobeşcĭ cu aur, şi saracul să se prăpădiască de fóme. 'A dat şi haine ca să ni acoperim trupul, eară nu ca să ne punem în evidenţă, nu pentru ca acele haine să fie împuchiţate cu aur mult şi în acel timp Christos să se prăpădiască gol şi flămând. A dat omuluĭ un acoperemânt, nu ca să-l aibă numaĭ pentru dênsul, ci să-l dee şi altora. A dat pămêntul, nu cu scopul ca tu să te foloseşcĭ maĭ mult de cât alţiĭ, şi să aĭ de unde cheltui bunurile luĭ Dumneḑeŭ cu curvele şi actriţele, cu mimicele şi cu cele ce cântă din chitară saŭ cu ceĭ ce cântă cu flautul, ci cu ceĭ flămânḑĭ şi nevoiaşĭ. A dat marea, nu ca tu să-ĭ potricăleşcĭ fundul, şi să scoţĭ de acolo petre şi altele de acestea, ci ca să pluteşcĭ pe ea şi să nu te oboseşcĭ în acea călătorie lungă. De ce sunt petrile, întrebĭ tu? Dară şi eŭ te întreb, de ce sunt făcute petrele, aşa precum sunt? De ce unele sunt fórte scumpe, eară altele sunt maĭ folositóre? Unele se potrivesc la zidire, şi altele nu sunt bune la nimic, unele sunt maĭ tarĭ şi maĭ puternice .de cât cele-l-alte. «Dară, ḑicĭ tu, acelea sunt pentru frumuseţă». Aceasta însă este chestiune de apreciare. Póte că

sunt albe? Insě nu' pot fi maĭ albe de cât marmura cea albă, ba nicĭ macar deopotrivă. Sunt tarĭ? Dară nicĭ aceasta nu o póte ḑice cineva. Póte că sunt fórte trebuitóre? Şi nicĭ aceasta nu o póte ḑice. Aşa dară, din ce causă aŭ fost admirate de óminĭ? De nicăirĭ n-a venit această admiraţiune, de cât numaĭ din consideraţiunea ce le-aŭ dat'o óminiĭ. Pentru că dacă nu sunt nicĭ maĭ bune ca multe altele, ba încă vom găsi altele maĭ însemnate, maĭ albe, — nicĭ maĭ trebuitóre, nicĭ maĭ tarĭ, apoĭ de unde a resultat o astfeliŭ de admiraţiune? Nu óre numaĭ din consideraţiunea, din părerea ce 'şi-aŭ format'o óminiĭ de dênsele? Aşa dară de ce óre Dumneḑeŭ a dat o asemenea valóre petrelor? Nu el a dat'o, ci tu aĭ creḑut că sunt cine şcie ce lucru mare. Dară de ce óre şi scriptura le admiră? Vorbeşce şi ea îndeacord cu părerea ce tu ţi-aĭ format'o despre ele, dupre cum face şi dascalul de multe-orĭ, căcĭ vorbind cu copilul, admiră aceia ce admiră şi el, cu scopul vědit de a'l scóte din acele ideĭ şi a'l pune pe drumul cel drept. De ce cauţĭ frumuseţa hainelor? Dumneḑeŭ a regulat ca'te îmbràca cu haine şi cu încălţăminte, dar cele-l-alte ce raţiune pot avea? „Dorite sunt, ḑice, dreptăţile Domnuluĭ maĭ mult de cât aurul, şi de cât peatra scumpă“ (Ps. 8, 11). Acestea sunt, iubiţilor, în adevěr folositóre, eară cele l-alte sunt nefolositore, pentru că dacă ar fi de vr'un folos, nu ar fi poroncit de a le dispreţui, şi Sfînta Scriptură vorbeşce de ele, numaĭ în deacord cu părerea nóstrě, fapt care probează încă maĭ mult filantropia luĭ Dumneḑeŭ. De ce óre a dat porfira şi altele de acest feliŭ? Aceste lucrurĭ sunt ale charuluĭ sěŭ. Bogăţia aceasta a charuluĭ sěŭ, a voit a o aràta şi din altele multe; de' pildă a dat grâul, însě tu preparĭ dintr'ênsul nu numaĭ pâne, ci şi plăcinte, şi prăjiturĭ de tot feliul, care aŭ mult deliciŭ la mâncare. Dealtfeliŭ pofta 'şi slava deşartă le-a inventat tóte acestea. 'Ţi-a plăcut ca tóte acestea să le aĭ înaintea ochilor. Dară dacă vr'un bărbat strein, saŭ vr'un cultivator de pămênt fără experienţă de pămênt, te-ar videa admirându-le acestea şi te-ar întreba de ce le admirĭ? Óre aĭ avea ce respunde? Póte aĭ spune că sunt plăcute la videre? Nu cred. Aşadară să contenim cu astfeliŭ de aprecierĭ, şi numaĭ de adevěrurĭ să ne ţinem strînşĭ, căcĭ tóte cele-l-alte nu sunt de cât lucrurĭ trecătóre, care dispar ca şi valurile unuĭ rîŭ. De aceia vě rog să stăm înţepeniţĭ bine pe peatra credinţeĭ, ca astfeliŭ să ne învrednicim de bunurile făgăduite, prin charul şi filantropia Dom-

nuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XII

„Ci cele ce'mĭ eraŭ mie câştig, acestea le-am socotit pentru Christos pagubă. Eară maĭ virtos le şi socotesc tóte pagubă a fi pentru covîrşirea cunoşcinţeĭ luĭ Christos Iisus Domnuluĭ meŭ, pentru care de tóte m'am păgubit, şi le socotesc gunóe a fi, ca pre Christos să dobândesc, şi să mĕ aflu întru el, neavênd dreptatea mea cea din lege, ci ceia ce este prin credinţa luĭ Iisus Christos" (Cap. 3, 7—9).

La luptele pe care ereticiĭ le pórtă contra drepteĭ credinţĭ, noĭ trebuie să opunem o cugetare întinerită, ca astfeliŭ cugetele nóstre să pótă a fi cu băgare de samă exactă. De aceia facem începutul acesteĭ convorbirĭ tocmaĭ de aicĭ, adecă de la finea celeĭ precedente. Şi care era acel sfârşit? După ce enumeră tóte acelea care formaŭ obiectul de vanitate al Judeilor, acele de la natură şi cele din intenţiune, adaoge: „Ci, cele ce îmĭ eraŭ mie câştig, acestea le-am socotit pentru Christos pagubă... pentru săvêrşirea cunoşcinţeĭ luĭ Iisus Christos Domnuluĭ meŭ, pentru care de tóte m-am păgubit, şi le socotesc gunóe a fi, ca pe Christos să dobândesc." Aicĭ ereticiĭ sar în sus de necaz. Dealtfeliŭ şi aceasta este izvorîtă din înţelepciunea duchuluĭ, ca adecă să li însufle lor speranţă de biruinţă, şi astfeliŭ să primiască lupta. Dacă ar fi putut ḑice il pe faţă, ceia ce aŭ făcut în alte ocasiunĭ, ar fi ḑis'o şi în casul de faţă; ar fi şters cuvintele, ar fi lăsat la o parte scriptura, neputênd maĭ mult a privi la ea. Dară ceia ce se întâmplă cu peştiĭ, că ceia ce póte să-ĭ prindă nu li stă în cale, ci se ascunde, ca astfeliŭ iĭ se pótă alerga în tóte părţile, tot aşa şi în casul de faţă. Legea este numită gunoiŭ, este numită pagubă; pe lângă aceasta apostolul ḑice, că nu este

cu putinţă de a câştiga cineva pe Christos, dacă nu s-a păgubit mai ânteiŭ de lege. Tóte acestea aŭ ademenit pe ereticĭ de a primi pasajul acesta, cu credinţă că este în favorul lor; dară după ce l-aŭ primit ĭ a împresurat din tóte părţile, dupre cum mreja împresóră pe peşte. Aşa dară ce ḑic ereticiĭ? «Iată că legea este pagubă, iată că este gunoiŭ; decĭ cum se ḑice că ea este opera luĭ Dumneḑeŭ»? Dară tóte acestea sunt ḑise tocmaĭ în ajutoriul legeĭ, dupre cum se învederează de acolo. Decĭ să fim cu atenţiunea încordată la cele ḑise. Apostolul n-a ḑis «legea este pagubă» ci socotesc legea şi tóte ale legeĭ o pagubă. Când el vorbeşce de câştig, nu ḑice socotesc ca câştig, căcĭ aceasta era de la natură, pe când paguba de care vorbeşce aicĭ, nu ni vine, de cât în urma aprecierei nóstre. Dară ce? Nu este legea pagubă? Da, pentru Christos este pagubă. Dară cum ere a devenit ea câştig? Nu se crede a fi câştig, şi decĭ cum a devenit caştig? Inţelege, cât de sălbăticită era natura omineascâ, pentru ca cu uşurinţă să se pótă restabili earăşĭ chipul omuluĭ. Dacă nu era legea, nu s-ar fi acordat charul. Pentru ce? Pentru că nu era cu putinţă de la o înjosire atât de mare a omuluĭ, să se ridice la acea înălţime, de aceia legea a fost pentru dênsul o scară de suire, saŭ maĭ bine ḑis, ca o punte de trecere. Cel ce se suie pe scară însĕ, nu este legat de ea, în acelaşĭ timp nicĭ nu o dispreţuieşce, ci chiar îĭ păstrează óre-care recunoştinţă. Această scară îl duce la aceia de a nu maĭ avea nevoe de dênsa. Şi cu tóte acestea, chiar pentru dênsul a servit acea scară, voiŭ să ḑic l-a ajutat a se ridica, ca pe urmă să nu maĭ aibă nevoe de ea; e drept de a marturisi aceasta graţie din parte'ĭ, căcĭ dealtminterea nu s-ar fi putut sui. Astfeliŭ este şi cu legea: ne-a ridicat pre noĭ la înălţime, ceia ce probează că legea a fost spre câştig; însĕ după aceasta noĭ o credem spre pagubă. Cum aceasta? Nu doră că ea este pagubă, ci pentru că charul la care ne-am înălţat, este cu mult maĭ mare de cât ea. Dupre cum se întâmplă cu un sărac în timp de fómete: pe cât timp el are argint, scapă de fóme; dară când ar găsi aur, şi n-ar putea ca să le aibă pe amândouĕ deodată, el consideră argintul ce'l are ca pagubă pentru dênsul, şi decĭ lăsând argintul ia aurul, — tot aşa şi aicĭ; legea nu este pagubă, ci paguba este de a părăsi pe Christos şi a se alipi de ea. Aşa dară, când legea ne depărtează de Christos, atuncĭ este pagubă, eară când ne apropie de Christos este folos. De aceia şi ḑice. „Pagubă

pentru Christos", eară când ea este pentru Christos, atunci nu este pagubă de la natură, ci câştig. Dara de ce óre legea nu lasă pe cineva de a se apropia de Christos? căcĭ spre acésta a fost dată, împlinirea legeĭ este Christos, dupre cum şi sfârşitul legeĭ este Christos. Lasă, însĕ numaĭ dacă noĭ voim. „Că sfârşitul legeĭ este Christos" (Rom. 10, 1). Aşa dară cel ce crede legeĭ, lasă, saŭ maĭ bine ḑis, îndepărtează înseşĭ legea? O lasă, dacă vom fi cu atenţiune, eară de nu vom fi cu atenţiune nu o lasă. „Ci maĭ virtos le şi socotesc tóte pagubă a fi." «Ce spun eŭ aceasta despre lege? ḑice; nu este óre lumea un lucru bun, nu este óre viaţa presentă un lucru bun? Da, însĕ dacă tóte acestea mĕ depărtează de Christos, apoĭ le consider de pagubă. Pentru ce óre? „Pentru covirşirea luĭ Christos Iisus Domnuluĭ meŭ", pentru că dacă sórele luminează pe ceriŭ, de sigur că este pagubă ca tu să staĭ cu lumînarea aprinsă.» Prin urmare pagubă este după comparaţiunea dintre dénsele, după covirşirea unia asupra celeĭ-l-alte. Ai vĕḑut decĭ, că el face aicĭ o comparaţiune? „Pentru covirşirea" ḑice, şi nu pentru că este streină, căcĭ covirşire numaĭ atuncĭ se ḑice, când convirşaşce pe altul de acelaşĭ feliŭ. Astfeliŭ că el arată căpătarea cunoşcinţeĭ tocmaĭ de la acelea de la care face comparaţiunea. „Intru care de tóte m-am păgubit, şi le socotesc gunóe a fi, ca pre Christos să dobândesc." Dacă vorbeşce de lege că este gunoiŭ, apoĭ cu drept cuvênt, de óre ce legea se ocupă de lucrurĭ lumeşcĭ. Ḑicênd el: „Cele ce'mĭ era mie câştig, acestea le-am socotit pentru Christos pagubă", adauge imediat „Ci maĭ virtos le şi socotesc tóte pagubă", adecă tóte cele trecute şi cele presente. Dacă voeşcĭ ca în aceste tóte să fie cuprinsă şi legea, fie, căcĭ nicĭ ea nu este defăimată. Gunoiul se formează din grâŭ, (τὸ γὰρ σκύβαλον ἀπὸ τοῦ σίτου ἐστὶ) ba încă el este partea cea maĭ puternică a grâuluĭ, vorbesc despre paiul grâuluĭ. Decĭ, dupre cum maĭ 'nainte de aceasta gunoiul era trebuitoriŭ, şi noĭ săcerăm grâul la un loc cu paiul, aşa că dacă nu ar fi fost paiul saŭ gunoiul, grâul nu se făcea, tot aşa şi cu legea.

Veḑĭ, cum el acelaşĭ lucru nu-l numeşce peste tot pagubă, ci pentru Christos numaĭ? „Ci maĭ virtos le şi socotesc tóte pagubă a fi", pentru ce anume? „Pentru covirsirea cunoştinţeĭ luĭ Christos, pentru care de

tóte m-am păgubit.“ Aĭ vĕḍut cum el peste tot locul ia de-razim pe Christos, şi nu lasă pe nicăirĭ a se despoia legea, saŭ a se atăca, ci peste tot locul o îngrădeşce? „Şi să mĕ aflu întru el, neavênd dreptatea mea cea din lege.“ Dacă însĕ, cel ce are dreptatea cea din lege, şi a alergat către această dreptate, pentru că ceia-l-altă nu-ĭ aducea nicĭ un folos, dară încă ceĭ ce nu aŭ acea dreptate, nu óre cu mult maĭ vîrtos datoresc de a alerga către Christos? Bine a ḍis el „dreptatea mea“, «căcĭ, ḍice, nu o am caştigat cu ostenele şi sudorĭ, ci prin char. Decĭ dacă cel ce are fapte bune este mântuit prin char, cu atât maĭ vîrtos voĭ». Şi fiind-că era natural ca dênşiĭ să ḍică, că dreptatea prin ostenele este cu mult maĭ mare, el arată aicĭ că dreptatea din lege este ca nişte gunóe faţă de această din urmă. «Dacă eŭ aşĭ fi progresat, ḍice, cu dreptatea cea din lege, nicĭodată nu aşĭ fi aruncat'o saŭ aşĭ fi alergat către ceia-l-altă.» Şi care este acesta? Acea prin credinţa luĭ Dumneḍeŭ, adecă că şi aceasta este dată de Dumneḍeŭ, şi prin urmare darul sĕŭ este. Insĕ darurile luĭ Dumneḍeŭ covîrşesc cu măsura sărăcia faptelor resultate din sîrguinţa nóstrĕ. Dar óre ce înseamnă: „Intru credinţă, ca să'l cunosc pre el“? Aşa dară cunoştinţa este prin credinţă, şi prin urmare nu este cu putinţă de a'l cunóşce pre dênsul fără de credinţă. Şi cum aceasta? Prin credinţă noĭ trebuie a cunóşce puterea învierei luĭ din morţi, pentru că de altmintrelea cu ce raţionament am putea să ni representăm învierea luĭ? Cu nicĭ unul, ci numaĭ prin credinţă. Dară dacă învierea luĭ Christos se cunóşce prin credinţă, apoĭ cum naşcerea luĭ Dumneḍeŭ Cuvêntul se va înţelege prin raţionamente? când maĭ ales învierea luĭ este mult maĭ inferióră de cât naşcerea. Şi de ce? Pentru că exemple de cea dintêĭ multe s-aŭ întâmplat, pe când de cea din urmă nicĭ unul. Inainte de Christos mulţĭ morţĭ aŭ înviat, de şi după înviere aŭ adormit, pe când din fecióră fără de bărbat nimenĭ nu s-a născut vreodată. Dacă însĕ, ceia ce este cu mult maĭ inferior de cât naşcerea cea după trup, şi trebuie a fi apropiată minţeĭ nóstre numaĭ prin credinţă, dară încă ceia ce este cu mult maĭ mare, şi încă fără comparaţiune de mare, cum s'ar putea pricepe prin raţionament? Acestea fac aceia ce se numeşce dreptatea prin credinţă. Aceasta trebuie a crede, că s-a putut face. Dară cum s-a putut, nu se póte representa. Din credinţă apoĭ vine şi împărtăşirea patimilor luĭ. Cum aceasta? Dacă nu am fi creḍut, nu am

fi pătimit; dacă nu am fi credut că patimind împreună cu el, vom şi împărăţi împreună cu el, nu am fi suferit ceia ce am suferit. Aşa dară şi naşcerea luĭ, ca şi învierea, prin credinţă numaĭ se pot pricepe.

Aĭ vědut că nu trebuie a avea credinţă simplă numaĭ, ci însoţită de fapte? Acela maĭ cu samă crede că a înviat Christos, care se predă pe sine primejdiilor, care se împărtaşasce de patimile luĭ, căcĭ acel ce este părtaş celuĭ înviat, este părtaş şi celuĭ viŭ. De aceia dicea: „Şi să mě aflu întru el, neavênd dreptatea mea cea din lege, ci ceia ce este prin credinţa luĭ Christos, ceia ce este de la Dumnedeŭ dreptate întru credinţă, ca să-l cunosc pre el, şi puterea învierei luĭ, şi împărtăşirea patimilor luĭ, închipuindu-mě [1]) morţiĭ luĭ, ca dóră cumva aşĭ ajunge la învierea morţilor“ (Stih. 10, 11). „Conformându-mě morţiĭ luĭ“, adecă făcêndu'mě părtaş. Dupre cum el a pătimit de la óminĭ, tot astfeliŭ şi eŭ. De aceia a dis „conformându-mě“. Aiurea earăşĭ dice: „Implinesc lipsurile necazurilor luĭ Christos în trupul meŭ“ (Colos. 1, 24), adecă persecuţiunile şi patimile acelea alcătuesc chipul morţiĭ. El nu a căutat ale sale, ci cele ale multora, aşa că şi persecuţiunile, şi necazurile, şi supărările nu numaĭ că nu trebuie să ne alarmeze, ci chiar să ne bucure, pentru că prin ele noĭ ne conformăm morţiĭ luĭ, ca şi cum ar fi dis «devenim o copie fidelă a chipuluĭ sěŭ», ceia ce şi aiurea scriind dice: „In tot timpul omorîrea Domnuluĭ Iisus în trup purtând“ (II Corinth. 4, 10). Dară aceasta vine în urma uneĭ marĭ credinţĭ. Noĭ nu credem numaĭ că el a înviat, ci încă că şi după înviere are o mare putere. De aceia şi noĭ călătorim pe aceiaşĭ cale pe care a călătorit şi el, adecă devenim fraţĭ cu el pentru aceasta, ca şi cum pare că ar fi dis, că prin aceasta devenim Christoşĭ ca şi el. Vaĭ! cât de mare este însemnătatea patimilor! Credem că ne conformăm morţiĭ luĭ prin patimĭ, saŭ dupre cum dice aiurea: „dupre cum prin botez împreună cu el ne-am îngropat întru mórte, .. şi împreună odrăsliţĭ ne-am făcut cu asemĕnarea morţiĭ luĭ, aşa şi învierei luĭ vom fi

[1]) Verbul συμμορφοῦμαι înseamnă *a mě potrivi întocmaĭ, a mě conforma*. Decĭ συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ s'ar traduce exact şi cu înţeles: *conformându-mě morţiĭ luĭ*. Trad.

părtaşi“ (Rom. 6, 4. 5), tot aşa şi aici prin dicerea „conformându-ne morţii lui.“ Acolo cu drept cuvênt a dis „întru asemĕnarea morţiĭ luĭ“, căcĭ nu am murit cu trupul, ci cu pĕcatul. Şi una şi alta se numeşce mórte, însĕ el a murit cu trupul, noĭ însĕ cu pĕcatul; acolo a murit omul cel din trupul nostru, pe care l-a luat şi l-a rîdicat el, eară aicĭ a murit omul pĕcatuluĭ. De aceia şi dice: „întru asemĕnarea morţiĭ luĭ“, pe când în casul de faţă nu maĭ spune întru asemĕnarea morţiĭ, ci cu înseşĭ mórtea. Pavel a murit în persecuţiunĭ nu cu pĕcatul, ci cu însuşĭ trupul, astfeliŭ că a suferit aceiaşi mórte ca şi Christos. „Ca doar cumva aşĭ ajunge la învierea morţilor.“ Dară ce spuĭ? Şi cu tóte acestea noĭ cu toţiĭ vom ajunge acolo. „Că nu toţĭ vom adormi, dice, eară toţĭ ne vom schimba“ (I Corinth 15, 51.), şi nu numaĭ că ne vom bucura de înviere, ci şi de nestricăciune, însĕ unia spre cinste, eară alţiĭ spre pedeapsa vecĭnică. Dară dacă cu toţiĭ ne învrednicim de înviere, şi nu numaĭ de înviere, ci şi de nestricăciune, de ce atuncĭ vorbeşce apostolul ca de o excepţiune óre-care ce s'ar face cu dênsul „ca dóră aşĭ ajunge“? «De aceia pătimesc tóte acestea, dice, „ca dóră aşĭ ajunge la învierea morţilor.“ Dară dacă aĭ murit, nu veĭ învia? Dară ce este aicĭ? Mie mi se pare că aicĭ se face alusiune la ceva mare, şi încă atât de mare, că nicĭ nu îndrăzneşce a se prounţa clar, ci „dóră cumva“. «Am credut în el, dice, şi în învierea luĭ; dară încă şi pătimesc pentru dênsul, şi totuşĭ nu pot îndrăzni pentru înviere.» Dară de care înviere spune el aicĭ? De învierea care duce direct la Christos. «Am spus că am credut în el şi în puterea învierel luĭ, şi că sunt părtaş patimilor luĭ, şi că în fine mĕ conformez morţiĭ luĭ; şi cu tóte acestea încă nu îndrăznesc», dupre cum dice şi aiurea: „Celuĭ ce i se pare că stă, să ia aminte ca să nu cadă“ (I Corinth. 10, 12), şi earăşĭ: „Mĕ tem ca nu cumva altora propoveduind, însu'mĭ să mĕ fac netrebnic“ (Ibid. 9, 27).

„Nu că acum am luat, sau acum sunt desăvêrşit, ci gonesc, ca dóră voiŭ şi ajunge, întru care sunt şi prins de Christos Iisus“ (Stih. 12). Ce este „acum am luat“? Vorbeşce aicĭ de premiŭ. Decĭ dacă acel care a pătimit atâtea, cel care a fost persecutat, cel

ce se mortifica pentru Christos pe fie-care ḑi, şi încă nu îndrăznea pentru învierea aceia, apoi ce vom mai ḑice noi? Ce este „ca dóră voiŭ şi ajunge“? Ceia ce ḑisese mai 'nainte: „ca dóră cumva aşi ajunge la învierea morţilor“, adecă dacă voiŭ ajunge la învierea luĭ; adecă dacă aşi putea să pătimesc atâtea cât şi el, dacă aşi putea să-l imitez pre el, dacă aşi putea să mĕ fac compărtaş lui. De exemplu: mult a pătimit Christos, a fost scuipat, a fost lovit, a fost turturat, şi la urmă a pătimit ceia ce a pătimit. Aceasta deci este calea care duce la el. Prin tóte acestea trebuie a ne sili ca să ajungem la învierea luĭ, suferind tóte încercările. Saŭ că ḑice «de m aşi învrednici învierei luĭ cei mult dorite şi care are siguranţă; de asi putea să sufĕr tote luptele şi să pot a avea învierea luĭ, adeca sa inviez întru slavă, căci până acum nu sunt vrednic, ḑice; „gonesc că dóră voiŭ şi ajunge“, adecă viata mea îmi este ca în agonie, si încă sunt departe de sfârsit, şi încă sunt departe de premiŭ, încă alerg. încă gonesc». Şi nu a ḑis alerg, ci „gonesc.“ Cel ce gonesce, scie cu câtă putere gonesce; pe nimeni nu vede, pe toţi pe carii întâlnesce în drum îi îmbrâncesce la o parte cu cea mai mare iuţală; si cugetul sĕŭ. si privirea. si puterea. si sufletul, şi corpul. totul în fine are aţintit spre premiŭ şi spre nimic alta. Deci dacă Pavel, carele a pătimit atâta şi încă ḑice „ca dóră voiŭ şi ajunge“, apoi noi cei căḑuţi ce am putea spune? Apoi arătând că lucrul este din datorie ḑice: „întru care sunt şi prins de Christos Iisus“. «Eŭ eram dintre cei perduţi, ḑice, mĕ înecam, eram pe punctul de a mĕ nimici; Dumneḑeŭ însĕ, care ne urmăresce pe când noi fugim, m-a prins.» Prin aceste cuvinte deci, el totul represintă, căci vorba sunt şi prins arată şi graba celui prins şi voinţa luĭ de a fi prins, în acelaşi timp încă şi rătăcirea în care căḑusem şi dispreţul cel mare ce'l aveam către el, de vreme ce fugiam de el.

[1]) Aşa dară noi suntem mult respunḑători înaintea luĭ Dumneḑeŭ, şi totuşi nimeni nu jelesce, nimeni nu plânge, nimeni nu oftează, căutând cu toţii a ne reintórce în starea cea mai dinainte. Dupre cum fugiam de Dumneḑeŭ mai 'nainte de venirea lui Christos, tot aşa şi acum. A fugi de

---

[1]) *Partea morală.* Când noi pĕcătuim, atunci fugim de Dumneḑeŭ; şi că trebuie a jeli şi a plânge, şi a ne re'ntórce în starea de dinainte. *Veron.*

Dumnedeŭ însĕ, în loc saŭ spaţiŭ, este cu neputinţă, căcĭ el este pretutindenĭ şi vecĭnic, despre care ascultă şi pe Profetul ce spune: „Unde voiŭ fugi de la faţa ta“ (Ps. 138, 6)? Cum este cu putinţă de a fugi de Dumnedeu? Cum este cu putinţă a fi departe de Dumnedeŭ, a se depărta de el? „Că iată ceĭ ce se depărtează pre sine'şĭ de la tine, dice, vor peri“ (Ibid. 72, 26), şi earăşĭ „Aŭ nu pĕcatele vóstre fac osebire între voĭ şi mine“ (Isaia 59, 2)? Cum decĭ póte cineva să se depărteze de el? Nu în alt-feliŭ de sigur, de cât numaĭ cu sufletul şi cu voinţa, căcĭ a se depărta de el în loc (spaţiŭ) nu este posibil, pentru că el este pretutindenĭ de faţă. Pĕcătosul fuge de la faţa luĭ, eară aceasta e ceia ce dice Scriptura: „Fuge necredinciosul negonindu-l nimenĭ, eară dreptul ca un leŭ îndrăzneşce“ (Proverbe 28, 1). Fugim grozav de Dumnedeŭ, de şi el ne urmăreşce într'una. Apostolul îl alunga, ca să se găsască aprópe de dênsul, eară noĭ alungăm, ca tot maĭ departe să fim de el. Óre nu este aceasta vrednic de plâns? Unde fugĭ nemernicule şi nenorocitule? Unde fugĭ tu de la viaţa şi mântuirea ta? Dacă fugĭ de Dumnedeŭ, la cine îţĭ veĭ găsi scăpare? Dacă fugĭ de lumină, cum veĭ maĭ videa? Dacă fugĭ de viaţă, cum veĭ maĭ putea trăi? Eĭ bine, noĭ să fugim de duşmanul mântuireĭ nóstre, şi nu de Dumnedeŭ. Când pĕcătuim noĭ fugim de Dumnedeŭ, dezertăm de la faţa luĭ şi ne ducem în ţeară străină, ca şi fiul cel perdut, care vîndêndu-şĭ moştenirea părinţască s-a dus în ţară stăină, şi acolo şĭ-a cheltuit tótă averea părinţască, şi remasese peritoriŭ de fóme. Avem şi noĭ însĕ, o avere părinţască. Şi care este óre? Ne-a izbăvit de pĕcate, ne-a dăruit puterea spre săvêrşirea virtuţeĭ, ne-a dăruit disposiţie către fapta bună şi răbdare, ne-a dăruit în fine prin botez Duchul sfînt. Decĭ dacă tóte acestea le vom cheltui, vom remânea peritorĭ de fóme. Dupre cum se întâmplă şi cu ceĭ bolnavĭ, că pe cât timp sunt munciţĭ de frigurĭ şi de venin, nu pot nicĭ să se scóle din pat, nicĭ să lucreze saŭ să facă ceva, eară dacă cineva îĭ scapă de bóla şi li redă sănătatea dorită, iĭ totuşĭ nu lucrază şi nu fac nimic pe lângă casele lor, fapt care se numeşce trândăvie, — în tocmaĭ aşa se întâmplă şi cu noĭ. Şi bóla nóstrĕ a fost grea, şi frigurile grozave; şi noĭ zăcêm nu pe pat, ci pe înseşĭ rĕutatea, aruncaţĭ ca pe nişte gunoiŭ, răniţĭ, emanând din noĭ putóre, nespălaţĭ, chinuiţĭ de bólă, şi maĭ mult schelete de cât óminĭ. In acest timp ne-aŭ încunjurat mulţi de-

monĭ şi stăpânitoriul lumeĭ aceştia, rîdênd de noĭ şi dispreţuindu-ne. A venit unul născut fiŭ al luĭ Dumneḑeŭ, a lăsat razele cele strălucitóre ale venireĭ luĭ, şi imediat a împrăştiat întunerecul A venit la noĭ împăratul, cel ce este pe tronul părintesc, lăsând de bună voe acel tron părintesc. Când ḑic „lăsând" să nu'ţĭ închipuĭ vre-o mutare din loc, —căcĭ el umple şi cerul şi pămêntul şi intregul univers, ci înţeleg iconomia luĭ spre mântuirea neamuluĭ ominesc. A venit la duşmanul sêŭ, care'l ura şi'l dispreţuia, care nu putea suferi nicĭ să'l vaḑă, şi care în fine il defăĭma pe fiecare ḑi. A vêḑut pe cel ce şedea în gunoiŭ, cu ranele pline de vermĭ, cuprins de frigurĭ, şi în fine pe cel ce avea tot feliul de bólă. Frigurile care îl torturaŭ nu eraŭ alta, fără numaĭ pofta cea rea, umflăturile ce avea pe el nu eraŭ, de cât uşurinţa; pe lângă acestea fómea acea grozavă ce'l stăpânia nu era alta, de cât lăcomia, eară ranele împuroiate de peste tot corpul luĭ nu eraŭ alta, fără numaĭ curvia; betejirea ochilor era idololatria, asurzirea urechilor şi apoplexia nu eraŭ alta, fără numaĭ inchinarea petrelor şi a lemnelor, şi închinarea tuturor, eară putórea acea grozavă era reutatea, bólă fórte grea şi cu totul disgustătóre. A vêḑut apoĭ cum noĭ, maĭ rêŭ chiar de cât nebuniĭ, numiam lemnele şi petrele Dumneḑeŭ. Ne-a vêḑut în fine în aşa de mare rêutate, şi totuşĭ nu s-a scârbit de noĭ, nu s-a îngreuiat, nu ne-a respins, nu ne-a urît, căcĭ era stăpânul nostru, şi nu putea ca el să'şĭ urască creatura sa. Decĭ ce face? Ca şi un doctor iscusit prepară medicamente de mult preţ, şi el cel ânteiŭ gustă din ele, căcĭ bărbăţia el maĭ ânteiŭ a exercitat'o, şi apoĭ ne-a predat'o nóuê. Şi maĭ 'nainte de orĭ-ce, ca un antidot, ne-a dat nóuê baea renaşcereĭ, după care imediat am vărsat tótă rêutatea. Tóte aŭ fost alungate, şi frigurile aŭ contenit, şi umflătura a dat înapoĭ, şi ranele cele puroete au fost arse, şi tóte cele resultate din lăcomie şi din mânie, cum şi cele-l-alte rele aŭ fost gonite prin duchul; ochiĭ s-aŭ deschis, urechile s-aŭ destupat, limba a vorbit cu o voce încântătóre, sufletul s-a întărit, trupul a căpătat o astfeliŭ de frumuseţe şi strălucire, ca şi aceia pe care o avea fiul luĭ Dumneḑeŭ, născut din charul duchuluĭ, aceia slavă pe care o are fiul împăratuluĭ de curând născut şi îmbrăcat în porfiră împărătească. Vaĭ! şi ce nobleţă nu ne-a dat? Ne-am născut, am crescut şi am căpătat de la el tóte binefacerile; şi acum earăşĭ fugim de binefăcătoriul nostru? El a făcut tóte acestea, el ni-a dat puterea, căcĭ dacă nu ni da puterea cerută, noĭ nu am fi putut suferi

puterea bólei; el ni a dat şi iertarea păcatelor. Şi cu tóte acestea am perdut totul; ni-a dat putere, o am perdut, ni-a dat charurile sale, şi noi le-am stins. Cum? Le-am cheltuit în fapte nefolositóre, am făcut us de ele acolo unde nu era trebuinţă. Acestea ne-a perdut pre noi; şi încă ceia ce este mai grozav că fiind în ţeară streină, şi mâncând roşcove, nu dicem măcar ca acel fiŭ rătăcit «mě voiŭ întórce la tatăl meŭ şi-i voiŭ dice: tată, greşit-am la ceriŭ şi înaintea ta» de şi avem un tată atât de bun şi care mult doreşce întórcerea nóstră. Dacă ne întórcem, el nu ne va mai acusa pentru cele dinainte, numai să ne întórcem, căci aceasta este cea mai bună justificare. Nu numai că el nu acusă, ci încă dacă ar acusa altul, el îl reduce la tăcere, ori şi cât de experimentat ar fi acusatoriul. Aşa dară, să ne reîntórcem, iubiţilor. Până când óre vom sta departe de el? Să simţim necinstea, să simţim înjosirea în care ne găsim. Răutatea transformă pe om în animal, răutatea aduce fómete sufletului. Să ne reculegem deci, şi să ne înălţăm acolo unde trebuie, să ne re'ntórcem în starea de dinainte, ca astfeliŭ să ne învrednicim de bunurile viitóre, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul sfînt, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi purure şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIII

„Fraţilor, eŭ încă nu mě socotesc să fi ajuns, ci numai una; cele din urmă uitându-le, şi la cele dinainte întindêndu-mě, la semn alerg, la răsplătirea chemărei lui Dumnedeŭ, întru Christos Iisus“ (Cap. 3, 13. 14).

Nimic nu lipseşce virtuţile de valórea ce li se cuvine, ca amintirea bunurilor pe care noi le-am săvêrşit. Două rele se nasc de aici; pe deoparte ne facem mai leneşi, eară pe dealtă ne ducem la uşurinţă. Pentru care Pavel, de vreme ce scia natúra nóstră cea aplecată spre lenevie, după ce a lăudat mult pe Filippeni, priveşce acum cum el li înfrânează

orĭ-ce mândrie, atât prin cele multe spuse în pasajele de maĭ sus, cât maĭ cu samă în pasajul de faţă. Ce spune el? „Fraţilor, ḑice, eŭ încă nu mĕ socotesc să fi ajuns.“ Dară dacă Pavel nu ajunsese, şi nicĭ nu îndrăznea pentru înviere şi nicĭ pentru bunurile viitóre, apoĭ cu mult maĭ puţin n'ar putea ajunge, ceĭ ce în viaţa lor n-aŭ săvêrşit nicĭ cea maĭ mică parte din cele ce el a săvêrşit. „Nu mĕ socotesc să fi ajuns“, adecă «nu socotesc că am ajuns a fi săvêrşit tótă virtutea» ca şi cum ar ḑice cineva despre un călătoriŭ care n-a ajuns încă la finea călătorieĭ sale. «Încă nu am făcut totul», pare-că ḑice. Dară dacă spune în alt loc: „Lupta cea bună m-am luptat“ (II Timoth. 4, 7), pe când aicĭ „nu mĕ socotesc să fi ajuns“, adecă cu totul contrar, apoĭ cetind cineva cu atenţiune ambele pasaje, va pricepe bine care e causa acelor cuvinte, ca şi a acestora din pasajul de faţă. De altfeliŭ nicĭ că este bine, de a se învêrti cineva tot împrejurul uneĭ singure ideĭ; şi apoĭ vorbele acestea le-a spus cu mult maĭ 'nainte, pe când acele către Timotheiŭ cu puţin înainte de mórtea luĭ martirică. «Ci un singur lucru am, ḑice, acela că tind la cele dinaintea mea.» Acésta este ceia ce spune prin vorbele: „Ci numaĭ una, cele din urmă uitându-le, şi la cele dinainte întinḑêndu-mĕ, la semn alerg, la răsplătirea chemăreĭ ceĭ de sus a luĭ Dumneḑeŭ, întru Christos Iisus.“ Ceia ce'l făcea pe dênsul de a se întinde la cele de dinainte, era de a uita cele din urmă. Cel ce crede că deja a ajuns la desăvêrşire şi nimic nu-ĭ maĭ lipseşce pentru fapta bună, încetează de a maĭ alerga, căcĭ crede că a ajuns la ţintă, pe când cel ce crede că se găseşce încă departe de sfârşit, nu va înceta nicĭ-odată de a alerga. Aceasta noĭ trebuie vecĭnic a o medita, chiar de am fi făcut miĭ de bunătăţĭ. Pentru că dacă Pavel după miĭ de suferinţĭ, după atâtea primejdiĭ şi încă judeca aşa, apoĭ cu atâta maĭ mult noĭ. «Nu numaĭ că nu am caḑut, ḑice, fiind-că nu am putut alerga atâta, şi nu numaĭ că nu m-am desnădăjduit, ci încă alerg, încă mĕ lupt cu curaj, şi singurul scop ce'l am, este ca să progresez.» Astfeliŭ trebuie să facem şi noĭ: să uităm faptele cele bune ce le-am săvêrşit, şi să le lăsăm în urma nóstrĕ. Pentru că şi drumeţul nu se gândeşce la distanţa ce a parcurs'o, ci la ceia ce'ĭ remâne de făcut. Tot aşa şi noĭ să nu ne gândim la faptele cele bune ce le-am săvêrşit, ci la ceia ce ni lipseşce încă La ce ni va folosi

ceia ce am făcut, dacă lipsa nu se va completa? Şi nu a spus că nu mĕ gândesc, ci, că nicĭ nu'mĭ maĭ amintesc de ele: Astfeliŭ noĭ devenim iuţĭ în alergare, când suntem însufleţiţĭ de tótă buna voinţă pentru ceia ce ni lipseşce, şi când pe cele din urmă le dăm uĭtăreĭ. «Intindêndu-ne, dice, la cele dinaintea nóstrĕ, maĭ 'nainte de a ajunge, să ne gândim de a lua» căcĭ cel ce se întinde, acesta este carele se gândeşce de a lua în stăpânire; picióreie luĭ aleargă înaintea corpuluĭ, şi el se întinde (inclină) pe sine tot înainte, înainte întinde şi mânile, ca astfeliŭ să facă o maĭ mare distanţă din drum. Aceasta provine din marea luĭ bună-voinţă, din marea luĭ ardóre de a ajunge la sfârşit. Astfeliŭ trebuie să alerge călătoriul, cu o astfeliŭ de intenţiune, cu o aşa bună-voinţă, ca să nu cadă. Câtă distanţă decĭ, este între cel ce aleargă şi cel ce zace jos cădut în brâncĭ, pe atât distanţa este între Pavel şi noĭ. In fie-care di el muria, în fie-care di avea succese; nu era timp, nu era minut, în care să nu progreseze, să nu înainteze în drumul pe care'l făcea. El nu voia ca să capete premiul, ci ca să-l răpiască, să-l ia cu sila, căcĭ aceasta este în adevĕratul înţeles 'a lua. Cel ce conferă premiul şade sus; sus prin urmare se găseşce şi premiul. Priveşce ce distanţă mare trebuie a alerga, priveşce cât de mare este înălţimea. Intr'acolo trebuie prin urmare a întinde aripile duchuluĭ, căcĭ dealtfeliŭ nu e cu putinţă de a parcurge acea înălţime. Acolo trebuie a călători cu corpul, de vreme ce este cu putinţă. „Că petrecerea nóstrĕ, dice, este în ceriurĭ", acolo este premiul. Vedĭ pe ceĭ ce aleargă cum trăiesc după lege? Vedĭ cum nimic din ceia ce ar putea să li sustragă, saŭ să li slăbiască forţele lor, nu se póte apropia de dênşiĭ? In fie-care di iĭ se exercită luptându-se pe arenă sub privigherea dascăluluĭ, şi după lege. Imitează decĭ pe aceştia, şi arată chiar maĭ multă bună voinţă de cât dênşiĭ, căcĭ nicĭ premiul nu este deopotrivă. Mulţĭ sunt ceĭ ce te împedecă în această călătorie, însĕ tu traeşce după lege. Multe sunt împrejurările, care slăbesc puterea, însĕ tu iuţeşce-ţĭ picióreie, căcĭ este posibil. Nu e vorba aicĭ de natură, ci de voinţă. Să le facem sprintene la mers, ca nu cumva să póta a le împedeca ceva în mersul lor. Invaţă, saŭ exercită-ţĭ picióreie ca să păşască la sigur, căcĭ multe alunecuşurĭ sunt în cale, şi dacă cumva aĭ cădut, apoĭ totul aĭ perdut. Darĭ chiar de aĭ cădut, tu scólă-te şi te ridică, căcĭ şi atuncĭ e posibil de a birui. Nicĭ-odată să nu te ocupĭ cu lucrurĭ ne

sigure şi nestatornice, şi nu veĭ cădea; tu aleargă şi te ocupă cu lucrurĭ sigure. Sus să ţiĭ capul, sus ochiul. Aceasta este comandată de dascălĭ celor ce aleargă în stadiŭ, aceasta susţine puterea; eară de veĭ căuta spre pămênt, apoĭ te-aĭ moleşit, aĭ căḑut jos la pămênt. Tu uită-te drept în sus, unde este şi premiul, căcĭ această privire a premiuluĭ îţĭ va întărita voinţa încă maĭ mult. Speranţa luăreĭ premiuluĭ nu te va lasa ca să simţĭ vre-o obosală, şi distanţa acea mare ţi se va părea scurtă. Şi ce este premiul? De sigur că nu vre-o ramură de finic, însĕ ce? Impărăţia ceriurilor, repaus vecĭnic, slava cu Christos, clironomia bunurilor, frăţietatea, şi alte miĭ de bunurĭ, pe care nu e cu putinţă a le înşira. Nu este posibil de a povesti frumuseţa aceluĭ premiŭ; numaĭ cel ce îl are deja şcie, şi cel ce îl va câştiga, va şci la timp. Nu este aur, nu este vre'un juvaer împodobit cu petre preţióse, şi totuşĭ cu mult maĭ de valóre de cât acestea. Aurul în comparaţie de acel premiŭ este glod (noroiŭ) puturos, eară petrele preţióse sunt ca tina de pe drum, în raport cu frumuseţea aceluĭ premiŭ. Decĭ dacă cu o astfeliŭ de precauţiune călătoreşcĭ către ceriŭ, veĭ putea să păşeşcĭ acolo cu multă demnitate şi cinste, eară îngeriĭ se vor sfii de tine, care deja porţĭ premiul, şi tu te veĭ apropia de toţĭ cu cel maĭ mare curaj.

„Intru Christos Iisus", ḑice. Priveşce aicĭ, câtă recunoşcinţă din parte-ĭ; în Christos, saŭ maĭ bine ḑis, prin Christos Iisus eŭ fac aceasta, ḑice. Nu e cu putinţă de a parcurge o aşa de mare distanţă fără de impulsul sĕŭ, este nevoe de mult ajutoriŭ şi de o legătură comună. El a dispus că tu să te lupţĭ aicĭ jos, eară acolo sus să fiĭ încununat, şi nu ca aicĭ pe pămênt, unde se încununează tot aicĭ unde este şi lupta,—ci cununa se dă acolo, în acel loc strălucit. Nu vedeţĭ şi aicĭ, că pe ceĭ distinşĭ dintre luptătorĭ, saŭ dintre jocheiĭ de la ipodrom, împăratul îĭ încununează nu jos în stadiŭ, ci sus? Tot asemenea şi acolo; premiul tu îl veĭ primi în ceriurĭ.

„Decĭ câţĭ suntem desăvêrşiţĭ, aceasta să gândim, şi dacă ceva într'alt chip gândiţĭ, şi aceasta Dumneḑeŭ va descoperi vouĕ" (Stih. 15). Care? Aceia că trebuie a uita cele dintrecut, aşa că datoria celuĭ desăvêrşit este de a nu se crede pe sine nicĭ-odată desăvêrşit. Dară cum de ḑicĭ Pavele „câţĭ desăvêrşit suntem"? Spune-mĭ; óre cugetăm noĭ aceia ce cugeţĭ tu? Dacă nu aĭ primit, şi nicĭ nu te-aĭ desăvêrşit (perfecţionat), cum de îndemnĭ pe ceĭ

desăvêrşiţi a gândi aceasta, tu, care te gândescî că nu eşti încă desăvêrşit? «Aceasta este adevĕrata desăvêrşire, ḑice el. „Şi dacă ceva într'alt chip gândiţi, şi aceasta Dumneḑeŭ va descoperi vouĕ," adecă, dacă îşi închipuie cineva că a făcut totul». Priveşce, cu câtă iconomie li spune aceasta. «Dumneḑeŭ vĕ va învăţa pre voi» ḑice, adecă Dumneḑeŭ vĕ va convinge pre voi, şi nu numaï vĕ va învăţa, — căci Pavel v-a învăţat pre voi, — ci vĕ va îndemna Dumneḑeŭ. Nu a întrebuinţat vorba «vĕ va îndemna» ci „vĕ va descoperi" ca să se pară că lucrul se petrece în nestiinţa lor. Nu sunt ḑise acestea cu privire la dogme, ci la perfecţiunea vieţeï, şi pentru că să nu se creadă că aŭ ajuns la perfecţiune. Dealtfeliŭ e cert, că cel ce crede că are totul, nu are nimic. „Insĕ la ceia ce am ajuns, cu acelaşi îndreptariŭ să vieţuim, aceiaşi să gândim" (Stih. 16). Dară ce înseamnă „la ceia ce am ajuns?" Adecă, ceia ce am făcut până acum, ceia ce stăpânim, cele cu privire la dragoste, concordie şi pace, aceasta deja e în proprietatea nóstrĕ. Aï vĕḑut că el numeşce îndreptariŭ (κανών = regulă, îndreptariŭ) poroncile date deja? Dară acel îndreptariŭ (saŭ canon, saŭ regulă de urmat) nu primeşce nicï adaosurï, şi nicï scăderï, de vreme ce canonul este care prăpădeşce[1]. „La ceia ce am ajuns, să vieţuim cu acelaşi îndreptariŭ,". adecă cu aceiaşi credinţă, cu aceiaşi regulă. „Fiţi împreună următori mie, fraţilor, şi vĕ uitaţi la ceï ce aşa umblă, precum ne aveţi pildă pre noï" (Stih. 17). Maï sus a ḑis: „Păziţi-vĕ de câinï", cu care ocasie i-a îndepărtat de la contactul cu aceia, eară aicï aduce de faţă pe aceï pe carï trebuie a-ï imita. «Dacă cineva voeşce a ne imita pre noï, ḑice, dacă cineva voeşce a păşi pe aceiaşi cale, apoï la noï să ia sama; de şi eŭ nu sunt acolo de faţă, totuţi voï şciţi feliul călătorieï mele, adecă purtarea şi viaţa mea». Nu numaï cu cuvintele a învăţat el, ci şi cu faptele. Dupre cum la danţ, saŭ şi în tabară e absolut necesar ca toţi ceï-l-alţi că imiteze pe căpitenia jocuuï saŭ pe general, ca astfeliŭ cu toţiï să păşască în regulă,

[1]) Pasajul Sf. Chrisostom „ὁ κανὼν οὔτε πρόσθεσιν οὔτε ἀφαίρεσιν ἔχεται, ἐπεὶ τὸ κανὼν εἶναι ἀπόλλυσι" este citaţie din Socrat. *In citatul acesta cuvêntul canon este luat în însemnare de lege, în sens metaforic. Sensul pasajuluï acestuia pare a fi o ameninţare, contra acelora cariï contravin legeï, care nu primeşce nicï adaosurï şi nicï scăderi, căcï la urmă tot ea (legea) este care pedepseşce pe contravient. Trad.).*

tot asemenea şi în casul de faţă. Dealtmintrelea, este cu putinţă de a se strica ordinea, din causa mişcărei neregulate a jucătorilor, saŭ a ostaşilor, şi atuncĭ totul e în desordine.

[1]) Aşa dară apostoliĭ aŭ fost tip adevĕrat, căcĭ iĭ ni-aŭ păstrat intactă icóna primitivă, adecă creştinismul în tótă puritatea luĭ. Inţelegeţĭ cât de curată viaţă aŭ avut iĭ, dacă această icónă primitivă ni stă de faţă ca exemplu şi legĭ viĭ. Ceia ce spuneaŭ scripturile, aceia arătaŭ tuturor prin fapte. Aceasta este învăţătură admirabilă, aceasta numaĭ ar putea să atragă pe discipul. Dacă însĕ el (dascălul) se mărgineşce numaĭ în a vorbi şi a filosofa, eară cu faptele ar face cu totul din contra, apoĭ atuncĭ nu este încă dascăl adevĕrat. A filosofa în cuvinte e un lucru uşor şi pentru discipul, însĕ trebuie ca el să îndemne şi cu faptele, şi cu conduita sa, căcĭ aceasta maĭ ales face pe dascăl respectabil, şi pe discipul îl pregăteşce la supunere. Cum? Când va videa pe dascăl că fisofisază cu cuvintele, va dice că poronceşce imposibilul, şi cum că este imposibil, o probează însuşĭ el maĭ întêiŭ, căcĭ nu face ceia ce dice. Când însĕ va videa că vorbele sunt îndeplinite prin fapte, atuncĭ nu va avea ce dice. Afară de aceasta chiar de ar fi viaţa dascăluluĭ cam ne îngrijită, noĭ atuncĭ luăm sama la noĭ înşi-ne, şi ascultăm pe Prorocul, care dice: „Şi vor fi fiiĭ tĕĭ învĕţaţĭ luĭ Dumnedeŭ“ (Isaia 54, 13?) şi „Nu va maĭ învăţa nimenĭ pe fratele sĕŭ dicênd: cunóşce pre Domnul, că toţĭ mĕ vor cunóşce de la cel mic până la cel mare al lor“ (Ierem. 31, 34). Nu aĭ dascăl virtuos? Dară aĭ pe adevĕratul dascăl, pe singurul care trebuie a-l chema dascăl; învaţă de la acela, căcĭ a dis: „Invăţaţĭ-vĕ de la mine, că sunt blând cu inima“ (Math. 11, 29). Nu da atuncĭ atenţiunea dascăluluĭ, ci uită-te la adevĕratul dascăl Christos, şi fiĭ ascultătoriŭ lecţiunilor luĭ. Ia de acolo tip de purtare, căcĭ aĭ în el o icónă excelentă, şi după dênsa regulează-te pe sine-ţĭ. Se găsesc in scripturĭ miĭ de icóne de viaţă virtuósă; decĭ ia pe care veĭ voi, şi după dascăl intră în vorbă şi cu discipuliĭ. De exemplu: unul a strălucit prin sărăcie, un altul prin bogăţie, precum, Elie a strălucit prin sărăcie, eară Abraam prin bogăţie; ia decĭ ca exemupl una din aceste vieţĭ, pe care o veĭ crede maĭ uşóră şi maĭ îndămănatică.

---

[1]) *Partea morală.* Avênd noĭ tip precum şi model pe apostolĭ şi pre ceĭ ce aŭ strălucit în fapte bune, totul ni va fi lesnicios. *(Veron).*

Unul a strălucit prin căsătorie, un altul prin feciorie—Abraam a strălucit prin căsătorie, eară Elie prin feciorie; ia pe care voeşcĭ de exemplu, şi păşeşce pe calea unuia saŭ a altuia, căcĭ ambele căĭ duc la ceriŭ. Unul a strălucit prin post, altul prin nepostire—Ioan de ex. a strălucit prin post, eară Iob prin nepostire. Afară de acestea Iob avea femee, feciorĭ şi fete, şi case de care îngrija, şi era bogat fórte, pe când fiind cineva chiar în tronul împărătesc, e posibil de a exercita virtutea, de şi palatul împărătesc se găseşce împovorat cu maĭ multe afacerĭ de cât orĭ-ce altă casă particulară. David a strălucit în tron, eară porfira împărătească şi diadema întru nimic nu l-a moleşit; luĭ Moise însĕ i se încredinţază protecţiunea întregeĭ comunităţĭ, ceia ce este cu mult maĭ greŭ. Aicĭ puterea este cu mult maĭ mare, de unde urma că şi greutatea era maĭ mare. Aĭ vĕḑut cum unia aŭ progresat în fapte bune fiind bogaţĭ, eară alţiĭ fiind săracĭ? Aĭ vĕḑut pe unia earăşĭ progresând în căsătorie, şi pe alţiĭ în feciorie? Acum priveşce şi contrariul, adecă privesce pe aceĭ perduţĭ în căsătorie şi în feciorie, în bogăţie şi în sărăcie. In căsătorie de pildă mulţĭ ómenĭ s-aŭ perdut, precum Samson şi alţiĭ, şi nu atât din causa căsătorieĭ, cât din causa voinţeĭ lor. Privesce în feciorie, pe acele cincĭ fete nebune, în bogăţie pe acel bogat care trecea cu viderea pre Lazar, în sărăcie încă şi astăḑĭ se perd miĭ de ómenĭ. In tronurile împărăteşcĭ ca şi în demagogie vĕ pot arăta mulţĭ perduţĭ. Voeşcĭ a videa apoĭ de ceĭ mântuiţĭ şi în rândul ostaşilor? Iată pe Corneliŭ sutaşul (Fapt. Cap. 10). Voeşcĭ a videa mântuiţĭ din aceĭ ce eraŭ sub protecţiunea altora? Priveşce pe eunuchul împărăteseĭ Ethiopenilor. Astfeliŭ decĭ, dacă noĭ întrebuinţăm averea în scopurĭ bune de orĭ-ce feliŭ, nu ne va perde de loc, eară la din contra cu nimic nu ni foloseşce, căcĭ şi bogăţie, şi împărăţie, şi sărăcie, şi căsătorie, şi feciorie ne pot duce la perḑare prin voinţa nóstrĕ. Pe cel ce privighiază şi este sobru, nimic nu-l póte vătăma. Spune-mĭ te rog: cu ce a vătămat robia? Cu nimic. Inchipui-ţĭ bună óră pe Iosif devenit rob, şi totuşĭ salvând virtutea: închipui-ţĭ pe Daniil şi pe ceĭ treĭ coconĭ deveniţĭ robĭ, şi cu tóte acestea strălucind cu mult maĭ virtos ca alţiĭ. Pretutindenĭ virtutea străluceşce şi este neînvinsă, şi nimic nu o póte împedeca. Si ce spun eŭ de sărăcie şi de sclăvie? Nicĭ fómea, nicĭ ranele cele învechite şi nicĭ bóla cea maĭ grea nu o póte împedeca. Astfeliŭ era Lazăr, astfeliŭ era Iob, astfeliŭ era şi Timotheiŭ, cel bântuit de dese bóle. Aĭ vĕḑut că nimic nu póte împedeca pe cineva de la virtute? Nicĭ bogăţia, nicĭ sărăcia, nicĭ puterea,

nicĭ dorul de a stăpâni, nicĭ bóla, nicĭ înjosirea, nicĭ disprețul, căcĭ pe tóte acestea lăsându-le jos pe pămênt, virtutea se ridică la ceriŭ. Numaĭ sufletul să fie curajos, și nimic nu póte fi care să împedece pe omul virtuos. Când lucrătoriul este sănătos și voinic, nimic din cele exterióre nu-l póte împedeca. Când meseriașul este cu experiență și stăruitoriŭ, și cunósce meșteșugul sêŭ în perfecțiune, apoĭ chiar de ar fi bolnav, el posedă meșteșugul, chiar de ar fi sărac, chiar de are uneltele meșteșugului sêŭ în mânĭ saŭ nu le are, chiar de lucrează, saŭ nu lucrează, cu nimic nu este maĭ pre jos, căcĭ știința meșteșuguluĭ este cu dênsul. Tot așa și cu omul virtuos și devotat luĭ Dumnedeŭ; chiar de l-aĭ face bogat, el îțĭ arată meșteșugul (vírtutea), chiar de l-aĭ aduce la sărăcia cea maĭ neagră, de ar fi bolnav saŭ sănătos, chiar de ar fi în slavă saŭ în necinste, el același este, adecă stăruitoriŭ în virtute. Ore nu prin tóte modurile lucraŭ apostoliĭ? Óre nu „prin slavă și necinste, prin grăire de rêŭ și laudă" (II Corinth. 6, 8)? Aceasta vra să dică a fi luptătoriŭ, adecă a fi îndămânatic spre tóte. Aceasta este și natura virtuțeĭ. Dacă veĭ dice: «eŭ nu pot să fiŭ maĭ mare peste alțiĭ, ci sunt făcut spre a viețui singur», aĭ batjocorit virtutea, căcĭ ea pote să fie a tuturor, și pretutindenĭ să străluciască, ajunge ca numaĭ să fie deja în suflet. Este póte fomete? Este belșug? Ea în ambele împrejurărĭ își arată puterea eĭ, dupre cum dice și Pavel: „Șciŭ și a avea de prisosit, și a fi lipsit" (Filipp. 4, 12). Era nevoe ca el să lucreze? Eĭ bine, el nu s-a rușinat, ci doĭ anĭ a lucrat. Trebuia ca el să sufere de fóme? Eĭ bine, el n-a ezitat a o face, și nicĭ nu s-a topit din această causă. Trebuia a muri? Eĭ bine, el nu se umilia, ci prin tóte își manifesta prudența luĭ și curajul cel mare ce'l avea. Pe dênsul să-l imităm prin urmare, și nu ni va părea rêu. In adevĕr, ce ar putea óre să întristeze pe un astfeliŭ de om? Nimic. Pe cât timp nu va fi nimenĭ în stare ca să'mĭ răpiască acest bun dumnedeesc, eŭ voiŭ fi cel maĭ fericit dintre toțĭ óminiĭ, nu numaĭ acolo, ci și aicĭ. Fie apoĭ ca omul virtuos să aibă și femee, și copiĭ, și banĭ, și slavă multă; eĭ bine, între tóte acestea el tot virtuos va remânea, și din contra ia de la dênsul tóte cele arătate maĭ sus, și el tot acelașĭ va fi. El nu se încovoiază nicĭ sub povóra scârbelor, precum nicĭ nu se îngâmfă când se găsesce înotând în prosperitate, ci întocmaĭ ca și peatra, care, fie că este lovită de valurile măreĭ, fie că marea este liniștită, căcĭ ea tot nepăsătóre stă, și nu suferе nicĭ că a fost găn-

rită de valurile mărei, şi nicĭ că a pătimit alt ceva,—tot aşa şi sufletul ţeapăn stă drept, şi pe timp de furtună, ca şi pe timp bun. Şi precum copiiĭ cariĭ se găsesc pe corabie se spărie de valurile mărei, pe când capitanul corabieĭ şeḑênd drept rîde şi face haz de spaima aceia a lor, tot aşa şi sufletul filosof; căcĭ pe când unia sunt înfricoşaţĭ, eară alţiĭ rîd şi fac haz în prefacerea ce o iaŭ diversile lucrurĭ în lume, el stă drept şi nemişcat, sprijinit pe evlavie, ca pe cârma uneĭ corăbiĭ. Căcĭ, spune'mĭ: ce póte óre tulbura un suflet cucernic? Mórtea? Dară aceasta este începutul uneĭ vieţĭ cu mult maĭ bune. Póte sărăcia? Dară aceasta conlucrează încă cu dênsul la fapta bună. Póte bóla? Dară nicĭ că o consideră ca existând, şi nu numaĭ bóla, ci şi chiar repausul, saŭ şi scârba, căcĭ pe tóte preîntimpinându-le le inlăturează. Póte că necinstea? Dară în el este crucificată lumea întreagă. Póte că perderea copiilor? Dară el nu se spărie, când maĭ ales este iniţiat în dogma învierei ceĭ obşteştĭ. Aşa dară ce ar putea să clatine un astfeliŭ de suflet? Nimic din tóte acestea. Póte că bogăţia îl îngâmfă? De loc; căcĭ el şcie că averile sunt nimic înaintea sa. Póte că îl îngâmfă slava? Dară el a învăţat şi şcie, că: „Tótă slava omuluĭ ca flórea erbeĭ“ (Isaia 40, 6). Póte că desfătarea? Dară el a audit deja pe Pavel, care ḑice: „Ceia ce petrece întru desfătare, de vie este mórtă“ (I Timoth. 5, 6). Aşa dară când un astfeliŭ de suflet nicĭ că se îngâmfă, şi nicĭ că se împuţinează, apoĭ ce ar putea să fie egal cu o aşa sănătate? Dară nu tot aşa este şi cu celel-alte suflete, care se învêrtesc şi se schimbă maĭ repede de cât marea şi de cât şopârla aceia, care îşĭ schimba deseorĭ colórea pieleĭ. De aceia este ridicolă purtarea lor, căcĭ acum îl veḑĭ rîḑênd, acum plângênd, acum îl veḑĭ îngrijindu-se, şi imediat distrat peste măsură şi fără nicĭ o păsare. De aceia şi ḑice Pavel: „Nu vě asemênaţĭ chipuluĭ veacului acestuia“ (Romanĭ 12, 2), căcĭ noĭ petrecem în cerurĭ, unde nu este schimbare. Ni-a făgăduit premiĭ nestricăcióse, eară nu stricăcióse şi schimbătore. Decĭ o astfeliŭ de petrecere să arătăm noĭ, căcĭ de aicĭ vom câştiga bunurile făgăduite. Pentru ce ne aruncăm înşi-ne în primejdiĭ, şi în furtunĭ, în tulburărĭ şi în nelinişte? Să fim liniştiţĭ. Însě liniştea noĭ nu o avem nicĭ de la bogăţie, nicĭ de la sărăcie, nicĭ de la slavă, nicĭ de la necinste, nicĭ de la bólă, nicĭ de la sănatate, ci numaĭ de la sufletul nostru. Când el este voinic şi bine iniţiat şi pregătit în ştiinţa virtuţeĭ, tóte îĭ

vor fi ușóre. De aicĭ chiar el va videa deja repausul de acolo, și limanul cel favorabil, și ducêndu-se acolo se va învrednici de miĭ de bunătățĭ. Cărora fie ca să ne învrednicim noĭ cu toțiĭ, prin charul și filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sfint, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA XIV

„Pentru-că mulțĭ umblă, de care de multe orĭ am ḑis vóuĕ, eară acum și plângênd ḑic, că sunt vrăjmașĭ truciĭ luĭ Christos. Al cărora sfârșitul li este perḑarea, al cărora Dumneḑeu este pântecele, și slava întru rușinea lor, cari cele pămênteștĭ cugetă. Că petrecerea nóstrĕ în ceriurĭ este, de unde și pre Mântuitorul așteptăm, pre Domnul nostru Iisus Christos Care va schimba chipul trupului smerenieĭ nóstre, ca să se facă în chipul trupuluĭ slaveĭ sale, dupre lucrarea putereĭ ce are el, de a supune lui'și tóte" (Cap. 3, 18—21).

Nimic nu este atât de nepotrivit și străin creștinuluĭ, ca aceia de a căuta peste tot locul numaĭ liniște și odihnă. Nimic nu este atât de străin de făgăduința dată nóuĕ și de concentrarea nóstrĕ (ca soldațĭ aĭ luĭ Christos), ca aceia de a ne lipi de viața presentă. Stăpânul tĕŭ a fost răstignit, și tu încă te desmerḑi? Stăpânul tĕu a fost pironit pe cruce, și tu încă umbli după liniște și odihnă? Dară cum pot fi acestea demne de un soldat brav? De aceia și Pavel ḑice: „Pentru că mulțĭ umblă, de care de multe-orĭ am ḑis vóuĕ, eară acum și plângênd ḑic, că sunt vrăjmașĭ cruciĭ luĭ Christos." Fiind-că eraŭ unia cariĭ se prefăceaŭ a fi creștinĭ, eară în realitate căutaŭ numaĭ repaosul și trăiaŭ în desmerdărĭ, ceia ce este contra cruciĭ, de aceia apostolul spunea cuvintele de maĭ sus. «Crucea

Domnuluĭ este obiectul de căpitenie a unuĭ suflet ce se chinuesce, ce sufere și care nu caută peste tot locul numaĭ liniștea și comoditatea, pe când aceia se pórtă cu totul din contra». Prin urmare chiar de ar spune dênșiĭ că sunt aĭ luĭ Christos, în realitate sunt dușmanĭ aĭ cruciĭ luĭ Christos, căcĭ dacă iubiaŭ cu adevĕrat crucea, s-ar fi silit ca să aibă viaţa celuĭ răstignit. Nu a fost tras în ţapă stăpânul teŭ pentru tine [1]? Tu imitează în alt mod pe stăpânul, dacă nu poţĭ a-l imita întocmaĭ; răstignesce-te pe sine însu'ţĭ, dacă nu te răstignesce altul. Răstignesce-te pe sine-ţĭ, nu însĕ să te ucidĭ singur, să nu fie una ca aceasta, căcĭ e lucru cu totul neevsevios, însĕ așa dupre cum dicea Pavel: „Prin care (cruce) mie lumea s-a răstignit, și eŭ lumeĭ" (Galat. 6, 14). Dacă iubescĭ pe stăpânul teŭ, primesce mórtea luĭ. Află cât de mare este puterea cruciĭ, câte fapte marĭ a săvêrșit ea, câte săvêrșesce și acum, și câtă siguranţă aduce vieţeĭ. Prin cruce se săvêrșesc tóte; botezul prin cruce sĕ săvêrșașce, căcĭ e necesar a primi pecetea charuluĭ; chirotonia prin cruce se săvêrșașce. Chiar în stradă de suntem, chiar în casă, saŭ orĭ și unde, crucea este un bun mare, o armă mântuitóre, pavăza neînvinsă, resboinic al diaboluluĭ. Pe acesta decĭ dușmănindu'l porţĭ crucea, nu numaĭ fiind pecetluit de formă, ci pătimind chiar cele ale cruciĭ luĭ Christos. Chiar și Christos obicĭnuia de a numi patimile cruce, precum de ex. când dice: „De nu'șĭ va lua cineva crucea sa și să-mĭ urmeze mie" (Math. 16, 24), adecă, dacă nu este cineva pregătit pentru mórte.

Aceia însĕ fiind fricoșĭ, iubitorĭ de viaţă și iubitorĭ aĭ trupuluĭ, sunt dușmanĭ aĭ cruciĭ, și în definitiv orĭ-cine este prietin al dezmerdărilor și al nesiguranţeĭ de aicĭ, este în acelașĭ timp dușman al cruciĭ luĭ Christos, în care Pavel se laudă, cu care se identifică, și cu care se încearcă de a se contopi în totul, precum de ex. când dice: „Eŭ m-am răstignit lumeĭ, și lumea mie".

„Eară acum și plângênd dic." De ce însĕ? Pentru că rĕul s-a întins, pentru că aceia eraŭ vrednicĭ de lacrămĭ Cu adevĕrat că eraŭ vrednicĭ de lacrămĭ, căcĭ în timp ce îșĭ

[1] *Notă.* Originalul este precum urmează: Οὐκ ἀνεσκολοπίσθη σου ὁ δεσπότης; Verbul ἀνασκολοπίζομαι nu are altă semnificaţie, afară de *a mĕ inţepa, a fi tras în ţapă,* aicĭ însĕ se póte lua în sens de răstignire. Ideia este prin urmare: *Nu a fost crucificat pentru tine stăpânul teŭ? Trad.*

îngrașă îmbrăcămintea de dinafară (περιβόλαιον), adecă trupul, despre viața viitóre iĭ nu fac nicĭ o vorbă și nicĭ că se gândesc la respundere. Iată că te dezmerdĭ, iată că te îmbețĭ astădĭ, și mâine, și dece anĭ, saŭ două decĭ, saŭ treidecĭ, saŭ cincĭ-decĭ și o sută—ceia ce este peste putință; dară de voeșcĭ, să stăm aicĭ. Care e sfârșitul? Care e câștigul? Nicĭ unul. Și o astfeliŭ de viață óre nu e vrednică de plâns? Dumnedeŭ ne-a pus în locul acesta de luptă, ca noĭ luptându-ne să ne încununăm, eară noĭ plecăm de aicĭ nefăcênd și nelucrând nimic bun. Plânge prin urmare Pavel tocmaĭ acelea pe care dușmaniĭ crucii le aŭ ca de laudă, și de care se bucură. Aceasta înseamnă a fi cineva cu compătimire, aceasta este de a îngriji de toțĭ óminiĭ. „Aĭ căror Dumnedeŭ, dice, este pântecele“ Tocmaĭ de aceasta Dumnedeul lor este pântecele, aceasta este ceia ce dice: „Să mâncăm și să bem“ (I Corinth. 15, 32). Aĭ vědut câtă rěutate are în sine dezmerdarea? Dumnedeul unora este banul, Dumnedeul altora este pântecele. Și óre nu sunt și aceștia idololatri, ba încă și maĭ rěĭ de cât aceia? „Și slavă întru rușinea lor.“ Uniĭ dic că aicĭ apostolul face alusiune la tăierea împrejur, însě eŭ nu o dic aceasta, ci sensul este: acele fapte pe care trebuiaŭ să le ascundă, dênșiĭ le aŭ ca fală, și se mândresc cu ele.

Uricios lucru este a face cineva fapte murdare, însě a se rușina de cele făcute, rěul este pe jumătate; pe când dacă se laudă cineva cu ele, apoĭ atuncĭ este culmea nesimțireĭ. Ore aceste cuvinte sunt spuse numaĭ pentru aceia, eară ceĭ dintre noĭ aŭ scăpat de osândă, și nimenĭ nu este vinovat de acest pěcat? Nimenĭ nu are pântecele ca pe Dumnedeŭ, nimenĭ nu are slavă întru rușinea sa? Doresc, și încă mult, ca printre noĭ să nu fie nicĭ unul de aceștia, și nicĭ să se găsască cineva vinovat de cele vorbite; însě mi-ĭ teamă ca nu cumva apostolul să fi spus cuvintele acestea maĭ mult pentru noĭ, de cât pentru ceĭ de pe atuncĭ, căcĭ, când cineva își consumă tótă viața în bețiĭ și petrecerĭ, și cu săraciĭ prea puțin cheltuesce, eară partea cea maĭ mare o cheltuesce cu pântecele, ore nu s-ar putea dice și pentru dênsul aceste cuvinte?

Nicĭ un cuvênt nu póte fi maĭ biciuitoriŭ, și maĭ rușinos în acelașĭ timp ca vorbele aceste ale apostoluluĭ. „Aĭ căror Dumnedeŭ, dice, este pântecele și slava întru rușinea lor.“ Și cine sunt aceștia? „Aceia, dice, cariĭ

cugetă cele pămênteşcĭ“. Clădim case, însĕ unde? Pe pă-mênt. Cumpărăm moşiĭ, unde însĕ? Pe pămênt earăşĭ. Că-pătăm vre-o stăpânire, vre o autoritate, unde însĕ? Pe pă-mênt. Ne bucurăm de slavă, earăşĭ pe pămênt; ne îmbogă-ţim tot pe pămênt. Eĭ bine, aceştia sunt cariĭ aŭ pântecele ca Dumnedeŭ. Ceĭ ce nu cugetă nimic duchovnicesc, ci to-tul îşĭ agonisesc pentru aicĭ, şi numaĭ la acestea cugetă, cu drept cuvênt că aŭ pântecele ca Dumnedeŭ şi dic: „Să mâncăm şi să bem, căcĭ (ca) mâine vom muri.“ Pentru trup te îngrijeşcĭ şi te scârbeşcĭ când este bolnav, cu tóte că este trecătoriŭ, şi cu tóte că aceasta nu ar putea să te vatăme atât de mult, — eară sufletul îl tragĭ la pă-mênt, şi nu facĭ pentru aceasta nicĭ o vorbă? Rîdĭ încă, şi te dezmerdĭ? Şi de ce iertare veĭ putea să te bucurĭ, când tu te găseşcĭ atât de nesimţitoriŭ? Trebuie tocmaĭ ca şi trupul să'l facĭ duchovnicesc, căcĭ poţĭ aceasta, dacă tu voeşcĭ. Ai primit de la Dumnedeŭ pântece pentru ca tu să te hră-neşcĭ, eară nu ca el să te tragă la pămênt; ca să-l stăpâ-neşcĭ, şi nicĭ de cum să-l aĭ de stăpân al têŭ; ca să te slu-jască la hrana celor-l-alte organe ale trupuluĭ, şi nicĭ de cât ca tu să-ĭ slujeşcĭ luĭ, saŭ să trecĭ peste hotarele natureĭ sale. Nu atâtea rele pricinuieşce marea, când îşĭ iesă din ho-tarele eĭ, pe câte póte pricinui sufletuluĭ nostru, şi chiar trupuluĭ, un pântece ne'nfrânat. Aceia se revarsă peste tot pămêntul, eară aceasta peste tot corpul. Pune însĕ hotar pânteceluĭ, precum Dumnedeŭ a pus năsipul hotar mâreĭ. Chiar de s'ar înfuria el, chiar de s-ar tulbura, tu înfrânea-ză-l cu puterea ce o aĭ în tine. Priveşce cât de mult te-a cinstit Dumnedeŭ, numaĭ ca tu să-l imitezĭ pe el; tu însĕ nu voeşcĭ, ci priveşcĭ cum pântecele se revarsă şi corupe întreaga ta natură, şi nu îndrăzneşcĭ ca să-l stăpâneşcĭ şi să-l cuminţeşcĭ. „Al cărora Dumnedeŭ, dice, este pân-tecele.“ Am vĕdut cum Pavel a servit luĭ Dumnedeŭ, am vĕdut cum şi gurmandiĭ servesc pânteceluĭ. Apoĭ pe unia ca aceştia óre nu îĭ aşteaptă miĭ de nenorocirĭ? Óre nu ca şi cum ar poronci pântecele, îĭ se tem de a fi neascultătorĭ? Óre nu îl servesc chiar cu cele imposibile? Óre nu sunt aceştia maĭ pre jos de cât sclaviĭ? „Eară petrecerea nós-trĕ în ceriurĭ este.“ Aşa dară să nu căutăm aicĭ recrea-ţiunea şi odihna, ci să căutăm de a fi acolo strălucițĭ, unde vom şi petrece. „De unde, dice, şi pre Mântuitoriul aş-teptăm, pe Domnul Iisus Christos, care va schimba

trupul smereniei nostre, ca să se facă în chipul trupuluĭ slaveĭ sale.“ Puţin câte puţin ne-a rîdicat unde trebuia. «Din ceriurĭ, dice, este Mântuitorul nostru», aşa că ni se arată sfinţenia vieţeĭ nóstre de la persóna Mantuitoriuluĭ, cum şi de la locul venireĭ luĭ şi a petrecereĭ nóstre.

„Care va schimba trupul smerenieĭ nóstre“ dice. Multe pătimesce acum trupul nostru; se leagă, este biciuit şi sufere miĭ de necazurĭ, însĕ şi trupul luĭ Christos a suferit atâtea durerĭ. La aceasta şi face el alusiune, când dice: „Va schimba trupul smerenieĭ nóstre, că să se facă în chipul trupuluĭ slaveĭ sale.“ Decĭ, este acelaşĭ lucru cu a se îmbrăca întru nestricăciune. „Va schimba trupul“ (μετασχηματίσει), adecă şi chipul va fi altul, saŭ că abusiv a numit aşa prefacerea corpuluĭ. A dis trupul smerenieĭ nóstre, pentru că este smerit în present, pentru că este supus stricăciuneĭ şi durereĭ, că se pare a fi de dispreţuit, şi că cu numic nu este maĭ presus de alte corpurĭ. „Ca să se facă, dice, în chipul trupuluĭ slaveĭ sale.“ Vaĭ! Trupul nostru se va face întocmaĭ, adecă egal cu trupul celuĭ ce şade deadreapta Tatăluĭ, al celuĭ închinat de îngerĭ, al celuĭ înaintea căruia sunt de faţă puterile cele netrupeşcĭ, va fi egal cu trupul aceluia, care şade maĭ presus de tóte stăpânirile şi puterile! Aşa dară, dacă lumea întreagă s'ar întrista şi ar plânge pe ceĭ ce cad din această speranţă, óre nu'ĭ-ar plânge cu dreptate, pentru că avênd făgăduinţa de a ni deveni trupurile egale cu trupul luĭ Christos, unia ca aceştia se duc împreună cu diaboliĭ? «Nu'mĭ pasă de gheena; orĭ şi câte aĭ spune; dacă eŭ sunt cădut din această slavă, eŭ consider gheena ca o nimic în raport cu căderea aceasta». Ce spuĭ, Pavele? Va deveni egal cu trupul aceluia? Da, rĕspunde. Apoĭ, ca nu cumva să te îndoeşcĭ şi să nu credĭ, pune de faţă şi un raţionament puternic: „Dupre lucrarea, dice, a putereĭ ce are el de a supune luĭ'şĭ tóte.“ «Are putere, dice, de a supune luĭ'şĭ tóte, prin urmare şi stricăciunea şi mórtea». Decĭ dacă are această putere, apoĭ o póte face aceasta, adecă ca trupul nostru să devină egal cu al sĕŭ. Care putere este maĭ mare? spune-mĭ: a supune demonĭ, îngerĭ, archangheli, Cheruvimĭ şi Serafimĭ, sau a face trupul nestricăcios şi nemuritoriŭ? Negreşit că aceasta de pe urmă e cu mult maĭ mare de cât cea dintêĭ. El a arătat încă şi maĭ marĭ fapte ale putereĭ sale, ca tu să credĭ şi acestora. «Aşa că chiar de vedeţĭ pe unia ca aceia

bucurându-se, chiar de-i vedeţi în slavă, voi staţi drepţi, căci cu nimic nu sunteţi vătămaţi de dênşii, de nimic nu aveţi a vě teme, — pentru că sunt de ajuns asemenea speranţe de a deştepta chiar şi pe cel mai trândav şi somnoros.»

„In cât, fraţii mei cei iubiţi şi doriţi, bucuria şi cununa mea, aşa staţi întru Domnul, iubiţilor“ (Cap. 4, 1). „Aşa,“ adecă drept, neculcaţi. Acum priveşce, cum după sfătuiri li aduce şi laude. „Bucuria, dice, şi cununa mea.“ Nu numai bucuria, ci şi slava, şi nu numai slava simplă, ci şi cununa, cu care slavă nimic nu este egal, când dênşii sunt cununa lui Pavel. „Aşa staţi întru Domnul, iubiţilor,“ adecă întru nădejdea lui Dumnedeŭ. „Pre Evodia rog, şi pre Sintichi rog, ca aceiaşi să gândiască întru Domnul. Incă te rog şi pre tine soţule iubite, ajută-li lor“ (Stih. 2, 3). Unia dic că el numeşce şi rógă aici pe femeea sa, însě nu este aşa, ci numeşce pre o femee óre-care, şi pre bărbatul unia dintre ele. „Ajută-li lor, dice, care împreună cu mine s-aŭ nevoit întru evanghelie, şi cu Climent, şi cu cei-l-alţi împreună lucrători ai mei, ale căror nume sunt scrise în cartea vieţei.“ Ai vědut de câte virtuţi ale lor mărturiseşce el aici? Ceia ce Christos a spus apostolilor sěi: „Nu vě bucuraţi căci duchurile se pleacă vóuě, ci vě bucuraţi mai virtos că numele vóstre s'aŭ scris în ceriuri“ (Luc. 10, 20), aceiaşi mărturiseşce şi apostolul de aceste femei „ale căror nume sunt scrise în cartea vieţei.“ Mie mi se pare că aceste femei eraŭ căpitenii în biserica Filippenilor, eară apostolul le pune sub protecţia unui bărbat miraculos, pe care îl numeşce soţ, şi sub protecţia căruia obicinuia póte apostolul de a pune pe alţii, ca conlucrătoriŭ, ca împreună ostaş, ca tovarîş şi frate, — ceia ce face şi în epistola către Romani, când dice: „Vě încredinţez vóuě pre Fivi sora vóstrě, care este diaconeasă (slujitóre) a bisericei din Chenhree“ (Rom. 16, 1). „Soţule“ dice. Aici saŭ că e vorba de vr'un frate al lor, saŭ bărbatul vr'unia din ele, ca şi cum pare că ar dice: «acum eşti frate iubit, acum soţ adevěrat şi iubit, căci ai devenit membru». „Care împreună cu mine s-aŭ nevoit

întru evanghelie.“ Protecţiunea lor decĭ, venia nu din causa prieteniei, ci din causa succeselor lor. „Impreună cu mine saŭ nevoit“. Dară ce spuĭ Pavele? S-aŭ nevoit împreună cu tine femeĭ? «Da, ḑice el, nu cu puţină parte aŭ contribuit şi ele, căcĭ de şi aŭ fost mulţĭ conlucratorĭ cu mine, totuşĭ în multe aŭ conlucrat şi ele.» Bisericile se compuneaŭ pe atuncĭ nu în mic, aşa ḑicênd, şi pentru ca ceĭ încercaţĭ, fie bărbaţĭ, fie femeĭ, să se pótă bucura de atâta cinste din partea celor-l-alţĭ, trebuia ca să fi făcut multe bunătăţĭ. Multe bunătăţĭ proveniaŭ de aicĭ: Intêiŭ că toţĭ ceĭ-l-alţĭ eraŭ îmboldiţĭ către acelaşĭ zel, al doilea că câştigaŭ mult prin cinstea căpătată, şi al treilea că acestea iĭ făcea şi pe dênşiĭ chiar maĭ cu bună voinţă şi maĭ inflăcăraţĭ. De aceia pretutindenĭ veḑĭ pe Pavel îngrijindu-se de aceasta, şi în acelaşĭ timp punêndu-se tot-deauna în rândul lor. Acesta o face şi în epistola către Corinthenĭ, unde spune: „Că este începătură Achaeĭ“ (I Corinth. 16, 15). Unia cred că cuvêntul „Soţule“ ar fi nume propriŭ, însĕ ce? Fie aceasta, fie alt ceva, nu trebuie a scărmăna cuvintele (ἀκριβολογεῖσθαι), ci, că apostolul poronceşce de a se bucura aceste femeĭ de multă protecţie.

[1]) «Tóte ni sunt în ceriurĭ, ḑice, şi Mântuitoriŭ, şi petrecere, şi în fine orĭ-ce ar ḑice cineva. „De unde, ḑice, şi pre Mântuitoriul aşteptăm.“ Dară şi aceasta este tot din filantropia luĭ. El va veni earăşĭ la noĭ, şi nu că ne va trage pe noĭ acolo, după care luându-ne cu dênsul va pleca. Dară şi faptul acesta este dovadă de o mare cinste. Dacă el a venit pe când noĭ eram duşmanĭ, apoĭ cu atât maĭ mult va veni fiind prietenĭ aĭ sĕĭ. Şi nu permite aceasta nicĭ îngerilor, nicĭ servilor, ci el însuşĭ va veni, chemându-ne la moştenirea împărăţieĭ sale. Şi atuncĭ ceĭ ce-l cinstesc pre dênsul vor fi cinstiţĭ de el, şi se vor ridica în norĭ. „Şi noĭ ḑice, ne vom răpi în norĭ, şi aşa pururea cu Domnul vom fi.“ Aşa dară cine se va afla slugă credinciósă şi înţeleaptă? Cine se vor învrednici de atâtea bine-facerĭ? Cât de nenorociţĭ vor fi ceĭ căḑuţĭ din acea cinste? Şi dacă atuncĭ vom plânge într'una, óre ce vom folosi? De aĭ spune de miĭ de gheenĭ, totuşĭ n-aĭ putea spune nimic egal cu durerea aceia, pe care o va suferi atuncĭ sufletul, întregul

[1]) *Partea morală.* Despre filantropia luĭ Dumneḑeŭ, şi cum că căderea din împărăţia ceriurilor este insuportabilă, ceia ce dacă nu o vom câştiga, noĭ suntem de vină, şi că trebuie a ne mâhni saŭ aicĭ, saŭ acolo. *(Veron.)*

univers zguduindu-se, trâmbiţile răsunând, îngerii trecênd înaintea tuturor celor dintêi cete, apoi înaintea celor de a doua, celor de a treia, şi în fine înaintea miilor de cete, împrăştiate pe pămênt, apoi trecênd Cheruvimii,—şi multe, ba chiar nenumerate sunt aceste cete—apoi Serafimii, eară el venind întru slava acea negrăită; în fine trecênd tóte acele cete, spre a aduce pre cei vrednici înaintea celui ce şade pe tronul slavei; vor trece apoi şi cei de pre lângă Pavel, şi toţi carii aŭ fost cinstiţi şi iubiţi de dênsul, toţi aceştia, dic, incununaţi, lăudaţi, cinstiţi de împăratul ceriurilor împreună cu tótă óstea cerească. Dacă atunci unia se cinstesc, eară alţii se necinstesc, apoi ce póte fi mai grozav? Póte Gheena? Este insuportabilă gheena şi încă fórte insuportabilă, însĕ cu mult mai insuportabilă este căderea din împărăţia ceriurilor. Aţi priceput importanţa faptului? Dacă un împărat óre-care, saŭ fiŭ de împărat pornind la răsboiŭ, ar fi avut multe biruinţi în lupte şi admirat de toţi ar intra în fruntea întregei armate, împreună cu trofeile, cu acele regimente nenumĕrate de ostaşi purtători do aspide aurite, cu garda lui imperială întreagă, şi întreaga cetate ar fi încununată şi în haine de sĕrbătóre, şi toţi stăpânitorii lumei cu dênsul, apoi ar veni în urma lui prisonieri legaţi, de tótă vîrsta şi din tóte naţiunile biruite, apoi ar urma guvernatorii provinciilor, satrapii, şi în fine toţi stăpânitorii, şi în tótă slava şi strălucirea aceia găsindu-se ar primi pe toţi câţi ar întâlni pe cale şi i-ar săruta, li-ar întinde mâna, ar conversa cu toţii şi li-ar inspira curaj, ca unor prieteni, şi ar porunci ca unia de pe calea aceia pe unde trece, se fie ridicaţi şi duşi în împărăţia sa, eară alţii părăsiţi,—apoi óre aceştia, de şi póte nu sunt pedepsiţi, de câtă compătimire însĕ nu sunt vrednici? Deci, daca printre noi óminii şi este atât de amar lucru de a cădea cineva din slavă, cu cât mai mult încă la Dumnedeŭ, când puterile cele de sus vor fi de faţă înaintea împăratului, când demonii vor fi legaţi şi vor căuta în jos, când chiar diabolul va fi adus legat, cu tótă puterea protivnică, când în fine el va veni pe nori încunjurat de puterile ceriurilor. Crediţi-mĕ, că sufletul meŭ fiind cuprins de durere la această povestire, nici nu pot a termina cuvêntul! Să pricepem deci, de câtă slavă vom fi lipsiţi, fiind cu putinţă de a nu ne lipsi de ea. Ceia ce e grozav, este că de şi noi suntem stăpâni de a nu pătimi acestea, totuşi le pătimim prin propria nóstrĕ voinţă. Când pe unia'i primeşce şi-i duce la părintele sĕŭ cel ceresc, eară pe alţii îi părăseşce, şi îngerii îi trag cu deasila în jos, plângênd ii şi căutând cu privirea la focul

gheenii, fiind pilduiţi înaintea întregeĭ lumĭ,—apoĭ câtă durere credeţĭ că vor avea?

Decĭ, să ne grăbim iubiţilor, până ce maĭ avem timp, şi să avem mare grijă pentru mântuirea nóstră. Câte nu vom avea de spus şi noĭ, ca şi bogatul din evanghelie! Dacă ne-ar ierta cineva acum, óre am lăsa noĭ ceva din averile nóstre? Dară nimenĭ nu lasă. Şi ceia ce spunem, este cert nu numaĭ din aceasta, ci şi din altele multe. Şi ca să scii, apoĭ câţĭ aŭ ajuns în aşa spaimă, că diceaŭ: «dacă ne am re'ntórce la cele dintéĭ, nu am maĭ cădea în păcate»? Multe de acestea vom dice atuncĭ, însă vom audi aceia ce a audit bogatul din evanghelie, că prăpastie mare este, că am primit cele bune aici. Să suspinăm decĭ cu amar, vă rog, şi maĭ ales nu numaĭ să suspinăm, ci să şi facem fapte bune. Să jelim acum şi să umblăm după mântuire, ca să nu jelim atuncĭ în zădar, şi să nu plângem din causa reutăţeĭ. Acesta este plânsul virtuţeĭ, eară acela este plânsul uneĭ pocăinţĭ zădarnice. Să ne întristăm acum, ca nu cumva să ne întristăm atuncĭ. Nu este egală întristarea de aicĭ cu cea de acolo. Aicĭ te întristezĭ pentru un timp scurt, şi încă de multe orĭ nicĭ nu simţĭ întristarea, sciind că întristarea îţĭ este spre binele tĕŭ, pe când acolo întristarea este fórte durerósă, lipsită de orĭ-ce speranţă, fără vr'un mijloc de scăpare, şi pentru tot-deauna. Fie ca noĭ toţĭ să ne învrednicim de repaos. Să ne rugăm însă, şi să căutăm de a ne învrednici de acel repaos. Să ne încercăm, vă rog, căcĭ dacă ne interesăm de aceasta şi ne rugăm, vom câştiga. Dacă ne rugăm îndelung, Dumnedeŭ ni acordă. Dară dacă nicĭ nu-l rugăm, nicĭ nu lucrăm ceva în acest scop, apoĭ cum vom reuşi? Dormind? De loc. Ceĭ ce aleargă şi se conformează morţiĭ Mântuitoriuluĭ, aceia după dicerea luĭ Pavel, vor putea a se bucura de bunurĭ, şi nicĭ de cât ceĭ ce dorm. „Ca dóră cumva aşĭ ajunge“, dice el, şi dacă el dice aşa, apoĭ noĭ ce vom dice? Dormind, noĭ nu putem săvĕrşi nicĭ măcar lucrurĭ lumeşcĭ, dară de cum duchovniceştĭ. Dormind, noĭ nu putem căpăta nimic nicĭ chiar de la prietinĭ, de cum încă de la Dumnedeŭ. Dormind, nicĭ părinţiĭ nu ne cinstesc, dară de cum Dumnedeŭ. Să ne obosim puţin, ca apoĭ să ne odihnim pentru tot-deauna. Trebuie a ne întrista aicĭ, căcĭ de nu ne întristăm aicĭ, ne vom întrista acolo. De aceia să preferăm de a ne întrista aicĭ, şi acolo să ne odihnim, şi să ne bucurăm de bunătăţile cele nepovestite,

prin Christos Iisus, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XV

„Bucurați-vě pururea întru Domnul, și earăși dic bucurați-vě. Blândețile vóstre să se facă cunoscute tuturor óminilor, Domnul aprópe este. Nimic să nu vě grijiți, ci intru tóte prin rugăciune cu mulțămită cererile vóstre să se arate luĭ Dumnedeŭ, și pacea luĭ Dumnedeŭ, ceia ce covîrșașce tótă mintea, va păzi inimile vóstre și cugetele vóstre întru Christos Iisus" (Cap. 4, 4—7).

„Fericițĭ ceĭ ce plâng" și „Vaĭ, celor ce rîd", dice Christos. Dara Pavel ce dice? Bucurați-vě pururea întru Domnul". «Vaĭ, celor ce rîd, dice Christos, cu rîsul lumeĭ aceștia, provocat de lucrurile și faptele presente». Dară și pe ceĭ ce plâng i-a fericit, nu pentru perderile saŭ pagubele ce le aŭ în afacerile lor, ci înțelege pe aceĭ ce sunt umilițĭ, pe aceĭ ce 'șĭ plâng relele lor, și în fine pe aceĭ ce îșĭ calculează pěcatele lor propriĭ, eară nu pe cele strěine. Decĭ, bucuria aceasta de care vorbeșce Pavel, nu este contra plângereĭ de care spune Mântuitoriul, ci tocmaĭ din asemenea plângere se nașce o astfeliŭ de bucurie. Cel ce își plânge pěcatele sale, și le mărturiseșce, se bucura. Dealtfeliŭ, este posibil de a plânge cineva pentru propriile sale pěcate, și în acelașĭ timp a se bucura în Christos. Decĭ fiind-că se măhniaŭ de cele ce pătimiaŭ „Că nĭ s-a dăruit nóuě nu numaĭ a crede întru el, ci și a pătimi pentru el", de aceia dice: „Intru Domnul bucurați-vě." Aceasta nimic alt nu este, de cât că trebuie a arăta o astfeliŭ de viață curată, în cât să se bucure în inima lor. Saŭ că este acest înțeles: «Când cele către Dumnedeŭ nu vě sunt împedecate, bucurați-vě», saŭ că particula ἐν este pusă

în loc de σὺν, adecă, în loc să se dică σὺν Θεῷ = împreună cu, prin conlucrarea, cu ajutoriul luĭ Dumnedeŭ, s-a dis: ἐν Θεῷ, ἐν κυρίῳ = întru Dumnedeŭ, întru Domnul. „Şi earăşĭ dic bucuraţi-vĕ". Aceasta este treaba celuĭ ce încurajază, ca şi cum pare că ar fi dis: «cel ce se găsesce întru Dumnedeŭ, tot-deauna se bucură; chiar de ar fi amărît, chiar de ar suferi orĭ-ce, unul ca acesta pururea se bucură». Ascultă şi pe Luca, care dice: „Şi se duceaŭ bucurându se de la faţa soboruluĭ, căcĭ pentru numele luĭ Iisus s-aŭ învrednicit a se necinsti" (Fapt. 5, 41). Dacă bătaea şi lanţurile, care tuturor se par a fi cele maĭ grele de suportat, şi nasc bucuria, apoĭ atuncĭ ce alt ar putea ca să ni aducă nóuĕ intristare? „Earăşĭ dic, bucuraţi-vĕ." Bine a făcut că a repetat cuvêntul. Fiind-că firea lucrurilor aducea întristarea, apoĭ prin această repetare, el dă a înţelege că în totdeauna trebuie a se bucura. „Blândeţile vóstre să se facă ştiute tuturor óminilor." Maĭ sus a dis: „Al cărora Dumnedeŭ este pântecele, şi slava întru ruşinea lor", şi că aceia cugetă cele pămênteştĭ; decĭ acum li poroncesce de a nu avea nimic comun cu aceia, — pentru că se cuvinea de a dispreţui pe ceĭ reĭ, — însĕ în acelaşĭ timp să se pórte cu blândeţă, nu numaĭ cătră fraţĭ, ci şi cătră duşmanĭ şi contrarĭ. „Domnul aprópe este, nimic să nu vĕ grijiţĭ". «Decĭ, de ce vĕ tulburaţĭ? dice; póte pentru că-ĭ videţĭ trăind în dezmerdărĭ? Saŭ póte pentru că iĭ vĕ contrariază? Eĭ bine, deja judecata lor stă de faţă, şi nu aşa de târdiŭ vor da samă de faptele lor. Voĭ sunteţĭ în supărărĭ, şi dênşiĭ în dezmerdărĭ? Dară îşĭ vor lua sfârşitul tóte acestea. Dară póte că vĕ ameninţă şi intrigheazǎ contra vóstre? De nimic să nu vĕ grijiţĭ, căcĭ judecata lor deja stă de faţă, căcĭ cele contrare vor fi atuncĭ ale lor. Nimic nu vĕ grijiţĭ. Dacă vĕ veţi purta cu blândeţă faţă de ceĭ ce vĕ aduc vóuĕ nemulţămirĭ, fie de pildă sărăcia, ba chiar mórtea, saŭ şi orĭ-ce alte grozăveniĭ de acest feliŭ, să sciţĭ că purtarea lor cea próstă faţă de voĭ nu va merge până în sfârşit, căcĭ resplata lor stă de faţă deja.» „Ci întru tóte prin rugăciune cu mulţămită cererile vóstre să se arate luĭ Dumnedeŭ." Când apostolul dice: „Domnul aprópe este", arată prima consolatiune, ca şi atunci

când dice Mântuitoriul: „Şi iată eŭ cu voĭ sunt în tóte dilele până la sfârşitul veaculuĭ“ (Math. 28, 10); acum însĕ iată şi o altă consolaţiune, care este medicamentul cel maĭ bun contra întristăreĭ şi contra tuturor împrejurărilor insuportabile din viaţa omuluĭ. Şi care este acel medicament? A se ruga cineva, şi în tot timpul şi în tótă împrejurarea a mulţămi luĭ Dumnedeŭ. Ast-feliŭ deci el nu voeşce ca rugăciunile nóstre să fie numaĭ cererĭ, ci şi mulţămirĭ pentru tóte câte avem şi primim. Pentru că cum va cere cineva cele viitóre, dacă nu şcie a mulţămi pentru cele căpătate maĭ dinainte? „Ci întru tóte prin rugăciune şi mulţumită“, dice. Astfeliŭ deci, noĭ trebuie a mulţămi pentru tóte, chiar şi pentru cele ce se par că sunt jicnitóre, pentru că aceasta este a mulţămi cu adevĕrat. A mulţămi pentru lucrurĭ plăcute ce aĭ primit, este firesc lucru din parte-ţĭ; însĕ a'ĭ mulţămi şi pentru scârbele şi durerile ce le întimpini în calea vieţeĭ, aceasta este fapta unuĭ suflet recunoscătoriŭ şi fórte devotat luĭ Dumnedeŭ. Astfeliŭ de rugăciunĭ cunóşce Dumnedeŭ, pe când pe cele-l-alte nu le şcie. Decĭ astfeliŭ de rugăciunĭ trebuie a-ĭ adresa noĭ, ca să fie cunoscute şi primite de el. El totul iconomiseşce pentru binele nostru, chiar dacă nu şcim noĭ. Şi tocmaĭ aceasta e dovada cea maĭ mare, că sunt spre folosul nostru, că noĭ nu şcim.

„Şi pacea luĭ Dumnedeŭ, carea covîrşaşce tótă mintea, va păzi inimile vóstre şi cugetele vóstre întru Christos Iisus.“ Ce înseamnă aceasta? «Pacea luĭ Dumnedeŭ, dice, pe care a dat'o óminilor, covîrşaşce tótă mintea.» Şi cine s-ar fi aşteptat, cine ar fi sperat a fi atâtea bunătăţĭ? Pacea luĭ covîrşaşce tótă mintea omineascâ, şi nu numaĭ judecata. A da pre fiul seŭ pentru duşmanĭ, pentru ceĭ ce'l uraŭ pre el, pentru ceĭ ce-l dispreţuiaŭ, pentru toţĭ aceştia a preda pre unicul seŭ fiŭ, spre a face pace cu omenirea, cu adevĕrat că este maĭ presus de mintea omineascâ. Decĭ, această pace, adecă împăcarea, adecă dragostea luĭ Dumnedeŭ „va păzi inimile vóstre şi cugetele vóstre“. Aceasta este datoria dascaluluĭ, nu numaĭ a sfătui, ci a se şi ruga, şi a ajuta prin rugăciune, aşa ca nicĭ de ispite să nu fie în totul biruiţĭ, şi nicĭ de înşelăciune să fie abătuţĭ din calea cea dreaptă. Ca şi cum pare-că ar dice: «cel ce v-a mântuit pre voĭ astfeliŭ este, că nicĭ mintea nu póte a-l pricepe; acesta decĭ să vĕ păzască şi să vĕ apere, ca să nu pătimiţĭ nimic». Saŭ aceasta spune, saŭ că pacea aceia de

care dice Christos: „Pace las vóuě, pacea mea daŭ vouě“ (Ioan 14, 27), «aceasta să vó păzască pre voĭ.» Cu adevěrat că pacea aceasta covîrşaşce tótă mintea omineascǎ. Insě cum? Când el ni dice de a fi în pace cu duşmaniĭ, cu ceĭ ce ne nedreptăţesc, către ceĭ ce ne resboiesc şi se pórtă cu ură cătră noĭ, apoĭ cum nu este aceasta maĭ presus de mintea omineascǎ? Dară maĭ ales noĭ să videm ideia de maĭ 'nainte. Dacă pacea covîrşaşce tótă mintea, apoĭ cu atât maĭ mult însuşĭ Dumnedeŭ carele dă pacea, este care covîrşaşce tótă mintea, şi nu numaĭ mintea nóstrě, ci şi a îngerilor şi a puterilor celor de sus. Dară ce este „întru Christos Iisus?“ Adecă întru el să ne păzască, în el să remânem, şi să nu cadem din credinţă.

„De aceia[1]) fraţiĭ meĭ, câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte.“ Dară óre-ce însémnă cuvêntul „de aceia“? Este dis în loc de totul ni s-a spus. Cuvêntul acesta este aşa dicênd expresiunea omuluĭ ce să grăbeşce, şi care nu are nimic comun cu presentul, ci se uită numaĭ în viitoriŭ. „După aceia fraţiĭ meĭ, câte sunt adevěrate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt iubite, câte sunt de bună laudă, orĭ ce faptă bună, şi orĭ-ce laudă, aceasta să gândiţi, care v-aţĭ şi învăţat, şi aţĭ luat, şi aţĭ audit, şi aţĭ vědut întru mine.“ Dară ce înseamnă óre „câte sunt iubite“? Adecă câte sunt iubite credincioşilor, în acelaşĭ timp însě şi luĭ Dumnedeŭ. „Câte sunt, dice, adevěrate“ ceia ce nu e nimic alt, de cât virtutea, care singură este adevěrată, pe când minciuna este reutatea. Tot minciună este şi deliciul ca şi slava, ce se încuibează câte-odată în inima omuluĭ virtuos, şi cu un cuvênt minciună este totul din lumea acésta. „Câte sunt curate“, dice, în antithesă cu ceĭ «ceĭ ce cugetă cele lumeştĭ“. „Câte sunt de bună laudă“ în antithesă cu ceĭ «al căror Dumnedeŭ este pântecele“. „Câte sunt drepte, câte sunt cinstite“,

[1]) *Notă*. Expresiunea din original «τὸ λοιπὸν ἀδελφοί» maĭ exact ar corespunde cu: *după aceia, la urmă*, saŭ *în definitiv*, *fraţiĭ meĭ*, căcĭ expresiunea *de aceia*, este represontată prin cuvintele διά τοῦτο, διὸ, ἐπεὶ, şi nicĭ de cum prin τὸ λοιπὸν, care arată ceia ce trebuia a urma în viitoriŭ. *Trad.*

acestea să le aveţĭ în cugetul vostru ḑice. „Orĭ-ce faptă bună şi orĭ-ce laudă“ ḑice. Prin aceste cuvinte voeşce ca dênşiĭ să fie cu prevedere faţă de óminĭ. „Aceasta să gândiţĭ“ ḑice. Aĭ vĕḑut cum el voeşce a desrădăcina orĭ-ce cugetare vicleană din inima nóstrĕ? Faptele cele rele şi viclene se nasc din cugetărĭ viclene. „Care v'aţĭ şi învăţat şi aţĭ luat.“ Aceasta este adevĕrată învăţătură, că în tóte sfaturile să se dee pe dênsul de tip şi exemplu, precum şi aiurea ḑice: „Precum mĕ aveţĭ pe mine tip.“ „Care v-aţĭ învĕţat şi aţĭ luat“, adecă «care aţĭ auḑit, care aţĭ vĕḑut că eŭ fac, care în fine le-aţĭ putut căpăta de la mine, fie din cuvinte, fie din fapte, fie din convieţuirea cu mine.» Aĭ vĕḑut cum el poronceşce acestea în amănunţime? Fiind-că nu era cu putinţă de a spune cu amănunţime pentru tóte faptele întrate saŭ ieşite din cugetarea omuluĭ, pentru cuvintele pronunţate, feliul lor, şi convorbirile dintre dênşiĭ, — căcĭ de tóte acestea creştinul trebuie să aibă îngrijire, şi să fie cu atenţiune, — el a spus în scurt şi ca resumat „care aţĭ auḑit şi aţĭ vĕḑut întru mine“, adecă la mine, «prin cuvintele saŭ faptele mele, care vĕ pot servi de pildă». In adevăr, că nimic nu este atât de duşman natureĭ nóstre, ca reutatea· „Acestea să le faceţĭ“ adecă nu numaĭ cu cuvintele, nu numaĭ să le vorbiţĭ, ci să le şi faceţĭ. „Şi Dumneḑeul păceĭ va fi cu voĭ“, adecă «veţĭ fi în linişte şi în siguranţă mare; nimic dureros nu vĕ va atinge, nimic din cele neplăcute. Când noĭ suntem în pace cu dênsul — şi suntem în pace prin virtute, — cu atât maĭ mult el va fi în pace cu noĭ. Pentru că cel ce ne-a iubit atâta, în cât chiar fără voia nóstrĕ el s-a apropiat de noĭ, dară încă când noĭ vom alerga către dênsul, nu ni va arĕta şi maĭ mare prietenie» ?

[1]) Cum reutatea este duşmanul nostru, eară virtutea este prietenul cel maĭ bun al omuluĭ, se învederează din multe părţĭ. Ce voiţĭ? Să spunem despre curvie? Apoĭ iată că această rĕutate face de rîs, sărăceşce, pune în dispreţul lumeĭ pe cel ce o are, şi se descarcă asupra luĭ ca asupra unuĭ duşman; ba încă de multe orĭ încurcă pe nenorocit în bóle şi primejdiĭ. Sunt mulţĭ de aceştia carĭ se bat pentru curve, se rănesc şi se prăpădesc. Decĭ dacă cur-

---

[1]) *Partea morală.* Reutatea este duşmanul nostru, eară virtutea este prietenul cel maĭ bun, şi că nimenĭ nu ne vatămă pre noĭ, pe cât timp nu ni răpeşce bogăţia cea de sus. *(Veron.)*

via pricinuesce atâtea rele, apoi preacurvia cu atât mai mult. Dară óre şi milostenia se pórtă tot aşa faţă de noi? Nici de cum, ci ca o mumă duiósă ce îşi împodobesce copilul, aşa şi ea pune în bună orînduealâ pe cel ce o practică, în slavă meritată, îl face de a se îndeletnici cu cele necesare, nu ne părăsesce şi nici ne depărtează de cele cerute de trebuinţă, ba încă şi sufletul îl face mai înţelept şi prevĕdătoriŭ. Deci nimic nu este mai neînţelepţesc lucru, ca curvia. Voesci póte să veḑi lăcomia? Şi aceasta e dispusă către noi, ca şi un duşman. Cum? Eĭ bine, şi aceasta ne face uriţi către toţi, toţi sunt gata a ne blestema, şi cei nedreptăţiţi ca şi cei cari nu sunt nedreptăţiţi, unia ca cei ce aŭ pătimit, alţii ca cei ce se tem de noi; toţi ne privesc ca duşmani comuni, ca feare sălbatece, ca demoni; mii de acusaţiuni de peste tot locul, ură, invidie şi altele de acestea, care nu sunt de cât resultatul duşmăniei. Pe când dreptatea e cu totul din contra; pe toţi dispune bine faţă de noi, pe toţi ii face prieteni, pe toţi deaprópe, pe toţi cu dragoste către noi, din partea tuturor primim numai mulţamiri şi binecuvêntări. Tóte ale nóstre sunt în siguranţă mare, nu este nici-o primejdie, nici o bănuealâ, dormim (murim) în tóte seninătatea sufletului, fără vre-o teamă, fără vre-o grijă, fără vre-o nelinişte. Ai vĕḑut că aceasta este cu mult mai bună? Dară ce? A invidia, saŭ a se bucura de reul altuia este ceva bun? Tóte acestea dacă le vom examina, vom găsi că virtutea, ca şi o mumă duiósă, ne păzesce în siguranţă, pe când reutatea este lucru nesigur şi primejdios. Ascultă pe Profetul, care spune: „Intărire este Domnul celor ce se tem de dênsul, şi aşezământul luĭ va arăta lor“ (Ps. 24, 14). Cel care nu cunósce nimic reŭ în sine, nu se teme de nimic, pe când cel care vieţuiesce în reutăţi, în nimeni nu se încrede, tremură chiar şi de frica casnicilor sei, şi totul vede cu ochiŭ bănuitoriŭ. Dară ce spun eŭ că tremură de casnici, când el pórtă chiar în sine tribunalul acela nepărtinitoriŭ al consciinţei? Nu numai criticile de dinafară îl nelinistesc într'una, ci şi acele dinăuntrul seŭ îl tulbură şi nu-l lasă de loc să se linistească. Dară ce? Trebuie ca cineva să trăiască dând atenţiune laudelor? Dară el nu a ḑis: «uită te la laude» ci fă fapte demne de laudă, nu însĕ cu scopul de a fi lăudat. „Câte sunt adevĕrate“, ḑice, de unde urmează că laudele căutate sunt minciună. „Câte sunt de bună laudă“, adecă faptele dinafarnice, pe când prin expresiunea „câte sunt curate“, se

înțeleg cele ale sufletuluĭ. «Nu datĭ motiv, dice, nicĭ nu aduceţĭ ispită altora». Fiind-că a dis „câte sunt de bună laudă“, apoĭ ca să nu credĭ ca dice acéasta cu privire la ceva omenesc, adaoge: „ori ce faptă bună, orĭ-ce laudă“, acestea să gândițĭ, acestea să facețĭ. El voeşce ca noĭ vecĭnic să fim în practicarea acestor virtuţĭ, acestea să le cugetăm într'una, şi de dênsele să ne îngrijim. Dacă noĭ vom căuta a fi pacĭnicĭ între noĭ şi în noi înşi-ne, şi Dumnedeu va fi cu noĭ; dară dacă ne vom ridica cu resboiŭ uniĭ în-contra altora, atuncĭ Dumnedeul păceĭ nu va fi cu noĭ. Nimic nu este atât de vrăjmaş sufletuluĭ nostru, ca reutatea, în timp ce virtutea şi pacea ţin sufletul în siguranţă. Astfeliŭ decĭ, noĭ trebuie a stăpâni aplecările nóstre, şi atuncĭ vom atrage spre noĭ pe Dumnedeŭ. Dumnedeul nostru nu este Dumnedeul resboiuluĭ şi al luptelor. Decĭ alungă de la tine resboiul şi lupta, atât către aprópele teŭ, cât şi către tine însu-ţĭ. Fiĭ pacinic către toţĭ. Inţelege ce feliŭ aĭ fost tu, şi Dumnedeŭ te-a mântuit. „Fericiţĭ făcătoriĭ de pace, dice, că aceia fiĭ luĭ Dumnedeŭ se vor chema“, (Math. 5, 9). Aceştia imitează într'una pe fiul luĭ Dumnedeŭ; decĭ imitează-l şi tu pre dênsul. Fiĭ pacĭnic. Cu cât maĭ mult te va resboi fratele teŭ, cu atât maĭ mare va fi şi resplata ce ţi se va da, de veĭ fi pacinic. Ascultă pe Prorocul care dice:“ Cu ceĭ ce urau pacea, eram făcătoriŭ de pace“ (Ps. 119, 6). Aceasta cu adevĕrat că este virtute, aceasta este maĭ înaltă de cât judecata omenească, aceasta ne apropie de Dumnedeŭ. Nimic nu mulţămeşce atâta pe Dumnedeŭ, ca aceia de a fi cineva fără reutate în inima sa. Aceasta îţĭ iartă pecatele, aceasta îţĭ desleagă tóte greşalele. Dacă însĕ noĭ ne rĕsboim şi ne lovim uniĭ pre alţiĭ, departe suntem de Dumnedeu. Din luptele nóstre se nasc duşmăniile, şi din duşmăniĭ ajungem la a fi resbunătorĭ. Scóte decĭ rĕul din rădăcină, şi atuncĭ nu va maĭ fi nicĭ rodul. Astfeliŭ ne vom deprinde de a dispreţui cele trecĕtóre. In cele duchovniceştĭ nu este nicĭ o luptă, ci tot ceia ce vedĭ că se petrece, fie lupte, fie invidiĭ, fie alt-ceva de acestea, tóte provin din cele trecătóre. Orĭ-ce luptă îşĭ are începutul, fie în lăcomie, fie în invidie, fie în slavă deşartă. Dacă noĭ vom fi pacĭnicĭ, ne vom învăţa a dispreţui cele de pe pământ. 'Ţi-a răpit cineva averile tale? Cu nimic nu eştĭ lovit, dacă nu ţi s-a putut răpi averea cea de sus. Te a împedecat cineva în slava ta? Dară nu în acea de la Dumnedeŭ, ci în acea de nimic de aicĭ. Aceasta nu este slavă, ci numaĭ numele de slavă îĭ

are, pe când în realitate este adevĕrată necinste. 'Ţi-a răpit cineva cinstea? Dară nu cinstea ta, ci pe a luĭ a răpit'o. Dupre cum cel ce nedreptăţeşce pe altul, în realitate nu nedreptăţeşce, ci singur se nedreptăţeşce, tot aşa şi cel ce surpă pe aprópele, maĭ 'ntéiŭ singur pe el se surpă. „Cel ce sapă grópă altuia, singur cade în ea“ (Eclesiast. 10, 8). Deci să nu umblăm a surpa pe alţiĭ, ca nu cumva să ne vătămăm pe noĭ înşi-ne. Când noĭ împedecăm şi vatămăm cinstea altora, să înţelgem bine că ne-am vătămat pre noĭ înşi-ne, că maĭ mult pre noĭ înşi-ne ne surpăm. Decĭ să nu ne vătămăm pre noĭ înşi-ne. Dupre cum nedreptăţim pe aprópele, pe noĭ înşi-ne nedreptăţim, tot aşa şi când facem binele, nóuĕ înşi ne ne folosim. Când te-a vătămat duşmanul tĕŭ, el tocmaĭ că prin aceasta ţi-a făcut bine, dacă tu eştĭ treaz, şi nu numaĭ că nu cauţĭ a-ţi resbuna contra celor deopotrivă cu tine, dară încă li facĭ şi bine. «Dară rana este adâncă» dicĭ tu. Insĕ înţelege, că nu facĭ bine duşmanuluĭ tĕŭ, căcĭ pe dênsul îl pedepseşcĭ, ci îţĭ facĭ bine ţie însu-ţĭ, căcĭ iute veĭ căpăta înclinare spre a face bine. Dară ce? Trebuie óre a face binele cu scop? De sigur că nu trebuie a-l face cu scop, însĕ când inima nu póte suporta póte nedreptatea venită de la aprópele, tu sfătuieşce-o, şi grabnic o veĭ convinge ca să lase duşmănia, după care veĭ bineface duşmanuluĭ teŭ ca unuĭ prieten, şi de bunătăţile viitóre te veĭ învrednici. Cărora fie a ne învrednici cu toţiĭ, prin charul şi filantropia Domnuluĭ nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul Sfînt, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin.

OMILIA XVI

„Şi m-am bucurat întru Domnul fórte, căcĭ iată óre-când aţĭ înflorit a purta grijă de mine, precum şi purtaţĭ, dară n-aţı avut timp cu prilej. Nu dóră că pentru lipsă dic, că eŭ m-am deprins întru care sunt îndestulat a fi. Şciŭ şi a mĕ smeri, şciŭ şi a avea de prisosit. Intru tot şi întru tóte m-am învă-

ţat, şi a mĕ sătura, şi a flămânḑi, şi a avea de prisosit, şi a fi lipsit. Tóte le pot, întru Christos cel ce mĕ întăreşce. Insĕ bine aţĭ făcut, de v-aţĭ făcut împreună partaşĭ necazuluĭ meŭ“ (Cap. 4, 10—14).

De multe-orĭ am ḑis, că eleimosina nu s-a introdus pentru ceĭ ce o primesc, ci pentru ceĭ ce o fac, nu pentru ceĭ ce iaŭ, ci pentru ceĭ ce daŭ, căcĭ aceştia principalmente sunt aceĭ ce câştigă maĭ mult. Aceasta o arată şi aicĭ Pavel. Cum? Filippeniĭ aceştia 'ĭ trimisese óre-care ajutóre băneştĭ maĭ de demult prin Epafrodit. Acum urmând a li trimite pe Epafradit cu epistola, priveşce cum iĭ laudă, şi arată că ceia ce iĭ aŭ făcut trimiţêndu-ĭ ajutóre, nu atât pentru trebuinţa celor ce aŭ luat este făcută, cât maĭ ales pentru trebuinţa celor ce aŭ dat. Aceasta o face apostolul, ca nu cumva iĭ să se mândriască şi să cadă în uşurinţă, ca unia ce aŭ făcut binele, ci încă şi maĭ osîrduitorĭ să devină în facerea bineluĭ, căcĭ dênşiĭ maĭ cu samă se folosesc, — eară pe dealtă parte şi ceĭ ce primesc să nu alerge fără ruşine după milă, ca nu cumva să aibă vre-o vină. „Maĭ fericit este a da, de cât a lua“, ḑice, (Fapt. 20, 35). Dară ce voeşce să spună prin cuvintele: „M-am bucurat întru Domnul fórte“? Adecă «nu m-am bucurat cu bucurie lumească întru Domnul, nu pentru că póte am avut vr'un repaos, ci m-am bucurat pentru că voĭ aţĭ progresat, căcĭ repaosul meŭ acesta este». De aceia şi ḑice el „m-am bucurat fórte,“ fiind-că bucuria aceia nu era corporală, şi nicĭ că se bucura pentru liniştea şi odihna sa, ci pentru progresul lor. Şi priveşce cu câtă linişte iĭ mustră pentru cele din trecut, şi cum apoĭ iute a acoperit aceasta, învăţându-ne că noĭ trebuie a face binele necontenit. „Că iată óre-când“ ḑice; ceia ce arată un timp îndepărtat. „Aţĭ înflorit“, dupre cum şi copaciĭ înfloresc. Aceasta probează că fiind la început înfloriţĭ, iĭ se vesteji-se într'un timp óre-care, şi apoĭ earăşĭ aŭ înflorit, aşa că în câteva cuvinte este şi dojana, în acelaşĭ timp şi lauda. „Aţĭ înflorit“, căcĭ nu este puţin lucru de a înflori ceia ce deja se vestejise, adecă aprópe se uscase. Cu alte cuvinte aicĭ arată, că dênşiĭ pătimi-se tocmaĭ din causa leneviriĭ lor. Se maĭ probeaza încă, că dênşiĭ şi maĭ 'nainte de aceasta aveaŭ obiceiŭ de a se întrece în ajutorarea apos-

tolului. De aceia şi adaoge: „a purta grijă de mine, precum şi purtaţi“. Şi pentru ca să nu credi că şi pe viitoriŭ dênşiĭ vor deveni leneşi, şi se vor vesteji, ci numaĭ pentru acea dată, priveşce cum adaoge: „a purta grijă de mine“, ca şi cum pare că ar fi dis: «vorbesc de acel timp trecut, când eraţi vestejiţi şi apoi aţi înverdit, eară de alte timpurĭ nu vorbesc». Aicĭ ar putea cineva să întrebe: cum, pe deoparte el dice „Maĭ fericit este de a da, de cât a lua“ eară pe de altă parte: „Singurĭ voĭ ştiţĭ că trebilor mele şi celor ce sunt cu mine aŭ slujit mânile acestea“ (Fapt. 20, 34)? şi earăşĭ către Corintheni: „Eară eŭ nicĭ una de acestea n-am făcut.... că maĭ bine îmĭ este a muri, de cât lauda mea să o facă cineva zădarnică“ (I Corinth. 9, 15). Cum se face, decĭ, că de astă-dată se uită cu nepăsare cum lauda luĭ se zădărniceşce? Şi cum se zădărniceşce? Luând, primind ajutóre. Decĭ dacă lauda luĭ era de a nu primi de la nimenĭ nimic, cum de primeşce de această dată? Ce înseamnă aceasta? Cu drept cuvênt el nu primia de la Corintheni, pentru că printre aceştia eraŭ mulţĭ apostolĭ mincinoşĭ, pe cariĭ Pavel îĭ combătea cu tótă puterea şi li spunea: „ca întru ceia ce se laudă, să se afle ca şi noĭ“ (II Corinth. 11, 12). Şi nu a dis «întru ceia ce sunt», ci „întru ceia ce se laudă“, de unde se înţelege că aceĭ apostolĭ mincinoşĭ luaŭ, primiaŭ asemenea ajutóre, însĕ pe sub ascuns. De aceia a dis „întru ceia ce se laudă“. De aceia şi dicea el Corinthenilor: „Că lauda mea nu se va opri“ (II Corinth. 11, 10). Şi priveşce că nu dice simplu „nu se va opri“, ci adaoge „în laturile Achaieĭ“. De aceia, dic, şi spunea Corinthenilor. „Alte bisericĭ am jefuit luând de cheltuealâ, spre a sluji vóuĕ“ (Ibid. stih. 8), ceia ce probează că de pre aiurea primia ajutóre. Dară dacă Pavel primia, şi cu drept cuvênt, căcĭ îndeletnicirea luĭ era astfeliŭ, că trebuia să primiască asemenea ajutóre, cum însĕ de îndrăzniaŭ ca să primiască aceĭ apostolĭ mincinoşĭ, cariĭ nu lucrase nimic? Dară póte că ar fi rĕspuns ei: «ne rugăm luĭ Dumnedeŭ» — apoĭ aceasta nu înseamnă lucrare, căcĭ odată cu rugăciunea e posibil de a şi lucra. Póte că ar fi rĕspuns: «postim» — însĕ nicĭ aceasta nu înseamnă lucrare. Lucrare adevĕrată este aceia a luĭ Pavel, de óre-ce pretutinden

videm pe acest fericit predicând și lucrând fără repaos. „Dară n-ațĭ avut timp cu prilej,“ ḑice, ceia ce înseamnă «nu din causa nepăsăreĭ, saŭ a lenevireĭ vóstre, ci siliți de împrejurărĭ; póte că n-ațĭ avut, póte că nicĭ voĭ nu ațĭ fost în belșug.» Aceasta e ceia ce spune „n-ațĭ avut timp cu prilej,“ expresiune luată din obicĭnuința comună, pentru că astfeliŭ se exprimă ceĭ maĭ mulțĭ, când se găsesc póte strimtorațĭ, și cele necesare nu li curg din belșug. „Nu dóră că pentru lipsă ḑic“, ca și cum pare că ar fi ḑis: «v-am spus maĭ sus „iată óre când ațĭ înflorit,“ și v-am dojenit, nu cu scop de a căuta cele ale mele, nu pentru aceasta v-am cerut, că adecă am fost în strîmtorare.» Și de unde se învederează așa ceva? Óre nu o spuĭ aceasta ca de fală, fericite Pavele? Corinthenilor li scria: „Nu scrim vóuĕ altele fără numaĭ cele ce cetițĭ, saŭ și sciți“ (II Corinth. 1, 13), de unde e cert, că și față de Filippenĭ nu ar fi vorbit el așa, ca să fie prins în cuvinte. Nu a grăit el aceste cuvinte ca să se făliască, căcĭ vorbia către ómininĭ cariĭ sciaŭ împrejurările, și decĭ rușinea de a fi prins în cuvinte ar fi fost încă maĭ mare. „Că eŭ m-am deprins întru care sunt, îndestulat a fi,“ de unde se vede că vorbele luĭ sunt pentru învățătură, pentru exercițiŭ și studiŭ în această privință. Dealtfeliŭ nicĭ că este lucru ușor de a fi cineva stăpân pe o astfeliŭ de virtute, ba chiar fórte greŭ și însoțit de multe ostenele. „Sciŭ și a mĕ smeri, sciŭ și a avea de prisosit. Întru tot și întru tóte m-am învățat,“ adecă sciŭ și a trăi cu puțin, a suferi și fómea și lipsa. „Și a avea de prisosit, și a fi lipsit,“ ḑice. «Dară a avea de prisosit, ḑicĭ tu, nu póte fi un exemplu pentru învățătură și virtute.» Ba chiar pentru o virtute înaltă, iubitule. Cum aceasta? Dupre cum strîmtorarea pricinuiesce multe rele și neajunsurĭ, tot așa și prisosința. Mulțĭ după ce aŭ ajuns a avea de prisos saŭ și chiar din belșug, de multe orĭ aŭ devenit maĭ leneșĭ, nu aŭ sciut a se folosi de acea îmbelșugare, ba încă ceĭ maĭ mulțĭ vĕḑêndu-se cu avere multă, nu aŭ maĭ voit a face nimic. Nu așa însĕ, făcea Pavel, căcĭ ceia ce primia, el cheltuia cu alțiĭ, și cu alțiĭ împărța ceia ce avea. Aceasta va să ḑică a sci cineva să întrebuințeze bine ceia ce are. Nu risipia, și nicĭ că se bucura așa tare când avea de prisos, ci același era și în sărăcie, și în prisosință, nicĭ de acolo simțindu-se strimtorat, și nicĭ de

aicĭ îngâmfându-se prosteşce şi moleşindu-se. „Şi a mĕ sătura, ḑice, şi a flămânḑi, şi a avea de prisosit, şi a fi lipsit.“ «Mulţĭ nu sciŭ a se sătura, ca de pildă Israiliţiĭ în pustie, cariĭ după ce mâncaŭ mana, dădeaŭ cu piciorul[1]; eŭ însĕ acelaşĭ sunt în tot-deauna.» Aicĭ arată, că nicĭ acum nu se veselia aşa tare, şi că nicĭ maĭ 'nainte nu se întristase, saŭ şi dacă se întristase, nu a fost această întristare provocată de trebuinţele luĭ propriĭ, ci de trebuinţile altora. El personal, acelaşĭ era în orĭ ce împrejurare. „Intru tot şi intru tóte m am învăţat,“ adecă «am făcut experienţă de tóte într'un timp atât de îndelungat, aşa că astăḑĭ tóte acestea le pot suporta». Şi ca nu cumva acésta să se ia ca o fală din parte-ĭ, priveşce cum complecteazâ iute ideia ce o avea: „Tóte le pot întru Christos, cel ce mĕ intăresce.“ «Nu este meritul meŭ, ḑice, ci al celuĭ ce 'mĭ dă această putere.» Dară fiind-că ceĭ ce fac bine, când vĕd că cel ce primeşce nu este bine dispus, ba încă chiar dispreţueşce darul primit, — devin cu timpul maĭ neglijenţĭ în facerea bineluĭ, apoĭ pentru ca să nu se întâmple aceasta, şi nicĭ să ḑică cineva că de ore-ce Pavel dispreţuiesce darul, îĭ este şi luĭ permis de a fi maĭ nepăsătoriŭ, priveşce cum corectează aceasta imediat. Prin cele spuse el li-a clătinat aşa ḑicĕnd cugetul lor, eară prin cele următóre face ca buna lor disposiţiune să reînvieze: „Însĕ bine aţĭ făcut, de v'aţĭ făcut împreună părtaşĭ necazuluĭ meŭ.“ Aĭ vĕḑut cum în şirul vorbeĭ se despărţise de dênşiĭ, şi cum earăşĭ s-a unit? Aceasta va să ḑică adevĕrată prietinie duchovnicească. «Să nu credeţĭ, ḑice, că dacă eŭ n-am căḑut în vre-o strîmtorare mare, apoĭ n-am avut nevoe de ajutoriŭ: am trebuinţă de ajutoriul vostru.» Dară cum óre s-aŭ făcut părtaşĭ necazuluĭ sĕŭ? Prin aceasta, adecă prin ajutoriul dat, — ceia ce spunea şi atuncĭ când era legat: „V-aţĭ făcut părtaşĭ aĭ charuluĭ,“ pentru că char este de a pătimi pentru Christos, dupre cum însuşĭ spune: „Că vóuĕ vi s'a dăruit de Dumneḑeŭ, nu numaĭ de a crede întru el, ci de a şi suferi pentru el.“ Dară fiind-că aceste vorbe pronunţate separat, ar fi putut să ĭ aducă în lenevire, de aceia corectează, aprobă şi laudă earăşĭ, de şi cu multă cumpătare. Nu a ḑis „dând,“ ci „făcĕndu-vĕ părtaşĭ,“ arătând prin aceasta că iĭ aŭ

---

[1]) A se vedea Exodul, capit. 16, şi următorele. *Trad.*

câştigat, de vreme ce s-aŭ făcut părtaşĭ luptelor luĭ. El n-a dis: «uşurându-mĭ necazurile mele», ci „v'aţĭ făcut impreună părtaşĭ necazuluĭ meŭ“, ceia ce era maĭ măreţ. Aĭ vĕdut umilinţa luĭ Pavel? Aĭ vĕdut nobleţea luĭ? Când el a arătat, că de nimic nu a avut nevoe din partea lor pentru dênsul personal, priveşce cum li vorbeşce cuvinte umilite şi fără sfială. Aşa dar, nimic nu trece cu viderea, nicĭ de a nu face, nicĭ de a nu vorbi din cele ce trebuia să li vorbiască. «Să nu luaţĭ ca o ruşine cuvintele prin care s'ar părea că vĕ acuz „iată óre-când aţĭ inflorit“, şi că eŭ sunt în strâmtorare, căcĭ eŭ vi le spun acestea nu ca cum m-aşĭ ruga, însĕ ce? din intenţiunea ce am de a vĕ încurajà; şi la aceasta voĭ sunteţĭ causa». Aĭ vĕdut cum iĭ cultivă, voiŭ să dic cum iĭ laudă? «Cum sunteţĭ voĭ causa? Pentru că voĭ înaintea tuturor aţĭ alergat cu fapta, şi niaţĭ dat curajul de a vĕ aduce aminte de aceasta.» Şi priveşce seriositatea luĭ; pe când iĭ nu-ĭ trimit nimic, nicĭ el nu-ĭ acusă, ca să nu se pară că îşĭ caută de interesele luĭ; dar după ce dênşiĭ ĭ-aŭ trimis, atuncĭ şi el iĭ mustră pentru trecut, eară iĭ aŭ răbdat, căcĭ el nu'şĭ căuta interesele sale personale.

„Şi şciţĭ şi voĭ Filippenilor, că la începutul evangheliei când am ieşit din Macedonia, nicĭ-o biserică n-a făcut împărtăşire cu mine în cuvênt de dare şi de luare, fără numaĭ voĭ singurĭ“ (Stih. 15). Vaĭ! Câtă laudă li aduce, şi cu drept cuvênt; căci dacă Corinthenii şi Romanii audind aceste cuvinte ale luĭ Pavel se îndeamnă în a-ĭ imita pe aceştia, dară Filippeniĭ cu cât maĭ mult merit aŭ, dacă fără să aibă de exemplu vre-o altă biserică, iĭ fac începutul faţă de apostol, şi încă „la începutul evangheliei“, adecă, că aŭ purtat atâta interes pentru sfînt, că de şi nu aveaŭ nicĭ un exemplu, iĭ ceĭ ânteĭ, din propria lor iniţiativă, încep această strîngere de ajutóre. Şi nicĭ măcar nu se póte dice, că pe când era el deja printre dênşiĭ aŭ făcut acea colectă, saŭ că póte o făcuse din motivul trimitereĭ vr'unor fraţĭ la dênşiĭ. „Când am eşit din Macedonia, dice, nicĭ-o biserică n-a făcut împărtăşire cu mine în cuvênt de dare şi de luare, afară de voĭ singurĭ.“ Dară ce înseamnă óre „de dare“? Şi ce înseamnă „nu a făcut împărtăşire“? De ce n-a dis «nicĭ-o biserică nu'mĭ-a dat» ci „n-a făcut împărtăşire cu mine în cu-

vêntul de dare şi de luare“? In adevĕr că faptul acesta se numesçe împărtăşire, dupre cum şi ḑice: „Dacă am semănat noi vóuĕ cele duchovniceştĭ, aŭ mare lucru este de vom secera noĭ ale vóstre cele trupeşcĭ?“ (I Corinth. 9, 11) Şi earăşĭ: „ca şi prisosinţa vóstrĕ să îndepliniască lipsa acelora“ (II Corinth. 8, 14). Cum aŭ făcut împărtăşirea? In cuvêntul de dare al celor trupeşcĭ, şi luarea celor duchovnicesçĭ. Dupre cum vînḑătoriĭ şi cumpărătoriĭ aŭ între dênşiĭ împărtăşire, adecă sunt în comunicare de interese, făcênd schimb între dênşiĭ, tot aşa şi în casul de faţă. Acéasta decĭ este împărtăşirea despre care vorbesçe apostolul. Şi nu este nimic maĭ profitabil, ca aceasta vînḑare, şi ca această cumpărare. Pentru că asemenea transacţie se contractează aicĭ pe pământ, însĕ se execută în ceriŭ. Cumpărătoriĭ sunt pe pămênt, însĕ convin cu vînḑătoriĭ de a depune valórea pămênteascĕ a lucruluĭ în ceriurĭ. Nu te descuraja, iubitule, căcĭ cele cereştĭ nu sunt de vînḑare, şi nicĭ că se căştigă cu banĭ. Nu baniĭ în sine cumpără, ci intenţiunea celuĭ ce depune banĭ, filosofia luĭ, faptul de a se pune maĭ pre sus de cele pămênteştĭ, filantropia, eleimosina. Pentru că dacă argintul ar fi care cumpără, apoĭ acea văduvă din evanghelie care a depus în gazofilachion aceĭ doĭ filerĭ, de sigur că nu ar fi cumpărat vr'un lucru mare. Insĕ fiind-că nu argintul, ci intenţiunea eĭ aŭ avut acea putere, cu care ocasie dênsa a dat la iveală tótă intenţiunea cea bună a sufletuluĭ sĕŭ, apoĭ şi ea a luat totul. Decĭ să nu ḑicem, că împărăţia ceriurilor se póte cumpăra cu banĭ; nu cu banĭ, ci cu o bună intenţiune probată, saŭ arătată prin banĭ. «Aşa dară este nevoe de banĭ?» ḑicĭ tu. Nu de banĭ, iubitule, ci de intenţiune. Dacă aĭ pe aceasta, veĭ putea ca să cumperĭ ceriul chiar şi cu doĭ banĭ, eară dacă nu o aĭ, apoĭ nicĭ miile de talanţĭ de aur nu vor putea face, ceia ce pot face ceĭ doĭ banĭ. De ce? Pentru că atuncĭ când tu aĭ banĭ mulţĭ, şi depuĭ puţinĭ, aĭ facut de sigur eleimosină, însĕ nu pe atâta, pe cât a făcut acea văduvă, căcĭ ea s'a lipsit pe sine, şi nu numaĭ că s'a lipsit, ci a dat totul ce avea cu sine. N-a făgăduit Dḑeŭ împărăţia cerurilor în schimbul unuĭ pahar de apă rece, ci intenţiuneĭ cu care a fost dat acel pahar cu apă; nu în schimbul morţiĭ suferită, ci în schimbul intenţiuneĭ celuĭ ce s'a sacrificat; pentru că a muri cine-va, nu este un lucru mare. Ce este dacă s'a sacrificat cineva? Mórtea a eliberat pe un om; însĕ un singur om nu este deopotrivă la preţ cu împărăţia ceriurilor. „Că şi în The-

salonic odată şi de douĕ-orĭ cele spre trebuinţă mi aţĭ trimis" (Stih. 16). Earăşĭ îĭ laudă mult, pentru că de şi se găsea în metropola Macedonieĭ, totuşĭ i se trimitea cele pentru hrană din micul oraş Filippi. Acum tu priveşce înţelepciunea apostoluluĭ; pentru ca să nu se excepteze pe sine de la acea trebuinţă, după cum am ḑis şi maĭ înainte, şi astfeliŭ să-ĭ facă a deveni leneşĭ şi nepăsătorĭ, după ce a arătat prin atâtea cuvinte că nu are nevoe, un singur lucru a făcut, adecă a ḑis „cele spre trebuinţă 'mĭ-aţĭ[1]) trimis", şi nu a ḑis „spre trebuinţa mea", ci simplu „spre trebuinţă" (εἰς τὴν χρείαν), îngrijindu-se de seriositatea şi gingăşia chestiuneĭ. Şi nu numaĭ atâta, dară şi ceia ce urméză încă e demn de admirat. După ce a ḑis cuvintele de maĭ sus, ca şi cum pare-că s'ar fi simţit fórte umilit, earăşĭ aleargă ca să completeze ideia ce o avea. „Nu că dóră caut darea" (stih. 17) ḑice. Ceia ce a ḑis maĭ sus: „Nu dóră că pentru lipsă ḑic", este cu mult maĭ însemnat de cât aceasta din urmă, pentru că alta este de a fi cineva lipsit şi să nu ceară, şi alta este de a fi în lipsă şi totuşĭ nicĭ să se creadă măcar lipsit. „Nu că dóră caut darea, ḑice, ci caut rodul cel prisositoriŭ spre folosul vostru" şi nu al meŭ. Aĭ vĕḑut că rodul acela e în folosul lor? «Nu pentru mine ḑic acestea, ci pentru voĭ şi pentru mântuirea vóstrĕ, căcĭ eŭ nimic nu câştig primind de la voĭ ajutóre, darul este al celor ce daŭ. Celor ce daŭ, li se reservă recompensă acolo, pe când ceĭ ce primesc, tot aicĭ şi cheltuiesc cele date». Earăşĭ li vorbesce cu laude şi simpatie, şi cu dorinţă de prosperarea lor. Decĭ, fiind-că a spus «nu caut», apoĭ ca nu cum-va să ĭ facă de a deveni leneşĭ şi neinteresaţĭ, adaoge: „Li am luat tóte, şi am de prisosit" (Stih. 18), adecă aţĭ plătit prin această dare şi pe cele trecute cu viderea», ceia ce îĭ făcea încă maĭ exacţĭ în implinirea datoriilor. Pentru că în definitiv, orĭ şi cât de filosofĭ ar fi ceĭ ce fac binele, aşteaptă totuşĭ óre-

[1] *Notă.* Originalul grec este: «ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε». Traducerea Română din ediţiunea de Buzĕu a propositieĭ de la urmă „cele spre trebuinţa *mea* aţĭ trimis" nu este exactă, de óre-ce dativul pronumeluĭ personal, μοι, se referă la verbul *aţi trimis*, şi nicĭ de cum de substantivul *trebuinţă*. Decĭ traducerea justă este: „Ca şi în Thesalonic, odată *şi de* două orĭ, cele spre trebuinţă *mĭ-aţĭ* trimis". *Trad.*

care mulţămire de la cei ce primesc binefacerea, apoi adaoge: „Şi am luat tóte, şi am de prisosit“, adecă «nu numai că aţi îndeplinit lipsurile din trecut, dar încă aţi şi întrecut». Apoi ca să nu se pară că prin aceste vorbe iĭ acusă, priveşce cum pecetlueşce, aşa ḑicênd, cele vorbite. Deci după ce a ḑis: „Nu că dóră caut darea“, şi că „iată óre-când“, şi a arătat că faptul acesta este o datorie, căci aceasta şi inseamnă cuvêntul „am luat“, apoi earăşi arată, că aŭ făcut încă peste datoria lor. „Am luat, ḑice, tóte şi am de prisosit, umplutu-m-am“; şi priviţi că nu ḑice simplu şi nici că a voit numai să măriască lucrurile iperbolic, căci adauge imediat: „Luând de la Epafrodit cele trimise de la voi, miros cu bună mireazmă, jertfă primită, bine plăcută luĭ Dumneḑeŭ“ (Stih. 18). Vaĭ! Unde a ridicat el darul lor! «Nu eŭ, ḑice, am luat, ci Dumneḑeŭ prin mine. In cât, dacă eŭ nu am póte trebuinţă de ajutórele vóstre, vouĕ ce vă pasă»? Nici Dumneḑeŭ nu are nevoe şi cu tóte acestea primeşce ofrandele ce i se aduc, astfeliŭ că Sfînta Scriptură nu ezită de a spune că: „Şi a mirosit Domnul Dumneḑeŭ, ḑice, miros cu bună mireazmă“ (Facer. 8, 20), ceia ce însemnă că el era încântat de acea ofrandă. Voi sciţi fórte bine, cât de mult este încântat sufletul nostru când mirosim ceva odoratic, cât de mulţămiţi şi cât de veseli rĕmânem. Eĭ bine, iată că Sf. Scriptură nu ezită de a spune şi de Dumneḑeŭ cuvinte omineşcĭ atât de înjosite, ca să arate, că darurile pe care noi óminii i le proaducem, sunt primite de el. Nu fumul din olocauste, nici cărnurile arse făceaŭ ca jertfa să fie primită, ci intenţiunea cea bună a celui ce proaducea, pentru că dacă nu ar fi aşa, apoi ar fi primit şi jertfa lui Cain. Am ḑis că Dumneḑeŭ se mulţămeşce când iĭ proaducem ofrande, şi cum că se mulţămeşce, noi nu am fi şciut nici-odată, dacă Sf. Scriptură nu ni ar fi arătat. Deci, dacă cel ce nu are nici o nevoe, şi ḑice că se mulţămeşce, apoi e cert că o face aceasta ca noi să nu devenim leneşi şi nepăsători. Apoi ca nu cumva dênşiĭ să neglijeze cu cele-l-alte virtuţi, încreḑêndu-se numai în mirosul sacrificiului lor, priveşce cum earăşi iĭ îndreaptă Sf. Scriptură: „Nu cumva voiŭ mânca carnea taurilor, ḑice, saŭ voiŭ bea sângele berbecilor“ (Ps. 49, 13)? Tot aşa face şi Pavel, când ḑice: „Nu că dóră caut darea“. „Eară Dumne-

ḑeul meŭ să împliniască tótă trebuinţa vóstrĕ dupre bogăţia sa, întru slavă, în Christos Iisus“ (Stih. 19).

Priveşce acum, şi cum el se rógă mulţămind întocmaĭ ca şi săracil când primesc de la noĭ eleimosina. Decĭ, dacă Pavel se rógă în aşa mod pentru ceĭ ce i-aŭ dat, apoĭ cu atât maĭ mult noĭ să nu ne ruşinăm de a face aceasta, când primim binefacerĭ. Să nu primim gândindu-ne că avem nevoe, nicĭ să ne bucurăm pentru că ni s-a dat, voiŭ să ḑic să nu atribuim acea bucurie nóuĕ, ci să ne bucurăm pentru ceĭ ce aŭ dat. Astfeliŭ noĭ vom avea plată, dacă ne bucurăm pentru ceĭ ce daŭ; astfeliŭ nicĭ ne vom întrista saŭ ne vom nemulţami când nu vor a ni da, ba încă îĭ compătimim; astfeliŭ şi noĭ vom deveni maĭ bine-voitori către óminĭ, dacă ne vom învăţa a crede, că acestea le facem pentru dênşiĭ, eară nu pentru noĭ. „Eară: Dumneḑeul meŭ, ḑice, „să împliniască tótă trebuinţa vóstrĕ“, saŭ tótă mulţămirea, saŭ tótă bucuria vóstrĕ. Dacă însĕ e vorba de „tótă mulţămirea“, apoĭ nu numaĭ eleimosina de pe pământ, ci şi tótă fapta bună, dară dacă e vorba de „tótă trebuinţa“, ceia ce şi cred maĭ cu samă că ḑice, apoĭ aceasta este. In adevĕr, că după ce maĭ înainte a fost ḑis: „dară n-aţi avut timp cu prilej“, adaoge aicĭ, ceia ce dealtfeliŭ ḑicea şi Corintenilor: „Cel ce dă semânţă sĕmănătoriuluĭ, să vĕ dea şi pânea spre mâncare, şi să înmulţască semânţa vóstrĕ, şi să crească ródele dreptăţeĭ vóstre“ (II Corinth. 9, 10)—adaoge, ḑic, mulţămirea sa şi rugăciunea către Dumneḑeŭ pentru dênşiĭ, ca să fie în îmbelşugare şi să aibă de unde semăna. Şi priveşce că nu se rógă simplu ca să fie în belşug, ci încă prin întindere „dupre bogăţia sa“ ḑice, adecă şi aceasta cu măsură şi în raport cu bogăţia sa. Dacă iĭ ar fi fost dupre cum era el, adecă tot aşa de filosofĭ ca el, şi tot aşa crucificaţĭ ca şi el, nu ar fi fost aşa faţă de dênşiĭ; însĕ de óre-ce eraŭ ceĭ maĭ mulţĭ bărbaţĭ meseriaşĭ şi muncitorĭ cu mânele, săracĭ şi avênd femeĭ, crescênd copiĭ, cu case şi greutăţĭ, şi cu tóte acestea aŭ dat din puţinul ce aveaŭ apostoluluĭ şi celor de pe lângă el, de aceia şi apostolul se rógă cu pogorământ pentru dênşiĭ, maĭ ales că póte unia aveaŭ şi óre-care poftă de cele presente. Aşa dară nu e nimic absurd, dacă se rógă pentru îndestularea şi îmbelşugarea unora ca aceştia. Acum tu priveşce şi ce a spus el, căcĭ n-a spus că Dumneḑeŭ să ĭ facă

bogaţĭ şi înotând în averĭ, ci „să împliniască tótă trebuinţa vóstră“, adecă să nu fiţĭ în lipsă, să aveţĭ cele trebuinciósе. Dealtminterea şi Christos prin rugăciunea ce ne-a dat'o a fixat hotarele cerinţilor nóstre ḑilnice, învăţându-ne de a ḑice: „Pânea nóstră cea spre fiinţă, dă-ne-o nóuě astăḑĭ“ (Math. 6, 11). „Dupre bogăţia sa“, adecă dupre marele sěŭ dar, ceia ce îĭ este uşor şi posibil de a îndeplini iute. „Dupre bogăţia sa întru slavă, întru Christos Iisus“, adecă astfeliŭ să vě prisosască vóuě tóte, în cât să aveţĭ întru slava sa; saŭ că póte ḑice «de nimic să nu fiţĭ lipsiţĭ». „Şi mare dar era peste iĭ toţĭ, şi nimenĭ nu era lipsit între iĭ“ (Fapt. 4, 33. 34), ḑice Luca, ceia ce póte că vra să ḑică şi Pavel aicĭ, saŭ că înţelege «de a face totul întru slava sa», ca şi cum pare-că ar ḑice: «ca să faceţĭ us de avere întru slava sa». „Eară luĭ Dumneḑeŭ şi Tatăl nostru, slava în veciĭ vecilor. Amin“ (Stih. 20). Această slavă însě, nu numaĭ Fiuluĭ se cade, ci şi Tatăluĭ, căcĭ când se slăveşce Fiul, atuncĭ se slăveşce şi Tatăl. Fiind-că a ḑis maĭ sus că aceasta trebuie a se face întru slava luĭ Christos, apoĭ, pentru ca să nu creadă cine-va că numaĭ întru slava sa să se facă, adaoge: „Eară luĭ Dumneḑeŭ şi Tatăl nostru slava în veciĭ vecilor“, adecă acea slavă făcută Fiuluĭ. „Spuneţĭ închinăciune la tot sfintul întru Christos Iisus“ (Stih. 21). Nicĭ aceasta nu e puţin lucru, căcĭ e dovadă de o mare favóre de a saluta pe aceĭ de acolo prin scrisóre. „Inchină-se vóuě fraţiĭ, cariĭ sunt împreună cu mine“ (Stih. 22). Şi totuşĭ tu singur spuneaĭ că nu aĭ pre nimenĭ de un cuget cu tine, care cu tot dinadinsul să se îngrijască de iĭ (Cap. 2, 20), — apoĭ acum cum de ḑicĭ „fraţiĭ ceĭ împreună cu mine“? Aicĭ saŭ că el numeşce fraţĭ pre ceĭ ce eraŭ cu dênsul, saŭ că atuncĭ când ḑice că nu am cu mine pre nimenĭ de un cuget, nu vorbeşce de ceĭ din oraş, pentru că ce necisitate aveaŭ aceia de a'şĭ lua asupră-le afacerĭ apostolice? saŭ că póte nu ezită de a-ĭ numi şi pre aceştia fraţĭ. „Inchină-se vóuě toţĭ sfinţiĭ, maĭ ales ceĭ din casa Chesariuluĭ. Charul Domnuluĭ nostru Iisus Christos să fie cu voĭ toţĭ“ (Stih. 23). Prin aceste cuvinte ĭ-a deşteptat şi ĭ-a înaripat aşa ḑicĕnd, arătându-li că predica

luĭ s-a atins chiar şi de palatul împărătesc. Decĭ dacă ceĭ din palatul împărătesc aŭ dispreţuit totul pentru împărăţia ceriurilor, apoĭ cu atât maĭ mult iĭ trebuia a face aceasta. Şi aceasta era o dovadă de dragostea luĭ Pavel, în cât el să povestiască multe de dênşiĭ celor din palatul împărătesc, şi să li vorbiască lucrurĭ marĭ, că astfeliŭ să li aţâţe dragostea lor, şi să trimită Filippenilor, pe cariĭ nicĭ nu-ĭ vĕḑuse, salutărĭ şi închinăciunĭ prin Pavel. De cât, dragostea acea mare se explică aicĭ prin faptul, că credincioşiĭ eraŭ în mare scârbă, aşa că comunitatea de suferinţĭ făcea, ca şi ceĭ din departare să se alipiască uniĭ de alţiĭ ca membre adevĕrate ale aceluiaşĭ corp. Şi bogatul se găsia deopotrivă cu săracul, şi săracul deopotrivă cu bogatul, şi nu era nicĭ o ântêetate, în cât să se urască unul pe altul. Dupre cum nişte prizonierĭ óre-care din diferite oraşe, dacă ar fi ridicaţĭ şi aduşĭ într'un singur oraş, s-ar amesteca între dênşiĭ şi s-ar alipi unul de altul din causa nenorocireĭ lor comune, tot aşa şi atuncĭ, când comunitatea suferinţilor şi a nenorocirilor apropiase pe unia de alţiĭ, o dragoste mare se stabilise între dênşiĭ.

[1]) Nenorocirea şi necazul sunt legăturĭ nedeslegate, întărirea dragosteĭ, obiect al umilinţeĭ şi al evlavieĭ. Ascultă pe David când ḑice: „Bine este mie, Dómne, că m-aĭ smerit, ca să mĕ învăţ îndreptările tale“ (Ps. 118, 71, saŭ şi pe alt Profet care ḑice: „Bine este bărbatuluĭ, când va ridica jug în tinereţele sale“ (Plâng. 3, 27), saŭ şi pe altul: „Fericit este omul, pe care îl veĭ certa Dómne“ (Ps. 93, 12), saŭ şi pe altul care ḑice: „Pre carele iubeşce Domnul îl ceartă“ (Prov. 3, 11) saŭ şi pe altul: „Când te apropiĭ să sluieşcĭ Domnuluĭ Dumneḑeŭ, găteşce-ţĭ sufletul tĕŭ spre ispită“ (Sirah. 2, 1). Dar apoĭ şi Christos ḑicea ucenicilor sĕĭ: „In lume necazurĭ veţĭ avea, însĕ îndrăzniţĭ“ (Ioan 16, 33) şi earăşĭ: „Voĭ veţĭ plânge şi vĕ veţĭ întrista, éră lumea se va bucura“ (Ib. 20), şi earăşĭ „Strâmtă şi ingustă este calea“ (Math. 7, 14). Aĭ vĕḑut cum el pretutindenĭ laudă necazul şi scârba? Cum peste tot locul el o ia ca fiind necesară nóuĕ? Dacă în luptele exteriórе nimenĭ nu ar putea căpăta cununa fără

[1]) *Partea morală.* Necazul este o legătură nedeslegată. Despre dragoste şi simpatie, şi că repaosul de aicĭ causază pedeapsa cea de acolo. (*Veron*).

necaz, adecă dacă nu va suferi oboselile și lipsurile de mâncare, dacă nu va lăsa la o parte legea dietei, și în fine dacă nu se va îngrădi pe sine cu privigherea și mii de alte măsuri de apărare, apoi cu atât mai mult în luptele duchovnicești. Pe cine voesci să-ți daŭ de exemplu? Pe împărat? Dară nici el nu trăieșce o viață fără de griji, ci încă geme chiar din causa multor necazuri și griji. Nu te uita la diadema ce o are pe cap, ci la uraganul de griji ce este asupra capului sĕŭ, și prin care tocmai se împleteșce cununa. Nu te uita nici la porfira de pe el, ci uită-te la sufletul sĕŭ, care este cu mult mai negru de cât porfira. Cununa nu înfășură capul pe atâta, pe cât grija leagă și înfășură sufletul. Nu te uita nici la mulțimea ostașilor carii îl înconjóră, ci la mulținea supărărilor și scârbelor ce'l consumă. Nu vei găsi nici o casă particulară plină de griji, ca palaturile împărătești. Omoruri neașteptate pe fie-care ḑi, sângele se vede și înainte de masă, și înainte de ospăț. In timp de nópte apoi nici nu se póte spune saŭ închipui macar de câte-ori nu tresare sufletul împăratului, și de câte ori nu-și imaginează lucruri póte neexistente. Și aceste se petrec în timp de pace; dară dacă vine un resboiŭ, apoi ce ar putea fi mai de jelit de cât viața lui? Dar'apoi cele ce se întâmplă din causa casnicilor? Vorbesc de guvernanții de pre lângă împărat. Nu'ți pese apoi dacă și locul pe care calcă împăratul în palatele sale este feștelit de sângele rudelor sale! Și dacă voiți, vom povesti câteva din acestea, și póte că le veți fi șciind și voi; eŭ mai cu samă vĕ voiŭ spune de acele vechi, căci cele petrecute în timpurile nóstre, le păstrăm în minte. Cutare [1] (împărat) se ḑice, că bănuindu-și soția de preacurvie, ar fi legat'o cu pielea gólă în munți, și ar fi predat'o fearelor sălbatece, fiind deja mumă a mai multor fii de împărat. Cam ce feliŭ de viață vĕ închipuiți că a putut avea el? Nu ar fi ajuns el ca să dea o asfeliŭ de pedeapsă grozavă femeii sale, dacă nu era topit de patimă. Tot acest împărat a masacrat pe fiul sĕŭ, saŭ mai bine ḑis, nu împăratul ci fratele celui ucis. Dintre fiii sĕi, unul s'a sinucis fiind prins de tiran, altul a avut de tovarîș în împărăție pe nepotul sĕŭ, după ce singur îi încredințase mai'nteiŭ comanda trupelor din apus, și'și-a vĕḑut și pe femeia sa omorîtă prin doctorii, luate în scop de a

[1] *Notă*. In istorisirea aceasta, se face alusiune la cele petrecute în palatul Marelui Constantin, cu Fausta și Crisp, ca și cele urmate după aceasta. *Trad.*

concepe fiind stearpă (καὶ τὴν γυναῖκα εἶδεν ὑπό πεσσῶν διαφθαρεῖσαν). Cum ea nu născea, o femee óre care nenorocită şi ticălósă — nenorocită şi ţicălósă ḑic, pentru că darul luĭ Dumneḑeŭ credea că îl póte procura ea prin propria sa înţelepciune, — dând împărătesei medicamente a omorît'o, şi s-a omorît la urmă şi ea. Tot de acest împărat se vorbeşce, că şĭ-a ucis şi pe fratele sĕŭ. Un altul earăşĭ după aceasta a fost omorît prin băuturĭ otrăvite, şi paharul cel de pe urmă i-a fost umplut nu cu vin, ci cu mórte, eară fiul sĕŭ ĭ-a scos ochiĭ, de teamă împrejurărilor viitóre, fără ca cu ceva să fi fost nedreptăţit. Altul a avut un sfârşit atât de tragic, încât nu este bine de a spune nicĭ causa morţiĭ. Dintre ceĭ de după aceştia, unul a ars de viŭ, ca un nenorocit şi ticălos, împreună cu caiĭ şi cu tóte cele-l-lalte, lăsându'şĭ nevasta (τὸ γύναιον) văduvă. Dar încă despre supărările ce acesta le-a avut în viaţa sa, nicĭ că se póte spune. Impăratul care stăpâneşce acum, nu óre din momentul ce 'şĭ-a pus diadema pe cap se găseşce vecĭnic în necazurĭ, în primejdiĭ, în supărărĭ, nemulţămirĭ, nenorocirĭ şi intrigĭ? Insĕ, nu tot aşa este împărăţia cerurilor, ci după luarea eĭ în stăpânire, predomneşce pacea, viaţa, bucuria şi veselia sufletească. Dară, după cum ḑiceam, nu e posibil de a găsi aicĭ pe pămênt viaţă lipsită de necazurĭ şi supărărĭ. Decĭ dacă în cele pămênteşcĭ până şi cel creḑut maĭ fericit — cel din palatul împărătesc — geme sub povara atâtor nenorocirĭ, apoĭ ce creḑĭ că se petrece în lumea ceia-l-altă, în casele particularilor? Şi încă câte ate rele, pe care nicĭ nu trebuie a le maĭ spune! Câţĭ după aceia de multe-orĭ nu aŭ plăsmuit şi mithurĭ din asemenea peripeţiĭ! Aprópe că tóte tragediile de pe scena theatruluĭ, sunt ţesute cu de cele petrecute prin palatele împărăteştĭ. Tot aşa şi cu mithurile şi cu poveştile din popor, unde cele maĭ multe sunt earăşĭ plăsmuite din cele petrecute pe la curţile împărăteştĭ. Multe din ele sunt chiar încântătóre, ca de pildă mithul cu cina thyestică şi altele de acest feliŭ.

---

[1]) *Notă.* Expesiunea θυέστειον δεῖπνον înseamnă *cină*, saŭ ospăţ din cărnurile sacrificate. Printr'o interpretare greşită, saŭ póte intenţionată a cineĭ ceĭ din taină, pe care creştiniĭ din seculiĭ primitivĭ eraŭ siliţĭ de a o săvêrşi prin catacombe, duşmaniĭ creştinismuluĭ împrăştiase urîciósa calomnie, că creştiniĭ se întrunesc pe sub ascuns sub pretext de rugăciunĭ, şi că iĭ jertfesc un prunc mic, ale căruĭ cărnurĭ le mănâncă, eară sângele îl beaŭ! De acest mith uricios vorbeşte aicĭ Sf. Chrisostom cu o vădită ironie, lăsând a se înţelege, că această calomnie aruncată asupra creştinilor s-a fost făurit chiar în palatul împărătesc. *Trad.*

Tóte acestea însĕ, noĭ le şcim din scrierile celor profanĭ, dară de voiţĭ vom vorbi şi de cele din Sf. Scripturĭ. Saul a fost cel ântêĭ împărat, dară voĭ şciţĭ cum el s-a perdut trecênd prin miĭ şi miĭ de rele. După acela, David, Solomon, Abia, Ezechia şi Iosia, earăşĭ s aŭ perdut în urma diferitelor peripeţiĭ. Nu este cu putinţa de a trece prin aceasta viaţă fără supărărĭ, fără durerĭ şi fără nemulţămirĭ. Noĭ însĕ suntem triştĭ şi nemulţămiţĭ nu pentru astfeliŭ de lucrurĭ, pentru care sunt nemulţămiţĭ împăraţiĭ, ci pentru lucrurĭ de acelea pentru care avem şi un câştig mare. „Că întristarea care este după Dumneḑeŭ, ḑice, pocăinţă spre mântuire fără de căinţă lucrează“, (II Corinth. 7, 10). Pentru acestea deci trebuie a ne întrista, pentru acestea a simţi durere, pentru acestea a ne scârbi. Astfeliŭ se întrista Pavel pentru ceĭ ce pĕcătuiaŭ, astfeliŭ plângea: „Că din multă scârbă, ḑice, şi necaz al inimeĭ am scris vóuĕ cu multe lacrimĭ“ (Ibid. 2, 4). Fiind-că el nu avea a plânge pe casniciĭ seĭ, de óre-ce nu-ĭ avea, apoĭ făcea aceasta pentru ceĭ streinĭ, ba încă considera pe aceştia maĭ mult încă de cât pe aĭ seĭ, după expresiunea celor ce jelesc pe alţiĭ. Alţiĭ se scandalizaŭ, eară el se aprindea, alţiĭ se îmbolnăviaŭ, dară şi el se îmbolnăvia. O astfeliŭ de întristare este bună şi maĭ pre sus de orĭ-ce bucurie lumeasca. Pe un astfeliŭ de om trist, eŭ îl cred cel ânteĭ dintre toţĭ óminiĭ, ba chiar însuşĭ Domnul fericesce pe ceĭ ce plâng astfeliŭ, pe ceĭ ce compătimesc. Nu îl admir pe dênsul atâta din causa primejdiilor prin care trecea, — ba încă îl admir maĭ puţin pentru primejdiile ce ḑilnic le înfrunta şi pentru care pe fie-ce ḑi muria, — pe cât îl admir de mult pentru aceasta. Aceasta provine de la un suflet iubitoriŭ de Dumneḑeŭ şi iubitoriŭ de aprópele, din dragostea pe care Christos o cere de la noĭ, din simpatia frăţască şi părinţască, şi chiar este maĭ superióră de cât acelea. Astfeliŭ decĭ trebuie a ne găsi faţă de aprópele, astfeliŭ trebuie a plânge şi a ne întrista. Nişte astfeliŭ de lăcrimĭ sunt pline de un deliciŭ nespus, o astfeliŭ de jelire este obiect de nespusă bucurie. Chiar dacă nu putem folosi cu nimic pe ceĭ întristaţĭ, totuşĭ ne vom folosi pe noĭ înşi-ne. Cel ce se întristează atât de mult şi în aşa mod pentru ceĭ strĕinĭ, apoĭ cu atât maĭ mult se va întrista pentru ale sale propriĭ. Cel ce lăcrămează pentru greşalele altora, de sigur că nu va trece cu viderea pe ale sale fără să nu lacrămeze, ba nicĭ nu va greşi unul ca acesta atât de iute. Dară ceia ce este maĭ

dureros, că după ce ni se cere de a jeli astfeliŭ pe ceĭ ce greşesc, noĭ nu arătăm vre-o căinţă nicĭ chiar pentru propriile nóstre greşale, ci pĕcătuim fără să simţim vre-o remuşcare, şi ne îngrijim maĭ mult de ale altora, de cât de ale nóstre pĕcate propriĭ. De aceia noĭ ne bucurăm cu o bucurie prostească, cu bucuria lumeĭ care iute se stinge, şi care zămisleşce miĭ de supărărĭ. Decĭ să ne întristăm cu acea întristare care este muma bucurieĭ, şi să nu ne bucurăm cu bucuria care naşce întristarea. Să vărsăm lacrimĭ care împrăştie multă dulceaţă, şi să nu rîdem rîsul acela care naşce scrîşnirea dinţilor. Să ne întristăm cu acea întristare, din care resare repaosul şi odihna vecĭnică, şi să nu căutăm dezmerdările, din care se nasc multe durerĭ şi supărărĭ. Să suferim puţin pe pămênt, pentru ca să ne dezmerdăm în ceriurĭ. Să ne întristăm în aceasta viaţă vremelnică, pentru ca să ne bucurăm de repaosul cel vecĭnic. Să nu petrecem în zadar acest timp scurt, ca nu cumva să suspinăm în acea viaţa fără de sfârşit. Nu videţĭ voĭ câţĭ se întristează aicĭ din causa lucrurilor pămênteştĭ? Inţelege acum, că şi tu eştĭ unul din aceştia, şi decĭ pórtă întristarea şi durerea în sufletul teŭ, hrănindu-te cu speranţa celor viitóre. Nu eştĭ tu maĭ bun de cât Pavel, nicĭ de cât Petru, cariĭ nicĭ-odată nu s-aŭ bucurat de linişte, şi cariĭ aŭ trăit în fóme, in sete şi în golătate. Decĭ dacă voeşcĭ ca să te bucurĭ de bunătăţile de care se bucură iĭ, de ce păşeşcĭ pe căĭ opuse? Dacă tu voeşcĭ de a înainta spre acea cetate, de care iĭ s-aŭ învrednicit, apoĭ păşeşce pe drumul care duce acolo. Drumul repausuluĭ şi al linişteĭ nu duce acolo, ci drumul scârbilor şi al necazurilor. Drumul acela este larg şi încăpătoriŭ, eară acesta strâmt.

Decĭ, iubiţilor, pe acest drum să călătorim, ca să ne învrednicim de viaţa vecĭnică, în Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl, şi cu Duchul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecĭĭ vecilor. Amin.

FINE.

TABLA MATERIEI.



E R A T A

Micele greşelĭ tipografice, ca de pildă la pagina XIII, rândul 3., pag. XX., rândul 11, etc. cetitorul este rugat a le îndrepta singur.